

Bet ha-Midrásch.

Sammlung

*kleiner Midraschim und vermischter Abhandlungen
aus der ältern jüdischen Lileratur.*

Zweiter Theil

enthält:

Chronik des Moses; Geschichte Judith's; Midrasch Cönen; Tractat von den himmlischen Hallen; Geschichte von R. Josua b. Lewi; Schilderung des Paradieses; Buch Serubabel; die Zeichen des Messias; Midrasch der zehn Märtyrer; Midrasch vom Segen Jakob's; der Thron Salomo's; Salomo's Wanderjahre; Tractat von den Tempelgeräthen; Midrasch Maase Tora; Eldad ha-Dani; Buch Henoch; Erzählung von Abraham; die Perle Bab's.

Nach Handschriften und Druckwerken gesammelt
und nebst Einleitungen herausgegeben

von

Adolph Jellinek.

Leipzig,

Druck und Verlag von Friedrich Nies.

1853.

בית המדרש

בו נקהלו לעמוד על נפשם מדרשים קטנים ישנים ומאמרים
שונים יקרים מפנינים אנשי לב אליהם פונים וכל ישראל
אומרים ועונים הגנו להם לקונים:

חדר שני

בו הושבתי אספתי וערכתי ע"פ חבני יד ודפוסים יקרים
המערכה הזאת:

דברי הימים של עשה רע"ה; מעשה יהודית; עדרה כוכן; עס' היכלות;
מעשה דר' יהושע בן לוי; סדר גן עדן; ס' זרובבל; אחות הקשיק; עדרה
אלה אזכרה; עדרה ברכת יעקב אע"ה; דמות כסא של שלמה העלך ע"ה;
מעשה בשלמה העלך ע"ה; עס' כלים; עדרה מעשה חורה; ס' אלדד הדני;
ס' סנוך; מעשה אברהם; ערגיותא דבי רב:

ולמען ירוץ הקורא כם סבוא שמתו בראשם אני הדורש לכבוד התורה

אהרן יעללינעק

בן ונכד להרב הגאון לבי הירש ברודא ז"ל עקבר ס' ארץ לבי ומאומי לבי
הראן בקהל לכסיא:

לפס"א

ברפוס וכהוצאות הארון המדפים המפואר פריעדריך נייעס
שנה ב"ת המדרש של אהרן לפ"ק:

VORWORT.

Wieder übergebe ich dem Publicum *achtzehn* „kleine Midraschim oder midraschartige Stücke,“ die in vier Folio-, fünf Quart- und sieben Octav-Schriften zerstreut waren, deren Text nicht blos nach verschiedenen Editionen, sondern zum Theil nach Handschriften kritisch bearbeitet ist, die zusammen mit den *siebenzehn* Stücken des ersten Theils dieser Sammlung eine kleine Handbibliothek ausmachen, in welcher auch der Geschichtsforscher Belehrung finden kann, wie die folgende Einleitung es beweiset. Diese Letztere bietet nämlich mehr des Neuen als die zum ersten Theil des „Bet ha-Midrasch,“ vorzüglich dadurch, dass ich durch die Freundlichkeit des auf dem Gebiete neutestamentlicher Literatur berühmten Editors, des Herrn Professors *Tischendorf* in Leipzig, einige von Demselben aus Kahira mitgebrachte *arabische* Codices, die Nr. I, V und XVII dieses Theils in arabischen Bearbeitungen enthalten, benutzen konnte.

Die folgenden Theile werden sich einem andern Gebiete der jüdischen Literatur zuwenden, wozu bereits durch Copien wichtiger Handschriften Vorbereitungen getroffen worden sind. Doch würde es mich freuen noch einige, in Bibliotheken und bei Privaten handschriftlich vorhandene Midraschim (wie Midrasch Tadsche, Midrasch Esfa, Midrasch der Haftarot, Pesikta dewajehi beschalach) veröffentlichen zu können.

Da weder ich noch die *Nies'sche* Buchdruckerei Mühen und Opfer scheuen, so hoffe ich in der Erwartung, vom gelehrten wie nichtgelehrten Publicum unterstützt zu werden, mich nicht getäuscht zu sehen.

Leipzig, Ende August 1853.

Der Herausgeber.

Einleitung.

I.

Chronik des Moses¹⁾.

(Hebräischer Text S. 1 – 11.)

Das Leben Mosis wurde schon im hohen Alterthume von den ihn besonders verehrenden *Essäern* (Josefus, de bello judaico II, 8. 9.) reich ausgeschmückt. Dafür zeugt die von einem essäischen Juden verfasste Schrift²⁾ „Offenbarung an Moses“ — ἀποκάλυψις Μωϋσέως, auch „die kleine Genesis“ und „das Buch der Jubiläen“ genannt³⁾ —,

¹⁾ Vergl. *Zunz* „die gottesdienstlichen Vorträge der Juden.“ S. 145.

²⁾ Den essäischen Charakter bezeugt die Verehrung der *Siebenzahl* und die Strenge der *Sabbatfeier*. Vergl. den Schluss der „Jubiläen“ bei *Dillmann* III, 70. In einem andern Zusammenhange werden wir die ganze reichhaltige essäische pseudepigraphische Literatur darstellen.

³⁾ Vergl. *Fabricius*, cod. pseudepigr. V. T. s. v. Moses und *Treuenfels* im Lbl. des „Orient“ 1846, 81 ff. Ein Theil derselben, der von *Adam* handelt, wurde „das Leben Adam's“ — βίος Ἀδάμ — genannt, und war den Alten als ספרא ראם הראשון (*Zunz*, a. a. O. S. 128; *J. Fürst* im Lbl. des „Orient“ 1848, 689) bekannt. *Dukes'* Erläuterung des ספרא ראם הראשון (zur rabbinischen Sprachkunde S. 36) ist nicht sachgemäss. Die ganze Anlage der „Jubiläen“ sowie die Rolle, welche die „himmlischen Tafeln“ in denselben spielen, passen zu jener Stelle in Schemot

die Moses zum Mittelpunkt der Sage macht und die nach einer äthiopischen Uebersetzung jetzt ganz bekannt ist (deutsch von *Dillmann* in Ewald's „Jahrbücher“ II und III). Auch *Josefus* — der Mitglied des Essäerordens war — kennt viele Sagen über Moses; wie: die Vorherverkündigung der Geburt Mosis, worauf das pharaonische Gebot, die israelitischen Knaben in den Nil zu werfen, sich gegründet; die leichte Entbindung Jochebed's (vergl. Sota 12 a); Moses reisst Pharao die Krone vom Haupte; im Kriege gegen die Aethiopier bedient sich Moses der Ibisse gegen die Schlangen; und die Tochter des äthiopischen Königs verliebt sich in ihn. (Vergl. *Josefus*, *Alterthümer* II, 9. 2. ff.) — Das Targum Jeruschalmi zu Ex. 1, 15 erzählt einen Traum, den Pharao vor der Geburt Mosis gehabt hatte. — Die *Muhammedaner* haben viele auf Moses sich beziehende Sagen von den Juden aufgenommen. S. *Weil*, *biblische Legenden der Muselmänner*, S. 126 ff.

Reichen nun die Sagen über Moses in ein hohes Alterthum, so ist doch die vorliegende „Chronik des Moses“ ihrer schriftstellerischen Bearbeitung nach jünger. Zuerst wurde nämlich das Leben Mosis mit Benutzung älterer schriftlicher Denkmäler (vergl. oben) in einer „ausführlichen Chronik des Moses“ dargestellt⁴⁾, die ganz in das *Sefer ha-Jaschar*“ übergegangen ist, und aus welcher der *Jalkut* Auszüge enthält, die auch in der That mit dem ס' הישר und nicht mit unserer „Chronik des Moses“ übereinstimmen⁵⁾. Später wurde eine kürzere Recension dieser

Rabba, c. 41: אמר משה למי אומר אמר לו אני מראה לך. מה עשה הקב"ה הביא לו ספרו של אדם הראשון והראה לו כל הדורות וכו'.

Später wurde das wirklich vorhanden gewesene „Buch Adam's“ zu einer Metapher.

⁴⁾ Auch a. v. אהרן; Samuel b. Meir zu Num. 12, 1; Ibn Esra zu Ex. 2, 22. S. *Zunz* a. a. O.

⁵⁾ Daher auch Vieles in den Citaten des *Jalkut* als dem ס' הישר entlehnt steht, was nur im ס' הישר nicht aber in unserer Chronik sich befindet. Besonders hervorzuheben sind *Jalkut* 52 d unten die Worte: המבשפיים הכתובים בספר הישר!

Chronik veranstaltet, welche die hier abgedruckte ist. Man bemerkt in derselben manche Lücken und Mangel an Zusammenhang⁶⁾; es mussten daher einige Correcturen angebracht werden⁷⁾. Auszüglich ist die „Chronik des Moses“ im *Midrasch Wajoscha* (s. *Bet ha-Midrasch* I, S. 40 — 45) verarbeitet

Im Drucke erschien unsere Chronik Const. 1616, Ven. 1544, Paris 1629 mit lateinischer Uebersetzung, Amsterdam 1735, 8. s. l. (in Russland) 1819, 8. Die lateinische Uebersetzung von Gaulmyn ist auch in Gfrörer's *Prophetæ veteres pseud.* (Stuttg. 1840, 8.) enthalten.

Prof. *Tischendorf* brachte aus Kahira unter andern werthvollen Handschriften, (s. meine Berichte über dieselben in *Frankel's* „*Monatsschrift für Geschichte und Wissens. d. Judenth.*“ 2. Jahrg.) auch eine *arabische* Bearbeitung der „Chronik des Moses“ mit, die 35 Bl. in kl. 8 umfasst⁸⁾. Sie beginnt mit einer Lobpreisung Gottes — einem arab. *tesbiach* — erzählt dann die Schicksale Mosi bis zu seiner Sendung nach Egypten, wie unsere „Chronik“

⁶⁾ S. 3 wird *Bileam* genannt, dessen in unserer Recension früher gar nicht gedacht wurde. S. 4 fehlt bei den von uns in Parenthesen gesetzten Worten (תם ליצחק) etwas. S. 5 ist die Erzählung des Krieges mangelhaft.

⁷⁾ Nach dem *הישר ס'*, auf welches sich unsere Chronik am Schlusse bezieht. Siehe „*Bet ha-Midrasch*“ I. S. XXI Anmerk. 1. Ich hebe folgende Verbesserungen heraus. S. 1 Z. 2 v. u. stand *סקצת העם מנשיהו* für *סקצתם*; S. 2 Z. 2 v. o. stand *מן יונק חלב ומן אובל וכו'*; S. 5 Z. 14 v. o. war ganz unverständlich, und ich setzte nach *חרבו* noch *והמית*. Der äthiopische König heisst in *הישר ס'* immer *קיקוט*. Die Namen der Zauberer S. 5 schrieb ich *ינים ומטרים* für *אנים ומטרים*. Das *arabische* *דברי הימים* schreibt indessen auch *אנים ומטרים*.

⁸⁾ Der Anfang: *فتبدي الآن بقصة سيدنا مسرة* zeigt entweder, dass sie Theil einer grössern Legendensammlung ist oder für das Recitiren in der Synagoge — daher auch ein eulogischer Schluss — bestimmt war.

und das הישר סי, und fügt dann hinzu, wie Moses in alle sieben Himmel, dann in das Paradies und in die Hölle gestiegen sei, dort die Engel, die verschiedenen Arten von Belohnungen und Strafen geschaut habe⁹⁾. Durch die Güte des Hrn. Prof. Tischendorf sind wir im Stande hier einige Proben mitzutheilen, welche zugleich beweisen mögen, dass das Arabische aus dem Hebräischen übersetzt ist. Der Traum Pharaos lautet: וְכַאֲן בַעַד אֵן מַחַּ סִידְנָא יוֹסֵף וְאִנְוֵתוּ עֵא"ס חַלְמֵ פִרְעוֹן מִנְאֵם אֵן הַגּוֹל¹⁰⁾ כְּבִיר מוּאֲקֵר וְאֲקֵר קוֹדְמֵהוּ וְכִידְהוּ מִיִּזְאֵן וְכַאֲן הוּ בַמְזוֹן אֵהֵל מַצְר גְּמִיעָהוּם כּוֹבֵאֵר וְעוֹגְמֵאֵר פִּי כִפֵּה וְאַחֲדָה מוּוֹאִיִּן כּוֹל אֵהֵל מַצְר גְּמִיעָאֵן¹¹⁾ וְצֵאֵר יַחֲסֵב פִּי קִלְבְּהוּ עֵלֵא דִיל עֵגִיבָה כַחִיר וּפִאֲקֵ מִן נוֹמְהוּ וְעֵרֵף אֲנִיהוּ מִנְאֵם חֵק. פִּי לְמֵא אַצְבַּח אֵלֵלָה אֵלְמֵנְהֵאֵר לֵם כּוֹל גְּמִיעַ עוֹלְמַח מַצְר וְאַחַבֵּא לְהוֹם דֵּאֲלֵף אֵלְמִנְאֵם פּוֹעוּ כּוֹל אֵלְנָאֵם אֵלְחַצְרִין זֵאל גְּאִיבִיִּן פּוֹעוּ אֵן עֵטִים מִן הָאֵרֵא אֵל מִנְאֵם. פִּי קֵאֵם וְאַחֲדֵ מִן אֵל אַכְאֵבֵר אֵלְדִי קוֹדְמֵם אֵלְסוֹלְטָאֵן וְקֵאל יֵא סִידִי הָאֵדֵל מִנְאֵם יֵדֵל עֵאֵן תְּשׁוּיֵשׁ כַחִיר פִּי אֵרֵץ מַצְר. פִּי קֵאל לְהוֹם אֵל מֵלֵף וְאִי הָאֵרֵא אֵל תְּשׁוּיֵשׁ. פִּי קֵאלוּ לֵל מֵלֵף תְּעֵלֵם בְּאֵן יַחְוֵאֵלְד וְלֵד מִן בְּנֵי אַסְרִיאִיל וְיִכְרֵב כּוֹל אֵרֵץ מַצְר:

Die Erzählung von dem Schutz, den die neugeborenen Kindlein durch gottgesandte Engel fanden, lautet: וְאֵלְלֵרָה סִ"ו מִן לוֹטְפוּ עֵלִיהוֹם אֵרְסֵל לְהוֹם מֵלְאִיִּכְחֵהוּ לִיְגַפְלָהוּם וְיִדְרֵהוּם וְיִדְרֵגוּהוּם וְכַאֲנוּ יַעֲטוּהוּם לְכּוֹל וְלֵד גְּזוּ חֵגְמֵאֵרֵה יֵמַאֲסִכוּהוּם פִּי כּוֹל יֵד וְגֵר וְאַחֲדָה יֵרְצַע מִנְהֵא לְבֵן וְאַחֲדָה יֵרְצַע מִנְהֵא עֵסֵל וְכַאֲנוּ

⁹⁾ Das Steigen in die Himmel scheint den „Hochalot“ (vergl. Ziuni 93 ed und das מעין החכמה im 1. Th. des „Bet ha-Midrasch“) entlehnt zu sein, und die Fahrt in das Paradies und die Hölle ist der „Geschichte von R. Josua ben Lewi“ nachgebildet.

¹⁰⁾ Die Vocale werden durch Buchstaben (wie הוּם = هم) bezeichnet. Das ع wird durch ein ى mit dem Punkte über demselben und das ط durch ڤ dargestellt. Das Teschdid wird oft durch die Verdoppelung des teschdidirten Buchstaben vertreten. Das Jod makssura wird durch Ț ausgedrückt. Auch ist die Sprache mehr vulgär als klassisch.

¹¹⁾ Des Lammes in der andern Schale wird hier nicht gedacht.

אלמלאיכה יכבדוהם וכאן יכבר¹ שערהום קוואם לאגל סא
 יסתירהם וכאן דלך אלשער יטוול קוואם לחד ארכבהים לאגל סא
 ינסחרו בהו סן רחמא אללה עליהום ואיצא פעל מעהום גמיל
 ואוצאה ללארץ אן תבלעהום ותסחר עליהום אלא אן² יכבאח
 ובערהא תפתה אל ארץ וכאנו ירגעון לאהלהום ויערפו מכאהההים
 ואסאהההים וליים כאנו אהלהום יחסרו מגאייר פי אל ארץ
 יוכפיהום פי אלסגאייר ר'אן כאנו אהל פרעון אלכאפר יחחיל
 עליהום תחא יקחלוהום וכאנו אהל פרעון יחרתו אל ארץ עלא שאן
 יקחלוהום תהרר אלארץ כמא קאל אלנץ על גבי חרשו חורשים
 האריכו למעניתחם:

Auszüge aus der Höllenfahrt Mosis siehe unten Nr. V.

II.

Geschichte Judith's¹).

(Hebräischer Text S. 12 — 22.)

Die Geschichte Judith's, wie sie in dem apokryphischen Buche erzählt ist, wird hier in einem fließenden hebräischen Styl, der an den Ton des וישר'ס erinnert, mit Verflechtung vieler Bibelstellen und Benutzung der מנלה אנטיכום (vergl. den Anfang), einige Abkürzungen und die Auslassung des Namens Achior — der in unserer Geschichte als ein gefangener König figurirt — abgerechnet, getreu geschildert. Nach einer alten Handschrift ist sie zuerst in der kabbalistischen Sammlung חסדה ימים (Livorno, 1763), Abschnitt חנוכה, abgedruckt worden. Sie ist keine Uebersetzung des Buches Judith, sondern eine im Genius der hebräischen Sprache freie Bearbeitung, welche die von R. Akiba Levi²) und von S. Fränkel angefertigten Uebersetzungen im Betreff des Styles übertrifft. Hervorzuheben ist, dass in dieser Geschichte Judith — der jüdischen Sage gemäss — גבינה mit sich führte.

¹) Analog dem hebr. גרל פרע שער ראשו.

²) In der Handschr. אלא אלאן.

¹) Vergl. „Bet ha-Midrasch“ I, S. XXIII.

²) Am a. O. müssen Anmerk. 4 und das Wort „erste“ Z. 8 v. o. gestrichen werden.

III.

Midrasch Cönen.

(Hebräischer Text S. 23 — 39.)

Dieser Midrasch zerfällt in folgende vier, von verschiedenen Verfassern herrührende Theile¹⁾:

I. מדרש ה' בחכמה יסד ארץ²⁾, von S. 23 bis S. 27, Z. 13 v. u. Dieser Theil beschäftigt sich mit der Verherrlichung der *Tora*, die nach einer altalexandrinischen Anschauung mit der *Weisheit* (Spr. 3, 19) identificirt wird. Da diese, durch den Einfluss des Platonismus, als vorweltlich und als das Princip der Weltschöpfung³⁾ betrachtet wurde, so wird auch das Hexaömeron geschildert, was mit dem 4. Buch Esra c. 6, 38 — 55 zu vergleichen ist. Das schon in der ed. princeps am Schlusse stehende הסלה zeigt, dass dieser Theil beendigt ist. Er kann entweder für das Fest der Gesetzgebung⁴⁾ oder das Neujahrsfest — das die Erinnerung an die Weltschöpfung feiert — ursprünglich eingerichtet worden sein. — S. 25 Z. 1 und 2 v. u. habe ich für das sinnlose שמש משאח העולם als Conjectur שמשמש את העולם gesetzt.

¹⁾ Die Eintheilung in 23 Capitel ist eine vom Wilnaer Editor willkürlich gemachte und unwissenschaftliche.

²⁾ Rasiel 12 b wird dieser Name ausdrücklich genannt. Vergl. Zunz a. a. O. S. 169 Anmerk. b.

³⁾ Dadurch wird der von den Commentatoren missverstandene Anfang des *Bereschit Rabba* klar. R. Hoschaja bezieht sich nämlich auf das Wort בראשית, welches das Targum Jeruschalmi mit כחכמה übersetzt, und die vorweltliche חכמה führte ihn auf die Schilderung der Weisheit in den Spr. C. 8. *Bereschit Rabba* muss daher mit dem Worte בראשית beginnen, welches z. B. in der Ausgabe des יפה תואר fehlt.

⁴⁾ Mehre Gedichte für dieses Fest im deutschen Machasor lehnen sich auch an die Schilderung der Weisheit in den Spr.

II. כרייתא דמדות העולם⁵⁾, von S. 27 חט רבנן bis S. 32 Z. 11 v. o. Hier werden die vier Weltgegenden geschildert mit dem Paradiese im Osten und der Unterwelt im Norden. Die Schilderung des Paradieses (worin hier das 6. und 7. Haus fehlt) und der Unterwelt ist der מעשה בן לוי oder dem ערן גיהנם גן ערן גיהנם wörtlich entlehnt⁶⁾.

III. מעשה בראשית, von S. 32 עולם של ארמו bis S. 37 Z. 13 v. o. Dieses älteste Stück des Midrasch Cönen, das sich im Buche Rasiël 35a — 36b unter dem Titel מעשה בראשית fast ganz findet und viele Parallelen zu ähnlichen Schilderungen im Buche *Henoch* bietet⁷⁾, ist ein Ueberrest der alten assyrischen Kosmogonie, der auch vom ersten Theil unseres Midrasch benutzt wurde⁸⁾. In einer Handschrift, die ich besitze (vergl. weiter Nr. IV), steht die Recension des Buches Rasiël unter der Aufschrift: זה סדרו של עולם לפי מה שנמצא בספר הקומה, und in der That findet sich das ס' הקומה im B. Rasiël gleich nach dem מעשה בראשית. Am Schlusse dieses Theiles standen noch Engelnamen, die man gewöhnlich nicht gern schrieb und druckte. Ein ähnlicher Fall findet sich im „*Alfabet des R. Akiba*“, wo in dem Fragmente aus dem Buche *Henoch* (11a ed. Amst.) die Engelnamen im Drucke ausgelassen wurden.

IV. מדרש כונן⁹⁾, von S. 37 ד"א bis zu Ende. Dieser Theil, welcher der späteste ist, zeigt, wie vernünftig Gott Alles eingerichtet, parallelisiert die Weltgegenden mit den israelitischen Stämmen und den Engeln und schliesst

⁵⁾ Daher die Aufschrift in der ed. princeps: מרחיקי מידת העולם בסייעתא דברא עולם.

⁶⁾ Das גיהנם betreffend, so ist das *aramäische* Fragment in *Nachmani's* שער הגמול zu vergleichen.

⁷⁾ Vergl. meine Notiz in der Zeitschr. der D. M. Gesellschaft VII, 249.

⁸⁾ Nämlich die Stelle in יום שני S. 25, die sich in der Recension des Buches Rasiël 36a oben findet.

⁹⁾ Weil der Accent besonders darauf ruht, dass Gott die Welt vernünftig *einrichtete* (כונן).

mit einer Stelle aus den „*Hechalot*“, nach welcher die Engel jeden Tag Gott preisen. Er benutzt die *Pesikta* des R. Cahana ¹⁰⁾ Abschnitt 46 und *Bamidbar Rabba* Cap. 2. Er kommt auch in einem handschriftlichen *דרש לסוכות* vor ¹¹⁾.

Diese vier Theile, die allmählig von Copisten zusammen abgeschrieben wurden und keinen innern Zusammenhang haben, führen den Titel „*Midrasch Cönen*“ von den Worten *כונן שמים כחכמה* (Spr. 3, 19). Er ist Ven. 1601, Krakau 1648, Zolkiew 1785, Wilna 1836 in 4 erschienen. Letztere Ausgabe, die mit einem Commentar von Chaj. Jak. *Sluzky* versehen ist, hat trotz der Bemühungen des gelehrten Editors viele Fehler (wahrscheinlich besass er nicht die seltene Venez. Ausg.), und oft vermisst man ganze Zellen in derselben. Einige Verbesserungen des Wilnaer Herausgebers habe ich in Parenthesen gesetzt.

IV.

Tractat von den himmlischen Hallen¹⁾.

(Hebräischer Text S. 40 — 47.)

Dieser Tractat — auch *פרקי היכלות* und *מעשה מרכבה* genannt — schildert den himmlischen Gottesthron, enthält eine poetisch ausgebildete Angelologie — die von den jüdischen Silluk- und *Keduscha*-Dichtern häufig benutzt wird — und eine Darstellung der sieben himmlischen Hallen, ist verwandt mit den Ideen des Buches *Henoch* ²⁾, hat eine

¹⁰⁾ Das *מעין החכמה* (Nr. V des 1. Th. unserer Sammlung) steht auch in der *Pesikta* Abschn. 20.

¹¹⁾ S. „*Bet ha-Midrasch*“ I, S. XXX.

¹⁾ *Zunz* a. a. O. S. 166. 167. Vergl. auch *Steinschneider* *Bibl. hebr. Bodlej.* s. v. *היכלות*, wo Vieles mit Fleiss gesammelt ist.

²⁾ Eine andere Recension der *היכלות* handelte ausdrücklich von *Henoch*. S. *Recanati* *Pentateuch-Commentar* 35 a b u. hier Nr. XVI. Vergl. auch *Ziuni* 13 d, 14 a. *Recanati* citirt übrigens a. a. O. 62 d eine Stelle aus den *היכלות*, die sich am Schlusse unserer *היכלות* findet.

Stelle aus dem alten *שיעור קומה*³⁾, und ist in *vorliegender* Gestalt⁴⁾ ein Ueberrest der altessäischen *מַעֲשֵׂה מִרְכַּבָּה*. Er ist mit Zusätzen von *Josef Chiquitilla* (s. Anmerk. 4) Ven. 1601 und Krakau 1648, 4. — in der Sammlung erschienen. — Wir lassen hier noch eine Zusammenstellung der zahlreichen Fragmente aus den „*Hechalot*“ folgen (vergl. auch Nr. XVI):

לקוטים מספר היכלות:

(לקטתי אותם מספרים שונים)

(א) ובהיכלות זוטרתי מפורש כלשון הזה: פתח היכל ששי נראה כמי שיש בו מאה אלפים רבבורה גלי מים ואין בו אפילו טפה אחת של מים אלא אויר זיו אכני שיש טהור שסלולות בהיכל שזיו מראיהו דומין למים: (רב האיי גאון בחשוברה המובאת בעין יעקב פרק ב' דחגיגה).

(ב) וכן מפורש בהלכות (בהיכלות) רבתי כלשון הזה: מפני ששומרי פתח ההיכל שיש שם מטילין אלף אלפי גלי מים ואין שם אפילו טפה אחת אלא אויר זיו אכני שיש טהור שהן צלולות בהיכל שהיה זיו פניהם דומה למים ואם אמר מים הללו מה טיבן וכי: (ערוך ערך אבן המנוגעת).

(ג) ובפרקי היכלות פי' יותר דבר זה ואמרו כי יש היכל ידוע למעלה וכשמגיעים שם אותם העולין למרכבה שאינם הגונים ונראה להם בתוך אותו היכל ענינים גדולים והוא מדמה בדעתו שהם מים והוא שואל ואומר מה טיבן של אלו המים מיד

³⁾ Vergl. die Berechnung der פרסה am Anf. des 2. Cap. mit Basid 37 b, 38 a.

⁴⁾ In meinen „Beiträgen zur Geschichte der Kabbala“ II, 61 habe ich bereits nachgewiesen, dass die *gedruckten* פרקי היכלות von *Josef Chiquitilla* bearbeitet worden sind. Ich habe nun in dieser Sammlung alle Zusätze Chiquitilla's weggelassen, und so den ursprünglichen Text hergestellt. Später kaufte ich eine Handschrift, welche die היכלות מס' *ohne jene Zusätze* wirklich enthält! Auch fehlen in derselben mehre א"ד im letzten Capitel, die eine jüngere Zuthat sind.

קול יוצא מלמעלה ומכריו על זה האיש שהוא ממנשקים הענר
 ומיר נענש: (שערי אורה שער ה' דף ס"ג א' דפוס אופינבאך).
(ד) וכן איתא בספר היכלות: אמר ר' ישמעאל אמר
 לי מטטרוין שר הפנים כשבקש הקב"ה להעלות אותי למרום בחלה
 שגר לי ענפיאל השר ונטלני מביניהם לעיניהם והרכיבני על כרוכ
 גדול וכרכב אש ובסוסי אש ומשרתי אש ובעלני עם השכינה
 בשמי מרום כיון שהגעתי שמה היו חיות הקדש ושרפים וכתובים
 וגלגלי המרכבה ומשרתי אש אכלה הריחו ריחי ה' אלפים וש"ס
 רבבות פרסאות ואמר מה ריח ילוד אשה פה ומה טעם טיפח לכן
 שיעלה בשמי מרום השיב הקב"ה ואמר משרתי צנאי כרוכי ואופני
 אל ירע לבבכם בדבר הזה שכל בני כפרו בי וכמלכות הגדולה ועברו
 ע"י וסלקתי שכינה מביניהם וזה שנמלתי שכרי מכל עמלי תחת כל
 השמים: ועוד איתא חסן אמר ר' ישמעאל סח לי מטטרוין שר
 הפנים כיון שלקחני הקב"ה לשמש תחת כסא הכבוד וגלגל המרכבה
 וכל מערכי השכינה נעשרה בשרי שלהבת אש וגידי אש לזהרר
 ועצמותי נחלי רחמים ועפעפי זוהר כרקיע וגלגלי עיני לפידי אש
 ושער ראשי להטי להכה וכל איברי לכנפי אש בוערת וגוף קומתי
 לאש יוקדת מימיני חוצבי להבי אש ומשמאלי בוער לפירין מסביבותי
 נפרחים רוח מערה: וכן איתא שם אמר ר' ישמעאל שאלתי למטטרוין
 שר הפנים מה שמך אמר לי ע' שמות נגד ע' אומות שבעולם
 כעין שמו של הקב"ה מלכי אבל מלכי קורא אותי נער: (ציוני
 י"ג ד' י"ד א').

(ה) בספר היכלות: הקב"ה מחבק ומנשק שמו של דיוקני
 של יעקב החקוק בכסא הכבוד ומשים שתי זרועותיו על שתי זרועותיו
 של יעקב ואמר אשרי האב שמקלטין אותו בנו כקדושה הללו:
 (רז"א ט"ז ב') ובספר היכלות יש אפילו כשקורעין ספר האבות
 מקטרג בפה עד שבאין מפרי שבועה ומלמדן זכור ומלקין לוי:
 (שם מ"ה א').

(ו) בפרקי היכלות: שאמר שם גנב אדם דבר אהר
 יודע ומכיר רצח אדם ידע בו ומכיר ולא עוד וכו': (דרשר
 הרמב"ן דף 29).

(ז) בפרקי היכלות: אמר ר' ישמעאל צופה ומביט
 היכל אלהי ישראל ורואה כל מה שעושים לפני כסא כבודו לידע
 מה שהיה והוא וכל מה שעתיד להיות בעולם ויודע ג"כ למי משפילין
 למי מנביהין למי שמתלישין אותו למי מגבירין למי מרוששין למי
 מעשרין למי ממיחין למי מחיין למי מנחילין חורה למי נותנין לו
 חכמה. גדולה מכולם שהוא צופה ומביט ומגיד בכל מעשה בני
 אדם שעושים אפילו בתדרי חדרים בין מעשים טובים בין מעשים
 מקולקלים. גנב אדם יודע ומכיר בו נואף אדם יודע ומכיר בו רוצח

נפש יודע ומכיר בו נחשד על הנדה יודע ומכיר בו סיפר לשון
הרע יודע ומכיר בו ומכיר בכל כשפים: (עסק המלך דף ס"ג ע"א).
(ה) **בספר היכלות**: א"ל שר הפנים לר' ישמעאל על
שירטוטי הפדחת והיד וכפוח: (ציוני ס"ד א').

(ט) **וזהו שארז"ל** בספר היכלות: ומתעטפים כסורא אש
ולכנה וכו'. — ועוד אמרו בספר היכלות: מי לא ירומם אותו
מלך נורא על כל משרתיך כרתה בייע משרתיים כנהל וברעד
מהנהלים כל משרתיים כגורה כפה אחד מוציאין מפני אימה ויראה
שעומדין לפניו אין בהם מוקדם ומאוחר וכל המעכב את הקול מחברו
כשיעור נימא של שער נדחה לאש וללהבה וכו' (רקנטי פי'
התפלות ל"ח א' וכו').

(י) **כענין שאמרו ח"ל** בספר היכלות: שלשה פעמים
בכל יום כסא כבודך משחטח לפניך ואומר התכבד ושכ עלי מלך
מפואר שמשאך חביב עלי ואין כבוד עלי: (רקנטי פי' על התורה
פ' ויצא דף ס"ב ד'; ועיין סוף מס' היכלות).

(יא) **ובספר היכלות** נהבאר זה וכן מצאתי כתוב שם
בלשון חז"ל: אמר ר' ישמעאל אוחו היום חמישי בשבת הירא
כשבארה שמועה קשה מנך גדול של רומי לומר יתפסו ארבעה
אנשים מאבירי ישראל רשב"ג ור' יהודה בן בכאי ור' אלעזר בן
רמה ור' אלפים ת"ח מירושלם פריון שלהם וכיון שראה ר' נחוניא
בן הקנה גורה זו עמד והורידני למרכבה ובקשתי משר הפנים ואמר
לי כתבו ב"ך של מעלה ונתנו לסמאל לומר לו רד והבחר מאבירי
ישראל כל נחח טוב ירך וכתף להשלים גורה ונונב איש ומכח
ונמצא בירו מות יומת ושמורה זאת הנקמה להנקם ממנו עד שיגיע
יפקוד ה' על צבא המרום כמרום וכו' ועל מלכי שנשחטו ומוטל
הוא וכל שרי מלכיות במרום כגדיים וככשים של יום הכפורים. ע"כ
מצאתי שם: (רקנטי טעמי המצות י"ו ע"כ. ועיין פי' על התורה
im 1. Theil Vergl. nun noch das החכמה. פ' וישב)
unseres „Bet ha-Midrash,“ das einen Theil der „He-
chalot“ ausmacht, und die ähnlichen Citate aus den He-
chalot bei *Recanati* טעמי המצות, 37 a b (auch in ימים
Abtheilung נוראים, 100 a b c abgedruckt, ohne Angabe
der Quelle) und *Zuni*, 93 ed. Vergl. auch die אליעזר
Cap. 4, von den Worten של מלאכי השרת angefangen.

V.

Geschichte von R. Josua ben Lewi¹⁾.

(Hebräischer Text S. 48 — 51.)

Die Ausschmückungen und Eintheilungen des Paradieses und der Hölle rühren von den *Essäern* her²⁾, welche sie den Griechen nachgebildet haben. *Josefus* erzählt nämlich von den Essäern: „Den Guten, sagen sie, indem sie denselben Glauben haben wie die Griechen, stehe ein Leben jenseits des Meeres bevor, und ein Ort, der weder durch Regen, Schnee noch Hitze belästiget werde, sondern den stets ein sanfter vom Meere her wehender Wind kühle. Den Schlechten aber verheissen sie einen dunkeln und frostigen Winkel, voll von unaufhörlichen Strafen (de bello jud. II, 8. 11). Als nach der Zerstörung des zweiten Tempels ein Theil der Essäer mit den Peruschim sich vermischte — ein anderer Theil ging zum Christenthum über; daher eine jüdisch- und eine christlich-essäische, pseudepigraphische Literatur — wurden ihre phantastischen Schilderungen unter den Juden heimisch. R. Josua b. Lewi — der mit Essäern Umgang hatte (vergl. Berachot 19; Rosch ha-Schana 22, wo er von den *שבלי שחרית* und der *קהלא קרישא דבירושלים* spricht) — wurde nun zum Helden einer „divina commedia“ (nach *Steinschneider's* geistreicher Benennung in seinem Artikel „jüdische Literatur,“ 379) gemacht, worin das Paradies und die Hölle geschildert werden. Diese Schilderung — die in verschiedenen Recensionen vorhanden ist — war auch in aramäischer Sprache abgefasst³⁾, was für ihr hohes Alter zeugt.

¹⁾ *Zunz* a. a. O. S. 141. Vergl. *Steinschneider* *Bibl. hebr. Bodlej.* s. v. *מעשה*, col. 610 ff.

²⁾ Daher wurden sie häufig in essäischen Schriften, wie im Buche Henoch und im *מעשה כראשית* gefunden.

³⁾ Ein Fragment der aramäischen Schilderung steht in *Nachmani's* *שער הגמול*, das auch in der Wilnaer und Lemberger Ausgabe der *מעשרה דר' יהושע ב"ר* mit abgedruckt ist.

— Unsere Recension ist zuerst im כל בו §. 120 aufgenommen, dann in Wilna 1802 und Lemberg 1850 8. erschienen. In תורה אור von *Josef Ibn Jachja* Cap. 38 steht unsere Geschichte — bis zur Schilderung der Hölle — unter dem Namen אגרת שלח ר' יהושע ב"ל ע"י מלאך המורה — אגרת שלח ר' יהושע ב"ל ע"י מלאך המורה חקני ישראל. — Das arabische erzählt auch, dass die Hölle und das Paradies dem Moses gezeigt wurden (s. oben S. X). Der Anfang der Erzählung lautet folgendermassen: פי דלק אלוהה סמע מוסה סוט ינאדי ויקול מן אל סמא אל ז' ⁴) והוא יא מוסה מעלם אן אחת בק לענדי ואזרייתך כורסי וקאדי וכדלק תרא נן ערן ונהינם חתא תרא אל רשעים פי אייאהו עדב קאערין מעדכין ונן ערן חתא תרא נוא אל צדיקים ואיש מוהייאה להום לאלדי יפעל אלכיר. פי דלק אלוהה בעת רב אל עזה אל סלק וקארל להו רוח מעיה עבדי מוסה ואפתח להו גהינם וכאליה ינצור אל רשעים פי אי עדאב הום מערבין. פי דלק אלוהה נא גבריאל ופתח להו גהינם חלהב. פי קאל יא גבריאל סא אטיק אדכול גהינם מן קוית אל נאר קאל להו יא מוסה לא תכאף לאין פי נאר גהינם אקווא מן הדאדי באלף מראה ואנא אכליך תמשי פיהא כמא ימשי אל אנסאן פי אל מא ולא תנכוני דנלך בנרהא וכול האדא בקוערר אללה ס'ז. פלמא נא מוסה יעבור גהינם הרבת נאר גהינם מן קודאמהו. פי דלק אל וקח נא אל סלאך נסריאל אלדי מוכאל עלא גהינם וקאל למוסה מן אנת קאל להו אנא מוסה אכן עמרם. קאל להו אל סלאך נסריאל ולמא דא גיירר הנא והדא סא הו מופעאך קאל להו נאעם סא הו מופעי אלא גבני אל שייח חתא יוריני עדאב אל רשעים פי גהינם. פי הלך אל סאעה קאל רב אלעו לל סלאך נסריאל אורי עבדי מוסה אל רשעים כף הום מערבין פי גהינם. פי דלק אל וקח נא מוכה אלא נסריאל ודכל **Dann werden die verschiedenen Höllenstrafen geschildert** ⁵⁾, unter Andern auch für Plaudern in der Synagoge während der Toravorlesung, des Schema und des Priestersegens (יחבלמו)

⁴) Moses ist nämlich nach der vorausgehenden Erzählung im 7. Himmel.

⁵) Mit Benutzung der מס' היכות und der מס' גהינם — In einer Recension der „Hechalot“ wird übrigens auch erzählt, dass Metatron dem Moses die Geheimnisse des Himmels, die Hölle und das Paradies gezeigt habe.

פי בית הכנסת פי זקת ספר תורה ופי זקת קראית שמע וכהנים) sowie für das Schreiben des המפורש für Nichtjuden, was auf Amulette hinweist. Dann wird dem Moses das Paradies gezeigt, was mit folgenden Worten eingeleitet wird: הם בעד דלך פתח מוסה עיני וראה אל מלאך גבריאל וצקח וסגד לו קאל אל מלאך גבריאל למוסה ראייה גהינם קאל לו ראיית. הם בעד דלך קאל אל מלאך גבריאל למוסה תעאלא חתא מואריך ג"ע אמר הקב"ה לשכינה חסיר מעא מוסה ודאכל ג"ע גו אל מלאיכה לקודאמו וקאלו לו זכיה. פי קאלו להו לדאגא וסגד לחתומא סן אל דונייא קאל להום לא חון גיח אלא אנטר עטמח הקב"ה ומגד אל צאלחין פי ג"ע כיה הום ומקפין פי וקפו אל מלאיכה ושכחו למוסה וקאלו ימחסן מוסה עבר אללה יא מחסן מוסה מאלוד מרא זכיה לצעוד סכע סמאוח ימחסן אל שעב.... הם בעד דאכל מוסה ג"ע וראה מלאך ואחד גאלם תחח צאגד אל הייא. פי סאל מוסה לגבריאל וקאל להו מן הוא אל מלאך הדאמ וקאל להו רסי מלאכי פי ג"ע. פקאל אל מלאך למוסה סן מוסה: מוסה איה קאל להו אנא מוסה אכן עמרם מוסה מאלוד מרא זכיה לצעוד סכע סמאוח ימחסן אל שעב.... הם בעד דאכל מוסה ג"ע וראה מלאך ואחד גאלם תחח צאגד אל הייא. פי סאל מוסה לגבריאל וקאל להו מן הוא אל מלאך הדאמ וקאל להו רסי מלאכי פי ג"ע. פקאל אל מלאך למוסה סן מוסה: מוסה איה קאל להו אנא מוסה אכן עמרם מוסה מאלוד מרא זכיה לצעוד סכע סמאוח ימחסן אל שעב....

VI.

Schilderung des Paradieses.

(Hebräischer Text S. 52 — 53.)

Bei Nr. V haben wir bereits bemerkt, dass es verschiedene Recensionen der von R. Josua ben Lewi gemachten Beschreibung des Paradieses giebt. Eine derselben ist vorliegende Schilderung, die mehr unter muhammedanischem Einflusse entstanden zu sein, und auf welche *Maimuni* in seiner Einleitung zum Abschnitt הלך (wo er die verschiedenen Ansichten über das zukünftige Leben aufzählt) anzuspielden scheint. Die Gegner Maimuni's in Frankreich nahmen unsere „Schilderung“ stark in Schutz.

(Vergl. den Brief seines Sohnes, מלומדו ה' genannt). Sehr poetisch ist die Beschreibung, wie die Frommen die Freuden der Kindheit, der Jugend und des Greisenalters abwechselnd als Kinder, Jünglinge und Greise durchleben. Unser סדר בן עדין, das als besonderes Stück in Handschriften gefunden wird (s. Bibl. hebr. Bodlej. a. a. O.), ist in Jal-kut z. Genesis §. 20 und im שבת מסר C. 25 abgedruckt.

VII.

Das Buch Serubabel.

(Hebräischer Text S. 54 — 57.)

Dieses kleine Büchlein ist eine Art jüdischer „*Apokalypse*“¹⁾; und wie die christlichen Chiliasten eine zweite Parusie Christi erwarteten²⁾ und von derselben die Gründung des tausendjährigen Reichs hofften, so soll nach unserm Büchlein im 10. Jahrhundert — 990 oder nach einer andern Leseart 970 Jahre nach der Zerstörung des Tempels — der Messias kommen, dem viele Kämpfe durch *Armilus* — der römische Romulus als Typus des messianischen Gegners³⁾ — vorangehen. Es ist nichts als Judenhass von Eisenmenger, wenn er (entdecktes Juden-

¹⁾ Wie in der „Offenbarung des Johannes“ (18, 9) Rom eine Hure genannt wird, so entsteht nach „Serubabel“ (S. 56) Armilus aus Unzucht. Johannes und Serubabel richten ihre Visionen besonders gegen Rom.

²⁾ Besonders interessant sind die chiliastischen Anschauungen von *Justin dem Märtyrer*. Vergl. *Otto, de Justinii Martyris scriptis et doctrina*, p. 184 ff. Das כיום סמוך תמות (Genes. 2, 16) erklärt Justin (dial. c. Tryph. p. 278 ed. Otto) dadurch, dass ein Tag nach der Schrift 1000 Jahre bedeute und Adam kein Alter von 1000 Jahren erreicht hatte.

³⁾ Siehe *Zunz a. a. O. S. 282 Anmerk. d.*

thum II, 704 — 713) dieses Büchlein gegen die Juden benutzt, da es nur vom jüdischen Standpunkte aus das behauptet, was in der „Offenbarung des Johannes“ vom christlichen Gesichtspunkte aus gesagt wird. Unser Buch *Serubabel* ist sehr alt, da schon *Seadja* die Armilussage kennt (vergl. *Zunz* a. a. O. S. 282 Anmerk. d) und es von *Ibn Esra*⁴⁾ (zu Ex. 2, 22; s. *Zunz* S. 140 Anmerkung o) erwähnt wird.

Unser Abdruck ist nach zwei Handschriften der Leipziger Baths-Bibliothek (cod. XXII und cod. XXXVIII) gemacht worden, und weicht von der Recension, die Const. 1519 und Wilna 1819 8. (letzte Ausgabe zusammen mit dem B. מלכיאל) erschien, in einigen Punkten ab.

VIII.

Die Zeichen des Messias.

(Hebräischer Text S. 58 — 63.)

Die zehn Zeichen, welche der Ankunft des Messias vorausgehen werden, schliessen sich in ihrem Genre an das Buch „Serubabel“ (Nr. VII) an und sind ebenfalls in dem Tone der „Apokalypse“ geschrieben. Sie beruhen auf sehr alten Nationalsagen⁴⁾, die zur Zeit der Noth und des Elends immer lebendiger hervortraten. *Armilus* wird hier ausdrücklich mit dem Antichrist identificirt (S. 60), was im Buche *Serubabel* und im „*Midrasch Wajoscha*“ (Bet

⁴⁾ Die Stelle lautet: וכלל אומר לך כל ספר שלא כתובה גביאים או הכמים מפי הקבלה אין לסמוך עליו ואף כי יש בו רברים שמכתישים הרעה הנכונה וכבר ס' זרובבל וגם ס' אלדר הדני והדומה להם:

¹⁾ Der Ausdruck ולא ראשי ישיבות וגאון יעקב (S. 58), der auch in אוחיות דר' עקיבא, 6b ed. Amst. vorkommt, bietet keine Anhaltspunkte für die Zeit der Abfassung. Vergl. *Zunz* a. a. O. S. 169.

ba-Midrasch I, 56) noch nicht der Fall ist. Unsere Recension ist dem aus alten Stücken bestehenden Sammelwerkchen אגדת רובל, S. 2 b ff. ed. Amst. entlehnt. Auch ist in der zu Constantin. 1519 erschienenen Sammlung kleiner Hagadot ein אותות המשיח enthalten²⁾.

IX.

Midrasch der zehn Märtyrer¹⁾.

(Hebräischer Text S. 64 — 72.)

Dieser Midrasch — der auch „Midrasch Ele Eskerá“ heisst, weil nämlich eine für den Versöhnungstag bestimmte Selicha, welche die Hinrichtung der zehn Märtyrer betrauert, mit den Worten אלה נזכרה beginnt und in den Ausdrücken mit unserm Midrasch übereinstimmt — erzählt, dass ein römischer Kaiser zehn berühmte Mischnalehrer habe hinrichten lassen, damit die Schuld der zehn Söhne Jakob's, die ihren Bruder Josef verkauften, gesühnt werde²⁾. Obwohl unser Midrasch andere Quellen, wie die „Hechalot“ — wo von den zehn Märtyrern die Rede ist und von R. Ismael's Unterredung mit den Engeln im Him-

²⁾ Ist mir aber nicht zu Gesichte gekommen. — In cod. 17 der Leipziger Rathsbibliothek steht eine kurze Recension der „Zeichen des Messias“ mit der Ueberschrift: והעיקר אותות משיח סמורשי רב האי גאון ז"ל. Vergl. auch Kerem Chemed VIII, 101.

¹⁾ Vergl. Zunz a. a. O. S. 142; Grätz in Frankel's Monatsschrift I, 307 ff.; Beer das. II, 153 ff.

²⁾ Diese Anschauung von der Sühne der Söhne Jakob's ist sehr alt; vergl. Recanati Anf. י"ב. Acher konnte wirklich die Hinrichtung des R. Chuzpit der Vergeltungslehre nicht gemäss finden. Es werden daher auch in unserm Midrasch dem römischen Kaiser Zweifel an der Vergeltungslehre in den Mund gelegt.

mel erzählt wird³⁾ — und den Midrasch Cönen (S. 25 יום שליש) benutzt, so bildet er doch ein abgerundetes episches Ganzes⁴⁾. Wenn übrigens auch die Conjectur Grätz'sens (a. a. O.), dass die ersten zwei Märtyrer Simon b. Nanas und Ismael, der Sohn eines Hohenpriesters, waren, wodurch die historische Gleichzeitigkeit der 10 Märtyrer bestätigt würde, sich bewähren sollte⁵⁾, so ist doch die ganze Scenerie unseres Midrasch sagenhaft eingerichtet. Er wurde zum ersten Male von mir besonders nach einem Codex der Hamburger Stadtbibliothek mit Zusätzen edirt (Leipzig, 1853). In diesem neuen Abdrucke habe ich mehre Verbesserungen angebracht⁶⁾. — Eine der Tischendorf'schen Handschriften enthält auch eine arabische Elegie auf die zehn Märtyrer.

---

³⁾ Siehe *Recanati* a. a. O. und den Anhang zu meiner besondern Ausgabe des Midrasch Ele Eskerá S. 18 ff.

⁴⁾ Bloss die Erzählung von R. Ismael's Geburt (S. 65; vergl. auch לקוטי הפרדס von Raschi, 4 a b) ist etwas störend, und sie ist in der That in dem Hamburger Codex (Nr. 136) durch einen besondern Strich bezeichnet und fehlt auch in der erwähnten Selicha. Zu bemerken ist noch, dass während in den לקוטי הפרדס von R. Ismael b. *Elischa* die Rede ist, man hier Ismael b. *Jose* liest!

⁵⁾ Die Sage schmückt nur die Details aus, alterirt aber nicht das Hauptfactum in der Geschichte; daher hat der Grätz'sche Gesichtspunkt von der Gleichzeitigkeit der 10 Märtyrer gegen den Verf. des „*Juchasin*“ Vieles für sich.

⁶⁾ Besonders hebe ich hier רומי für ביתי (S. 66 Z. 12 v. o.) hervor.

X.

Midrasch vom Segen Jakob's¹⁾.

(Hebräischer Text S. 78 — 82.)

Der Titel, unter dem unser Midrasch bekannt ist, nämlich: שיטה חדשה לבראשית רבה על נרכה יעקב אבינו לכנוי giebt zugleich seine Stellung in der Midrasch-Literatur an. Er ist eine andere Recension des *Bereschit Rabba* zu Genes. Cap. 49 und 50, 1 — 10, oder zu dem Segen und den letzten Lebensmomenten Jakob's. Wahrscheinlich wurde der Segen Jakob's schon frühzeitig vielfach erläutert; und daher mögen verschiedene Recensionen entstanden sein. Anszüge aus unserm Midrasch finden sich im *Jalkut*²⁾, und wie die von uns in Parenthesen gesetzten Worte (S. 80 und 81) zeigen, kamen immer neue Zusätze hinzu. Nach der Vermuthung von *Zunz* (a. a. O. S. 291 Anmerk. c) wäre unser Midrasch dem R. Mose ha-Darschan (bl. in der 2. Hälfte des 11. Jahrh.) zu vindiciren.

Er ist Venedig 1602 und Hamburg 1782, 4 erschienen, und ist an manchen Stellen, wahrscheinlich durch Schuld der Copisten, lückenhaft.

XI.

Der Thron Salomo's.

(Hebräischer Text S. 83 — 85.)

Die orientalische Plastik hat den Salomonischen Thron, als das Sinnbild israelitischer Macht und Grösse, reich ausgeschmückt. Unsere Beschreibung desselben, die dem *דל כל* §. 119 entlehnt ist, schliesst sich dem Targum Scheni

¹⁾ Vergl. *Zunz* a. a. O. S. 254 ff.

²⁾ Nach demselben wurde der Text an manchen Stellen berichtigt. S. 78 letzte Zeile v. u. liest *Jalkut* יעקב für יעקב.

XV.

Eldad ha-Dani¹⁾.

(Hebräischer Text S. 102 — 113.)

Eldad ha-Dani — auch Abu-Dáni oder Daud ha-Dani, d. h. vom Stamme Dan, genannt (vielleicht machte man eine Auspielung auf מלדד ומידד מהנכמים) — blühte im Anfange des 10. Jahrhunderts zu Fez, machte Reisen mit einem *החורש* bis nach Indien, besuchte die Wohnorte der zehn Stämme, kehrte dann zurück und hielt sich in Kairawan auf, wo er von den zehn Stämmen, besonders vom Stamme Dan — daher sein Name ha-Dani —, von deren Lebensweise, deren gesetzlichen Einrichtungen, den Nachkommen Mosis²⁾, dem Flusse Sambation viel erzählte. Die Juden Kairawan's wendeten sich deswegen an R. Zemach b. Cafna, Gaon zu Pumbedita, besonders wegen einiger Vorschriften über das Schlachten und die Trefot, worauf er ihnen erwiederte, dass er schon früher von diesem Eldad gehört habe und dass von der *Tradition* nicht abgewichen werden dürfe. Auf dieser Thatsache beruht unser ספר oder *הדני אלדר*, das aus drei Theilen besteht: 1. aus einem Berichte über Eldad nebst dessen Relationen (S. 102 — 107); 2. aus einer eingeschalteten Abhandlung, die הלכות שחיטה und הלכות טריפה der zehn Stämme³⁾ enthaltend (S. 108 — 112); 3. aus der An-

¹⁾ Vergl. *Zunz a. a. O.* S. 139 ff; *Landauer* im „Orient“ 1845, 562 ff. 1846, 121 ff.; *Luzzatto* das. 1846, 481 — 82.

²⁾ Die Beni-Musa werden auch von *Schährestáni* im *كتاب الملل والنحل* p. 168 ed. *Cureton* erwähnt.

³⁾ Dass diese הלכות, wie sie uns vorliegen, nicht von Eldad herrühren können, geht aus dem Umstande hervor, dass ja nach dem Berichte der Kairawaner Eldad's Sprache nicht ganz verständlich war. — Was übrigens Tosafot und Ascheri zu Cholin, Anfang, im Namen der הלכות ארץ ישראל anführen, steht nicht in den Halachot

frage an R. Zemach Gaon mit einem neuen differirenden Berichte über die zehn Stämme⁴⁾ und der Antwort desselben (S. 107. 108. 112. 113). Diese drei Theile, welche die *mündlichen* Berichte Eldad's bearbeiteten, wurden als *Tendenzschrift gegen die Karäer*⁵⁾ verbreitet. Wahrscheinlich wurden die Berichte Eldad's von den Karäern gegen die Tradition benutzt, indem sie geltend machten, dass halachische Differenzen zwischen den 10 Stämmen und den rabbanitischen Juden obwalten; daher R. Zemach in seiner Antwort besonders die Tradition in Schutz nimmt. —

Obwohl das *ס' אלוד הרני* oft gedruckt wurde (s. Fürst, Bibl. Jud. s. v. Eldad ha-Dani), so ist es doch sehr selten geworden. Unser Abdruck ist nach einem — allerdings typographisch schlecht ausgestatteten zu Zolkiew 1772, 8 nach der Constant. Ausgabe vom Jahre 1516 oder 1519 (vergl. das Titelblatt) gedruckten Exemplar⁶⁾ gemacht worden, die mit der von *Luzzatto* (a. a. O.) beschriebenen Ausgabe s. l. e. a. übereinstimmt.

des Edad, und ich weiss nicht, warum *Asulai* (Schem II. s. v. הלכות א"י ed. Benjakob) die Identität beider Halachot behauptet.

⁴⁾ Diese Differenz zeigt, dass der 1. und der 3. Theil verschiedene Bearbeitungen sind.

⁵⁾ Im 10. Jahrhundert schrieb auch *Saadja* gegen die karäische Sekte.

⁶⁾ Im Besitze des Herrn Dr. J. Fürst in Leipzig. — S. 108 Z. 12 v. u. fehlte nach הלכותיה das Wort הגרמטחיה, wofür קולמסיה gesetzt ist. Nach Luzzato a. a. O. steht in der ed. s. l. e. a. הגרמטחיה קלמסיה. — In den Auszügen, die in Eisenmengers „entdecktes Judenthum“ II, 527 ff. stehen, sind oft andere Lesearten zu finden. Für אחינו שבטי ישורון (S. 105 Z. 5 v. o.) liest E. אחינו שבי ישורון (S. 540). Auch kommen in der E.schen Recension ein Fürst ניקולי מבני אהליאז (S. 527) und die כחרים (S. 530) vor.

XVI.

Das Buch Henoch.

(Hebräischer Text S. 114 — 117.)

Dass es ein *hebräisches*, dem in der äthiopischen Uebersetzung erhaltenen ähnliches *Buch Henoch* gegeben habe, geht daraus hervor, dass die in demselben behandelten Themen, wie die Visionen *Henoch's* und *Noah's*, Angelo- und Dämonologie, Astronomie und Kosmologie, Schilderungen des Paradieses und der Hölle sich in hebräischen Schriften wiederfinden¹⁾, und dass der Karäer Salmon ben Jerucham im 10. Jahrhundert ein שם בן נח²⁾ und Mose de Leon³⁾ sowie der Sohar gegen Ende des 13. Jahrhunderts ein ס' חנוך kennen und citiren. Nur zu den Parabeln des der *essäischen* Literatur angehörenden Buches Henoch fehlen die Parallelen, weil diese, auf geschichtliche Ereignisse anspielend⁴⁾, später verloren gingen. Grosse Stücke dieses Buches sind in die *Pirke de-Rabbi Eliäser*⁵⁾ und in die „*Hechalot*“ übergegangen — daher die Letzteren gradezu in einer Handschrift der Oppenheim'schen Bibliothek (1061 Q.) ס' חנוך heissen⁶⁾ — wo Henoch besonders als *Metatron*⁷⁾ figurirte. Aus dem

¹⁾ Siehe meine Notiz in der Zeitschrift der D. M. Gesellschaft, Jahrg. 1853, S. 249.

²⁾ Vergl. *Jošt* im Lbl. des „Orient“ 1845, 814. Dieses שם בן נח sowie das von S. b. Jerucham genannte ס' חנוך sind dieselben, die das Buch *Rasiel* 2a — 3b und 34a — 35 benutzt.

³⁾ Siehe weiter unten die Auszüge. Nachweise über das Buch Henoch im *Sohar* giebt *Zunz* in der kleinen Schrift „etwas über rabbinische Literatur,“ S. 19.

⁴⁾ Siehe *Ewald*, Geschichte des Volkes Israel, II, 2. S. 397 ff.

⁵⁾ Vergl. S. *Sachs* in Frankel's Monatschrift I, 279.

⁶⁾ Vergl. *Steinschneider* Bibliotheca hebr. Bodlej. a. v. היכלות.

⁷⁾ *Ziuni* 39a sagt über diesen Namen: מטטרון פי' מורה הדרך כדאיתא בספרי מצנע של הקב"ה נעשה מטטרון למשה והרמזהו כל א"י.

Schicksale, welches das hebräische Buch Henoch erfuhr — dass es nämlich verschiedenen Schriften einverleibt wurde — lässt sich auch nachweisen, dass es allmählig aus besondern Theilen zusammengefügt wurde.

Was das von uns hier mitgetheilte und so genannte Buch Henoch betrifft, so bildet es, obwohl es auch mit den „Hechalet“ zusammenhängt⁸⁾, doch ein Ganzes, worin Henoch als Metatron geschildert wird. Es befindet sich in dem „Alfabet des R. Akiba“ 10c — 11d ed. Krakau, 11a — 12e ed. Amsterdam, dem es später einverleibt und, damit es hineinpasse, mit Zuthaten versetzt wurde⁹⁾. Besonders zu bemerken ist, dass in demselben viele gereimte Sätze vorkommen.

Wir lassen jetzt die Stellen aus dem חנוך ׳ס folgen, welche *Mose de Leon* in seinem handschriftlichen ׳ס משכן 4. Th. citirt: המדות oder הערות כחכמת עליוני הקדמונים אשר אמרו כמה שאמרו בספר חנוך והודיעו כי כנסע הרקיע הזה נגבה למעלה סוד (ער צ״ל) הטבעת הגדולה אשר לפאת דרום והיא יחד תקוע אצל רקיע בפיאה ההיא ורקיע עומד ושם נראה גוון אחד ועליו ממונה וזרח אור שר אחד העומד מימין הכסא והוא שר גדול ושם נראה גוון אחר ועליו ממונה וזרח אור שם שר אחר והוא מתחת ימין הרקיע חזר ועומד שם וכעמוד רקיע וזרחות אותיות שם מחוקק בכ״ב אותיות והוא סוד שם המפורש אשר ממנו עומדין וטרעידים כל צבא המסעות של מעלה ואזי הרקיע חזר ועדיין כחך גוון אותיות של אש שתורה כי הגוון ההוא לבן ועל שם זה נקרא לבנה ספיר. ואמרו בתרגו חזרת אכן טובה שזרח המיד. ושבעה ההיא מחוקק ברקיע ועומדת וכשעה שעומד בא ממונה אחד העומד על י״ב אלף משרתים שומרים משמרת שערי אותו רקיע לצד דרום וקורא השם מיוחד וקורא בו כי למען מעלות צדיקים אשר בגן גיתן לו רשות להסתכל בהן וכיון ששומעין קול גדודיו כך וראין אותיות פזרחות כאותו רקיע כולב

⁸⁾ Vergl. *Recanati Pent.-Comment.* 35 a und die oben S. XVI mitgetheilte Stelle aus *Ziuni*. — Die Sprache erinnert auch an die היכלות ׳ס. Aus der arabischen „Chronik des Moses“ (s. oben Nr. 1) wissen wir ferner, dass Metatron dem *Moses* alle Geheimnisse offenbarte.

⁹⁾ Wie die Krakauer Ausgabe angiebt, fehlt auch in der That diese ganze Stelle in der ersten Ven. Edition.

באימה וביראה וברעש גדול בקלות רעמים ואמר' בשכ'מלו. ועוד שהצדיקים עומדין כאן שומעין קול חיילי מרומים בתוך רקיע כורעים ומשתחווים ואומר' ק' ק' ק' הש' צנאוח. ואמ' כי אברהם הזקן הוא שומע ושםח ואמר מלא כל הארץ כבודו. ובנסע הרקיע לעד פאת הצפון ושם טבעת אחרת ועליו שר גדול העומד משמאל הכסא ואחו באותה טבעת והרקיע עומד והוא נבזה על י"ב ריבוא חיילים וגורדים כלם אש מכים ורואה אותיות הש' מחוקק על רקיע וכל דיבור ודיבור שיוצא מפיו יוצאים מחוכו י"ח אלף ברקים של אש ואש אדומה וקורא האותיות ויודע כי למען הצדיקים אשר בג"ע . . . . ואמר **בספר חנוך** הידוע לחכמים קדמונים אשר כי הוא מספר כל עניני נן ומגלן כי ג' חומות יש כגון זו לפניו מזו מחיצות ידועות והרקיע אשר כגן חופף על כולם וכין כל מחיצה ומחיצה נמעי נאמנים ואילנות של כשמים והיכלות בנייות ורחות בני (אדם) שם כפי מעשיה' בעה"ז ורואין בין מחיצה למחיצה אלה לאלה כמוכן עששיות דולקות כזוהר המחיצה אשר מבחוץ היא מחיצה מוכנת על מחכנתה כמראה אש לכנה ואין אש זולתי למראית העין. וככל יום ויום על החומה הזאת ורואין כי עופות מצפצפות בכל מיני זמר כגון כבוקר. ואמר חנוך כי ראה אותם ואין ידוע

Dann folgen Details über die drei Mauern. מי הם ומה ענינם

XVII.

Erzählung von Abraham¹⁾.

(Hebräischer Text S. 118 — 119.)

Bereits im 1. Theil unseres „*Bet ha-Midrash*“ S. 25 — 34 haben wir eine „Erzählung von Abraham“ mitgetheilt und in der Einleitung (das. S. XVI) bemerkt, dass sie nach dem Arabischen gearbeitet sei. Die vorliegende „Erzählung“ ist dem Pentateuch-Commentar *Bechaji ben Ascher's* 25 ed. Ven. entlehnt, der sie einem Midrasch — wahrscheinlich dem „*Bereschit Rabbati* des R. Moše

¹⁾ Vergl. *Steinschneider Bibliotheca hebr. Bodlej.* col. 609, no. 3877.

ha-Darsahan“ (s. Zunz a. a. O. S. 287 ff.) — entnommen hat *) und die in צאינה וראינה Aschu. לך לך jüdisch-deutsch wiedergegeben ist. Sie ist aus einem grössern selbständigen מעשה אברהם abgekürzt, wofür folgender Umstand spricht. Unter den arabischen Handschriften, die Prof. Tischendorf aus Kahira brachte, befindet sich auch eine „Erzählung von Abraham (قصة ابراهيم ابونا ع"ם), die mit der hier mitgetheilten übereinstimmt, nur dass sie ausführlicher ist. Wir theilen hier eine Probe mit. Der Anfang lautet: קאלו אל עולמא אליהום אל סלאם אן לילת אן אחואלד אבראהים אבונא ע"ם טהר כוכב פי אל סמא אלדי לס טהר סתלהו קט אכרן צויפאיי אן עטים ואסמהו אל משחרי וכאן חואליה ארבע כואכיב ונמרוד אל סלך ואקף סע אל חרא כחועו לחתא צארו אל כואכיב אלדי הום חואלין אל משחרי פי קאם צאר אל משחרי ובלע אל כואכיב אלדי כאנו חרארה ואל סלך נמרוד בינצור פי קאל אל סלך איש הארה זסא יכון הארה אל אמר א עטים פי קאלו להו אסאל אללה ת"ע בקא אל סלך יסחעגב פי גאוב אל עולמא ואל עארפין פי קאלו להו יא סלך סא הו אלמא ולד פי האדל כלד אחואלד אל לילה והו יועסא לאל סלך ויבקא להו אל חוכם ואל אסתטאעה ואל ען ואל שרף וכול הארה סן ענד רב אל אעלסטין וחכון לדהו סאמען פי אל עאלם ועלז ידיה חסן דרייתהו מוכרכא ויסליק אל רונייא ויתכרדו גסיע אל אומם פי גאויב אל סלך נמרוד וקאל אן כאן דל כלאם צחית והו כסא קולתו פי נצאור עלא האדל ולד ונקחלוהו וכאן תרח אבזה וזיר סן אל חרא כחוע אל סלך נמרוד והו קאצר פנאתהום פי גאויב חרא וקאל אללה אללה יא איהו אל סלך ואל אעלם יקול לאן דל כלאם כתאע אלדי זאר פל רונייא לאנסאן צעיק מסכין ואגב יעטיכום ולדהו חתא חקחלוה פי גאויבזה אל חרא אלמא חרא וקאלו להו אן אחסן ראיינא ענד אל סלך פי יעטי לאכורה חוקלהו דהב ונקחלוה פי גאוב אל סלך וקאל אלגולאם אלדי אחואלד אל לילה נאכרוה נקחלוה ונעטי לאבזה חוקלהו דהב סתל סא קולתו לאגל יטיב כאטר אבזה פי גאוב חרא וקאל לאנהו כאן סן זורת נמרוד ונמרוד אל סלך לס כאן יערף אן דל ולד אלדי אחואלד אן הו אבן חרא פי קאל אל סלך לאל חרא איש אל ראיי אלדי שורתו עלייא לנעמלהו פי קאמו קאלו להו סתל לפרץ (פרס l.) וקודאמהו שעיר פי גאויבהום ואחד סן אל חרא וקאל

*) Bechaji leitet sie mit den Worten ein: ובמדרש אני: השם אשר הוצאתיך מאור כשרים.

***

להם פי אלא קתלתו האדל פרץ (פרס 1.) אל שעיר מן יאסלתו
 וכלקו אנתו אדא אכדתו האדל ולד וקתלתוה וועטיתו לאבור
 תוקלתו דהב איש ינפעוהו האדל דהב עומץ אל ולד והאכדא למא
 קין קטל קבל אבוה פי סא סאח איש אפאד לאבוה סא לסראוהו
 פי שאמו לבר אינו אכן ררח פי סאלו אלא ררח וקאלו להו
 האדל ולד אלדי אחואלד דייץ אל לילה אונא לך יא תרח פי
 נאויכוהם חרה וקאל נעם זאר לי ולד וסאח פי רצו ונאויכוה אל
 חרא וקאלו להו אחנא למ קולנא לך פי אל סאיית שאיי אלא פי
 אל חי אלדי אחואלד לך פי נאפלהום חרה ואראו באל מוכפי
 אלא סנולוהו ואסרהום כאין יכפו אל צכי אל מולוד מע אל דאייה³⁾
 פי אל סנארה פי צאר מוכפי פי אל סנארה סודת חלת עשר
 סנה מע דאייתהו:

פלמא אנטשא אל גולאם זוכר קלילה מן אל זמאן זכרנ
 אלא אל דונייא לינצור תדכירהא וישרף לאסורהא לחתא יחקק
 עכארת אללה תע' פי דאך אל נהאר אלדי כרנ בצעאיי (?) אל
 דונייא פי שאך אכרהים פי כאלהו אנהו רב אל אעלמין פי וקפ קד
 שואייה לקדר סא שרקת אל שמם וצאייהא פי שך אכרהים פי
 כאלהו אנהו מולאהא וחאכם עליהא פי לענד מוגיב אל שמם
 אשרקת אל קמר ואל כואכיב פי קאל לנפסהו האדתי אל סולטאן
 והאדתי עסכרהו להאדתי הוצלת אל עבארה פלמא אצבח אללה
 באל צכאח וטהרת אל שמם קאל אללה לא שך אן עליהום ולי
 וסאייד יוהסורהום יגיבו ויחצרו פי להו הוצלת אל עכארה פלמא
 ערף אללה נייאתהו וטאעטהו ושוברהו פי הונאלה עלי אל קדרה
 וקאל להו יא אכרהים אנה כאלק אל דונייא וסאייר סא פיהא
 פי לענד רלף אל וקת נחק אכרהים באל וחדאנייה ואל חקקייה
 וקאל תבארף אללה רב אל עאלמין עאלם אל אצראר סחאיין אל
 סמא באל אנואר ואל אפלאך באל וקאר כאלק אל עסאר ואל
 אקפאר אל עזו אל גבאר אל עטים אל קהאר להא (להו 1.) אל
 Dann folgen die Erzählung, wie er die Götzen zertrümmert, weil
 sie nicht reden konnten, ein grosser Dialog zwischen
 Abraham und Nimrod, die Errettung aus dem Feuerofen,
 der Tod Haran's und die Namengebung Abraham.

³⁾ Nach dieser Darstellung wurde also Abraham nicht
 durch ein Wunder, sondern von seiner Amme (آي) genährt.

XVIII.

Die Perle Rab's.

(Hebräischer Text S. 120 — 122.)

Dieses von *Elija de Vida's* in ראשית חכמה, 40ab ed. Amst. nach einer alten Handschrift als סרניחא של ר' מרגניחא mitgetheilte, im אור קדמון (Ven. 1718) und in *Elija ha-Cohen's* ספר שבת Cap. 7 aber als סרניחא דבי רב veröffentlichte Stück athmet eine strenge Askese und ist, den Anfang ausgenommen, sehr späten Ursprungs.

Ich trage hier noch einiges zu מדרש חמורה (Bet ha-Midrasch I, 106 — 114) nach. Dieser Midrasch ist auch in dem ס' הפרדס לרש"י (Const. 1807) abgedruckt und dort steht die in unserer Ausgabe (S. 110) fehlende ר' חמורה, die — nach einer Mittheilung des Herrn *Rosenthal* in Hannover—also lautet: חמורה ד' עה לעקור נמוע כנגד לעושה: נפלאות. מוציא לה מיבש ועלין מעצים ומרזה את הנטיעה ומגדלה ואין אחר וולתו שני כי אני ה' הפרחתי עץ יבש הובשתי עץ לח אני ה' דברתי ועשיתי כל'ה:

Verzeichniss

der in dem 1. und 2. Theil des „Bet ha-Midrasch“ benutzten Handschriften:

- 1) מדרש אבא גרוין, cod. hebr. 32 der Hamburger Stadtbibliothek.
- 2) מדרש מגלה אסתר, derselbe cod. ders. Bibliothek.
- 3) דרש להנובה, cod. hebr. 12 der Leipziger Rathsbibliothek.

- 4) סדר יצירת הולד, ders. cod. ders. Bibliothek.
- 5) ס' זוטובל, cod. hebr. 38 ders. Bibliothek.
- 6) ס' זוטובל, cod. hebr. 12 ders. Bibliothek.
- 7) מס' היכלות, cod. hebr. in *meinem* Besitze.
- 8) ס' משכן העדות von R. Mose de Leon, cod. hebr. in *meinem* Besitze.
- 9) אותות סמשיח סמדרשי רב האי גאון, cod. hebr. 17 der Leipziger Rathsbibliothek.
- 10) סדרש אלה אוקרה, cod. hebr. 134 der Hamburger Stadtbibliothek.
- 11) ס' חנוך, cod. hebr. Oppenh. 1061 Q.
- 12) סדר גיהנם, cod. hebr. 21 der Leipziger Rathsbibliothek.
- 13) قصة سيدنا مשה עמ"ס, cod. arab. im Besitze des Prof. Tischendorf in Leipzig.
- 14) قصة ابراهيم ابونا עמ"ס im Besitze Desselben.

מדרשים קטנים ואגדות שונות:

דברי חיים של משה רבינו ע"ה:

בשנת מאה ושלשים שנה לידת בני ישראל למצרים מקץ ששים שנה לאחר שמח יוסף חלם פרעה חלום אחד והנה בחלום זקן אחד עומד לנגדו וכידו מאזנים והיה מעלה כל דרי מצרים אנשים ונשים וטף בכף אחד של המאזנים והיה משים בכף שנייה טלה אחר והטלה מכריע לכל אנשי מצרים והוא משחאה ומתרדר כלבו הפלא ופלא גדול על המראה הגדולה הזאת ויקץ פרעה ורצה חלום ויקבוץ לכל חכמי מצרים ואח כל חרטומיו ויספר פרעה להם את חלומו ויראו כל העם מאד מן החלום עד שבא א' מן השרים לפני המלך ויאמר לפניו זה החלום רעה גדולה הוא למצרים ובהלה ויאמר לו המלך ומה היא ויאמר לו בן יולד לבני ישראל שיתריב כל מצרים ועתה אדוני המלך איעצך עצה טובה שתצוה שכל בן שיוולד בבני ישראל יהרגו אותו ואולי לא יקום זרע החלום ויטב הדבר בעיני פרעה ובעיני עבדיו ויקרא סלך מצרים למילדות העבריות וכי ותראנה המילדות כי חיות הנדה דומות לחיות ואינן צריכות למילדות. ויצו פרעה לכל עמו וכי יהי כאשר שמעו בני ישראל את הדבר הזה אשר צוה פרעה להשליך הכנים היאורה ופרשו מקצת העם מנשיהן ומקצתם דבקו בהן ללדת בנים ותעווכני ילדיהן על פני השדה וה' אשר נשבע לאבותיהם לתת זרעם כעפר הארץ שלח להם

מלאכיו לרחוק אותם ולסוכם ולהתחילם ולשום שני חלקי אבנים
 מן הא' יונק חלב ומן הב' אוכל דבש ומגדל שערותיהם עד ארמכותיהם
 למען יחכמו מהם ולעדנם ולפנקם בתמלתו עליהם. ויהי בחמול
 הש"ית עליהם וכקש להרבוחם על פני כל הארץ צה לתבל ארצו
 לקבל אותם ולשמדם עד שיגדלו ואח"כ ותפתח הארץ ותקיא אותם
 ויציצו כעשב הארץ. וישבו איש אל אביו ואיש אל משפחתו וידבקו
 כם ועוד היו עושין סוכות בארץ בקרקע וטומנים אותם שם והיו
 המצריים חורשין על גביהן ואינן יכולין להזיקם כרמתיב ע"ג תרשו
 חורשים וכ"י:

איש לוי היה בארץ מצרים ושמו עמרם בן קהת בן לוי בן
 ישראל ויקח האיש את יוכבד דודתו לו לאשה ותרר האשה וחלד
 בת וחקרא שמה מרים כי בעת ההיא החלו המצריים בני חם למרור
 חיי בני ישראל. ותרר עוד וחלד בן וחקרא שמו. אהרן כי בימי
 התריון החל פרעה לשפוך דמי זכריהם ארצה ומהם השליך ליאור.
 וה' הטת חסד עליהם ולא מת אחר מהם מאשר היו משליכים
 היאורה והירר מחיותם מהקב"ה. ואשר היו משליכים בשדה היו
 טכלכלים אותם מלאכי השררה ומצילין אותם לאבתחם בחורים
 גדולים. ויהי בהשמע דבר המלך ודחו להשליך הבנים היאורה
 ורכים מעמי הארץ היו פורשין פנשותיהן ויפרד ג' עמרם מאשתו.
 ויהי בער דהדיא מקצת שלש שנים וזהו הח אלקים על מרים
 ותנכא בחוק הבירר הגה בן יהיה נולד לאבי ולאמי בפעם הזאת
 שיושיע את בני ישראל מיד מצרים. ויהי כשקוע עמרם את דברי
 הילדה ויקח את אשתו אשר פירש מטנה בעת הגורה מקץ ג' שנים.
 יהי מקץ ג' חדשים ותרר יוכבד וחלד בן ובעת לידתו נתמלא הבית
 אורה גדולה כאור השמש והירח בעת זורחם. ותרר האשה את הילד
 כי טוב הוא ונתמד למרארה ותצפנהו ג' ירחים בחרר משכבה:
 כימים ההם הערימו סוד כל מצרים לאבד כל היהודים וחלכן נשי
 מצרים ארצה גושן אשר שם בני ישראל וחשאנה גוריהם על כתפיהם
 עד לא ידעו לדבר ובלדת האשה הישראלית את הילד ותצפן את
 בנה מפני המצריים לבל ידעו הקצריים עת לדתה לבלתי השחיתם.
 והיו באות נשי מצרים גושנה וילדיהן אתם זכבוא המצריות בבית
 העבריות והיה הילד המצרי מנמנם בלשונו והילד העברי הצפון בחרר
 משכב אמו עונה אותן ככחבן וכלשונו והיו הולכות המצריות ומגודות
 לבעליהן ובעליהן לסלכם והיה שולח פרעה שומרו ולקח את הנערים:

וידע כמשלש חרשים אשר ילדה יזכר את הילד וידע הרבר כיתח
 פרעה וחמור האשה מרם כא השוערים ותקח תבת גומא ותשם בה
 את הילד ותשם כסוף על שפת היאור. ותחצב אדמתו סדחוק וישלח
 אלקים חום גדול ושרב בכל ארץ מצרים וישרוף בשר האדם כחום
 השמש בנבורתו ויצר להם מריב החום ותד בת פרעה לדחוף על
 יד היאור וגם כל נשי מצרים כמשפטן דאה. ותרא בת פרעה התיבה
 שצפה על פני המים ותשלח את אמתה ותקחה ותפתח ותראתו את
 הילד והיו באות נשי מצרים ההולכות על שפת היאור להניקה ולא
 רצו להניק אצלם מאת השם היתה זאת להשיבו אל שר אמר.
 ותאמר אחותו לבת פרעה האלך וקראתי לך אשה מינקת מן העבריות
 ותאמר לה לבי ותלך ותקרא לאמו. ותאמר לה היליכי את הילד
 והניקה לי ואני אחן את שכרך שתי כספיים ליום. ויהי מקץ שנתיים
 ימים ותביאהו לבת פרעה ויהי לה לכן ותקרא שמו משה כי מן
 המים משיחהו. ואביו קרא לו חבר כי בעבורו נחבר עם אשתו.
 ואמו קראה לו יקוחיאל כי הניקה אותו משדיה. ואחותו קראה לו
 ירד כי ירדה אליו אל הנחל לראות מה יהיה בסופו. ואררין קרא
 לו אבי זנוח כי זנח אבי את אמו והושיבה בעבור זה. וקרת זקנו
 קרא לו אבי גרוד כי בעבורו גדר אלקים פרץ בישראל אשר לא
 הוסיפו עוד המצריים להשליך בנים היאורה. ומניקתו קראה לו אבי
 סומו כי האלהים יצפינהו בסוכה מריב המצריים. וישראל קראו לו
 שמעיה בן נחנאל כי כימיו שמע אלהים את נאקתם: בשנה הג'
 ללדת משה ופרעה יושב על השלחן לאכול והגבירה יושבת סימני וכתיב
 בתו משמאלו ושריו ועבדיו יושבים לפניו והנער יושב עם כחית בת
 המלך. ויושם הנער ארץ ידו ויקח העטרה מעל ראש המלך וישם
 אותה על ראשו ויבדל המלך והשרים על הדבר הזה ויחמתו איש
 אל רעהו. ויען כלעם הקוסם אחד משרי המלך ומיועציו ויאמר זכר
 אדוני המלך החלוס אשר חלמה ואשר פתר לך עבדך. הלא חרע
 כי העלם הזה מילדי העברים הוא ויהי אלקים בו ומתכמתו עשה
 זה וזה הוא שיתריב את מצרים. ועתה יצוה המלך סדרה ויסיר
 יאח ראשו ויטב הדבר בעיני המלך ואוהביו. וישלח הש"ת מלאך
 גבריאל ונדמה כאחד משרי המלך ואוהביו. ויאמר לו אדוני המלך
 לא טוב הדבר להמית נפש דם נקי כי אין לנער דעת. תענה צוה
 וביאו אבן יקרה לפניו וגזלת אש ואם יושם ידו ויקח האבן יקרה
 בידע שהוא בן רעה זבן מזה הוא ונעשה סמנ משפט. ואם יושם

ידו ויקח הגחלה בידוע שאין בו דעת ופמור. ויראו כל הכמיו
ויאמרו טוב הדבר ויביאו לפניו אבן טובה והגחלת ויושם הנער
את ידו ליקח את האבן והמלאך דחף ידו ולקח הגחלה ויביאה
לפניו ויגע בשפתיו ובקצת הלשון ונעשה ככד פה וככד לשון ועל
זה ניצל. ויועץ המלך עם יועציו מה נעשה לכיר ישראל אשר
הם רבים בכל יום והאמר לו אשתו בטוב בעיניך עשה הלוא כל
הארץ לך היא. ויען בלעם ויאמר למלך הלוא הדע כי כל האומה
הנארה כל מעשיתה בערסרה ובמרמרה היו. יעקב אביהם עקב
עשו אחיו ולקח את בטרחה ונא אל אביו במרמרה ויקח ברכחו
ויכרה אל לכן ונתן לו שתי בנותיו לנשים ושלל ארז צאנו וכל
נפשות ביהו. יצחק אביהם גר בגר והכשיל אנשי המקום על
אשתו לאמר אחותי היא ולקח כל טובם וכספם והלך. וכן עשו בני
יעקב לשכם וחסור שאמרו להם שימולו ומלו וביום הג' נכנסו עליהם
בהיותם טאכים ודרגו אותם לפי חרב ובזו ושלו כל נכסיהם.
ועתה אם תשמע בקולי אל ההרגם כדרכ רק תרבה עליהם עגיים
קשים שיהיו כלים מאליהם ויטב בעיני פרעה וכעני עבריו. ויען
יהרו המדיני ויאמר לו אדוני המלך ידוע הדע כי כל מי ששולח
בהם ידו לא ינקה הלא ידעת אם לא שמעת מה נעשה לפרעה
על שלקח שרה אשה אברהם (וגם ליצחק) וגם מה שנעשה לארבעה
מלאכים על בן אחיו של אברהם ומה נעשה ללכן לא היה אדם
ששלה בהם ידו ונקה. ויקצוף המלך מאד על יתרו המדיני ויאמר
לו לך ברח לך אל מקומך והלך; ויהי אחר שהציל אלקים את
הנער משה ולא הרגוהו המצריים ויהי בבית המלך בלבוש מלכות
ואבן יקרה על ראשו וכל שרי המלך מנשאים אותו ומקץ ט"ו שנה
אשר גדל משה בבית פרעה הואיל הנער לראות פני אביו ואמו וירא
במכלותם וירא איש מצרי מכר איש עברי מאחיו. ויהי בראות
המוכה את משה וירץ אליו לעזרה כי משה גדול ונכבד היה בבית
פרעה ויאמר לו אדוני האיש המצרי הזה בא אל ביתי לילה
ויאמרני ויבא אל אשתי לעיני ועחה מכקש נפשי לקדחה. ויהי
כאשר שמע משה את הדבר הזה הרע ויפן כה וכה וירא כי אין
איש ויך את המצרי ויצל את העברי מיד מכהו. וישב משה אל
בית המלך והאיש העברי שכ אל ביתו ויהי כשוב האיש הביחה
אמר לגרש את אשתו כי לא נכון לכוא עליה אחרי אשר הוטמאה
וחלך האשה והגר. לאחיה ויבקשו אתו האשה להורגו ויבוא וימלט:

וַיְהִי בַיּוֹם הַשֵּׁנִי יוֹצֵא מֹשֶׁה אֶל אֶחָיו וַיִּירָא בְּסִבְלֹתָם וַיִּרְא אִישׁ וְכוּי וַיֹּאמֶר לְרַשֵּׁעַ לְמָה חָכְתָּ רַעַךְ, וַיֹּאמֶר מִי שָׂמַךְ לְאִישׁ שׂוֹפֵט עֲלֵינוּ הַלְהַרְגֵנִי אַחֶה אֹמֵר כְּאִשֶׁר הִרְגַת אֶת הַמִּצְרִי, וַיִּשְׁמַע פִּרְעָה אֶת הַדְּבָר הַזֶּה וַיִּבְקֶשׁ לְהַרְגוֹ אֶת מֹשֶׁה זִמְסָרוּ לְקֹוסְטִינִר לְהַרְגוֹ וְלֹא שָׁלְטָה בּוֹ הַחֹרֵב וַעֲשֵׂה הַקִּבְיָה נִס עִמּוֹ שֶׁנַּעֲשֶׂה עִרְפוֹ כַּעֲסוּד שֶׁל שֵׁשׁ וְהוּא שְׂאמֵר מֹשֶׁה כְּשֶׁנּוֹלַד אֲלֵיעֹזֵר בִּי אֱלֹהֵי אֲבוֹי בְּעֹזְרֵי וְכוּי וְהוּא שְׂאמֵר לוֹ הַקִּבְיָה כְּשֶׁסָּרַב בְּשִׁלְיָחוֹתוֹ שֶׁל מְקוֹם וַאֲמַר לוֹ שֶׁלַח נָא בִיד חֲשִׁלְחָה וַאֲמַר לוֹ הַקִּבְיָה (שֶׁלַח נָא בִיד חֲשִׁלְחָה) מִי שֵׁם פֶּה לְאֶרֶס אוֹ מִי לְמַדָּךְ לְדַבֵּר כְּשֶׁהֵייתָ נִדוֹן לִפְנֵי פִרְעָה עַל הַמִּצְרֵי אוֹ מִי יְשׁוּבִים אֲלֵם מִי שֵׁם אֶרֶץ פִּרְעָה אֲלֵם שֶׁלֹּא נִתְאַמְץ בַּמִּצְוֹת הַרִיגְתָּךְ אוֹ חֲרַשׁ אוֹ מִשְׁרַחְתִּי תִרְשִׁים שֶׁלֹּא שָׁמְעוּ בַּמִּצְוֹת עֲלֶיךָ לְהִרְגֶךָ מִי עֲשָׂאן עוֹרִים שֶׁלֹּא רֵאָוּךְ כְּשֶׁבִרְחַת מִן הַבִּירָה וְנִמְלַטָה. וְכֵּן עָשָׂה הָאֱלֹהִים וַיִּשְׁלַח אֶת מִיכָאֵל שׂוֹר צִבָּא מְרוֹם וְדַמּוּתוֹ כְּדַמּוּת שׂוֹר הַטְּבָחִים. וַיִּקַּח תִּרְכּוֹ וְהִמִּית שׂוֹר הַטְּבָחִים כִּי נִהְפֵךְ דַּמּוּתוֹ לְדַמּוּת מֹשֶׁה וַיְחֻזַּק הַמַּלְאָךְ בִּיד מֹשֶׁה וַיּוֹצִיאֵהוּ מִמִּצְרַיִם וַיִּנְתְּהוּ מִחוּץ לַגְּבוּל מִצְרַיִם רְחוֹק מֵהַלֵךְ גַּי יָמִים:

וַיִּשְׁאָר אֵךְ אֶהְרֵן וַיַּחֲנֹכֵהוּ בַחֹךְ מִצְרַיִם וַיְדַבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִישׁ שִׁיקוּצֵי עֵינָיו הַשְּׁלִיכוּ וּבְגִלּוּלֵי מִצְרַיִם אֶל חַטְמָאוֹ הַתִּיד וַיִּמְרוּ בֵי כִירַת יִשְׂרָאֵל וְלֹא אָבוּ שְׁמוֹעַ וַיֹּאמֶר ה' לְהַשְׁמִידֵם לְלוֹי מֹשֶׁה בַחֲתוּרָתוֹ חֹכֵר בְּרִית אֲבוֹתָם אֲבָרְהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב, וַיְחֻזַּק יַד פִּרְעָה עֲלֵיהֶם לַעֲנֹתָם הַלֹּךְ וְקִשָּׁה עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּלְחָצֵם עַד עֹת שֶׁלַח דְּבָרוֹ וַיִּפְקְדֵם, וְכִשְׂרָאָה בַלְעָם שֶׁלֹּא נַעֲשֵׂהָ עֲצָתוֹ וְלֹא יוֹצֵא הַדְּבָר לַפְּעֵל לְכַלּוֹת אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּפִּי מִחֲשַׁבְתּוֹ הַרְעָה אֲשֶׁר חָשַׁב וַיּוֹצֵא מִמִּצְרַיִם וַיֵּלֶךְ לְלוֹ לְמֶלֶךְ נִיקְנוֹם עִם שְׁנֵי בָנָיו יָנִים וּמִמְרִים וּמֶלֶךְ נִיקְנוֹם הוּא מֶלֶךְ אֲדוֹם: בִּימֵי הָהֵם הִיָּתָה מַלְחָמָה בֵּין כּוֹשׁ וּבֵין בְּנֵי קֶדְם וַיִּשָּׁב מִמֶּנּוּ שְׁבִי גְדוֹל וַיִּכְנַעוּ סַפְנֵי כּוֹשׁ וַיִּדְּוּ בְּצֵאת נִיקְנוֹם לְהִלָּחֵם בְּבָנֵי קֶדְם וַיַּעֲזוּב בַלְעָם הַקּוֹסֵם כֵּן לְכוּן הָאֲרָמִי וְשְׁנֵי בָנָיו יָנִים וּמִמְרִים לְשִׁמּוֹר אֶת הָעִיר וַיִּשְׁכּוּ שָׁם (וְדָלָה הָאֲרָץ אַחֶם) וַיַּעֲזֵן בַלְעָם עִם הָאֲרָץ לְמַרְדּוֹ בְּמֶלֶךְ נִיקְנוֹם לְכַלְתִּי חַת כּוֹא הָעִירָה. וַיִּשְׁמְעוּ אֱלֹהֵי עַם הָאֲרָץ וַיִּשְׁכַּעוּ לוֹ וַיִּמְלִיכוּ אוֹתוֹ עֲלֵיהֶם לְמֶלֶךְ וְאֶת בְּנֵי הַפְּקִיד עֲלֵיהֶם שְׂרֵי צְבָאוֹת בְּרֵאשׁ הָעַם וַיִּגְבְּהוּ הַחֹמוֹת מִשְׁנֵי צְרֵי הָעִיר וּמִן הָעֵבֶר הַשְּׁלִישִׁי חִפְרוּ כְּאֲרוֹת רַבִּים לְאִין מִסְפָּר וַיִּשְׁיִמוּ שָׁם מִי הַגֵּר הַסּוֹכֵב אֶת כָּל אֲרָץ כּוֹשׁ וּמִן הָעֵבֶר הַכִּי קָבְצוּ נְחָשִׁים וַעֲרָבִים רַבִּים כְּלֵהֲמִיהֶם וַאֲיִן יוֹצֵא וַאֲיִן בָּא אֶל הָעִיר, וַיְהִי בַשּׁוֹב

ניקנום וכל שרי החילים מהמלחמה וישאו עיניהם ויראו חוסה העיר
 גבוהה מאד ויתמהו איש אל רעהו ויאמרו כינהם ראו בני העיר
 כי נתאחרנו כמלחמה ויגברו חוסה העיר ויחוקוה לבלתי בא אליהם
 מלכי כנען. ויהי כאשר קרב אל העיר ויראו שערי העיר סגורות
 ויקראו לשוערים לפתוח אליהם לכוא העיר ויסאנו השוערים לפתוח
 להם במצוה כלעם הקוסם ולא נתנום לכוא העירה ויערכו מלחמה
 כפתח השער ויפלו מחיל ניקנום מאה ושלשים איש ויהי ביום ה'י
 גלחמו מעבר הנרר ויביאו שלשים פרשים רוכבי סוסים דרך הגתל
 וישבעו בתוך הבורות ויסחוו. ויצו המלך לעשות רפסודות לעבור במ
 ויעשו כן וכבואם אל מקומות הבורות הסים מתגלגלים וימבעו עוד
 ביום ההוא מאתים איש:

ויהי ביום ה'י ויבואו מן העבר אשר שם הנחשים והצמפונים
 ולא יכלו ליכנס אל העיר ויהרגו הנחשים מהם ע"ז איש ויחרלו
 מלהלחם על כוש ויצור עליה ט' שנים אין יוצא ואין בא. ויהי בהיות
 המצור על כוש ברח משה סמצרים ויבוא אל מתנה ניקנום מלך כוש
 ומשרו בן שלשים שנה כבואו אל מתנה ניקנום הצרים על כוש
 והימים אשר צר ניקנום על כוש ט' שנים. ויהי משה הולך וכא
 עמדם וימצאו חן בעיניהם ויאהבו המלך וכל השרים וכל חיל
 המלחמה כי הוא הולך וגדל ונני קוסתו דמתה לחמר ויאהבו המלך
 מאד וישמרו שר צבא וישבו שם ימים רכים עד שחלדה המלך
 ניקנום וימתו. ויאמרו עבדיו מה נעשה אם נעלה מעל העיר ירדפו
 אחרינו ויכרתו את שמנו ועתה טוב לנו למות במצור משוב לארצנו
 כשוב העם הנבלמים ויועצו יחדו להמליך עליהם את משה למלך
 כי אין כמותו כעם. ויעשו כן ויתנו לו למשה הנבירה אשת ניקנום
 ויזכר משה את ברית ה' אלהת ולא קרב אליה וישם תרב כינו
 לביגרת ולא חטא עמה. ויהי ביום ה'י למלכו ויאמרו לו עבדיו תן
 לנו עצה ודבר מה נעשה כי ט' שנים זה לא ראינו גשינו וספינו
 ואנו מחאויים לראותם. ויאמר להם משה אם תשמעו בקולי השלחו
 וחשובו אל בתיכם לשלום ויאמרו לו כל אשר חצונו נעשה. ויאמר
 להם הדירה לכו וקחו לכם מאפרותי החסידה כל א' וא' מכם וילכו
 סהרה ויעשו כן. ויאמר להם למד' לצוד ציד כדרך בני הגץ ויעשו
 כן ויאמר להם רכבו איש על סוסו ולכשו השריונות וקחו לכם איש
 כלי מלחמתו וכבאו אחרי מן הצד אשר הנחשים שם וכעת אשר יצאו
 הנחשים השליכו עליהם אפרותי החסידה ויאכלום ונקח העיר ויעשו

כן יקרבו אל העיר ויכוה לפי חרב. ובראות בלעם בן בעור כי נלמדה העיר עונן ונחש ופרח באויר הוא ובניו וינוסו אל מצרים אל פרעה וישבו עמו וישבו איש לביתו ובראות העם כי המלך הושיעם ובעצתו הטובה נתפסה העיר ויאהבוהו מאד וירא משה את ה' אלהיו ולא בר מחוקות אבותיו אברהם יצחק יעקב ע"ה ימין ושמאל והימים אשר מלך משה על כוש מ' שנה:

ויהי היום והוא יושב על כסאו והגבירה יושבת אצלו ותאמר הגבירה לשרים ראו המלך אשר המלכתם עליכם זה מ' שנה ולא קרב אלי ועתה שימו עליכם מלך בן אדוניכם ניקנס כי לו משפט המלוכה ולא המליכו עליכם איש נבוי. ויאמרו כל שרי החיילים למשה טוב אתה בעינינו מאד אך כל עם המדינות יועצים להמליך עליהם בן אדוניהם. ועתה קח לך עושר ונכסים ולך מעטנו ושוב אל סקומך בשלום. וילך משה לארץ סדין וישב על הבאר ולכהן מדין שבע בנות וכו' עד אשר הואיל משה לשבת את האישה אל רעוא סאין תבוא מה ארצך ואי מזה עם אחת ויאמר לו אני משה ויספר לו כל המוצאות אותו במצרים או אמר בלבו יתרו זה האישה אשר שלח ידו בכתר המלך ועתה אקחננו ואמסרהו ביד פרעה ויצו לכלכלו בלחם צר ומים לחץ וימצא חן בעיני צפורה בתו ותחמול עליו וככל יום ויום מעת לעת היתה מספקת לו לחם ומזון וישב שם שבע שנים. ויהי מקץ שבע שנים אמרה צפורה לאביה השבוי והאמור אשר השלכה לבור זה כמה ימים ושנים הלוא תדרשנו כי בכל יום צועק עליך לאלהיו והיה בך חטא. ויאמר לה יתרו מי שמע כזאת אדם שלא אכל ושחה זה כמה שנים עודנו חי הלכו לבית האסורים ומצאוהו עומד על רגליו ומתפלל לאלהיו ויוציאוהו משם:

ב'ימים ההם צוה יתרו שיעבירו קול ככל ארצותיו שכל מי שיבוא ויתלוש המטה הנטוע בגנו שיתן לו צפורה בתו לאשה והיו באים מלכים ושרים גדולים וגבורים ולא יכלו לעקור המטה ואחר שהוציא משה מבית הכלא היה מתהלך בגן וראה שם את המטה מוצב ארצה והוא של סנפרנון וחוקק עליו שם המפורש וישם משה ידו על המטה ויעקרהו ממקומו במחר ויהי למטה בכפו וישב לבית והמטה בידו ובראות יתרו המטה ביד משה תמה מאד ויתן לו את צפורה בתו לאשה ותלד בן ויקרא את שמו גרשום ומשה בן ע"ז שנים בצאתו מבית הסוהר. צפורה הלכה בדרך הצדקניות שרה ורכקה רחל ולאח ותלך בדרך ה' כאשר צוה עליה משה בעלה:

ומשה היה רועה את צאן יתרו וה' אמר לזכור השבועה אשר נשבע לאברהם ליצחק וליעקב ונראה למשה בסנה השנית ושלחהו לפרעה לעשות אותות ומופתים וישב אל חותנו ויאמר לו אלכה ואשוכי א אחי אשר במצרים ויקח משה את אשתו ויהי בדרך בסלוק ויפגשוהו ה' על דבר אשר לא זכר לסול את בנו ונפל לפני המלאך וחקח צפורה צור מחרודי צורים וחמל את בנה וחמלט את בעלדה ובנה סיד המלאך: ויאמר ה' אל אהרן לך לקראת משה המדברה וילך ויפגשוהו בבר האלהים וישק לו וישא אהרן את עיניו וירא את בנו ואת אשתו ויאמר מי אלה לך ויאמר משה אל אהרן הילדים אשר חנן אלהים אותי בארץ מדין וירע הדבר מאד בעיני אהרן ויאמר אל משה על הראשונים אנו מצטערין ואתה בא להוסיף עליהם ויאמר משה לאשתו לשוב אל בית אביה ותעש כן ואדר כן באו משה ואהרן מצרימה ויבואו לבית פרעה והיו בשער בית פרעה שני כפירים שאין שום אדם יוכל לקרב מהם לשער הסלך מפחדם שהיו מורפים למי שרואים אותו עד שיבוא רועה הכפירים ויסירו אותם. וכעת ששמעו שבאו משה ואהרן שומרי הכפירים התיירום והניחום על פתח השער בעצת בלעם הקוסם והרמוסי מצרים וכבוא משה ואהרן לפתח השער ויט משה את מטהו על הכפירים ושמהו לקראתו ויבואו אחריו והיו שוחקים לפניו כשחוק הכלבים עם בעליהם בעת בואם מהשדה. וכעת שראה כן פרעה ועבדיו יראו מאד מפניהם ויאמרו להם מה המעשה ומה אתם רוצים ויאמרו אלהי העברים נקרא עלינו לאמר שלח עמי ויעבדוני א"ל פרעה שוכנו לפני מחר ואשיבנה לכם דבר ויעשו כן ויצאו וילכו. אחרי כן קרא פרעה לחכמים ולחרטומים ולמעוננים ולקוסמים וכיניהם כלעם ויאמר להם בלעם איך קרבו אל השער ולא טרפו אותם הכפירים א"ל פרעה באו ולא עשו כהם כלום משחקים עמם כאלו הם גדלום ושמחו עמהם כשמתו הכלבים עם אדוניהם באשר גדלום בנעוריהם. ויאמר כלעם אין א"ל כ"א כמונו ועתה שלח לקרוא אותם ולהזכחה יחדיו לפניך. וישלח לקרוא להם ויצאו משה ואהרן וקני ישראל ויבואו לפני המלך וידברו אליו כדברים אשר דברו אליו ומטרה האלהים בידו ויאמר להם פרעה וסי הוא אשר יאמן אתכם. ויבוא משה ואהרן ויעשו כן כאשר דבר ה' להם וישלך אהרן מטהו לפני פרעה ולפני עבדיו ויהי לתנין ויקרא פרעה לחכמים ולמכשפים ויעשו גם הם כן וישליכו איש מטהו ויהיו לתנינים ויקם מטה אהרן ויבלע מטות

ההרשומים ויען כלעם וחרטומיו אין זה פלא וחמדה ונחמא מתנינך
שבלע התנינים שלנו כי חוק בכל העולם שחיה בולעת חיה אחרת
אם חרצ' שנדע כי רוח אלהים השלך ממך לארץ ואם ממך בעודנו
עץ יבלע מטוחנו והם עצים נדע כי רוח אלהים עמך ויעשו כן וישליכו
איש מטהו ויהיו לתנינים ואחר שתורו כמו שהיו בתחלה בלע מטה
אחרן ארץ מטוחם. או צוה פרעה להביא כל ספרי מצרים ולחפש
אולי ימצאו שמו של הקב"ה ויחפשו ולא מצאו לפי שהם ספרי
טעור ויאמר להם חפשתי בכל ספרי ולא מצאתי שם אלהיכם
ויאמרו ה' אלהי העברים נקרא עלינו או אמר פרעה מי ה' אשר
אשמע בקולו ויאמר משה הוא צונו שנלך דרך שלשת ימים ונבחה
לה' אלהינו. כי מיום שירדו ישראל למצרים לא זכחנו לו ואם
אינך משלח כמרו צרור רעור ורבות ומגפות ישלח בכם. ויאמר
להם מה כחו ונבחרתו של אלוהי זה ויאמרו לו עושה שמים וארץ אור
וחושך ים ויבשה ובהמות וחיות וכל העולם חל הע מלפניו והוא יקח
ארץ כנהך וישיבך עפר אל האדמה ויחר לפרעה עליה ויאמר כל
אלהי האלהות לא יוכלו לעשו כאשר עשיתי אני לי יאורי ואני
עשיתי ויחר אפו ויגרש אותם ויאמר להכניד עולם. ויביא ה'
עליהם נגעים גדולים עשרה שהם נחשבים כמאחים וחמשים מכות:
מכה א' הביא עליהם הקב"ה דם מפני שהיו מונעים בני ישראל לעשות
טבילה לכך הביא עליהם דם: מכה ב' הביא עליהם צפרדע שהיו
נפלות במשארותם ובחדרי משכיותם ומשכבם ומרקדין ומנגנין בחך
מעיהם והיתה מכה צפרדע קשה מכלם ולפיכך הביא צפרדע לפי
שהיו המצריים אומרים לישראל לכו וצרו לנו דגים לפי הביא
עליהם צפרדע: מכה ג' הביא עליהם כנים כיום אמה על הארץ
וכשהיו המצריים לובשים בגדים נקיים סיד מהמלאים כנים לפי שהיו
המצריים אומרים לישראל לכו וטאטו וכברו כתינו וחצרותינו ושוקינו
לכך נהפך להם לכנים: מכה ד' הביא עליהם ערוכ מאריות וזאבים
ונמדים ודוכים וחיות רעות ונכנסין לבתיהם של מצריים וסוגרות
דלתות בתיהם והקב"ה שולח חיה מן הארמה ששמה סילוני והיתה
נכנסת בחלונות ופוחקת הדלתות והיג דוכים ונמדים ומריות וזאבים
נכנסים ואוכלים המצריים והינוקוה בערסהו ומפני מה הביא עליהם
לפי שהיו המצריים אומרים לכו רעו את בהמותינו לפיכך הביא
עליהם ערוכ ודבר שימותו כל בהמתם והיא מכה חמישית: מכה ו'
הביא עליהם שחין בארם ובבתמה ומפני מה הביא עליהם שחין לפי

שהיו המצריים אומרים תקנו לנו מרחצאות לערוך נפשנו ועצמנו לפיכך
 הביא עליהם שחין לחמם את כשרם ומגדוין את נפשם בחיטך
 גדול: מטה ו' הביא עליהם בדר ומפני מה הביא עליהם בדר לפי
 שהיו המצריים אומרים לישראל לכו והרשו וזרעו לנו את שדחתינו
 לכך הביא עליהם בדר שישכר האילנות וחורעים: מטה ח' הביא
 עליהם ארבה לפי שהיו שניו כשני ארבה ומתלעותיו מחלעות לביא
 ומפני מה הביא עליהם ארבה לפי שהיו המצריים אומרים לישראל
 לכו ונסעו לנו אילנות ושמרו ארץ פירותיהם לפיכך הביא עליהם
 ארב' שיאכל מה שנשאר מהכרד: מטה ט' הביא עליהם חשך של
 ניהגם מי שהיה יושב לא היה יכול לעמוד ומי שהיה עומד לא
 יוכל לישוב מפני כובד החושך ומפני מה הביא עליהם חשך מפני
 שהיו פושעים בישראל ובקש הקב"ה להמיתם בג' ימי אפילה כרו
 שלא יראו המצריים במפלחן של ישראל וישמתו עליהם: מטה
 עשירית זו היא מכת בכורות וארז"ל קודם שהביא עליהם המכ' הלך
 משה לפרעה ואמר לו דע כי בכורי מצרים ימותו בלילה הזה
 החחיל דהלעיני עליו ואמר לו כמה בכורות במצרים לא יש ג' מאות
 הדטפשים לא ידעו כי כולם בכורות מפני שהיו שטופים בזמה והיו
 כולם ממורים כל א' וא' היה בכור לאביו. וכן הלך משה אצל בכורים
 ואמר להם כה אמר ה' בהצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים ומת
 כל בכור בארץ מצרים מיד הלכו כל א' וא' אצל אבותיה' דעו כי
 כל המכו' כולם שאפי' משה כולם באו ועשה אומר ומת כל בכור
 בארץ מצרים השיבו אות' אבות' וא"ל לכו אצל פרעה כי בכור
 הוא מיד הלכו אצל פרעה וא"ל שלח את העם הזה שאם לא
 חשלתם הלילה הזה ימותו כל בכורי מצרי' א"ל פרעה מי אמר לכם
 שחבואו ותדברו עמי א"ל אבותינו אמרו לנו הרב הזה א"ל לס
 ודרגו איש את אביו אני אומר או נפשי או נפש שונאי ישראל
 תצא ואתם אומרים לי לשלחם. מת עשו בכורי מצרים נטלו איש
 חרבו כמצות המלך פרעה ודרגו את אבותם שנאמר למכה מצרים
 בכסריהם. ואח"כ בחצי הלילה הכה כהם כל בכור באדם ובבהמה
 ואף צורתם שהיתה חקוקה מתה אותה הקב"ה וישאילום כסף חרב
 וסוסים ובגדים ושמלות כמו שאמר הקב"ה לאברהם אבינו וגם את
 הגוי אשר יעבודו דן אנכי ואחרי כן יצאו ברכוש גדול ואח"כ ויוציאם
 בכסף זהב ואין בשבטיו כושל: ויהי בהוציאם ממצרים זכרו ישראל
 על השבועה שהשביעם יוסף ואמר פקוד פקוד אלהים אתכם

והעליחם את עצמותי מזה אחכם ומשה כתב שם המפורש והשליכו
 כנילום וכחב עלי שור עלי שור מיד צף הארון ולקחו עמהם ארונו
 של יוסף וגם הארונות של השבטים העלו עמם וכל אחד ואחד נטל
 ארון אביו והלכו להם למדבר ויצאו עמהם עמים רבים ואספסופים רבים
 עלו עמהם וישבו להם במדבר. ואמר האספסוף הלוא משה אמר
 דרך ג' ימים נלך במדבר ועתה נשכימה יחד סתר אם יחזו מוטב
 ואם לאו נעשה עמהם מלחמה וכשהגיע למחר אמרו למשה שהיום
 חונג לפי שכבר עברו שלשת ימים אנחנו חוזרים אמר להם משה
 ה' אמר לנו לא הוסיפו לראותם עוד עד עולם אמר להם בנחתם
 באדוניכם מיד עשו להם מלחמה ויקומו ישראל ויהרגו בהם הריגה
 גדולה והנשארים הלכו לפרעה ויגידו לו כי ברח העם וירדו העם
 וישינו אותם חונים על הים ויבואו בני ישראל כחוף הים כיכשה
 ויבואו אחריהם פרעה וכל חילו ומבעו בים ולא נותר מהם איש
 זולתי פרעה מלך מצרים אשר נתן הודאה לאל חי והאמין בו שנאמר
 ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים ויצו הקב"ה למיכאל תבריאאל שרי
 מרום ויציאורו משם ויוליכוהו לנינה העיר הגדולה ויסלך פרעה
 על נינה ד' מאות שנה. ובני ישראל באו המדברה ויבוא אליהם
 עמלק בן אליפז בן עשו להלחם עמהם ועמו היו מאה אלף ושבעה
 תשמונים רבוא איש כולם היו קוסמים ובעלי אוב וידעוני ויססרם
 ה' כולם ביד משה עכרו וכיד יהושע חלמידו ויטם לפי חרכו ויבוא
 הכנעני מלך ערד וילחם בישראל וגם סיחון ועג וכולם נפלו ביד
 ישראל ובאו בחדש הג' לחר סיני ונתן להם הקב"ה תורתו הקדושה
 ודבר עמהם מן השמים ועשו משכן ואהל וארון ומזבח ומזבח
 לעולה ואהרן ובניו מקטירים ומכפרים עונותם של ישראל. והלכו
 במדבר ס' שנה לא כלו שמלותם מעליהם ונעלם מעל רגליהם
 ואוכלים מן כל ימי היותם במדבר ארבעים שנה וכשנת הארבעים
 בחרש הראשון בעשור לח' מתי מרים ז'ל ובחרש שנים עשר בו'
 בו סח מרע"ה בן מאה ועשרים שנה ויקבור אותו בני סול בית פעור
 ויקם ה' את יהושע פרנס על ישראל והעביר ישראל את הירדן
 ולקח ארץ שלשים וא' מלכים וחלקה לישראל. ויתר דברי משה
 ואשר עשה הלוא הם כתובים על ספר דברי הישר:

הם דברי הימים של משה רבינו ע"ה:

מעשה יהודית:

ויהי בימי אליפורני מלך יון מלך גדול והזק והגא ככש
מדינות רבות ומלכים חזקים והתריב מירוחם והיכליהם שרף כאש.
בשנת עשר שנים למלכותו שם פניו לעלות ולכבוש ירושלים עיר
הקדש וקיבץ ק"ך אלפי שולפי הרב וצ"ב אלף בעלי הציים ויאמר המלך
אליהם הגה עם בני ישראל אשר בירושלים משונים בדתיהם ואח
דתי המלך אינם עושים הווח בקרבם ולא ימיש מרהובם חק ומרטה
עתה קימו ונקומה עליהם למלחמה ולא יזכר שם ישראל עוד. ויען
מלך א' אשר היה כבוש תחרה ידו במלחמה ויאמר לו חדל לך
המלך סאלהי עולם אלהי ישראל אלהי האלהים ה' גבור מלחמה
מושל בגבורתו עולם עיניו בגוים תצפינה הסוררים להלחם עם עמו
ונחלחו לא ימלט. ולא עוד אלא שכל א"ה נקראו נכרים וישראל
הם עם קרוכו ומי יגש ויערכ אל לבו להלחם עמם. לך התכוונן
במלכים הראשונים שעברו על שפשטו ידיהם בישראל מה עלתה
בהם כמו פרעה וסנהריב ויתר המלכים נבול הנול אחה וכל העם
אשר ברגליך ולא תוכל להלחם בישראל אשר מנשרים קלו מאריות
גברו הלא המרה הגבורים אשר מעולם אנשי שם. ויהי כשמוע
אליפורני המלך את דברי המלך ההוא ויקצוף המלך מאד וחמתו
בערה בו לאמר מי זה ואיזה הוא אשר מלאו לבו לאמר כי עם
בני ישראל רב ועצו סמני ואשר כח בהם לעמוד בפני חיילי רבים
כחול הים ומי בכל אלהי הארצות אשר הצילו את ארצם מידי מי
יציל ה' את ירושלים מידי ויחר אפן מאד ויצו לייסר את המלך
ההוא כשפטים גדולים כי דיבר סרה על עוצם חיילותיו לאמר כי
לא יעצרו כח בפני עם בני ישראל ויצו המלך לאנשי הצבא לאוסר

בנחשתו ולהוליו אל מחנה העברים לירושלים באף ובחמה ונקצף גדול לאמר ככה יעשה לאיש אשר דיבר טוב על ישראל קום לך אתם ואם באכרי את ישראל הפול גם עתה כמזהם כנפול בני עולה ויקחו אותו עכריו ויביאו אותו מחנה ישראל פחת שערי ירושלים וישבו אל ארניהם. והמלך בא ברחובות ירושלים אמר בכבלי בתל ויסצא שם שרי צבאות ישראל עזיהו בן סיכה ופרמי ויהסדו איש אל אחיו וישאלו את פיו ויספר להם את כל אשר קרהו על כי דיבר טוב על ה' ועל ישראל עמו ואשר צוה המלך למסור אותו ביד ישראל להמיתו כהרב כהריק תרכו בישראל ואשר אמר ארדוף אשיג אריק הרבי תורישמו ידי וחירף מערכות אלהים חיים לאמר מי בכל אלהי הארצות אשר הציל את ארצו מידי כי יציל ה' את ירושלים. והי כשומעם שרי ישראל את דברי המלך רעדה אחוזתם שם חיל כולדה ויבאו אל מקדש ה' וישתחוו לה' בבכי ובצעקה גדולה ומרה לאמר ה' אלהי ישראל יושב הכרובים אתה הוא האלהים לכרך לכל ממלכות הארץ אתה עשית את השמים ואת הארץ הטה ה' אונך ושמע פקח עיניך וראה ושמע דברי אליפורני אשר חירף מערכות אלהים חיים ומלך עולם אמנם ה' החריבו מלכי אשור את העמים ואת ארצם ונתנו את אלהים באש כי לא אלהים הם כי מעשה ידי אדם עץ ואבן ויאכדם ועתה ה' אלהינו הושיענו נא מידו שפק הסתך על הגוים אשר לא ידעוך ועל הממלכות אשר כשמן לא קראו כי לא תעזוב הכותחים בשמן וכי תשפיל הגבר אשר הוכטח באדם וכנבור' הסוס יבטח. והי ככלות את תפלתם לפני ה' נחמו את המלך ההוא וידברו על לבו לאמר ה' אלהינו ואלהי אבותינו אשר הודעת את שמו ואת גבורתו יהיה מנן עורך והוא יראך את ספלת האויב הרע הזה בנקום ה' אלהינו נקם נקמה בני ישראל והי ה' עמך ואתנו חשב כטוב בעיניך ובא עוזיתו וקבלו כביתו ויעש לו משחה גדול ואת' כ נתקבצו כל העם ויתפללו כל הלילה שואלי עזר מאת ה':

וידברו מסחרת היום הזה צרה אליפורני לעלורת למלחמה עליהם והעם הרגליו אנשי חיל היו קץ אלפים איש והפרשים יב אלפים נתקבצו יחדיו ככח גדול וכיד חזקה נגד בני ישראל. וכאשר ראו בני ישראל את ריבויים ישבו על הארץ ועלו עפר על ראשם ויצעקו בני ישראל אל ה' להושיעם מיד אויביהם ויקחו את כלי זניהם וישבו כדרכים הצרים אשר בהם נתיב הרר וישמח

אותם יומם ולילה. ואליפורני בלכתו סביב הדר מצא סילוני המים
 אשר חוץ לעיר ויצו לנחוש ולנחוש ולהאכיד ולהרום אותם. ויבוא
 חיילי העבא אל המלך לאמר לו כי בני ישראל אינם בומחים לא
 בחנית ולא בחיצים ולא בקשת אפס הררים הרמים וכל הגבעות
 מהזיקים אותם ואתה למען הוכל להם בלי מערכת מלחמה שום חשים
 שומרים על מקרי המים לכלחי יוכלו לעלות מים מהמה ותמית
 אותם בצמא מכלי חרב או יספרו לך את העיר מפני הצמא. ויסב
 הדבר בעיני המלך ולפני כל שלישי וישם מסביב שרי מאות על
 מקרי חשים ויהי לעשרים יום אחרי שומו משמרת זאת נתמעט
 המים מהבור ומהפלגי לכל יושבי ירושלי ויצמא העם למים ויאספו
 בני ישראל אל עוזיהו ככל האנשים והנשים כחורים ונערים יחד
 סלם פה א' לאמר ישפוט אלהים בינינו וכיניך כי הרעוהרה לנו
 וסאת לענות מפני המלך ועל כן ימסור אלהים אותנו בידיהם ואין
 עוז ונפלנו לעיניהם ברוכ הצמאון ועתה נמסור עצמנו בלב שלם
 למלך. הלא טוב לנו לעבוד לך והיינו עבדים לאליפורני מסותנו
 בצמא ומהיחנתו דראון לכל בשר בראותנו בנינו ובנותינו מחים לפנינו
 מעידים אנתנו דחם את השמים ואת הארץ ואת אלהי אבותינו
 הצוקד עלינו כפי עונותינו כי המסור חקך ומיד את העיר ביד חיל
 האויב ונמות מהרה לפי חרב. ויהי כשומעם את צעקה בני ישראל
 כל שרי צבאות ישראל צעקו צעקה גדולה וסרה ויכבו בני גדול
 חזק והיכל הצעקו אל ה' קול א' לאמר חטאנו עם אבותנו העונו
 הרשענו אלהים אל דמי לך אל חורש ואל תשקוט אל כי הגדה
 אויבך יהמין ומשנאיך נשאו ראש על עמך יערימו סוד ויחיעצו
 על צפתך אמרו לנו ונכחידם מגוי ולא יוכר שם ישראל עוד אשר
 אמרו נרשח לנו את נאות אלהים כי נועצו לב יחדיו עליך ברית
 יסרתו. אלא האל אב הרחמן חסול על עמך ועל נחלתך ואל
 חמסור בני בריתך ביד העמים אשר לא ידעוך למה יאמרו הגוים
 איה אלהיהם וכרוב גאותך תהרום קמיד עשה להם כמדין כסיסרא
 מיכן כנחל קישון נשטרו כען דאר היו דומן לארסה שיחמו נדיבמו
 בעורב ומאב ומכח זכעלמונע כל נסיכמו. וכאשר כלו הצעקות והבכי
 קם עזיהו ועיניו זולגות דמעה ויאמר אלהים חזק ויאמץ לבבכם
 אחי ונקדה חסר מה עוד ה' ימים אולי ישוב חזק אף ה' ויתן
 צמד לשמו ואם אחרי ה' ימים לא יושיע ה' לנו נעשה כאשר
 דברתם:

וידי כשמוע את הרברים האלה יהודית האלמנה כה באר
 ודיא היחיה יראת ה' מאד ותעש ליה יהודית בעליונה ביהודי
 חרז מיוחד לתחפלל בה ותשב שם עם נערותיה והיא היתה מענה
 בצום נפשה כל ימי חייה והיא היתה אשת יפת תואר מאד ותדי
 יהודית נושאת חן בעיני כל רואיה כי היתה יראת את ה' והיא
 כאשר שמעה כי דבר עזייתו למסור את העיר אתר ה' ימים שלשה
 לקרוא את הכהנים חברי וכרמי ויכאו אליה ותאמר אליהם יהודית
 מה זרה הדבר אשר תשב עזייתו לעשות למסור את העיר ביד
 האויב אם לא יבא ישועתנו חק ה' ימים ומי אחם נסיתם את
 ה' לא זו הדרך לקבל חסד המקום כיה רק להעיר רצון אף ה'
 האפס לנצח חסדו כי שמתם גבול לחסדיו ולרחמי לשום לכם יום
 כפי בחירתכם חלילה לסור מאחרי ה' חסדי ה' כי לא חטנו כי
 לא כלו רחמינו טוב ויחיל ודומ' לחשועת ה' כי לא יזנח לעולם ה'
 כי אם הונה ורחם ברוך חסדיו רגע ידבר על גוי ועל ממלכה ונתם
 על הרעה ועתה לכו ונשובה אל ה' כי ארך אפים הוא ונשאלה
 ממנו סליחה וכפרה על זה העון בבכי ובצום ואל אלהינו כי ירבה
 לסלות ועת צרה הוא ליעקב ומסנרה יושע וכאשר נבהלרה נפשינו
 מפני זרונם כן נגילה ונשמחה בישועתו כי לא הרשענו כאבותנו
 אשר עזבוהו ויקטרו לאלהים אחרים. ועל כן נמסרו לחרב ולשבי
 ולחרפה ולכלימה ביד שונאיהם ואנחנו לא נדע אלה אחר זולתו
 אלהינו אין עוד מלבדו והוא ידרוש דמינו מיד קמינו למען כבוד
 שמו. ועתה אחי אחם הכהנים לה' ונפש כל עמו ישראל תלוינה
 בכב ואתם חזקו ויאמץ לכבכם ולב כל ישראל לאמר אליהם כי
 אבותינו הוכחו בנסיון לנסות אותם אם באמת אהבו את ה' אלהים
 ואתם האמרו אליהם כי אברהם אבינו עמד בנסיונו של מקום וה'
 אהבו וכן יצחק ויעקב ומשה ושאר האבות נמצאו נאמנים לפני ה'
 ביסורין. וכל מי שלא עמד בנסיון ביראת ה' והתלוננו לפני ה'
 נפנו לפני המשחית וימותו במצרה הנחשי. ועתה רתבוננו וראו כי
 כאשר ייסר איש את בנו ה' אלהינו מיסרנו ולמות לא נחננו כעבור
 שמו הגדול והנורא:

ויאמרו אליה עזייתו והכהנים צדק כל אמרי פיך אין בהם
 נפתל ועקש נואלנו ואשר חטאנו לשום גבול לישועת ה' ולכן העיר
 בעדינו כי ישרה ויראת את ה' את. ותאמר להם יהודית אנכי
 התפלל לה' בעדיכם. וגם אתם העתיתו אל ה' בעדי להקים את

עצמי אשר השכתי לעשות לנקום נקמת בני ישראל מאת היונים
 ולכן לעת ערב העמדו בשערי העיר ואצא אני ושפחתי עמי בלילה
 ואתם אל תחקרו ממני אנה אני בא אפס כי תמיד תהיה תחיתתכם
 כפיכם לה' אלהי ישראל לפקוד את עמו בעבור כבוד שמו. ויאמר
 אליה עזיהו לכו לשלום ואלהי ישראל יתן את שאלתך אשר שאלת
 מעמו ויהי ה' עמך לנקום אוננו מאויבינו אמן. ויהודית נכנסה בחררה
 וחלכש שק ואמר והעל עפר על ראשה ותשתחוה לה' ותשפוך את
 נפשה בצום וכבכי ותתפלל לפני ה' זכרה אמר בתפלתה ה' אלהי
 שמען אבי אשר שמת בידו חרב להחנקם מהנכרים אשר טמאו
 וגילו את ערות דינה אחותם ונחח את נשיהם בשבי ואת בנותיהם
 וכל שללם לבח ביד עבדיך אשר קנאו את קנאתך פקדני נא ה'
 אלהי כרוב חסדך כי כל דרכיך צדק ומשפטיך תהום רבה והבט
 נא את מתנה האויב הרע הזה אשר חירף מערכות אלהים כאשר
 ראית ארץ סחנה מצרים ברודפם חמושים אחרי ישראל עמך
 ותלחך אשר בטחו במרכבותיהם ובסוסיהם וברוב חילם והשקפת על
 סחניהם והבהלר אתם כמחשכים תהומות יכסימו ירדו כמצלות
 כמו אבן כמים אדירים כמוהם יהיו גם אלה ה' אלהי הבושתים
 על חילם וברכב ובפרשים ובחיצים ובקשת המתהללים בחניתותיהם
 ולא ידעו ולא יבינו כי אתה ה' אלהינו ה' איש מלחמה יעיר
 קנאה ירע אף יצית על אויביו ותגבר חשיף ורוע גבורתך כבאשונה
 ושפך כאש גבורתך אל הגוים אשר לא ידעוך ועל ממלכות אשר
 בשמך לא קראו אשר אמרו נרשה לנו את נאור אלהים לבא
 במקדש ולטמא היכל קדשך ולנחק קח סוכך אנה ה' עשה
 למענך אם לא למענינו חרבם חבא בלבם וקשתותם חשברנה ולצר
 הצורך הרע הזה אליפורני המלך קדמה פניו הכריעהו וילכד בפה
 עיניו לאהוב אותי ותחלהו בחולי החשק כי ותן בנפשי חווק למאוסו
 וכירי כח ואל להשמירו יפלו במכמוריו רשעי יחד אנכי עד אעבד
 יהי זרה זכר לשמך הגדול כי תמכור אותי ה' אלהי ביד אשר
 ואתה ה' לא בגבורת הסוס תחפץ ומלכות זרון לעולם שנאת שועת
 עניים אתה השמע צעקת הרל תקשיב ותושיע חנני ושמע תפלת
 ושועתי תאוינה אל רמעי אתי אל תחרש ותן דבר כפי ועצה בלבי
 לקיום בית מקדשך למען ידעו כל הגוים כי אתה אלהים חיים ואין
 וולחך אלהים:

וידידי ככלות יהודים להתפלל לה' את כל התפלה והתחנה
 הזאת ותקם מן המקום אשר השתחוותה שמה לה' מטרע על כרכיה
 וכפיה פרושה השמים וחקרא את שפחתה ותבא אל היכל ביתה
 ותסר בגדי אלמנותה והשק מעליה ותרחץ את גופה ומשחה עצמה
 בשמן המור וחקלע את קלעות שערוותיה וחשם כתר על ראשה
 ותלכש בגדים יקרים מזהבים וחכשיטי' תריטיים ושחרוני' ועגילי'
 ומכעוה וחיפה את עצמה בכל תמרוקי הנשים וב"ד קישוטיה וה'
 נתן לה זיו ויופי הרבה למצוא חן בעיני כל רואיה וחתן יהודית
 ביד אמתה שפחתה נאד תלב וחמת יין וצלוחית שמן וקמח ולחם
 וגבינה ותלך לה וכאשר כאה אל שערי העיר ומצאה ארז עוויהו
 ואה חכהגים המקוין אותה שמה ותעבור לפניהם ויאמרו לכי לשלום
 ואלהינו יתן חן וחסד בעיני כל רואיך ויתן לך כלבבך וכל עצתך
 ימלא לטובה ותתהלל עליך ירושלים עיר הקדש ותהי שמך בכלל
 החסיד' ובסספר הצדיקי' ויענו כל העם אשר שם אמן וחצא יהודים
 מן העיר ההיא ואמתה:

וידידי כאשר ירדו מן ההר בעת עלות השחר פגעו בה משומרי
 המלך אליפורני והפשוה לאמר מאין באתה ואנה תלכי ותאמר
 אליהם יהודית מבנות העברים אנכי ואברח בהתבא מאתם כי
 ידעתי כי ימסרו בידכם ולכן חשבתי אצלי לאמר אלכה נא לי לפני
 שער אליפורני לנלות לו סודות עם היהודים ולהורות לאנשי הצבא
 ארז הדרך ילכו בה וארז המעשרה אשר יעשון ללכוד את העיר
 ולתופשה ולא יפול ממחנהו עד א'. וכאשר שמעו את דכריה האנשים
 אשר הפשוה הביטו את תוארה ויפיה והמה ראו כן חמהו מנועם
 אמרוותיה במתעוה ודעה ויאמרו אליה ברוך מעמדך כי חלצה נפשך
 סמות וחכמת בעצתך לכא אל אדונינו ותדע באמת כי בעמדך לפנינו
 ייטב לך וחמצא חן וחסד בעינינו ויביאו אותה למלך ומיד כאשר
 באת לפניו וישא המלך את עיניו וירא את יפיה וזיו הדרה בערה
 בו אש החשק והתאוה ויחלה המלך מחולי החשק וכל שריו ועבריו
 הפרחטים היושבי' לפני המלך אמרו מי אשר ימאס עם העבריו'
 אשר יש להם נשים יפות כאלה ופי לא ילחם עמהם בעבורם וכאשר
 ראתה יהודית את המלך יושב על כסא מלכותו השתחוה לו אפים
 ארצה ויקימה עבדי המלך כי כן מצות אדוניה' או אמר לה המלך
 הגילי ותשמחי כלבבך ואל חיראי כי לא אחפוץ במות כל אשר
 יחפוץ לעבדני ולא הייתי מרים תרני וחניחותי על עמך אם לא

מאסני ועתה תאמרו נא לי על מה נסח וברחת מעמם ותבחרו
 לכא אלינו. ותאמר לו יהודים אנחנו חטאנו לפני ה' אלהינו ולכן
 דבר ביד הנביאים אל העם לייסר אותם על עונתו ועל כן בני
 ישראל פחדו ממך כי חטאו לפני ה' אלהיהם וכבר הרעב בהם
 והנה נחשבנו כמתים לפני הצמאון עד אשר הכנימו לשחוט את
 צאניהם ולשחוט את דמם וחשבו להחזיר את הקדשים אשר צוה
 ה' אלהיהם כשסירתם ושלא יהיו מהמה בחטים כיון ובשמן. ואם
 יעשו זה המה יאכרו ואתה תעמוד. וכאשר ידעתי זה אני אמתך
 נסתי מאתם ושלחתי אלהים להגיד לך ואולם אנכי יהודים אמתך
 עובדת את ה' אלהי גם עתה בהיותי אצלך. אשר על כן אנכי
 אצא ג' פעמים ביום ואתפלל לפני ה' אלהי ואתפלל לפני אלהי
 והוא יגיד לי סתי ישלם להם כפעולם וכרוע מעללוחם ואבא ואגיד
 לך ואעבורך בכל חוצות ירושלים ויהיו כל עדת בני ישראל כצאן
 אשר אין להם רועה ולא יחרץ כלב לשונם נגדך כי כל זה נאמר לי
 במראות האלהים ולמען חרון אפי ה' שולחתי להגיד לך כל זאת.
 ויטכ הדבר בעיני המלך ובעיני כל עבדיו ויראו האנשים ויחטוהו
 בראות חכמתה כי רבה ויאמרו איש אל רעהו אין אשה משכלת
 כזאת בכל הארץ כיופי כחן ובשכל. ויאמר לה המלך הטיב אלהים
 עמך אשר שלחך לפני למען תמסור את עמך בידינו וכעכך דבריך
 הטובים אם כה יעשה לי אלהיך. אלהיך אלהי ואח חיה ראשונה
 במלכות ויהי שומעך בכל הארץ. ויצו המלך להביא אוהרה בבירא
 נכוחו ויצו להאכילה מעל שלחנו ותאמר לו יהודית לא תוכל אמתך
 לאמור מאשר צויר לחת לי פן יקראני אסון אבל אוכל מאשר
 הבאתי עמי ויאמר אליה המלך ואם יחסר לך את אשר הבאת
 לך עמך מה נעשה לך. ותאמר יהודית חי נפשך אדוני שלא יחסר
 לי זה עד אשר יקום ה' את רברי אשר חשבתי לעשות. ותשאר
 עוד בערם כוארה אל האהל רשות לצאת כלילה וכעת עלות עמוד
 השחר חוץ מן המחנה להתפלל לה' אלהיה ג' ימים ויצו את אנשיו
 להניחה ולעשות כל חפצה ולצאת ולכא להתפלל לפני ה' אלהיה
 וחצא ככל לילה ולילה מחוץ למחנה למכול את גופה הוך ברברת
 המית ובעלותה מלמבורל שפכה את נפשה כבכי ואנקה לפני ה'
 ישראל לישר את ררכה בישועת עמה וכאה אל האהל כמגרתה
 ותאכל בסעודה הערב:

וידדי ביום הג' ויעש המלך משחה גדול לכל שריו ועבדיו
 ויאמר א' סריסו שומר הפלגשים לאמר לך נא ראה אם תוכל לפחות
 ולרצות את יהודית הזאת שאבא אליה ואז בא הסריס אל יהודית
 ויאמר אליה אל תבושי ואל תכלמי לבא אל ארוני ואולי ייטב לך
 לאכול ולשחות עמו ותאמר לו יהודית מי אנכי אשר אמנע מארוני
 כל אשר ייטב לו וכל הישר בעיניו אעשה כי כל אשר יחפוץ ארוני
 המלך הוא טוב לי כל ימי חיי. ותקח ותלבש בגדי הפארתה ותבא
 ותעמוד לפניו ויהי כראות המלך את יפיה חקף הוכה ונחלה מאהבתו
 אותה ויאמר לה המלך אכלי לחמך בשמחה ושתי בלב טוב וינך
 כי מצאת חן בעיני. ותאמר לו יהודית אשחה ארוני כי שמח לבי
 ויגל כבודי היום שמחה רבה סכל ימי חיי ותשב ותאכל ותפתח
 ארז נאד התלב והשת וגם את המלך השקחה וישמח ויגל המלך
 עמה מאד וישתה יין הרבה מאד ממה ששתה כל ימי חיי:

וידדי אח"כ הלכו כל עבדי המלך איש איש על מקומו ויסגור
 סריס המלך את דלתו האהל אשר שם יהודית עם המלך וילך לה
 ויהודית לכרדה באהל ואליופורני המלך כמטתו ישן כמרה ותאמ'
 יהודית אל אמתה לעמוד בחוץ לשמור לפני האהל ותעמוד יהודית
 לפני המטה ותחפלל ברמעות רק שפתיה נעות וקולרה לא ישמע
 וכרה אמרה בתפלחה חוקני ה' אלהי ישראל ואנקמה את
 נקמת עבדיך ישראל לחוק בריחתי שערי ירושלים עיר מקדשך סמכני
 באמרתך ואל תבישני ששברי כחוק עתך. וככלותה להתפלל קרבה
 אל העמוד אשר בראש מטתו ושלפה חרבו של אליפורני עצמו
 אשר היה חלוי בעמוד ובשולפה ארז החרב חפשה אותו משערי
 ראשו ותאמר חוקני נא ה' האלהים והכתה פעמים צוארו והתכה
 ארז ראשו ותשלח את אמתרה ותקח את כלי סלחסתו אשר היו
 תלויים בעמודים והכתה את כל גופו מקף רגל ועד ראש אין בו
 מתום פצע וחבורה ומכה מרידה ותבא ותתן ראש אליפורני ביד
 שפתתה לשום אותה באמתחתה. ותצאנה שתיהן יחדיו כמנהגן
 להתפלל ותעבורנה את כל המחנות ואין פוצה פה ומצפצף עליהן
 כי כן צוה עליהן המלך וכסוכבן ארז העמק באו כשערי העיר
 ותאמר יהודית אל שומרי החומות טרחוק בקול ששון ובקול שמחה
 פתחו שערים כי עמנו אל אשר עשה הישועה הגדולה הזאת בישראל:

וידדי כאשר שמעו את קולה אנשי העיר ויקראו ארז כהני

ה' ויאספו סלם מגדול ועד קטן יצאו לקראתם בשמחה וכשירים

וכהלל וכהאדום לה' והדליקו נרות בכל חוצות ירושלים ובהצריהם
 ובמירוחם עטרו כולן בבגדים חסודים וכלי יקר ואבנים טובות ומרגליות
 לכבוד ולתפארת וביאו את יהודית אל תוך העיר בשמחה גדולה
 כי חשבו לבלתי ראות פניה עוד ויסובבה כל ישראל סביב. והעל
 יהודית כמקום גבוה ותהם את כל העם. ויהם העם עמדו לא ענו
 עוד. ואו ענתה יהודית בקולה קול עזו לאמר הללו ירושלים את ה'
 הללו אלהיך ציון כי חזק כריחי שעריך בירך בנך בקרבך הללו את
 ה' אלהינו הללוהו בגבורותיו הללוהו כרוב גודלו אשר לא עזב חסדו
 ואמתו למיחלים לחסדו ועשה חסד ביד שפחתו וימכור ה' ביד
 אשה שפתחו לשונא ועוכר ישראל כלילה הזה. ותוציא מאמתחתי
 את ראש האויב צורר היהודים אליפורני הרשע. ועתה אחי
 חי ה' כי שמרני מלאך ה' נצאתי מכאן וכיחשבי שמה ובשוכי
 הנרה ולא נטמאתי והביאתי ה' אלהיכם אליכם בשמחה וכישועה
 והמליט נפשי בישועכם הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו: וכל
 ישראל השתחוה לה' אפים ארצה ויאמרו אליה ברוך ה' אשר בירך
 השפיל אויבנו המחרף והמגדף מערכות אלהים כל נזים סבבנו
 בשם ה' כי אמילם רחה רחיתנו לנפול וה' עזרנו כי לא בזה ולא
 שיקץ ענות עני ולא הסתיר פניו ממנו ובשועו אליו שמע. ועזויהו
 נשיא ישראל אמר אליה ברוכה את לה' עליון מכל הנשים מנשים
 באהל חבורך ברוך ה' אשר ברא את השמים וארץ הארץ ואשר
 הצליח את דרכך להביא ראש מלך אויבנו צורר היהודים והגדיל
 היום את שמך ולא ימוש זכר ההלחך ספי כל האנשים אשר יזכרו
 את חסדי ה' לעולם כי לא חטלה על נפשך בעת צרה וינן עמך.
 ויענו כל העם אמן ואמן. ויקראו אל המלך אשר היה עוסד בבית
 עזויהו אשר דיבר טוב על ישראל וחאמר לו יהודית ה' אלהי ישראל
 אשר הודעת ארץ שמו ואת גבורתו ואמרת כי הוא יקום נקמתנו
 מאויבנו הנה הוא ותכרך שבר ראש כל הרשעים כלילה הזה בירי
 ולמען תדע כי כן הוא הנה ראש אליפורני אשר כודונו ובעזוהו לכו
 מאם את אלהי ישראל וישמום אותך לדרגך לאמר כאשר נכה עם
 ישראל מוכה תפול ביניהם וחרבי יעבור בך. וכאשר ראיה המלך
 החסיד ההוא את ראש אליפורני ויפול על פניו ארצה ויאמר בן
 יאבדו כל אויבך ה' ויפול על רגל יהודית וישתחוה לה ויאמר אליה
 ברוכה את מאלהיך בכל אהלי יעקב כי כל גוי ועם אשר ישמע
 את שמעך יהללו עליך את שם ה' אלהי ישראל:

והאמר יהודית אל כל העם שמעו נא לי אתי ועמי וחלו את הראש הזה על ראש חומותינו והיה כאשר יורח השמש ולקחתם כל אחד מכם את כלי זייניכם וחצאו בתרועת מלחמה ואל חרדו למטה אפס כי תקעתם ותריעו ובכן שומרי החומה וילכו אל שר חילם לעוררו למלחמה וכאשר יבאו השרים באהל אליפורני וימצאו אותו מגולל בדמו חפיל עליהם אימתה ופחד וכראותכם אותם כורחים רדפו מהם אתריהם כחזק כי ה' יחן אותם תחא רגליכם. וכן עשו בני ישראל כאשר האיר היום חלו על ראש החומה את ראש האויב הצורר ויקח כל איש ואיש את כלי מלחמתו בידו ויצאו ותקעו ותריעו תרועה גדולה וכאשר ראו בן שומרי החומה באו באהל מלכם אליפוי והשמיעו קול גדול כפחת האהל להעירו וכאשר באו השרים והשלישים אמרו לסריסים לא עת החמהמה לנו ועוררו את המלך כי יצאו העכברים מחוריהם ופיתו אותנו למלחמה ואז דחק ונכנס סרים המלך שומר הפלגשים באהל אליפורני ויעמוד לפני קלעי מטתו ויספוק את כפיו אולי ישן הוא ויקץ כי חשב כי עודינו ישן עם יהודית וכאשר לא הרגיש דבר קרב אל המטה ויסר את הקלעים וירא גוף אליפורני מושלך ארצה ומגולל בדמו וראשו איננו ויצעק צעקה גדולה בבכי ויקרע את בגדיו ויבא באהל יהודית ולא מצאה יצא החוצה אל העם ויאמר אליהם אשה א' עברית עשתה רעה גדולה הזאת והנה ארוננו המלך מת ומושלך על הארץ ומגולל בדמו וראשו איננו וכאשר שמעו בן שרי החיל קרעו כולם ארז בגדיהם ויפול עליהם אימה וחשיכה גדולה והיה צעקה גדולה וסרה במחנהם:

וכאשר שמעו כל החיל כי נהרג ומה גבורים יצאה מהם כל עצרה ויברחו כולם מפני הפחד והיראה ובבורתם סלפני העברים הרודפים אתריהם תמושים עזבו כל רכושם וינסו כמשעול הכרמים וכנתיבות ההרים וכאשר ראו בן בני ישראל ירדו מן ההרים וירדפו אתריהם וירדפו בתרועת הצוצרות ובקול שופר חזק מאד והיו מכים את כל הנמצאים מכה גדולה מכת חרב וירדפום עד התורמה ויתר העם ירדו אל מחנה האויב וישללו את כל שללם שלל הרבה מאד אין מספר כצאן ובכקר ברכב ובמסו ובכל מטלטלי אלהיהם וכולם נחעשרו מגדול ועד קטן משלליהם ובזמן ל' יום לא נשלם שללם אשר שללו בני ישראל רק כל עושר אליפורני וכל רכושו ניתן ליהודית והב וכסף וסרגליות ואבני יקר אשר לו הכל ניתן לה מאת העם:

ואז המלך אשר בכיר עזוהו אשר דיבר טוב על ישראל בראות הנם אשר עשה ה' אלהי ישראל עוב מעבוד האלילים והאמין בה' ויטול את בשר ערלתו ובא לחסות תחת כנפי השכינה הוא וכל ילדיו ביתו עד היום הזה. וכל עדה ישראל ששים ושמהים עם יהודית וחצאן כל הנשים אחריה בחופי ובמחולות והיו אומרות הודו לה' כי טוב כלית את יהודית אם בישראל את תהלת ירושלים את שמחת ישראל את כבוד עמינו כי עשית ככח וחזק ואמץ לכך ויד ה' היתה עמך לחזק אותך ומבורכת תהיה לעולם ויען כל העם אמן ואמן חקנים עם נערים ישמחו יעלצו במצלחים ובנבלים:

והשיר יהודית את השירה הזאת לה' ותאמר הללו את ה' בתוף שירו לה' במחול שירו לו שיר חדש הודו וקראו בשמו. ה' איש מלחמה ה' שמו ה' אלהים גדול אתה ונרא בכח ואין דומה לך כל הבריות יעבדוך ויודוך ה' כל מעשיך כי אמרת וזהו ושלחת את רוחך ונבראו. תגדריכם והיסודות ירעשו וכדונג נססו מלפני גבורתך יסינך ה' נאדרי ככח יסינך ה' תרעץ אויב מי כמוך באים ה' מי כמוך נאדר בקדש נרא תהלות עושה פלא:

וירחי אחר החשועה הגדולה הזאת כאשר נטהרו כל ישראל העלו כולם עולות חבתי ונדרים ויהודית הקדיש את כל שללה לבית האדום ויעשו עם יהודית שמחת זאת הישועה ג' חדשים ובכל ימי חיי יהודית לא קם מוֹיֵק על ישראל וחשקט הארץ אחרי מוהר: שנים רבות ולכל בני ישראל היה אור במושבותם:

הם מעשה יהודית:

מדרש כונן:

כתיב ה' בחכמה יסד ארץ ונ' (משלי ג' י"ט) זו תורה.
תורה זו אנה שמה ואנה היחה למה נקרא שמה תורה מפני שירדה
הוראה לעולם. ועוד נקרא שמה תורה שהיא בני תר"א ושני
(שתי) דברות אנכי ולא יהיה לך ששמעו ס"י הגבורה הרי תל"ג
וכן כתוב תורה צוה לנו משה (דברים ל"ג ד'). ד"א הורדה בלשון
יון קורין למראה ורמות תוריא"ה כלומר שהיתה סתומה ואח"כ נראית
ונתגלה לישראל והיחה נגחה בעליונים קודם שנבראו שמים וארץ
ומה שמה היה אמת שמה דכתיב ואהיה אצלו אמן (משלי ח' ל').
ושמה האמר שהיתה כתובה על ספר עדיין לא נבראו בהמה וחיה
לפשוט מהם עוד לעשות גויל לכתוב עליו. ואם האמר על כסף זהב
או (צ"ל שאר) מיני מתכות עדיין לא נבראו ל"א נזכרו ולא
פענחו (ר"ל לא נחגלו בעולם). וא"ת על לוח עץ עדיין לא נבראו
האילנות בעולם. ועל מה היתה כתובה ובמה היתה כתובה באש
שחורה ע"ג אש לבנה והיתה קשורה בזרועו של הקב"ה שנא' מימינו
אש דת למו (דברים ל"ג ב') ומה שמה אמן שנא' ואהיה אצלו אמן
(משלי ח' ל'). כיון שנסתכל הקב"ה חכים כאן וכאן ואין מלאך
בשמים ונחמה לבראות עולם לעשות אדם להתעסק בתורה שנא'
והוא באחד וסי ישיבנו (איוב נ"ג י"ג) ונתיעץ עם החורה שהיא
חכמה לבראות עולם שנא' י"י בחכמה יסד ארץ ונ' בדעתו החומות
גבקעו ושחקים ירעפו טל (משלי ג' י"ט כ'). חכמה ג' ע"ג שמורה
ח' שמונה כ' עשרים ט' ארבעים ה' חמשה הרי ע"ג שמות חקקים
על זרועו של הקב"ה. כאחד מהם נברא האור באחד מהם אש באחד
מים הרי ג' נשאר מהם שבעים שמורה ועל כל שם ושם יכול

לכראות עולם כזה ובהן עתיד לכראות עולמות כמה וכמה להנחיל לצדיקים לע"ל להרחיב בהם (צ"ל גבולם) ולמלא בהם אוצרותיהם שנא' להנחיל אהבו יש וגו' (משלי ח' כ"א). מה עשה נטל שם מן התורה ופחת אותה ונטל ממנה שם אחר שלא נמסר לכל ברירה שנא' זה שמי לעולם (שמות נ' ט"ו) חסר כתיב לשון העלמה והציק והטיף ממנו ג' טפות. מן (צ"ל אל) הים ונתמלאת כולה מים ורוח הקודש ושכינת הקודש (או צ"ל ושכינת הקדושה) הי מרחפת ומנשבת עליו שנאמר ורוח אלקים מרחפת וגו' (בראשית ג' א'). פתח את התורה ונטל ממנה שם שני והוציא משם ג' טיפות של אורה אחת לאור עוה"ז ואחת לאור עוה"ב ואחת לאור תורה. פתח התורה והוציא משם שלש טיפות של אש והוסק ממנה כל העולם כולו מאותו האש הוץ מאש בני אדם שנא' אש דה למו (דברים ל"ג ב') ונתמלא כל העולם מים ואורה ואש. כיון שראה הקב"ה מימינו אש משמאל אורה ומתחתיו מים נטלן וערבן שנים שנים ונטל אש ומים וערבן ועשה מהם שמים אש ומים נטל מים ואורה וערבן וע"ז ועשה מהן סוכה של חושך וענני כבוד שנאמר ישת חושך סתרו סביבותיו וכו' (תילים י"ח י"ב). נטל אש ומים ועשה מהן תיות הקודש ועשה שמים ואמר להם התסתרו כאהל והיו נסתחין מעצמן. שנאמר הטטה כדוק שמים וגו' (ישעי' מ' נ"ב) ער שנאמר להם הקב"ה די:

התחיל הקב"ה לעמוד באורה ושכינתו בעליונים וסגר בעד האופל וחתם ונעל חלונותיו אמר הקב"ה אור זה אם נגלהו לכ"ז הוא הולך חושך זה להגניזו. אם אגלה שניהם כאחת נמצאו מלאכי השרת רואין ואינן נראין. ואם נתערב שניהם לזווגם אינן אורם שוה כאחד. אלא אפריד ואטול האור מן החושך ויהיה אור שרוי אצלי שנא' ונהורא עמיה שרא (דניאל ב' כ"ב) והחושך ישכון למטה שנא' וחושך על פני תהום ונאמר וירא אלקים את האור כי טוב ויברל ונומר. וכתיב ויקרא אלקים לאור יום ונומר (בראשית א' ד' ה'):
יום ראשון נטל גוש של שלג מתחת כסא הכבוד וזרק על פני המים באמצעו של עולם ונעשה ארץ שנאמר כי לשלג יאמר הוא ארץ (איוב ל"ז ו') ולקח אבן שתיה וירה אותה כמקום בהמ"ק ונתיסד עליה העולם שנאמר או מי ירה אבן פנתה (שם ל"ח ו') וקרא לארץ ועמדה במקומה כדי שלא תזוז ל"א לכאן ול"א לכאן כאניה כפלגוס שנאמר אל אלקים י"ז דבר ויקרא ארץ (תהילים נן א') וכיון שזרח אורו על ארץ ישראל זרחה כב"ה תחלה ומשם האיר

לכל העולם כולו שנאמר טציון מכלל יופי אלקים הופיע (שם שם ב'). כיצד האירו לבש מליתו ונתעטף באורו והאיר לעולם שנא' עומה אור כשלמה (שם ק"ד ב') והיו המים כל אותן הימים סכסין הארץ והיתה סחמונת עד שלכש לבוש גאות ונתרקנה כבודו שנא' ה' מלך גאות לכש (שם צ"ג א') והגר מתגרוה של עו והעמידה בעוהו. שנא' ה' עו התאור (שם שם):

יום שני אמר יהוה רקיע בתוך המים וגו' (בראשית א' ו') אמר להם התפלגו לשני חצאים. ותעלו חצייכם למעלה וחצייכם למטה. ודרו ועלו כולם למעלה. אמר להם הקב"ה אני אמרתי עלו חצייכם למעלה ואחם עליהם כולכם למעלה. אמרו המים לא גרד העיון לפני הבורא ולכך נקראו סים עוים שנא' וכמים עוים נחיתה (ישעי' מ"ג ט"ז). מה עשה הקב"ה הושיט אצבעו קטנה וקרעם לשני חלקים ונפלו חציים למטה בעל כרחן הה"ד ויאמר אלקים יהוה רקיע (בראש' א' ו') אל תקרי רקיע אלא קריע ובקש הקב"ה לשרפן עד שעמדו והתחננו לפניו. אמר להם דעו שאני מבקש להעביר בניי בנעלים בתוכם. אם אני מבקש לעשותכם ים ים ואם יבשה יבשה. מיד התנה עמהם הקב"ה זה התנאי הה"ד וישב הים לפניה בקר לאיחנה (שמות י"ד כ"ז) אל הקרא לאיחנה אלא לחנאו שרתנה עמהם בראשונה. ועוד התנה עמהם שלא להניח את יונה לילך תרשישה. ולאחר שהצדה המים ברא אראלים ומלאכים ואופנים ושרפים וחשמלים ונפח באש והסיק מי מדורי גיהנם:

יום שלישי ברא כל עצים ואילנות בנ"ע ובעוה"ז ברא כל אילני מאכל וסרק כיון שראו ארנו לבנון ואילנות בשן וכל אילנות הגבוהים כי נבראו תחלה בארץ מיד נבהו למעלה ונאו בעצמן. אמר הקב"ה אני שונא גאון וגובה ואין גאה בעולם אלא אני. מיד ברא הברזל וכיון שראו האילנות כן שברא הר הברזל כסו לכך נקראו אילנורו ככאים (הג"ה בשמואל ב' ה' ממול בכאים תרנום מקבל אילניא). אל הקב"ה למה חבבו אמרו לו לפי שבראת הר הברזל כדי שיעקרינו ממטעינו. והיינו סבורים שאין בעולם גבוהים כמוהינו. ועכשיו נברא משחית לחבלינו. אל הקב"ה סכסם יצא ביה יד לגרון שיקצוץ אחכם. ואעשה אני כי אחם תשלטו בו והוא בכס ועשרה שלום ביניהם:

יום רביעי נטל אש וחתמו וטבעו וקרא שמו שם שם שמשמש ארץ העולם. בו ביום נטל אור וחתמו וטבעו וקראו שמו ירח

ע"ש ירץ אורח וקרא סדר שמשמש בלילה להאיר העולם שהוא
 חושך כבית הסודר והיו שניהם שוים ושקולים כאחד הה"ד ועש
 לקים את שני המאורות הגדולים (בראשית א ט"ז) שניהם היו גדולים
 עד שקטרתה הלכנה על החמה ואמרה לפני הקב"ה רבש"ע למה זה
 בראת עולמך כבית אמר לה להודיע לכל בריותי שבי שנים בנגד
 כ' עולמות וכ' ערים אמרה לפניו רבש"ע איזה עולם גדול מחבית
 העוה"ז או העוה"ב א"ל העוה"ב גדול מעוה"ז אמרה לפניו רבש"ע
 כפני מה בראת כ' עולמו עוה"ז ועוה"ב אחד קטן וא' גדול בראת
 שמים וארץ שמים גדולים מן הארץ בראת אש ומים מים סככי
 את האש בראת שמש וירח צריך שיהא אחד גדול מחבירו אמר
 הקב"ה גלוי וידוע לפני שבדעתך שאגדיל אותך ואמעים אותו הואיל
 וקטרת עליו לכי את ומעטי את עצמך אחד מן ששים לאור החמה.
 סיד אמרה לפניו רבש"ע על דבר אחד שאמרתי נענשתי כל כך אמר
 לה עתיד אני להחזיר אותך כאור החמה שנא' והיה אור הלכנה
 כאור החמה (ישעי' כ"ז). אמרה לפניו רבש"ע אור החמה מה תהא
 עלידה אמר לה עריון את מקטרת עלידה חיך שיהיה אורה
 שכעתים הה"ד ואור החמה יהיה שכעתים כאור שבעת הימים:
יום חמישי נטל הקב"ה אור ומים וברא מהן ליותן ואשתו
 וכל רני הים וחלה כל העולם כולו על סנפיריו של ליותן. עירב רקק
 המים ונברא מהם זיו שדי וכל עוף השמים וחלה רגליו של זיו שדי
 על סנפיריו של ליותן וראשו בנגד כסא הכבוד. וברא אופן אחד
 בארץ וראשו בנגד חיות הקדש והוא סחורגמן כין ישראל וכין אביהם
 שבשמים שנא' והנה אופן אחד בארץ אצל החיות (יתזקאל א' ט"ז)
 וסנדלפון שמו וקושר כחרים לבעל הכבוד מקדוש וסברך הוא וסאמן
 יהא שמי' רבא שעונים בני ישראל בבית הכנסת ומשכיע את הכתר
 בשם המפורש והולך ועולה לו בראש הארץ. מכאן אמרו חכמים כל
 הסבטל קדוש וברוך ואי"שר גורם למעט העטרה וחייב נידוי עד
 שישוב ויביא קרבן לפני הצדיקים לעתיד לבוא:

יום ששי נטל מים ועפר ואור וברא בהמות בהררי אלף.
 ושור שהוא רועה אלף הרים ככל יום. ומשחקים בכל יום בנגע
 לפני הכורא. וברא בהמות וחיות ושרצים ורמשים ואח"כ כנס כל
 מלאכי השרת כחות כחות וא"ל נעשה אדם תגי (בראשית א כ"ז)
 אמרו לפניו רבש"ע מה אנש כי תזכרנו (תילים ח' ה') והיא היתה
 בת של מיכאל סיד שרפן באשו הגדולה והשאיר מהן מיכאל לברו.

וקרא לבת של גבריאל ואמרו כמו שאמרו לו הראשונים ושרפן באש
הגדולה והשאיר מהן גבריאל לבדו. קרא לבת של לכיאל אמרו
לפניו רבש"ע וסי יאמר לך מה תעשה עשה כרצונך בעולם כי כן
נאה לך. אמר הקב"ה לכיאל יפה ראית לעצמך שריפאת מה שהרמו
חכיריך. מיד החליף את שמו וקרא שמו רפאל ומסר בידו כל מיני
רפואות שבעולם אמר למיכאל לך הבא לי עפר ממקום כזה וכן עשה.
עברו הקב"ה בידו ועשאו לאדם הראשון שני ויצר ה'אלהים את האדם
עפר וגו' ומנה הקב"ה למיכאל וגבריאל על ישראל. רפאל מנה על מיני
רפואות ומסר בידו כל מיני רגמות שבבעולם כדוגמת מים עליונים כן
דוגמת מים התחתונים יש ערוגה אחת שמלה רגמה אחת בגזירתו
של מלך הוא שאפילו רגמה אחת מיינקת מכלן. ואם מחקכעים
כל באי עולם אינם יכולים לעשות כדוגמה אחרת הה"ד מר רבו
מעשיך וגו' (תהלים ק"ד נ"ד) ואין לך עשב ואילן שבבעולם מלמטה
שאין לו שר מלמעלה שממרו מביאו בעתו ומצמיחו. הה"ד התציא
מזרות בעתו (איוב ל"ב): (חסלה)

חנו רבנן ישובו של עולם מהלך ח"ק שנה. שליש מדברי.
שליש ישוב. שליש ים. וכמה שלישו קס"ו שנה וחי' חרשים ורפח
סן המקרא אשר נשבע ה' לאבותיכם לחת להם כימי השמים על
הארץ (דברים י"א כ"א) ושנת האבות ח"ק שנה הוא. הרי גבהו של
עולם מן הארץ עד לשמים ח"ק וכנברו כן ארמו שנא' כי כנבוה שמים
על הארץ (תהלים ק"ג י"א) וכתיב כרחוק מורח ממערב (שם יב)
וכתיב ויסתחם כאהל לשבת (ישעי' ס"ס כ"ב) מנין ויסתחם גי'
תק"ד דל מינייהו ד' לדי רוחי דעלמא דלית כהו ישוב וכן כתיב
מי שם ממדיה כי תדע (איוב ל"ח) כי הדע גי' תק"ד הוא שני
שלישי יבשה דכתיב ותראה היבשה (בראשית א' ט') מחצה ישוב
ומחצה מדבר שממה היבשה גי' שכ"ב הוא שלישי ים דכתיב ולמקוה
המים קרא ימים (שם י"ד) למקוה גי' קפ"א וגי' תק"ג דל'
מינייהו תלרז לתלרז רוחי. וא"ת החם תק"ד והט"א תק"ג החם
דחזוטי דיבשה הוא והכא מימים ליבשה לא בעי חזום. והא
יתרין ליה תלה רוחי על היבשה הני לשאר ימים דאע"ג דיבשה
נינהו קרא להו ימים וקחשיב להו כהדי ימים דכתיב ולמקוה המים
(שם שם). וקחשיב להו כהדי יבשה דכתיב ויקרא אלקים ליבשה
ארץ (שם שם) משום דחזום דיבשה הוא וסי אוקיינוס לא חזום יבשה

הוא. ליבשה גי' שם"ו הו'. ותרי חלתי דח"ק מדבר וישוב שליג
שנים וד' ירחין הו' הגך חד יחירי לנסין שנים (פ"י איים) וקרא
להו יבשה שנא' ויקרא אלקים ליבשה (שם שם) אלו נסין שנים
שאע"פ שעומדים בתהום ים קראים ארץ. ולמקה המים קרא ימים
(שם שם) זה ים סדום ים סלית ים ירמוך ים המלח ים הערבה
ים סבריה וים הגדול שאע"פ שהן תחומי מי אוקיינוס הן קרוין
ימים שנא' ולמקה המים קרא ימים (שם שם):

מזרח העולם גן עדן. אלה ד' פנות. ד' רוחות העולם
סביבות ישובו. מרוח מזרחית עקן שנא' ויטע י"י אלקים גן בעדן
מקדם (בראשית ב' ח') מרוח מרחית ושיעורו ח' (י"ח) מאות אלף
שנים וכו' ו' כחות של צדיקים וכתים בנוין בו וכל בית ובית י"ב
ריבוא מיל ולמעלה גבוה מאה ריבוא מיל:

הבית הראשון שכנגד פחת הראשון שכנגע בו גירי הצדק
שנחגגירו מאהכה וקורותיו של ארזים ועובדיה הנביא סמונה עליהם
ומלמדם תורה:

הבית השני כנגד פתח שני פתוח וקירותיו מכסף וקורותיו
ארזים והשוכנים בו בעלי השוכה שנצרפים סכל חטא ככסף סכל
סינים והממונה מנשה בן חזקיהו לרב עליהם ומלמד תורה:

הבית השלישי בנויה מכסף ומוזהב טוב ומכל אכנים טובות
ומרגליות והוא גדול מאד. וכל טובות שבשמים וארץ שם הם וכל
מיני מגדים ומיני בשמים ומיני ריחנים נטועים שם ובאמצעיתו עץ
חיים שנא' ועץ החיים בחוך הגן (בראשית ב' ט') והוא נבנה ח"ק
שנה ויושבין תחת צילו אברהם יצחק ויעקב וי"ב שבטים וכל יוצאי
מצרים ומתי מדבר ומלמדם להם תורה ושם דוד ושלמה בעטרותיהן
ושם כלאב כן דוד עורנו חי ומשמש בפני אביו ושם כל דוד ודוד
בישרא חוץ מאבשלום וסיעתו ומשה דורש להם כל התורה ואהרן מלמד
לכהנים סדר כהגדה וכל כהן שחילל כהונתו בעוה"ז פניו מוריקות
מפני הבושה ויושב לברד ושומם עד שיבא אליהו שנאמר וסירה
ארץ בני לוי (מלאכי ג' ג') ומעץ החיים עולין ויורדין נשמותיהן
של צדיקים לשמים ומשמים לג"ע כאדם העולה ויורד בסולם והוא
שחול על מקור מים חיים שנאמר והיה כעץ שחול על פלגי מים
וגו' (תהילים א') ומשם יוצא גדר יוכל ומתחלק לד' נהרות שנאמר
וגדר יוצא מעדן וגו' והיה לארבעה ראשים (בראשית ב' יוד) והם
גידון חדקל פישון ופרת ויוצאין ומשומטין בעולם ושיעור הגן שלשי'

(כצ"ל) אלה שני השם מרגיעין כל ישראל וגירי הצדק אבל צדיקי
 נמוריי ואבות העולם ועשרה הרוני מלוכה ובחוני שמר שסמרו נפשם
 למיתה על יחוד השם נשמתיהן בישיבה של מעלה ויורדין בכל יום עם
 נפשות הצדיקי שבג"ע ונשמתיהן (צ"ל ונשמות הצדיקי) שבג"ע
 עומדים חבורות חבורות איש ואנשי ביהו בית ומשפחתו משפחה ומשפחה
 עד שכת הבא מסנו וכן כתיב ונאספת אל עמיד (במדבר כ"ז י"ג) אל
 בני המשפחה ויאסוף אל עמו (בראשית מ"ט ל"ג) לבני השבטים.
 וקתראות של אבנים טובות ומרגליות ומטות מוצעות שם ויושבים
 וסודים ומשכחים להקב"ה הי העולמים איש איש כראוי לו ונהנים
 מזיו השכינה וכן העוה"ז וכן ג"ע הם (צ"ל היא) החרב המתהפכת
 מחטי אש לצונן של ברד ומכרד לנחלי אש שלא יבנם אדם שם
 בחייו שנאמר וישכן מקדם לג"ע ארץ הכרובים (בראשית ג' כ"ז)
 ושיעור להט החרב עשר שנים וכשנכנסו נשמות ישראל בג"ע טובלין
 אותן ברמ"ח נהרי כלסמון ואפרסמון ומכניסין אותן לג"ע ונהנין מזיו
 השכינה (כצ"ל איש) כפי מעשיו וכפי חורוהו:

הבית הרביעי קרוהו מעצי זיתים והשוכנים שם ישראל
 שלקו בעוה"ז ולא מררו בצווי (כצ"ל בצלו) של הקב"ה והיו נמוכין
 במחק שפתן ולמה כנוי מעצי זיתים על שהיו לתוצים בעוה"ז ומרורים
 כזית לכך הם עכשיו מובהקין בג"ע כשמן זית:

הבית החמישי בנוי מאבני שוהם וישפה ואבני מלואים
 וכסף זהב וכתם טוב וסביבו נהרי אפרסמון ולפני הפתח מושך
 נחל גיחון ומסך (צ"ל מפתח) מכל עצי לבונה וריח טוב ומטות זהב
 וכסף ובגדי רקמה ויושבין שם משיח כ"ר ואליהו ומשיח בן אפרים
 ושם אפריון מעצי הלבונה כענין המשכן שעשה משה במדבר וכל
 כליו ועמודיו של כסף רפידתו זהב מרכבו ארגמן (עדה"כ שיר) וכחוסו
 משיח בן דוד שאהב את ירושלים. אליהו ז"ל חופסו כראשו ומניחו
 בחיקו ומחזיקו ואומר לו סבול יסורין ודין סרך שמיסרך על חטאת
 ישראל וכן כתיב והוא מחולל מפשעינו סרוכא בעזנותינו (ישעי
 נ"ג ה') עד זמן שיבא הקץ וכל שני וחמישי וכל שבת ויז"ט באין
 אבות העולם ומשה ואהרן דוד ושלמה וכל מלכות ב"ד ונביאים
 וחסידים ומקבלים פניו וכוכין עמו והוא בוכה עמהן ומחזיקן לו
 טובה ואמרים לו סבול דין סרך שהקץ קרוב לבוא ושלשל אורח
 שכצוארך מתחנקות ומה יוצא לחירות. ואף קרה וכל ערתו מתחננין
 כל יום רביעי ואמרים לו עד מתי קץ הנפלאות מתי השוכ החייט

ומתאזמות הארץ תשוב העלנו (חילים ע"א כ') והוא אומר להם לם
ושאלו לאמת העולם והם מחיישין וחזרין למקומן. הרי כתבנו רוח
פזרחיה וישוב אשר בה וסדרי גן עדן:

מערב העולם מדבר. רוח מערבית מי אוקיינוס ובו איים
רבים וישוב לשונות הרכה ועמים רבים ואחריו מדבריה מלאים
נחש שרף ועקרב וציה ותהו ואין אדם ואין זרע ואין אילן שם.
ושיעורו אלף אלפים תח"ק שנים והוא משא מדבר ים (ישעי' כ"א
א') ומחרגמיני ימא מערבא:

צפון העולם גיהנם רוח צפונית וישובו ארץ כבל וכשדים
חוץ מן הישוב. אחוריהן אוצרות אש ניהנם ואוצרות שלג וברד וקיסור
וכפור ותושך ורוח סערה והוא אלף אלפים תש"ה שנים. עוד יש בו
מהלך ה' שנים דירת שדים ומזיקין ורוחות מחבלין ושם ניהנם
ושיעורו כ' אלפים ומאה שנה ולשם נדונים הרשעים כשבעה מדורות
גיהנם ושם כת סמאל ורוח צפון אינה מסוככת שנאמר נמה צפון
על תהו (איוב כ"ז ז'). וה' שנים הרפרש בין דירת שדים
לישוב של רוח צפונית. שאלמלא כן היו מחריבים העולם
כולו. שר של גיהנם קיפור שמו וחבית השני נגדסניאל
והשר השלישי סמאל והם סמונים על ג' פתחים גדולים. הפתח
האחד מדבר ושם ירדו לשאול קרח וכל עדתו ולשם ממנה
נגדסניאל. והפתח השני רומה (ע"ל בימה) של הרשע וכן כתיב
מבטן שאול שועתי (יונה כ' ג') ולשם ממנה קיפור. הפתח השלישי
בניא בן הנום נוכח ציון וירושלים שנא' כי הנה החם בא בוער
כתנור (מלאכי ג' י"ט). ושבעה מדורין יש בגיהנם ואלו (הן ל"ג)
שמותן ש' אול הלוכה ג' מאות שנים ושם נידונין קרח וכל עדתו
י"ב חודש כבשר כקלחה. אכדון הלוכה ש' שנה ולשם אוכזרה
נשמות של רשעים. באר שחת הלוכה ש' שנה ושם נידוני' הגולגים
והגנים ועושקי שכר שכיר. שני בורות יש שם ממלאין בזה ושופכין
לרץ השני ונת אינו מתרוקן וזה אינו מתמלא. טיט היין הלוכה
ש' שנה ושם נידונים מגלי העריות ומובעין שם ואינן עולין לעולם.
דופה הלוכה ש' שנה וכו' נידונין המלשינים תלחין כלשונותיהן וכו'
נידונין ככל מיחה ובעונש כבד אוחן שעניניהם צרות כח"ת. באר
שחת הנקרא ארץ החחית הלוכה ש' שנה וכו' מובעין בתושך
היהודים והאלקים על ת"ח שנא' ואתה אלקים תורידם לכאר שחת
(חילים ג"ה כ"ד):

הבית הראשון פתוח נכים נבים ואריות של אש עומדין
שם וכשנפלים שם בני אדם מיד אובלים אותם ואחר שהאכלם
האש חוזרים לקדמותם ונפלים שם:

הבית השני יש בו עשרת אלפים ריבוא מאותן שלא
קבלו החזרה ועליהם ממנה אבשלום לדייגם זב"ק אמרת לו
הניתו לו כשכיל זכות אבות ומלאך אמרי עומד יסכה אותן הנוכרים
בשבת של אש ושמו קושיאל ולאבשלום פוטרין מן הדין בזכות
דוד ובשכר אבותיו שאמרו געשה ונשמע בהר סיני והרשעים נידונים
שם שני פעמים כיום:

הבית השלישי נידונים שם עשרת אלפים ריבוא מא"ה
הנוכרים ודנים אותם בשבת של אש כמשפט הראשונים ומלאך
הממונה עליהם שפטיאל וקרח ממנה עליהם וקרח ועדתו נפטרים
מן הדין בזכות לוי בן יעקב ועדתו נפטרין מן הדין בזכות שאמרו
(אבותיהם ל"ג) נו"ג בהר סיני:

הבית הרביעי נידונים בו עשרת אלפים ריבוא בשבת
של אש מא"ה הנ"ו וירבעם בן נבט ממנה עליהם והמלאך הסכה
אותם מתניאל שמו. וירבעם ניצול מן הדין בזכות אפרים בן יוסף
שהיה צדיק גמור ועל שאמרו אבותיו נו"ג בהר סיני:

הבית החמישי נידונים (בו צ"ל) עשרת אלפים ריבוא
בכל יום מא"ה הנ"ו ואחאב עסקן והמלאך הממונה הסכה אותן
אוניאל שמו ואחאב ניצול מן הדין על שאמרו אבותיו נו"ג בהר סיני:
הבית הששי דנין אותן שם כראשונים עשרה אלפים
רבוא ונידונים בכל יום ומיכה עסקן והמלאך הסכה אותן הדריאל
שמו ומיכה ניצול מכל הדינין על שאמרו אבותיו נו"ג בהר סיני:

הבית השביעי נידונים שם עשרת אלפים ריבוא מא"ה הנ"ו
בכל יום כראשונים ועסקן אלישע אתר הוא אלישע בן אביה
ומלאך הממונה עליהם רוגזיאל שמו ואלישע אתר נידון עסקן:
רוח דרומית חררי תימן והם אצורה אש ומערת
קיסור וסופה ומערה רכתיב מן החרד הבא סופה (איוב ל"ז ט'
זכתיב והלך בסערת תימן (זכריה ט' י"ד) סמורים קרה (איוב שם)
זו רוח צפונית שמקרת כל העולם בשלג ושיעור אצורה וחרדים
(ומערה ל"ג) אלפים ותקס"ה שנים ושם פתחה של גיהנם והרשעים
נכנסים שם וחזרין ורואין מרת מורהית ומסחכלין בבכורן של צדיקים
ומתביישין ומצטערין ואומרים אוי להם שתמאו ושלא עסקו בתורה

זכמנות ומלאכי חבלה מנהיגין אותן בקוצין עד שמוגיעין לעומקה של גיהנם אשר כרוח צפונית וק"ד שנים הפרש בין פתחה של גיהנם וכין ישוב שכרתום. וכיון שהנשמה פורחת מגופה מקלבים אותה מלאכי חבלה וקולעין אותה בהרף עין למלאכי זעם ומלאכי זעם קולעין אותה לגיהנם שנא' ואת נפש אויבך יקלענה בחוד בכף הקלע (שמואל א' כ"ה כ"ט) ומייסדין אותה בגיהנם. נמצא בריוח העולם ים מדבר ישוב גן עדן וגיהנם וכל ד' גבולותיו מהלך שבע פעמים אלף אלפים שנה ותע"ה אלפים שנה וחק"ד שנים ורח ד' שנים הרי החק"ח עם ישוב ח"ק שנה וגלגל חסה מהלך משתתיה לערבית ח"ק שנה ואינו נכנס כישוב אלא שש שעות (שכועות) בשנה ולבנה מהלכת חסר ממנה י"א שעות ואינה נכנסת כישוב אלא שש שעות (שכועות) כלכד:

ארכו של עולם ח"ק שנה ורחבו ח"ק שנה והוא עגול וים הגדול הנקרא אוקיינוס מקיף אותו והים הגדול עומד על סנפיריו של לוחן ולוחן שרוי בחוד המים התחתונים ואינו דומה בהן אלא כדן קטן שבחוד הים ומים התחתונים עומדים על שפת מימי אוקיינוס ואינן דומין בהן אלא כמעין קטן שעל שפת הים כן המים התחתונים כנגד מי אוקיינוס ומי אוקיינוס עומדין על שפת מימי בראשית ודומין מי אוקיינוס כנגדן כמעין קטן שעל שפת הים ומי בראשית עומדין בשפת (צ"ל מים) בוכין ודומין כנגדן כמעין קטן שעל שפת הים ומים הבוכין תלוין ועומדים על ארץ התחתונה וארצה"ה רקוע על המים שנא' לרוקע ארץ על המים (תהלים קל"ו ו) ומים על עמודי חשמל ועמודי השמל על הר ברד והר ברד על אוצרות שלג ואוצ"ש על אוצרות של מים ואש ואוצרות מים על הים זים על תהום ותהום (צ"ל ושר של תהום) דומה לשלשה ראשי שור ועומד בין תהום העליון לתהום התחתון ואומר לתהום העליון החסר מימך לתהום התחתון הבע מימך שנא' תהום אל תהום קורא (תילים מ"ב ח') ותהום עומד על ההן וההו דומה לקו ירוק ומקיף את כל העולם כולו כחוט ומחוץ בין קצות השמים לקצות השמים ומשם הושך יוצא ותהו על בהו אלו אבנים מפולמות שהם משוקעות בתהום וסוהן יוצאין מים שנא' ונטה עליה קו תהו ואבני בהו (ישעי' ל"ד י"א) ובהו עומד על הים זים עומד על מים מחוקים ומים מחוקי' על ההרי' וההרי' על רוח ורוח על כנפי סערה וסערה תלויה וקשורה

בשפת ארץ התחתונה. וארץ התחתונה בסערה. וסערה תלויה
 וקשורה בכיפת ארמה. ארמה תלויה בסערה. וסערה תלויה
 וקשורה בכיפת חרבה. חרבה תלויה בסערה. וסערה תלויה וקשורה
 בכיפת יבשה. יבשה תלויה בסערה. וסערה תלויה וקשורה בכיפת
 ארקא. ארקא תלויה בסערה. וסערה תלויה וקשורה בכיפת חבל.
 חבל תלויה בסערה וסערה תלויה וקשורה בכיפת חלד וכיפות ד'
 רקיעין אחוזים בקורקסיהו בכיפת קערה שהיא כפוייה על שולחן.
 חלד היא ישב העולם. וחלד תלויה בסערה וקשורה בכיפת
 רקיע. רקיע וקורקסיה אחוזים בקורקסי חבל. ורקיע תלויה בסערה
 וקשורה בכיפת שחקים. שחקי בקורקסיה אחזי בקורקסי ארקא
 ושחקי תלויה בסערה וקשורים בכיפת זבול. וכול תלויה בסערה
 ואחוזים בקורקסי יבשה. וכול תלויה בסערה בכיפת מעון וקורקסי
 מעון אחוזים בקורקסי חרבה. חרבה תלויה בסערה וקשורה בכיפת
 מעון (צ"ל מעון תלויה בסערה וקשורה בכיפת מכון). וקורקסי מעון
 אחוזים בקורקסי ארמה (צ"ל וקורקסי מכון אחוזים בקורקסי ארמה).
 מכון תלויה בסערה וקשורה בערבוב. וקורקסי ערבוב אחוזים בקורקסי
 ארץ התחתונה. ערבוב תלויה בורע של הקב"ה שנאמר ומתחת
 זרועות עולם (דברים ל"ג). אמר שמואל זרועי הללו למה אלא
 אחת בימינו סובל העליוני ובשמאלו סובל התחתוני לכך נאמר
 ומתחת זרועות עולם. וכסא כבוד אחרי ארץ התחתונה מקיפין אש
 ומים. אחרי ארם מקיפין רעש ורעדה. ואחרי ר"ר מקיפין ברקים
 ורעמים. ואחרי ב"ר מקיפין זיקין וזועות. אחרי ז"ל רמות החיות.
 אחרי דה"ח רצוא ושוב. ואחרי רע"ש אמרי המלה. אחרי א"ה
 קל דמטה דקה. אחרי קד"ר אומרים קרוש קרוש קרוש. אחרי
 אומרי קק"ק אומרים סרך כבוד ה' ממקומו. אחרי אומרי ככ"מ
 אומרים סרך כבוד ה' לעולם ועד:

ארץ התחתונה אחזה בקורקסי ערבוב ומישור ערבוב
 בארץ התחתונה ובין רגלי החיות ואופנים ושפים ועל קרני החיות
 רקיע ועל אחזו רקיע כס"ב ורגלי השכינה על ראשיהן וכערבות ורגליהן
 בארץ התחתונה. ומנין שכסה"כ בערבוב שנאמר סולו לרוכב
 בערבוב ביה שמו ועלו לפניו (תלים ס"ח ה'). ומנין שרגלי החיות
 בארץ התחתונה שנאמר וארא החיות וזעה אופן אחד בארץ מעל
 החיות (יחזקאל א' ט"ז) וכשם ששכינתו בעליונים כך שכינתו בארץ
 שנאמר כסה שמים הודו וההללו מלאה הארץ (חבקוק ג' ג') ואומר

השמים כמאי והארץ הרום רגלי (ישעיה ס"ז א'). ואלף אלפים ורבי רבבות של מה"ש עומדין ומקלסין אותו בכל מיני שבח ובכל"מ קילום סכיכות סכיכות רגלי השכינה בארץ התחתונה שנא' כמה שמים הודו וגו' (חבקוק שם) ומקיפין אותו מקום של רגלי השכינה אלף אלפים עולמות שנאמר סכיב שמונה עשר אלף ושם העיר סזם ה' שמה (יחזקאל מ"ח ל"ה) וזו ירושלים בניה שברקיע. וד' אלפים וח"ק עולמות לרוח סזרחית וד"א וח"ק עולמות לרוח מערבית וד"א וח"ק עולמות לרוח דרוסית וד"א וח"ק עולמות לרוח צפונית אלו שכרח צפונית מלאים מלאים אמרים הלה ככה בכבוד וגבורה ושבת וזמרה וזון וצדקה נחנים שיר ותפארת. אלו שכרח דרוסית מלאים מלאים נחנים הוד והדר פאר ורנה ועטרה וגאונה וגאון. אלו שכרח מזרחית מלאים מלאים משוררים שיר חדש וקדושה מלאים טהרה כתר מלכות וקול דממה דקה. אלו שכרח מערבית. מלאים מלאים אמרים כהדוה ותפארת ועטרה וגאונה גולה וצהלה זרינה:

שמונה עשר אלפים עולמות מקיפין חומת אש וסימ:
 אחרי חומת אש וסימ מקיפין הרי כרד. אחרי הרי כרד מקיפין
 אתרות של שלג. אחרי אש"ש מקיפין כתלים של סופה. אחרי
 כש"ס מקיפין כיפי מערה. אחרי כ"ס מקיפין כרזים מעופפים.
 אחרי כ"ט מקיפין כנפי רוח. אחרי כ"ד מקיפין אלף אלפים מחננת.
 אחרי אה"ט מקיפין רבי רכבון צבאות. אחרי רד"צ מקיפין אלפי
 שנאן. אחרי א"ש מקיפין משורדי שירות. אחרי מ"ש מקיפין מדגני
 תנורת. אחרי ס"ר חוקעי בשופר זרה. ואחריהם אומרים הדר
 ואחריהם אומרים כרוך ואחריהם אומרים י"י יסלוך שנאמר
 זנהלחו מלאה הארץ (חבקוק ג') ואחרי כל אלה מקיפין סים היון.
 מכאן ואילך זהו ובהו עד אין תקר ועד אין מספר ואין שיעור ואין
 סוף שנאמר ישח חושך סכיכותיו סמת חשכת מים עבי שחקים
 (שמואל ב כ"ב ז"א) ע"כ יש לך רשות לדבר מכאן ואילך כאלו נותן
 מצבעו בעין. כ"כ בספר בן סירא כמזפלא מסך אל תחקור
 ובמכוסה מסך אל הדרוש ובמה שהורשת התכונן ואין לך עסק
 במחורח;

ובכל יום יום יושב הקב"ח על כרוב עזבר ושכ בכל העולמות
 הללו ומקבל מהן שבח וקילום כשהוא הולך רוכב על כרוב וכשהוא
 חוזר עם על כנפי רוח שנאמר ויעוף וידא על כנפי רוח (תילים

י"ת י"א). בא וראה שלא כמדת הקב"ה מב"ו. מב"ו כשהוא משגר שליח ממדינה למדינה צריך לחזור ולהחזירו שליחותו. אבל שליח של הקב"ה אינו כן אלא במקום שעומדין משם מחזירין שליחותן שנאמר והנה האיש לבוש הכדים אשר הקמת במחננו משיב דבר לאמר עשיתי כאשר צויתני (יחזקאל ט' כ"ט) ואומר החשלה ברכים וילכו ויאמרו לך הננו (איוב ל"ח ל"ה). ושיב לך א"א כאן אלא ויאמרו לך הננו מלמד שכ"ט שהולכין שם מצויין ועומדין לפניו ואומר הלא את השמים ואת הארץ אני מלא באום ה' (ירמיה כ"ג כ"ד). ע"כ תהום החזיון של ארץ התחוננה:

למעלה מארץ התחוננה תהום. למעלה מתהום תהו. למעלה מתהו כהו. למעלה מכהו ים. למעלה מן הים מים מתוקים. למעלה ממים מתוקים ארסה. ועל ארסה גדולתו ותהלתו של הקב"ה כחו ותקפו שנאמר אל תראי ארסה וגו' (יואל ב' כ"א) ע"כ תהום השנית. למעלה מתהום תהו. למעלה מחהו כהו. למעלה מכהו חושך. למעלה מחושך מים. למעלה ממים חרבה. למעלה מחרבה יאורים שנאמר ונתתי יאורים חרבה (יחזקאל ל' י"ב) ע"כ תהום השלישית. למעלה מתהו כהו. למעלה מן כהו מים. למעלה מן מים יבשה. וכיבשה ימים ונהרות וכל מקוה מים שנאמר אשר לו הים והוא עשהו ויבשת ידיו יצרו (תילים צ"ה ה') עד כאן תהום הרביעית. למעלה מן היבשה תהום. למעלה מן תהום תהו וכהו וחושך ומים. למעלה ממים ארקא ובארקא שאל תחתיה ואכדון ובאר שחת ומים היון ושערי מות ושערי צלמות וכהם נידונים כגיהנם ושם נידונים רשעים ומלאכי חבלה ממונים עליהם ושם אוצרות חושך ורשעים כחושך ידמו (שמואל א' ב' ט')

מדור העליון של גיהנם שאל וכהו ח"ק שנה ארכו ח"ק שנה ורחבו ח"ק שנה. מדור השני אכדון ח"ק שנה ארכו וח"ק שנה רחבו ח"ק שנה גבהו. מדור השלישי באר שחת ח"ק שנה ארכו ח"ק שנה רחבו ח"ק שנה גבהו. מדור הרביעי מים היון ח"ק שנה ארכו ח"ק שנה רחבו ח"ק שנה גבהו. מדור החמישי שערי מות ומרתו כמדת האחרים. מדור הששי שערי צלמות ומרתו כמדת הראשונים וכן מדור השביעי. ונמצא גיהנם עולה הילכה עשרת אלפים וח"ק שנה והאש שבגיהנם חוקה היא אדת מס' כאש של שערי צלמות. האש שבשערי צלמות קשה היא

אחת מס' באש של שערי מות. והאש שכשערי מוח קשה היא
 אחת מס' באש של טיט היזון. והאש של טיט היין קשה היא
 אחת מס' באש של באר שחת. והאש של באר שחת קשה היא
 אחת מס' באש של שאל. והאש של שאל וכל סתור רללו
 שבניהנב למפריים בה' לאפיקרסין למוסרין ולטפריים כתררה
 ולכופרים בתחול'ט. ושנתנו חיתותם כארץ החיים אלו פדנטי הדור
 שמפילין איסיה יתירה על הצבור שלא לש"ש ושפעמו ידירם מכול
 מה שהצריכו בהמ"ק ושחטאו והחטיאו את תרכים מן ירכ"נ
 וחכיריו יורדין לניהנב ונעלת כפניהם ונידונן כרה לדור חורים
 שנלסר ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים (ישעיה ס"ז) (ע"כ
 מעשה גיהנם):

תהום החמישי למעלה מן ארקא תהום תהו ובהו וחשך
 ומים. למעלה מן המים חבל ועל חבל יש הרים נבעות שנאמר
 הדרים רעשו והנבעות תחמונגנה (ישעיה) ובה אפיקים תנאות וכל
 יושביהן. ויש בחבל שפ"ה מיני בריות ויש מהן ב"א שראשם דומה
 לשור ונפיהן דומה לשור והן מדברים כב"א. ויש מהם שיש לו
 שני ראשים וד' אונים וד' עינים ובי' חוטמין ובי' פיית וד' ידיים וד'
 רגלי' ונפיהן אחד וכשהן יושבין דומין לשני ב"א וכשהן הולכין דומין
 לא"א ובשעה שאוכלין ושוחין מריכין וע"ו לומר אתה אכלת יותר
 ממני ואתה שתיח יותר ממני. ושמה האמר רשעים הם ד"ו אלא
 צדיקי' נמורים הם ועל חבל עתיד הקב"ה לעמוד ולהקים פגרי אדם
 של אותן ב"א שעשו עצמן כאלו שוכנים בעפר וסחיה אותן להעמידן
 על רגליהן ומודיע להן ניסים ונבואות ונפלאות כדי שיוודו להקב"ה
 שהוא סחיה מתיבם ואח"כ יושב ומחלק להן שכר טוב וחלק טוב
 ונחלה מכסא ה"כ שנאמר וכסא כבוד ינחילם כי לה' מצוקי ארץ
 וישת עליהם חבל (שמואל א' ב' ח'). ע"כ תהום הששית:

למעלה מן חבל תהום למעלה מן תהום תהו ובהו
 וחושך וים ומים. למעלה ממים חלד ועל חלד יש ב"א ובהמות
 וחיות השרה ועוף השמים ומים ונהרות ודגי הים וכל מיני שקצים
 ורמשים. ושם ישראל ותורה ופצות ומע"ט וצדיקים ויראת ה' וע'
 אומות ורשעים וצדיקים והישרי' ומדברות דרו' ונבעות שדות וזרמי'
 ונגות ופרדסים יערות וכל ישוב שנא' האוינו כל יושבי חלד (תילים
 ס"ט ב'). ע"כ תהום הז'. ע"כ שיעור התחתיים:
נתחיל שיעור עליים. למעלה מן חלד וילון ואינ

משמש כלום אלא נכנס שחרית ויוצא ערבית ומתרחש בכל יום מעשה
 בראשית. ומגן שנקרא שמים שנא' הנוטה כדוק שמים (ישעי מ'
 כ"ב). ולמה נקרא שמו וילון לפי שהוא רומה לסימן של מלכים
 ששכניסין אותו בפתח פלסין של מלכים. משעה שהמלך נכנס
 בפלסין שלו הם מכניסין אותו וכשעה שהוא יוצא הם מעבירין
 אותו. אף כך וילון בשעה שעלה עמוד השחר תצא חמה לשמש
 בעולם. הוא נמתח בעולם ומכסה פני רקיע מפני נגלל חמה שמהלכת
 בעולם. וכשהחמה נכנסת גוללין ומעבירין אותו כרי שתעלה הלכנה
 וכסבי ומלוח להאיר על פני הארץ והוא רחוק מן וילון ת"ק שנה.
 למעלה מן וילון שמים הנקרא רקיע שנאמר השמים מספרים כבוד
 אל וגו' (תילים י"ט ב') ושמה חמה ולכנה וכמ"ו קבועים שנאמר
 ויתן אותם אלקים ברקיע השמים וגו' (בראשית א' י"ז) ומלאכים
 קדושים שמוח נכבדים סמונים עליהם ואלה שמוחם (ע"כ מצאתי):
ד"א ה' בחכמה יסד ארץ (משלי ג' י"ט) שכל מה שברא
 הקב"ה בעולמו ברא כנגדן ונתן אימת ועז. ברא הקב"ה את ישראל
 ברא כנגדן לאומים כי לעין (ע"ל כולעין) אותן ישראל כשהן חזין.
 ומה תקנה תקן להן. שרים. ברא לאומים ברא שרים שלהם ברא
 ישראל ברא שרים שלהם. מיכאל וגבריאל בזמן שישראל עוזרין על
 רצונו של מקום עומדין ומקטרנין שרי המלות על ישראל. ועומדין
 שרי ישראל בחתינה ובקשה לפני הקב"ה כיון שמתחברת החנתם
 של שרי מלות עם החנתם של ישראל מיד מתרצה להם הקב"ה
 לישראל. ונתן להם שיהיו מתגברין ומחשיין את כחן ומסכסכין את
 רוחם ואלמלא כן לא היו יכולין ישראל לעמוד בפניהם. ברא בני
 אדם ברא כנגדן שרים ואלמלא רחמיו של הקב"ה ותיקונם שתיקן
 להן אין כל כריה יכולה לעמוד בפני המזיקין ומיד חזרין חלילה.
 ומה תקנה שלהן כל הקופה גיסן נוחן הקב"ה כח בשרפים ומתגברין
 ומתקומטין את ראשן ונופל אימתן על המזיקין וכן הוא אומר
 באברתו יסך לך ואומר לא תירא מפחד לילה (תילים צ"א). ברא
 בהמות וחיות ברא כנגדן דוכים ואריות ונמרים ואלמלא רחמיו של
 הקב"ה לא היו יכולין בהמות ושאר חיות לעמוד בפני חיות רעות.
 ומה תקנה תיקן להן כל הקופות חמונו נתן הקב"ה כח בבהמות
 ברערי אלף ומגבירות את עצמן ונופל אימתן על אריות וחיות רעות
 ואלמלא כן לא היחה בהמה יכולה לעמוד בפניהם. ברא עופות
 מהן בישוב מהן שלא בישוב ברא כנגדן פרס ועזניה כמו כן בישוב

כך נשר בישוב. ואלמלא רחמי של הקב"ה וחקנה שחקן להן לא היו עופות ימליך לעמוד בפני אלו. ומה תקנה שחיקן להן כל תקופות תשרי נוחן הקב"ה כח בזיו שדי ומרים את ראשו ונוחן אימתו וקולו על פרס ועוני. ברא דנים קטנים ודגים גדולים יש בהן דג גדול שגדלו ארבע מאות פרסה ואלמלא רחמי של הקב"ה וחקנה שחיקן להן לא היה כח לקטני לעמוד בפני הגדול. ומה תקנה שחיקן להן כל תקופת סבת מרים ליוחן את ראשו סניף א"ע ונופל אימתו על הדגים שבים ואלמלא כן לא היה כח לקטנים לעמוד בפני הגדול הה"ד ה' בחכמה יסד ארץ:

דבר אחר י"י בחכמה יסד ארץ וגו' שנרא הקב"ה את עולמו ברא רוחות מורה ומערב צפון ודרום. מורה ממנו יוצא אור לעולם. מערב ששם אצרות שלג ואצרות ברד וששם יוצא קור לעולם. דרום ששם טללי ברכה וגשמי נדבה יוצא לעולם. צפון ממנו יוצא חושך לעול'. וכשם שנרא הקב"ה ד' רוחות וסובבן לכל העולם כולו וכריחת העולם עומדים באמצע כך ברא הקב"ה ד' רוחות וסבבן לכסא הכבוד וכס"הב באמצע למעלה ממלם. וכך סדרן של בני יעקב כשעה שצוה עליהם כדגלים. מורה ששםנו יוצא אור יהיו כנגדו מי שהוא אור. וכן כתיב והחנים קדמה מורה דגל סחנה יהודה (כמדבר ב' ג') שהוא מלך ועליו יש שכר שהוא בעל חורה שנא' ומבני יששכר יודעי כינה לעתים (ד"ה א' י"ב ל"ב) ועליו זבולון שהוא בעל עשירות שנא' זבולון לחוף ימים ישכון (בראשית מ"ט י"ג). דרום ששםנו טללי ברכה וגשמי נדבה יוצאין לעולם וכנגדן ראובן שהוא בעל חשוכה והקב"ה משפיע ברכה בשבילו לעולם ועליו שמעון דמנו ויטה הוא ומדתו מדה"ד לקך הרג אנשי שכם ועליו גד בעל גבורה שנא' גד גרוד יגורנו וגו' (בראשית מ"ט י"א). מערב ששםנו אצרות שלג ואצרות ברד וקור חום יוצא לעולם וכנגדן אפרים ובנימין ומנשה ושכינה לעולם כמערכ שנא' ידיר ה' ישכון לכטח וגו' (דברים ל"ג י"ב). צפון ששםנו חושך יוצא לעולם וכנגדן דן שיצא ממנו ירבעם שהחשיך בעבודת כוכבים וסולות שהיה מחזיר ירבעם על כל א"י ולא היו מקבלין אותו עד שכאו שבט דן וקבלו אותו שנא' ויועץ המלך ויעש שתי עגלי זהב אשר בדן (מלכים א' י"ב כ"ח) ועליו נפתלי ואשר מאירים עלל ההושך שנא' יהי רצוי אחיו וגו' (דברים ל"ג כ"ד) הה"ד י"י בחכמה יסד ארץ (משלי ג' י"ט):

כונן שמים בתכונה שכרא שמים וד' רחוח וסיבב להם
 מלאכים מיכאל וגבריאל ואוריאל רפאל וסיבב ד' רחוח.
 מיכאל במזרח מלפניו כנגד שבט לוי שבשעה שעבר ישראל
 את הים ענה משה ואמר מי כמזכה ואח"כ אמר אין כאל ישורון
 הרי מיכאל. רפאל במערב מאחוריו כנגד אפרים ולמה נקרא
 שמו רפאל שהוא מזומן לרפאות את ישראל שנא' אל נא רפא
 נא לה (במדבר י"ב י"ג) וסחם הכתוב רפא נא לה הרי רפאל.
 גבריאל בדרום מימינו כנגד ראובן ויהודה דכתיב כי יהודה
 גבר כאחיו (דה"א ה' ב') וצא ממנו בן שנקרא שמו פלא יועץ אל
 גבור (ישעיה ט"ו) הרי גבריאל. אוריאל בצפון משמאלו
 כנגד דן שהוא חושך ולמה נקרא שמו אוריאל כנגד תורת
 נביאים וכתובים לכך נאמר כאן כונן שמים בתכונה:

דבר אחר כונן שמים בתכונה העליונים שכראן לזכרון
 אל לשבח את שמו. כיצד בל שחר ושחר מלאך עומד לפניו ופותח
 ואומר יי' ימלוך לעולם ועד (שמות ט"ז י"ח) וכל גבורי מעלה
 עונין אחריה וחייה אחת עומדת באמצע הרקיע ישראל שמה
 ואומרת ברכו את יי' המבורך וכל גודי מעלה עונין אחריה
 ברוך יי' המבורך לעולם ועד וגומרין את הדבר שרפים ואמרים
 קדוש קדוש קדוש יי' צבאות ונ"י (ישעיה ו' ג') והאופנים וחייה
 הקדש טרעושים את העולם ואמרים ברוך כבוד יי' מסקוסו
 (יחזקאל ג' י"ב) עד שאגידין כל שרי מעלה וכל גודים כא"י אומר
 לאותה חיה ששמה ישראל ועל מצתה חקק ישראל שמע
 ישראל יי' אלהינו יי' אחד (דברים ו' ד') הה"ד כונן שמים
 בתכונה:

הם מדרש כונן:

מסכת היכלות:

פרק ראשון: הקב"ה רם ונשא ואף כסאו רם ונשא:
ומנין שהקב"ה נקרא רם ונשא שנ' כה אמר רם ונשא ומנין שאף
כסאו רם ונשא שנאמ' וארא ארה יי' יושב על כסא רם ונשא:
הכ"ה נק' צדק שנאמר אני יי' דובר צדק כו' ומנין שאף כסאו
נקרא צדק שנ' צדק ומשפט מכון כסאך: הקב"ה נקרא משפט שנ'
כי אלהי משפט יי' ואף כסאו נקרא משפט שנא' כי שמה ישבו
כסאות למשפט: הקב"ה נקרא אמת שנאמ' ויי' אלהים אמת ואף
כסאו נקרא אמת שנא' והוכן בהסד כסא וישב עליו באמת: הקב"ה
נקרא כבוד שנא' ויבא מלך הכבוד ואף כסאו נקרא כבוד שנאמר
כסא כבוד מרום מראשון: יבא מלך הכבוד וישב על כסא הכבוד
בהיכל הכבוד שנאמ' ובהיכלו כלו אומר כבוד: הקב"ה נקרא קדוש
שנ' קדוש ק"ק יי' צבאות מלא כל הארץ כבודו ואף כסאו נקרא
קדוש שנא' אלהים ישב על כסא קדשו: יבא מלך הקדוש וישב על
כסא הקדוש בהיכל הקדוש בסוד קדושים רבה שנא' אל נערץ
כסוד קדושי רבה:

כמה כסאות יש לו לב"ה יש לו כסא נבון שנ' נבון
כסאך מאו: יש לו כסא צדק ומשפט שנא' צדק ומשפט מכון כסאך:
יש לו כסא חסד שנ' והוכן בהסד כסא: יש לו כסא יה שנאמר
כי יד על כס יה: יש לו כסא כבוד שנאמר כסא כבוד מרום
מראשון: יש לו כסא אמת שנא' והוכן בהסד כסא וישב עליו
באמת: יש לו כסא קדוש שנא' אלהים ישב על כסא קדשו: יש לו
כסא עולם שנא' כסאך אלהים עולם ועד: יש לו כסא רחמים
שנא' ליי' אלהינו הרחמים והסליחות: יש לו כסא מלוכה שנאמר

ודיתה לוי המלוכה: יש לו כסא רם ונשא שנאמר וארא את יי' יושב על כסא רם ונשא: יבא רם ונשא יושב על כסא רם ונשא יי' ויח' ויזרום על כל ברכה ותהלה:

פרק שני: כסא רם ונשא ארכו ת"ח אלפים רכב' פריסאי: ורחבו חמש מאות אלפים רבבות פריסאי: ועביו שלש מאות אלפים רבבות פריסאות: וחשבונות הללו בפריסאות של הקב"ה יח' שמו וישחבת זכרו. וכל פרס' ופרסה שלו אלפים נאמה והאסה שלו ד' ורחות תורת שלו מסוף העולם ועד סופו שנא' מי סרד בשעלו מים ושמים בורה חקן: שבעים כסאות של מלכות יש לו להב"ה מעין כסאי מלכות שבעולם כנגד שבעים אומות שבעולם ושבעים כחרי כבוד יש לו מעין כחרי כבוד כנגד שבעים לשונות שבעולם ושבעים שרכישים של ממשלות יש לו מעין שרכיטין שיש בעולם וכנגד שבעים כחרים של כבוד שיש לו בעולם וכלם אינן אלא משלו וכל מלכי ארץ וכל מלכי רחמי חבל אינן אוכלים גדולה ומלכות בעולם אלא משלו והוא אינו חסר כלום ממלכותו וממשלתו אבל כסא הכבוד עצמו אינו מנתיר^ל אותו אלא ליריאו בלכד שנאמר וכסא כבוד ינחילם:

פרק שלישי: כסא הכבוד תחתיו כסא אבן ספיר מחוקן לתחת רגלי השכינה שני ויחוו את האלהים (פי' כבוד אלהי ישר) ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכסא הכבוד מחוקן למושב יקר וכסא הכבוד הוא כסא רם ונשא ומראהו כעין החשמל מחך האש ומרו החשמל סלמד ששלוש מאות ושבעים ושמונה מיני מאורות של זיו זוהר גדול קבועים בו והפחות שבהם כיוו גלגל חסרה וסימן בנימין השמ"ל שע"ז ולא עוד אלא שפירס עליו כתבנית כנר של זיו זוהר מאור הדר שהן כיוצא בו בכל מיני מאורות שבהם ערבות שאפי' חיות הקדש שבמרכבה וכרוכי גבורה ואופני שכינת אינם יכולים להסתכל בזיו הכבוד מפני שהוא נתון ומרום עליו ומזיו כסאו מוקף כמראה זוהר סביבות כסאו ולפיכך תקיף הקב"ה ענן וערפל סביבו שנאמר ישח השך סחרו סביבותיו סוכתו כדי שלא יזנו מלאכי השרת מזיו השכינה ומזיו כסאו ומזיו כבודו ומזיו מלכותו שנאמר רם על כל גוים יי' על השמים כבודו יודעים גבורת כבודו ומספרים השמים תפארתו בכל שעה ושעה שנאמר השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו סניד הרקיע כתוב א' אומר על השמים כבודו וכחוב א' אומר מלא כל הארץ כבודו אם נאמר על השמים כבודו

כבוד אל למה נאמר מלא כל הארץ כבודו אלא על השמים כבודו
 והו עיקר שכינתו כבודו ומלא כל הארץ כבודו והו כבודו שכל
 המלכים והרוזנים נהגים בו כבוד ואוכלים גרולה ומלכות מכבודו:
פרק רביעי: קרקע ערבורה כולה מליאה גחלים ואבני
 ספיר ואבני ברקח ואבני סגולות קבועים בה שזיון הולך בכל רקיע
 ורקיע זנוקבין בזיון שבעה רקיעים ורומה גלגל חמה בפני זיון כמו
 זיו הגר בפני זיו גלגל חמה וכל רקיע ורקיע מלא זיו וזרר גדול
 מזיו כמו רקיע מזיו גלגל חמה שהוא מלא ומאיר את כל העולם
 ולא עוד אלא שארבע חומות של אש מוקפות להם בתום ערבות:
 חומה ראשונה של לפיד: שניה של שלהבת: ג' של להט: רביעית
 של ברקים: שאפילו שבעה שרים הגדולים הנקראים בשם מלכים
יהוה יהוה שם נכבד ונורא אינם יכולים להסתכל בזיו
 אחס החומי שכנגד הכסא וביניהם קבועים ז' היכלות על ז' הידורים
 זה לפניו מזה זה לפניו מזה וכלם מלאים גחלים ולפידים וזיקוקים
 וברקים ועמודי גחלים ועמודי להטי ועמודי לפידים ועמודי ברקים
 ועמודי אישי ועמודי לחים שהם גבוהי מן הארץ ועד רום רקיע
 העליון וכל היכל חי אלפים וחמסין שערי ברקים כמנון
 שעות של ימות השנה וכל שער ושער רום קומתו כרום ז' רקיעים
 ורחבן כרומו וארכו של עולם ועל כל פתח ופתח שכהיכל ערבות
 קבועים בהם שס"ה אלפים רבבות מיני מאורות כמאור הגדול שכל
 העולם מכריק מזיון ואין כל נרית יכולה להסתכל בהם ועל כל
 פתח ופתח עומדים שס"ה אלפים רבבות של מלאכי השרת שהם
 נבונים מן הארץ ועד רום רקיע וכלם מכף רגלם ועד קדקד ראשם
 מלאים עינים וכל עין ועין בגלגל הלבנה וכל א' ואחד נופו כגחלים
 ומראיהם כלפידים וגלגלי עיניה ככרקי מאירים וכלי חכמיהן איש
 לסינתו וכל א' וא' יש לו סוסים וסוסיה סוסי אש ומרכבותיהם
 מרכבי להבה וחרכותיה חרכות לפידים וחרכותיה רחמתי שלהבת
 וקשתותיה קשת גדול וחיציהם חיצו להם וכל כלי זייניהם אש
 בערה ויש להם כמה שמות ולסוסיהם כמה שמות ויש להם ד'
 פנים ולסוסיהם ד' פנים ויש להם ד' כנפים ולסוסיהם ד' כנפים
 הם מדברים בדי פיזת ד' דבורים וסוסיהם מדברים כדי פיזת ד'
 דבורים הם אומרים קדוש וסוסיהם אומרים קדוש הם אומרים ברוך
 וסוסיהם אומרים ברוך הם מספרים שירות מלכם בעי לשונות
 וסוסיהם מספרי שירות מלכם בעי לשונות הם עושים רצון קניהם

בכל יום ויום ומוסידים עושין רצון קניהם בכל יום ויום ולמעלה
 מהם ממונים ה' שרים גדולים ורמים ונכבדים על כל פתח ופתח
 של מלאכי השרת ואינם נכנסים ויוצאין לראות פני כסא הכבוד
 ולומר שירוצו כסא הכבוד אלא על פיהם וד' תחנות של שם
 המפורש בידיהם שנים על כל פתח ופתח לכל א' ואחד א' בכניסה
 ואחד ביציאה שמירת של שומרי הפתחים על כל פתח
 ופתח לכל א' וא' של השרים הגדולים הממוני על הפתחים
 שכהיכלי ערכות. סן הארץ ועד לרקיע מהלך ח"ק שנה ועכו של
 רקיע ח"ק שנה וכן כל רקיע ורקיע ובין כל רקיע ורקיע מהלך ח"ק
 שנה למעלה מהם חיות הקדש הנלי החיות כנגד כל קרסולי החיות
 כנגד כלן שוקי החיות כנגד כלן ירכי החיות כנגד כלן. גופי החיות
 כנגד כלן. צוארי החיות כנגד כלן. ראשי החיות כנגד כלן. עיני
 החיות כנגד כלן. קרני החיות כנגד כלן. למעלה מהן כסא הכבוד.
 הנלי כסא הכבוד כנגד כלם. וכסא הכבוד עצמו כנגד כלם. ורם
 ונשא יחרום ויתנשא שאכן עליו:

פרק חמישי: בהיכל ה' קבוע כסא הכבוד ומרכבות סובים
 ומחנות שרפים ואופנים וחיות וגלגלי אש אוכלה ומרכבות להכרז
 וחשמלי וזהר הדר חיקוקי אש ואצרי ברקים וגנוי מללים וחדרי
 להטים וכדורי לפידים ורגלי צבאים. (צ"א ותלי צבאים) גרודי
 טפסרים וצבאות אראלים ולהבות נחלים ואסיפת אישים ואסמי
 שלגים ונהרי להבים ומעיני מקור מים חיים וקדאי קילות ורעמים
 ומרעשי שירה ומדברי פלאים ושואגי געימים והרודי פני וניצוצי
 חשמלים ומעונות נוראים ומרובעי פנים וכנפים ומכסי אפים ומלואי
 עיני ובעלי קרני הוד של מלכות והדר של כבוד תפארת עליונים
 תיאור רם ורמים ושבת רם רמים שעל כסא הכבוד ואוצרות רוחות
 וגנוי נשמות ברכות וצדקות והלות חסירות חיילות וצבאות גדודים
 ומערכות רגלים וחיילות שלישים ובעלי מלחמות גבורים וגבורות
 עוזות ומעצמות פרשים ופקודי חיילות שרים וחוקעי בקרנות ומנדי
 חושכות ומרנני רננות ושבתות והודאות פלאות גדולות פאר שירים
 ושירות קדושה ונעימות ברום רקיע ערכות ברזי דרי ערכות בתוך
 ערכות לרובכ ביה שמו בערכות יח' שמו ויתעלה זכרו אמן:

פרק ששי: ד' כחות של מלאכי השרת מקלסין לפני הקב"ה.
 מחנה ראשונה של ס"כאל על ימינו. ומחנה שנייה של גבריאל
 על שמאלו. ומחנה שלישיה של אוריאל מלפניו. ומחנה רביעית

של רפיאל מאחריו. ושכינת הקבלה באמצע והוא יושב על כסא רם
 ונשא וכסאו גבוה למעלה ור' מחנה עומדות בחוק בתדרי אישים
 ולפידים לנגדם גלגלי כסא הכבוד ומרכבור שבוכלל השביעי
 שבערבות וכל מחנה ומחנה ד' מאות וחשעים ושישה אלפים פרסאות.
 ארבו ורחבו שני אלפים פרסאות שנא' וגייתו בתרשיש מה תרשיש
 שני אלפים פרסאות אף גייתן של סלאכי השרת שני אלפים פרסאות
 נמצאת גייתן של סלאכי השרת מן הבתוב. ורום קומתן סק'ו וכן
 מחנה ומחנה נדרי אש עוברין ביניהן שהם נמשכין ויוצאין מתחת
 כסא הכבוד וכל אחד ואחד עמוק כההום רבה. ורחבו כמרחבי רקיע
 עולין ויורדין בכל א' וא' ומרעישין את המון כל המערכות וכן כל
 מחנה ומחנה ערפלי טוהר מוקפין כיניהם וכן כל מערכה ומערכה
 ענני אור לפניהם וענני חשך לאחריהם וכלם כנפיהם כרום ראשיהם
 ואש מעומפין על פניהם לבל יצפו ולבל יכירו בדמות פני שכינה
 כי השכינה אצלם בכל מקום וכל סלאך ומלאך מהם מלובשין לבושי
 שלהבת ועטופים מעילי גחלת נכונים באימרה וסודר לעשורה רצון
 קניהם מהם עומדי' אלה מחנות בקדושה ומהם רצים רוכי צבאות
 בשליחות אותם שעומדים בקדושה אומרי' לפניו מהבוק' ועד ערב
 קק'ק ה' צבאות ומהערב ועד הבקר אומרים לפניו ברוך ה'
 ממקומו וכשם שחקדושה משולשת כך הברכה משולשת והם צופים
 ברמות כסא הכבוד ואינם מכירין ברמות פני השכינה והם מביטים
 ברמות פני החיות ואינם משיגים למחנה החיות והחיות הקדש
 עומדות מתחת כסא הכבוד ופניהם רמות צורה אדם וכל גופן רומה
 לגחלים המשולהבות בתוספת אש וכל א' וא' מהם יש לה כ"ד פנים
 וכ"ד כנפים שכל א' וא' מהם יש לה עשרים פנים בחוק ד' פנים
 ועשרים כנפים בחוק ד' כנפים (ר"ל שכל אחת ואחת מהם יש לה
 כ"ד פנים פנים בחוק פנים ויש לה כ"ד כנפים כנפים בחוק כנפים)
 וכל א' וא' מהם גופן מלא עינים וכל עין ועין כגלגל הלכנה וכלם
 נמנים ומנים לכל צד וצד ולכל רוח ורוח ופניהם אשה אל אחותה
 וכנפיהם אשה אל אחותה ולפני פרסות רגליהם רבצות אבני גחלי'
 ולפני אבני גחלי' רבצוי' טורי לפידי' ולפני טורי לפידיים מוקפוי ענני
 האישי' ולפני ענני האישים מוקפוי' נוצצי קללי' ולפני נוצצי קללים
 מוקפוי' נוצצי לחבי' ולפני נוצצי להכים מוקפוי' עבי קלים ולפני עבי
 קלים מוקפוי' ערפלי טוהר ולפני ערפלי טוהר מוקפוי' נדרי גחלת
 ולפני נדרי גחלת מוקפוי' גלגלי שלהבת ולפני גלגלי שלהבת מוקפוי'

חשמלי חלקת ולפני חשמלי חלקת מוקפים קולי רעמים ולפני קולי
 רעמים מוקפים ענני להטות ולפני ענני להטות מוקפים זיקוקי ברק
 ולפני זיקוקי ברק מוקפים ברקי האור ולפני ברקי האור מוקפים
 גשמים בשמים ולפני גשמים בשמים מוקפים טללי חיים ולפני טללי
 חיים מוקפים מחנות שכינה ולפני מחנות שכינה מוקפים מרעיש
 שירה ולפני מרעיש שירה מוקפים מנעימי קדושה ולפני מנעימי
 קדושה מוקפים גלגלי סופה ולפני גלגלי סופה מוקפים כנפי הרוח
 ולפני כנפי הרוח מוקפים סביבי סערה ולפני סביבי סערה מוקפים
 נדר דינור ולפני נדר דינור מוקפים חשמלי זוהר ולפני חשמלי
 זוהר מוקפים בויקי הדר ולפני בויקי הדר מוקפי בויקי גאזה ולפני
 בויקי גאזה מוקפים טפסרי נורא ולפני טפסרי נורא מוקפים אראלי
 מעונה ולפני אראלי מעונה מוקפים אומרים קדוש ולפני אומרים
 קדוש מוקפים אומרים ברוך ולפני אומרים ברוך מוקפים אומרים ה'
 ימלוך לעולם ועד כסה שמים הורו ותהלחו מלאה הארץ. זה משכן
 החיות שכמרכבה:

פרק שביעי: למעלה מהם מעונה כדמות רקיע בעין הקדח
 הנור' על ראשי החיות שהיא טלא זיו וזוהר שני' הוד והדר לפניו
 נחון מתוכן והוכן כרוב מראות אש וסרוב מראות להבה ונחון בהדר
 הוד על ראשי החיות שני' ודמות על ראשי החיות רקיע ושם הוכן
 כרובי פלאים גלגלי מרכבה שנסא הכבוד נחון עליהם גלגל
 זה כנגד גלגל זה וגלגל זה כנגד גלגל זה זיו הדרו של גלגל זה
 כנגד זיו הדרו של גלגל זה מעשה פלאיו של גלגל זה כנגד מעשה
 פלאיו של גלגל זה ועומדת בת קול אחת אצל גלגל זה ובת קול
 אחת אצל גלגל זה ומה שיבן של קולות הללו אלא מלמד שבשעה
 שהקב"ה יורד משמי שמים העליונים מהשע מאות וחמשים וחמשה
 רקיעים ויושב בערכות על כסא כבודו מיד בת קול אחת יוצאה
 בכל שיערי רקיע ורקיע ובכל שיערי ערבות ואומרת שאו שערים
 ראשיכם תומר והם משיבין ואומרים מי זה מלך הכבוד והיא משיבה
 ואומרת ה' עזו וגבור ה' נבור מלהמה: וכת קול אחרת יוצאה בכל
 שיערי כתי כנסיות ובתי מדרשות ואומרת שאו שערים ראשיכם
 תאנו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד ושרי כתי ע"א משיבין ואומרים
 מי הוא זה מלך הכבוד. ושרי כתי כנסיות ובתי מדרשות עם הדרו
 בראשית משיבין ואומרים ה' צבאות הוא מלך הכבוד מלה: ומה
 הוא מלך הכבוד שהוא יודע לכבד לבריותיו מכבודו. כאותה שעה

ישמיעו גלגל לגלגל ברעש וברעם קולות ורעמים קולות לרוב
 בערכות כיה שמו ועלו לפניה. כאותה שעה אין הב"ה רוכב בערכות
 לא בקדוש שמו ולא בברוך שמו ולא בה' צבאות שמו אלא בשתי
 אותיות הללו ביה מפני שכשתי אותיות הללו ברא הקב"ה העולם
 הנה והע"הב שנה' כי ביה ה' צור עולמים צור עולם לא נאמר
 אלא צור עולמים: באי זה את ברא הקב"ה עולם הכא ובאי זה
 אות ברא העה"ז. ברא עולם הבא כי וברא עה"ז בה' ומנין שברא
 הב"ה העה"ז בה' שני בהבראם אל הקרי בהבראם אלא בה"א
 בראם אם כן יקדים ה"א ליו"ד אלא מלמד שמתחלה ברא העה"ז
 והעמידו לצד אחר ואח"כ ברא העה"ז. ומפני מה ברא העה"ז בה"א
 מפני שהוא דומה לאכסדרה ומפני מה דומה לאכסדרה מפני שכל
 מי שרוצי לצאת מן העה"ז יוצא ואין בידו מאומה מיניעו ומעמלו
 מכל מה שעמל כל ימי חייו. ומפני מה ברא העולם הבא ביו"ד מפני
 שכל המקטין עצמו בעה"ז זוכה ונחל העה"ב שנברא ביו"ד: דבר
 אחר כשם שהיו"ד קטן מכל האותיות כך אין נחל בעה"ב אלא מי
 שהוא מקטין עצמו אצל מי שהוא קטן ממנו בחורה ובחכמה שנאמר
 ורוד הוא הקטן וכן רוד קטן היה והלא ראש למלכי יהודה היה
 ויצא ממנו משיח וכל המלכים כלם אלא מחוץ שהקטין את עצמו
 זכה ונחל גדולה ומלכות בעה"ז וגדולה ומלכות בעה"ב: דבר אחר
 מפני שבני העולם הבא ממעטין את עצמם ומחן שטרם מסבד
 ומרובה שנה' להנחיל אהבי יש. ומפני מה תגין של יוד כלפי פניו
 מפני שבני העה"ב אינם מליין זה לזה אלא כל א' וא' נהנה משלו
 לפי שכר מעשיו שבידו לפיכך נאמר סולו לרוכב בערכות כיה שמו
 ועלו לפניו סלמד שכשעה שהקב"ה רוכב בערכות על כסא כבודו
 יורנו לפניו כקול רנה וקול ששון וקול שמחה וקול ירנן וקול יגיל וקול
 עילוח וקול עוז וחסירות וקול שירות ותושבחות ותהלות קול פאר
 ותהלות קול שבח ושירות קול צהלה ורננות וכסא הכבוד גבורה
 למעלה באויר ופראה כבודו בעין החשמל ועטרת נוגה בראשו וכתר
 שם המפורש כמצינו חצין אש וחצין ברד מימינו חיים ומשמאלו
 מות ושרביט של אש בידו ופרוכת פרוסה לפניו ושבעה מלאכים
 שנבראו תחלה משרתים לפניו לפני מן הפרוכת ושבעה שופרים
 יושבים על שבעה כסאות שם הראשון אורפיניאל. ושם השני
 היגרי"א נ"א חגרי"אל. ושם השלישי דוה"ל נ"א כוא"ל. שם הרביעי
 אסי"מור נ"א כלמ"ה. שם החמישי פלמי"אל נ"א דנה"אל. שם השישי

פסכ"ר. ושם השביעי כלמ"ה נ"א בוא"ל: ברא הקב"ה שש קצוות
 ופנה למעלה וחתמו כיה' חתם תחת ופנה למטה וחתמו בי"ה.
 חתם מזרח ופנה לפניו וחתמו כה"ו. חתם מערב ופנה לאחוריו
 וחתמו כה"י. חתם דרום ופנה לימינו וחתמו בוי"ה. חתם צפון ופנה
 לשמאלו וחתמו בזה"י יח' שמו של מלך מלכי המלכים הקב"ה שהוא
 חי וקיים לערי עד ולנצח נצחים אמן בשם יהודיאל אל אלהי ישראל
 המסגל ערחו מלך נסים מלך גבורות. מלך נפלאות מלך נוראות מלך
 פרוסות כסאך מעופף משעה שתקעה יחד ארבעת המסכת של שכלול
 העולם כלו ומסלולו עומד עליה שני הברות החנוח לאין חקר ולאין
 ספפר לא הניה רגליו על קרקע ערבוח אלא כעוף מתעופף ועומד
 התחיו גאי גאים קשורי קשרים וכל מלכ"י ראשי מדות שברא חבושים
 עומדים תחת כסא כבודו והיו מנמלי' אותו בעוז וחוקף ואף הם לא
 הניהו רגליהם כקרקע ערבוח אלא כעוף מתעופף ועומדים התחיהם
 ושלשרי פעמים ככל' יום ויום כסא כבודו משחמת לפניו ואומר
 יהודיאל אל אלהי ישראל התבכד ושב עלי מלך מפואר לפי שמשאך
 חביב עלי שנאמר קק"ק יי' צבאות מלא כל הארץ כבודו מי כה'
 אלהינו מי כארוננו מי כמלכנו מי כיוצרנו אין קדוש כה' כי אין
 בלתיך ואין צור כאלהינו: אמר ר' ישמעאל כל השדרות הללו וכל
 המעשה הזה שמע ר' עקיבא כשירד למרכבה וחפס ללמוד אותם
 מלפני כבודו שהיו משוררים לפניו משרתיו ברוך הוא וברוך שמו
 ויברכו את שם כבודך וטרומם על כל ברכה ותהלה:

תמה מסכת היכלות:

מעשה דר' יהושע בן לוי:

ארתל ריב"ל צדיק נסור הירד וכשהגיע זמנו ליפטר מן העולם אמר הקב"ה למלאך המות עשה לו כל צרכי מדה שיבקש ספק. הלך אצלו ואמר הגיע זמנך ליפטר מן העולם אלא כל דבר שאיתך מבקש ממני מעשה לך. כששמע ר' יהושע כך אמר מבקש אני ספק שחראני מקומי בגן עדן. אמר לך עמי ואראה לך. אמר חן לי חרב שלך שלא תבהילני בו. מיד נתן לו החרב והלכו שניהם עד שכאו אצל חומות ג"ע וכשכאו אצל חומות ג"ע חוץ לחומה לקח מה"ם את ר"י והגביהו והניחו על חומת ג"ע. אמר ראה מקומך בג"ע. קפץ ריב"ל מן החומה ונפל בג"ע ואחז מה"ם בכנף מעילו. אמר צא משם. נשבע ר' יהושע בשם שאינו יוצא מכאן. ולא היה רשות למלאך ליכנס שם. אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע ראה מה עשה בן לוי בורוע נטל חלקו בגן עדן. אמר הקב"ה לכו ובדקו אם נשבע קודם לכן והי' ספר שבועתו אף הוא יפר. ויצאו ובדקו ואמרו מימיו לא עבר שבועתו. אמר הקב"ה א"כ לא יצא משם. כיון שראה מה"ם שלא יכול להוציאו אמר חן לי החרב. ולא היה רוצה ר"י ליתן לו עד שיצאה בת קול ואמרה חן לו הסכין שצריכה לבריות. אמר ר"י השבע לי שלא תראה אוחז לבריות בשעה שאתה נוטל נשמתו של אדם. שבתחלה שבכל מקום שהיה מוצא שוחטו כפני הכל כבהמה ואפי' בחיק אמו וכאחזה שעה נשבע לו ונתנה לו. והתחיל אליהו מכריו לפני ר"י ואמר לצדיקים פלגו מקום לבר ליואי. הלך ומצאו לרשכ"י שהיה יושב על יג קיטובין של צדיקים. אמר את בר ליואי. אמר אין. אמר ראיית הקשת מימך. אמר אין. אמר א"כ לית את בר ליואי. ולא היה הדבר כך כי לא נראתה

הקשת מימיו ולמה אמר לו שנראתה כרי שלא יחזיק טובה לעצמו.
 ולמה שאלו כקשת מפני שהוא אות ברית בין הקב"ה ובין הארץ
 וכל זמן שנראתה הקשת הקב"ה מרחם על עולמו וכל זמן שיש צדיק
 בעולם אין העולם צריך קשת שכשכיל צדיק א' העולם עומד שני
 וצדיק יסוד עולם לפיכך שאלו על הקשת. הלך מה"מ לר"ג וא"ל כך
 וכך עשה לי ריב"ל. א"ל ר"ג יפה עשה לך אלא בא ואשלחך אליו
 ואמור לו בנקשה מסך שתחפש בג"ע כלו וניהנם ואצרותיהם וכתוב
 אותם והשלח אותם אלי אם יש נזים בג"ע ומבני ישראל בניהנם.
 הלך מלאך המזח וא"ל ר"ג כך אעשה. הלך ר"ג וחפש בג"ע כלו
 ומצא בה ז' בתים בג"ע וכל בית וביה י"ב ריבוא מילין באורך
 וברחב י"ב ריבוא מילין שיעור מדה ארבע כרחבן. הבית הראשון
 כנגד הפתח הראשון בג"ע שוכנים בה גרים שבשארל שנחגירו
 סאליהם לא בחוק והקירות שלה בנויות מזכוכית וקורותיה ארזים
 וכשבאתי למדרה עמדו כל הגרים ונקשו לעבור. ענה עוכדיה הצדיק
 שהוא סמונה עליהם וא"ל מנין ומתכם שישב זה עמכם מיר הניחוני
 למדרה. הבית השני כנגד פתח השני בג"ע והיא בנויה מכסף וקורותיה
 ארזים ויחבין בה בעלי השוכה ומנשה בן חזקיהו סמונה עליהם.
 הבית השלישי כנגד פתח הג' שבג"ע והיא בנויה מכסף וזהב
 ושוכנים בה אברהם יצחק ויעקב וכל ישראל שיצאו מארץ מצרים
 ובל דוד המדבר וכל בני המלך חוץ מאכשלום ושם דוד ושלמה
 וכלאב בן דוד חי הוא שם ושם כל מלכי בית יהודה חוץ ממנשה
 בן חזקיהו שהוא סמונה על כל בעלי השוכה ומשרה ואהרן הכהן
 ממונים עליהם ושם כל כלי זהב וכלי כסף הנחמדים וכל טובות
 ושמינים וזבנים וחופות ומטות וכסאות ומנורות של זהב ושל אבנים
 טובות ומרגליות ואמרת לי מי אלה מוזמנות ענה דוד ואמר לי כל
 אלו השוכנים בעולם שבאת מסנו ואמרת לי לו שמא יש שם מא"ה
 אפילו מבני עשו אחי א"ל לא שכל טובה שעושים בעולם הקב"ה
 משלם להם שכרם כחייהם באותו העולם ובסוף יורשים גיהנם אבל
 בישראל כל רשע שבהם לוקה בעולמו בחייו וכה לעוה"ב שנאמר
 ומשלם לשנתיו וגו'. הבית הרביעי כנגד פתח הרביעי בג"ע והוא
 בנוי יפה כאדם הראשון וקורותיו מעצי זית וכו צדיקים נמורים
 ותאמנים ולמה מעצי זית על שהיו ימיהם מרורים כזית. הבית
 החמישי הוא בנוי מכסף וזהב ומפז ומכתם וזכוכית ומברזל ונהר
 יצחק מושך אל תוכו וקורותיו זהב וכסף ומעלה מכל רוח לבנון

הפרשת מטות כסף וזהב וכשמים תכלה וארגמן מארינת חזה וחולעת שני ועזים מאריגה המלאכים ושוכנים בו משיח כ"ד ואליהו ז"ל ואפריון מעצי הלבנון עמודיו עשה כסף רפידתו זהב מרכבו ארגמן ובחוך אפריון משיח שוכן שהוא אהבת בנורא ירושלים של חוב רצוף אהבת ואליהו ז"ל נטל ראשו של משיח ומניחו בחיקו וא"ל החרש כי הקץ קרוב ואבות העולם והשבטים כלם ומשה ואהרן דוד ושלמי וכל מלך ומלך מישראל ומבית דוד כל שני וחמישי וכל שבת ויום טוב באים אליו וכוזים עמו ומחזיקים אותו ואומרים לו דום והשען בכוראך כי הקץ קרוב ואף קרח ועדתו ורתן ואכירם ואבשלום כא"י אליו כל יום רביעי ושואלים אותו עד מהו קץ הפלאות ומתי חשוב החיינו ומתהומות הארץ חשוב העלינו והוא אומר להם לכו אצל אבותיכם ושאלו להם וכשהם שומעים כך מחבישים ואינם שואלים אל האבות. וכשבאתי אצל משיח שאל אותי ואמר לי מה עושין ישראל בעולם שבאת משם אמרתי לו הם מתים אותך בכל יום. מיד הרים קולו בבכי. הבית הששי יושבים בו מתים בדרך מצוה. הבית השביעי יושבין בו מתו חולאים בשביל עונותיהם של ישראל:

ועוד אמר ריב"ל בקשתי למדוד בניהגם ולראות אותו ולא נתנו לי רשות משום צדיקים לא יראו גיהנם. שלחתי לאותו מלאך ששמו קומם שיכתוב לי גיהגם כלו ולא היה יכול שבאותה שעה המיחו ר' ישמעאל כ"ג ורשב"ג ועשרה צדיקים ובאה שמעיה ולא יכולתי ללכת עם אותו מלאך לגיהנם. יום א' עמדתי וקבלתי (צ"ל חמדתי) עם קנור המלאך והלך עמי האור עד שבאתי לשערי גיהנם והם פתוחים והרשעים שהיו שם ראו את האור ושמתו ואמרו זה לזה האור הזה שיתצאנו מכאן. וראיתי בחי' ארבע עשרה מילין על המשה מילין פתוחה גבים גבים של אש ועומדים ואוכלין ארבע הרשעים. ואחר שאוכלין אותם עומדין מעל האש על רגליהם ונופלין ונשרפין. ובאותו הבית יש בו עשר אומות מאומ"ה ואבשלום בן דוד סמונה עליהם ואומרים אומה לאומה אם אנחנו חטאנו מפני שלא קבלנו את התורה אחם מה חטאתם משיבים להם אף אנו כמותכם. אומרים לאבשלום אחה ואבותיך שקבלתם את התורה למה. אומר להם על אשר לא שמעתי למצות אבי. ומלאכים עומדין מכאן במקלות שלהן ומנמלין אותן על האש והן נשרפים בלם ואח"כ רצים לאבשלום ורוצים להכותו ולשרפו כאש ובה קול אומר

להן אל חכו ואל חשרפו אותו שהוא מזרע ישראל שאמרו לפני
נעשה ונשמע והוא בן דוד עברי. ומניחין אותו על כסאו ומשיבין
אותו בכבוד המלך. ולאחר כן מוציין את הרשעים מן האש כאילו
גשרפו ולא נגע בהם אש כלל וחזרין ושורפין אותם וכן עושין להם ו'
פעמים ד' ביום ונ' כלילה ואכשלום ניצול סכל אלה מפני שהוא
בן דוד. א"ר יהושע כשראיתי כל אלה תורתי לנן ערן וכחכתי כל
הדברים ושלחתי אותן לר"ג ולקני ישראל והודעתים כל מה שראיתי
כג"ע ובגיהנם. המקום כרחמיו יצולנו מדינה של גיהנם ויהן לנו
חלק לעוה"ב עם הצדיקים והחסידים אמן:

חם מעשה דר' יהושע בן לוי:

סדר גן עדן:

אמר רבי יהושע בן לוי שני שערי כדכד יש בגן עדן ועליהם ששים ריבוא של מלאכי השרת וכל א' ואחד מהם זיו פניהם כוהר הרקיע מבהיק וכשעה שהצדיק בא מצלם נפשטין מעליו הבגדים שהיה עומד עמהם בקבר ומלבישים אותו שמונה בגדים של ענני כבוד ושני כתרים נותנים על ראשו אחד של אבנים טובות ומרגליות ואחד של זהב פרוים ונותנים שמונה הדסים בידו ומקלסין ואומרים לו לך אכיל בשמחה לחמך ומכניסים אותו במקום נחלי מים מוקף ח"ח זרדים והדסים וכל אחד ואחד יש לו חופה בפני עצמו לפי כבודו שנאמר כי על כל כבוד חופה ומושכי' ממנו ארבע גהרות אחד של שמן ואחד של אפרסמון ושל יין ודבש וכל חופה וחופה למעלה ממנה גפן של זהב ושלושים מרגליות תלויות בו וכל אחד מבהיק זיו כזו הגנה. וכל חופה יש בה שולחן של אבנים טובות ומרגליות וששים מלאכים עומדים על ראש כל צדיק וצדיק ואומרים לו לך אכול בשמחה דבש שעסקתה כתורה שנאמר ומחוקים מדבש ושתה יין המשומר כענבין מששת ימי בראשית שעסקת בתורה שנמשלה ליין שנאמר אשקך מיין הרקח והמכוער שבהם כדמותו של יוסף וכדמות של רבי יוחנן ופרחו רסון של כסף מוקף כנגד השמש ואין מצלם לילה שנאמר ואור צדיקי' באור נונה ומתחדש עליהם לשלש משמרות. משמרה ראשונה נעשה קטן ונכנס למחיצת הקטנים ושמת שמחת קטנים. משמרה שניה נעשה בחור ונכנס למחיצת הבחורים ושמת שמחת בחורים. משמרת שלישית נעשה זקן ונכנס למחיצת הזקנים ושמת שמחת זקנים. ויש בג'ע שמונים ריבוא של מיני אילנות בכל זווית הקטן שבהם משוכה מכל עצי כשמים. בכל זווית

יש בו ששים ריבוא של מלאכי השרת מזמרי בקול נעים ועץ החיים
 באמצע וגופו מכסה כל גן עדן. ויש בו ח"ק אלף טעמים ואין טעמו
 של זה דומה לזה ואין ריחו של זה דומה לזה. ושבעה ענני כבוד
 למעלה ממנו ומארבע רוחות סבין אותו וריחו נודף מסוף העולם
 ועד סופו ותחתיו ח"ח מבארין את החורה וכל אחר יש לו שתי
 חופות אחד של כוכבים ואחד של חמה ולבנה ובין כל חופה וחופ'
 פרטר של ענני כבוד ולפנים הימנה עדן שבה יש י"ש עולמות שנאמר
 להנחיל אוהבי יש י"ש בגימט' שלש מאות ועשר ובתוכו שבעה בחים
 של צדיקים. ראשונה שם הרוני מלכות כגון רבי עקיבא וחבריו.
 שניה הטכועים בים. שלישית רבי יוחנן וחלפיריו מה היה כחו שהיה
 אומר אם יהיו כל השמים יריעות וכל העולם לכלרין וכל היערים
 קולטוסים אינן יכולים לכתוב מה שלמדתי מרבותי ולא חסרתי אלא
 ככלב המלקק בים. כת ד' אלו שירדה עליהם הענן וכסה להם. כת ה'
 של בעלי השובה במקום שב"ח עומדים צדיקים גמורים אין עומדים.
 כת ו' של רחוקים שלא טעמו טעם חטא מימיהם. כת ז' של עניים
 שיש בהם מקרא משנה ודרך ארץ עליהם הכתוב אומר וישמתו כל
 חוסי בך לעולם ירננו. והקב"ה יושב ביניהם ומכאר להם את התורה
 שנאמר עיני בנאמני ארץ לשבת עמרי ולא פירסם הקב"ה הכבוד
 המתוקן להם יותר ויותר שנאמר עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה
 למחבה לו:

חם סדר גן עדן:

ספר זרובבל:

הדבר אשר היה אל זרובבל בן שאלתיא פתח יהודה (נ"א)
הראני שם) המראה הנראה. ואני הייתי מחפלל לפני ה' בחוץ
המראה אשר ראיתי על נהר כבר כאומרי (נ"א ואומר) כרוך אחת
ה' מחיה המתים:

נהם לבני עלי לאמר איך יהיה צורח הבית לעולמים. ויענני
מדלתות השמים ויאמר לי האתה זרובבל פתח יהודה. ואומר אני
עבדך. ויצא לי קול (נ"א ויען לי) וידבר עמי כאשר ידבר איש אל
רעהו. קולו שמעתי ומראהו לא ראיתי. ואקום ואחפלל כבתחילה
ואומר (נ"א ואגמור) חפלתי ואפנה לביתי. וביום אחד עשר לאדר
(נ"א לתדש) היה מדבר עמי ויאמר לי בא אצלי שאל ממני. ואומר
מה אשאל. קטני (נ"א קצרו) ימי קצו ואמלא ימי. ויאמר לי אחיך.
ויאמר אלי תני חי. ותשאני רוח בין השמים וכין הארץ ויוליכני
בנינה העיר הגדולה והיא עיר הרמים ויער לי טאור ואקום מצרה
להתפלל ולהלות את פני אלהי ישראל ואחודה את פשעי וחטאתי
ואומר אנא ד' חטאתי פשעתי ואשמתני כי נחלו כאבי. אתה הוא
אלהי ישראל אשר עשית הכל ברוח פיך וכאומרך מתיב יחינו.
ויאמר ה' אלי לך אל בית הקורף (נ"א בית הלצות) סקום השוק.
ואלך כאשר צוני. ויאמר אלי פנה לך הלאה. ואפנה וינע כי
וראיתי איש נבזה ופצוע. ויאמר אלי האיש הפצוע ונבזה זרובבל
מה לך מה (נ"א מלאכתך). ואען ואומר רוח ה' נשאתי כאשר (נ"א
בזה העיר) לא אדע ויוליכני בזה המקום. ויאמר אלי אל תירא כי
למען הראותך הוכאת הנה. וכשמעי דבריו נחמתי ושאלתי לו מה
שם המקום הזה. ויאמר אלי זו הוא רוסה רבה שאני אסור בה

ככלא עד בא קיצי (נ"א) ואמר לו אדוני אי אתה זמה מבקש ומה
 תעשה הנה ויאמר אלי אני משיח השם שאני אסור פה עד עת
 קץ). וכשמעי וארץ הסתרחי עני רגע ממנו ואשוב ואביט אליו
 והסתרחי עוד כי יראתי. ויאמר אלי אל תירא ואל חחת למרה
 אתה מהריש. ואומר שמעתי שמעך כי משיח אלהי אתה. ומיד
 נדמה אלי כנער מכלול יפה ונעים בחור אין כמותו. ואומר אליו
 מתי יאיר נר ישראל. וכאמרי לו הדברים והנה איש בעל כנפים
 בא אלי ויאמר אלי (נ"א) מוסיף עוד מרה השאל למשיח השם
 וענית ואמרתי מתי יבא קץ הישועה ויאמר לי) כי הוא היה שר
 צבא ישראל שנלחם עם סנחריב ועם מלכי כנען ועתיד הוא להלחם
 מלחמה ה' עם משיח ה' ועם המלך עזפני' וארמילוס בן אבן
 שיצא מהזבן. ויוסף מטטרון ויאמר לי הסלאך אני שנהגתי ארץ
 אברהם בכל ארץ כנען ואני הוא אשר פדיתי את יצחק ונאבקתי
 עם יעקב במעבר יבוק ואני שנהגתי את ישראל במדבר מ' שנה
 בשם ה' ואני שנגלית לי הושע בגלגל ואני הוא ששמי בשם רבי
 ושמו בקרבי. ואתה זרובבל שאל ממני ואגידה מרה יקרא לעמך
 באחרית הימים. ויאמר לי זה משיח ה' הצפון כאן עד עת קץ
 (נ"א) ויאמר לי משיח ה' אשר יבא בעת קץ ושמו מנחם בן עמיאל
 ויולד בימי דוד מלך ישראל וישארו רוח ויצפנהו כאן עד עת קץ)
 ואני שאלתי למטטרון ויאמר אלי מטה ישועה יתן הש"י לחפצי בה
 אם מנחם וכבכ יגיה לפניה ותצא חפצי בה ותהרוג ב' מלכים האחד
 נוף מתימן ושם השני אנמוכיא (נ"א) אסרנו טאנטוכיא) ואותות
 ד'אלו יהיו כחג השבועות ואמר הדבר (נ"א) מוסיף לכשיהרג)
 וכשיבנה העיר ד' מאות ו"כ שנה יחרב שנייה ו"כ שנה לכניעת
 (נ"א) לכשיבנה רוסא) רוסה וימליכו בה שבעים מלכים
 וכשנמר עשרה מלכים בה והעשירי יחשוב ב"ה ויוסר החסיד ומאותו
 יום חשוב לך ט' מאות וצ' שנה יהיה השועה ה' ויזכור עם קרשו
 לגאלם לגמלם לגשאם ולקבצם. והמטה אשר יתן ה' לחפצי בה
 אם מנחם משקד (נ"א) מן שקדים) הוא והוא נטמן ברקת (נ"א)
 מוסיף עיר נפחלי). והוא מטה אהרן ומשה ודוד מלך ישראל. והוא
 המטה אשר פרח באהל מעד ויצץ ציץ ויגמול שקדים ואלהו בן
 אלעזר גגזו ברקת והיא מכריא ושם גגזו משיח בן אפרים. ויען
 זרובבל בן שאלחיאל (נ"א) ואומר למיכאל) ויאמר כי אדוני מתי
 יבא נר ישראל ומה יהיה אחרי כל זאת. ויאמר לי משיח בן יוסף

יבא ה' שנים אחר חפצי בה ויקבץ כל ישראל כאיש אחד ויעמדו
 מ' שנים בירושלים ויקריבו קרבן ואז יעלה מלך פרס על ישראל
 ויהיה צרה גדולה בישראל והצא חפצי בה אשה נתן הנביא עם
 המטה אשר יחן ה' לה ויחן ה' בהם רוח עושים ויהרגו איש את
 אחיו ושם ימות רשע. וכשמעי דבריו נפלתי על פני ואמרתי לו
 הנידה לי האמת על עם קודש. וידבק בי ויראיני אבן ברמות אשה
 ויאמר אלי אבן זאת ישכב שטן עמה ויצא ממנה ארמילוס והוא
 ימלך על כל העולם כלו ואין סי יעמוד לפניו וכל מי שלא יאמין
 בו ימות כחרבו הקשה ויבא בארץ ישראל עם עשרה המלכים
 לירושלים ויהרגו שם משיח בן יוסף ושש עשרה צדיקים עמו ויגלו
 ישראל במדבר וחפצי בה אם מנתם עומדת שם לא יבא אותו
 רשע (ולא יראה אותו רשע) ומלחמה זו תהיה בחדש אב. אז ואז
 יהיה צרה בישראל שלא היתה כמותה בעולם ויגוסו בצריחים ומערות
 וכמדברות וכל א"ה יטעו אחר אותו רשע שטן ארמילוס חוץ מישראל
 ויספרו כל ישראל את נחמיה בן חשיאל שנהרג זההיה נבלתו
 מושלכת לפני שערי ירושלים וחיה ועוף לא יגעו בה. וכשמעי
 דבריו וחצד לי מאוד (ג"א מוסיף על הריגת בן יוסף ועל כל ישראל)
 ואקום להתפלל לפני ה' וישמע וישלח את מלאכו אלי ואדע כי
 הוא המלאך הדובר כי ואשהחזה לפניו. ויאמר אלי מה לך זרובבל.
 ואומר אליו הבהילנו רוח. ויעמוד מטטרון ויען ויאמר זרובבל שאל
 ממני בטרם אלך מעמך. ואשאל לו ואומר מהו יבא נר ישראל.
 ויען אלי ויאמר חי ה' אשר שלחני כי אומר אליך ארה מעשה
 הש"י כי תקול הקדש שלחני אליך להגידך את כל אשר תשאל.
 ויאמר אלי מיכאל גשה נא אלי ושים לבך לאשר אני אומר אליך
 כי אמת הדבר בשם אלהים חיים. ויאמר אלי מנתם בן עמיאל
 יבא פתאום בחדש ניסן ויעמד על בקעת ארכאל ויצאו אליו כל
 חכמי ישראל ולהם יאמר בן עמיאל אני הוא משיח אשר שלחני
 ה' לבשרכם ולהצילכם מיד צורריכם ויביטו בו החכמים ויבזוהו
 כמו שאחתה בנית אותו (ג"א מוסיף ולא יאמינו בו) ויבער בו חמתו
 וילכש בגדי נקם תלבושת ויבא בשערי ירושלים ועמו אליהו ויקצו
 ויחיו את נחמיה (ג"א בן שאלתיאל הנהרג) ויאמינו בו. וכך
 השביעני מטטרון כי למלאות חרבות ירושלים ט' מאות וצ' שנה
 יהיה תשועה ה' מנתם זאליהו יעמדו על הים הגדול ויקראו בגביאותו
 ויצאו כל פגרי ישראל שהשליכו עצמם בים מפני שזכיהם ואז תעל

עדת קרח ויבואו אצל משה ויחיו מתי מדבר ואסף דגל הקרחי וירד הש"י בהר הזיתים וזהר יבקע מנערתו וילחם בגוים ההם כאיש מלחמות יעיר. קנאה ויבא משיח בן דוד ויפח כאפיו של ארמילוס ויפיתוהו וכל ישראל יראו את ה' בשוב ציון עין בעין (נ"א מוסיף שני עין בעין יראו בשוב ה' ציון) כאיש מלחמות וזכע ישועה בראשו ולבוש שריון וילחם בארמילוס וכחיליו ויפלו כלם פגרים מתים בכקעה ארכאל וימלטו שרידים ויתקבצו בסלע ה' אלף חמש מאות ולכושו שריון מאה אלף זה מאות מישראל ונחמיה כראשם וידרגום. ואחרי זאת יבא מנחם בן עמיאל ונחמיהו ואליהו ויעלו לירושלים וכחדש אב ישבו חרבות ירושלים ויהיה שמחה גדולה לישראל ויקריבו קרבניהם ויערב לה' מנחת יהודה וישראל ככראשונה וירח ריה ניחוחינו וישמח מאד בהרר הבית חבנוי למעלה והוסיף בה כאורך וברוחב וירד סן המורה ומדבר הגדול עד היס האחרון ועד הנגה הגדול נגר פרת וגם ההיכל יהיה גבנה על (נ"א חמשה) ראשי הרים. ואשאל לו מה שמם ויען ויאמר לי לכגון חר המורה וחבור וכרמל וחרסון:

ואלו הם העשרה סלכים אשר יקומו על האומות כ"ז שנים האחד סליקום מאספיא. השני ארממוס (נ"א ארמימוס) ממדינת הים. ג' קילום (נ"א מליס) מגיחא. ד' פלואוס (נ"א פאולס) מגליא. ה' רומטרוס ממורטיא. ו' מקלנוס מולטיא (נ"א מורקולוס מאטליא). ז' הוא ארכמוניס מארמיס (נ"א אכמוניס מרוהמא). שמיני מספליסניס (נ"א אפעלסטוס) מארס נהרים. ט' פרוס מפרסי (נ"א שירון מפרס). י' ארמילוס בן שפון (נ"א מוסיף חדר סימן דמורה ארמילוס שער ראשו כזה וככול וידיו עד עקבי רגליו וזה עינו זרת בן עין לעין ועינו עקומה ושני קדקדין לו וכל רואיו יראו מסנו ועשרה סלכים שיכראו עמו יקומו על האומות). מיד אחריו והיתה לה' המלוכה. ועינינו תראנה הקריה הנסוכה אשר בגלורה נמשכה בתמאנו עד הנה החוללת נמשכרת (נ"א מיד והיתה לה' המלוכה במהרה בימינו):

סליק ספר זרובבל:

אותות המשיח:

האות הראשון עתיד הקב"ה להעמיד שלשה מלכים וכופרים כדעתם ומשקרים ומראים עצמם לכני אדם שהם עובדים להב"ה ואינם עובדים ומתעים ומבלבלים כל הבריות וכופרי' אומות העולם כדיניהם ואף פושעי ישראל הסתיאשים מן הגאולה כופרים בהקב"ה ועוזבים את יראתו ועל אותו הדור נאמר נחתי האמת נעדרת ומהו נעדרת שבעלי האמת נעשו עדרים עדרים והולכים ובורחים ומתחבאים במערות ובמחילות עפר ונאספים כל גבורי הדור וכשלו אנשי אמנה ונגזיין שערי חכמה והעולם עומד משונה ובאותו זמן אין סלך ולא נשיא בישראל שנאמר כי ימים רבים ישבו ישראל אין סלך ואין שר אין זכח ואין מצבה ונ' . ולא ראשי ישיבות ונאון יעקב לא רועים נאמנים ולא חסידים וכעלי השם ונגעלי דלתי שחקים ונסגרים שערי פרנסה וכלכלה . וכומן שמשית יחגלה בגבורתו דור הולך ונופל בחייו מפני גזרות קשות ומשונות ומבוהלות שגזירי' שלשה מלכים הללו . ועוד שגזירים לכפור במקדש בה' ובחזרה והקב"ה גור שחמלך מלכות הרשעה מ' חדשים מכיפה לכיפה שנאמ' לכן יתגם עד עת יולדה ואין לכן אלא שבועה שנאמר לכן נשבעתי לבית עלי . וגזרים גזרי' קשות וכופלים מס על ישראל על אהר עשר מי שהיה נותן עשרה נותן מאה וכל מי שהיה נותן שמונה נותן שמונים וכל מי שאין לו תוחבין ראשו . וכל אלו תשעה חדשים מתחדשות גזרות אהר גזרות זו קשה מזו . ויוצאים בני אדם מסוף העולם שהם מכוערים ביותר וכל מי שרואה אותם סה מפתדם ואינם צריכים לעשות מלחמה אלא מפתדם מיתים הכל וכל אהר ואהר יש לו שני קדקדים ושבעה עינים והם דולקים כאש וקלים

בהליכתם כצבאים. כאותה שעה צועקים ישראל ואומרים ווי נוי
וקטנים מישראל מתבעתים והולכים ונמסנים כל אחת ואחד החת
אכיו ותחת אמו ואומרים ווי ווי אכא מה נעשה ואבותיהם משיבים
להם עתה אנחנו סמוכים לגאולתן של ישראל:

האות השני מביא הקדוש ברוך הוא חום בעולם מחמתה
שרל חמה עם שחפת וקדחת ורכים תלאים רעים ודבר ומגפה
ומסיתים מאומות העולם אלף אלפים בכל יום וכל רשעים שבישראל
מחים עד שיבכו אומות העולם ויצעקו אוי לנו אנה נלך ואנה נברח
ותופרים כל אחד קברו בחייו ושואלין את נפשם למות. ומתחבאים
בצחיחין ובצריחין וחיוחין כדי לצנן את עצמם וכאים במעורות
ובמחילות עפר. ואם תאמר איך ינצלו הצדיקים מחום החמה הקבה
יעשה להם רפואה באותו חום שנאמר חרתה לכם יראי שמי שמש
צדקה וטרפא כנפיה. ועל אותו ערות נבא בלעם הרשע אוי מי
ידיה משומו אל:

האות השלישי הקדוש ברוך הוא מוריד טל של דם ויראה
לאומות העולם כמו מים וישתו מסנו וימותו ואף רשעי ישראל
המחיאשים מן הגאולה ישחו מסנו וימותו וצדיקי המחזיקי באמונתו
של הקדוש ברוך הוא אינם נוזקים כלל שנאמר והמשכילים יזהירו
כוהר הרקיע. ויהיה כל העולם דם כל אותם השלשה ימים שנאמר
בהושע ונתתי מופתים בשמים וכארץ דם ואש ותמרות עשן:

האות הרביעי הקדוש ברוך הוא מוריד טל של רפואה
לרפאות הרם וישתו ממנה הבינוניים והרפאו מחלים שנאמר אהיה
כטל לישראל יפרח כשושנה ויך שרשיו כלכנון:

האות החמישי הקדוש ברוך הוא מחזיר את השמש
לחשך שלשי יום שנאמר השמש יהפך לחשך והירח לדם. אחר
שלשים יום הקדוש ברוך הוא מחזירו לקדמותו שנאמר ואספו
אסיפת אסיר על כור וסוגרו על מסגר ומרוב ימים יפקדו. ומתפחדים
אומות העולם ומתבוישים ויודעים שבשביל ישראל כל האומות האלו
ורכים מהם מתיהרי בסחר שנאמר משמרים הכלי שוה הסדום
יעובו:

האות השישי ממליך הקדוש ברוך הוא אדום הרשעה על
כל העולם כמו שאמרנו למעלה. ויקם מלך אחר ברומי וימלוך על
כל העולם השעה חדשים ויהריב מדינות רבות. ויחר אפו על ישראל
וישליך עליהם מס גדול. ויהיו ישראל כאותה שעה בצרה גדולה

מרוכ הגיורות והמהומות שמתחדשות עליהם בכל יום וישראל מחמטין וכלין באותו זמן ואין עוזר לישראל ועל אוחו זמן נחנא ישעיה ואמר יירא כי אין איש וישתומם ונומר. לסוף השעה חרשים יגלה משיח בן יוסף ושמו נחמי בן חושיאל עם שבט אפרים ומנשה ובנימין ומקצה בני גד. ושומעין ישראל שבכל המדינות שבא משיח ה' ומתקבצים אליו מעט מכל מדינה ומכל עיר שנאמר בירמיהו שוכנו בנים שוכבים נאם ה' כי אנכי בעלתי בכם ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים ממשפחה והבאתי אתכם ציון. ויבא משיח בן יוסף ויתגרה מלחמתו עם סלך ארום וינצח את ארום ויהרג מהם תילי חילים ויהרג את סלך ארום ויתריב מדינת רומי ויוציא קצח כלי בני המקדש שהם גנוזים בבית יוליינוס קיסר ויבא לירושלם וישמעו ישראל ויתקבצו אליו. וסלך מצרים ישלים עמו ויהרג כל אנשי המדינות אשר סביבות ירושלם עד רמשק ואשקלון וישמעו כל אנשי העולם ויפול אימה גדולה עליהם:

האות השביעי הקב"ה בעל נפלאות עושה מופת בעולם.
אמרו שיש ברומי אבן של שיש רמות נערה יפה חואר והיא אינה עשויה כיד אדם אלא הקב"ה בראה בן בגבורתו. ובאין רשעי אומות העולם בני בליעל ומחמטין אותה ושוכבים אצלה והקדוש ב"ה משמר טפתן כחך האבן ובורא בה ברית ויוצר בה ולד והיא מחנקעה ויוצא ממנה דמור אדם ושמו ארמי"לום השמן זר שהאומות קורין אותו אנטיקרי"שמו ארכו שתי עשרה אמה ורחבו שתי עשרה ובין שתי עיניו זרע והן עמוקות ארומות ושער ראשו כצבע זהב. פעמי רגליו ירוקין ושתי קדקדין יש לו. ויבא אצל ארום הרשעה ויאמר להם משיח אני אני אלהיכם מיד מאמיניכם בו וסמליכם אותו עליהם ומחברים בו כל בני עשו ובאים אצלו והולך וכוכש כל המדינות ואומר לבני עשו הביאו לי תורת שנתתי לכם. ומביאים לו חפלותם ואומר להם אמת היא שנתתי לכם ואומר לאומות העולם האמינו כי אני משיחכם מיד מאמינים בו. באותה שעה משגר לנחמיה בן חושיאל ולכל ישראל ואומר להם הביאו לי תורתכם והעירו לי שאני אלוה מיד מתפחדין ויחמהו. באותה שעה יקום נחמיה בן חושיאל ושלשים אלף גבורים מגבורי בני אפרים ויקחו ספר תורה וקורין לפניו אנכי ה' אלהיך לא יהיה לך אלהים אחרים על פני. ויאמר להם אין כתורתכם זו כלום אלא בואו והעידו לי שאני אלוה כדרך שעשו כל האומות. מיד יעסוד

כנגדו נחמיה ויאמר לעבדיו חפשוהו וכפתוהו. מיד יקום נחמיה בן
 חושיה ושלשים אלף שעמו ויעשו עמו מלחמה ויהרגו ממנו מאתים
 אלף. מיד יהיה אפו של ארמי' לוס הרשע ויקבוץ כל חילי אומות
 העולם לעמק ההרוץ וילחם עם ישראל ויהרגו ממנו חילי תילים
 וינפזו מישראל מעט ויהרג משיח ה' וכאים מלאכי השרת ונוטלים
 אחו וטסמינים אחו עם אבות העולם. מיד ימס לבם של ישראל
 ויחש כחם וארמי' לוס הרשע לא ידע שמה משיח שאם יודע לא
 היה משאיר מישראל שריד ופליט. כאותה שעה כל אומות העולם
 טורדין את ישראל מדינותיהם ואינם מניחים אותם לזר עמהם
 במדינותיהם ואומרים ראיחם ארץ העם בוזי וספל שמררו עלינו
 והסליכו סלך ותהי צרה לישראל שלא היתה כמותה סימות העולם
 עד אחו זמן. וכאותה שעה יעמוד מיכאל לברר את הרשעים
 מישראל שנאמר ובעת ההיא יעמוד מיכאל השר הגדול העומד על
 בני עמך והיתה צרה אשר לא נהיתה וגומר. מיד יברחו כל ישראל
 במדברות וכל מי שלכו מסופק בדינו חוזר על האומות העולם ואומרי'
 זו הגאולה שאנו מחכי' לה שהמשיח נהרג. וכל מי שאינו מצפה
 לגאולה מתכייש ממנה וחוזר על אומות העולם. כאותה שעה הקב"ה
 בוחן את ישראל וצורפן ככסף וכזהב. שנאמר בזכריה והבאתי את
 השלישי' באש וצרפתים כצרוף הכסף וכתיב ביהזקאל וכרותי מכם
 הפושעים בני וגו'. ובדני' כתיב יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים והרשיעו
 רשעים וגו' ויהיו כל שארית ישראל והקדושים והטהורים כסדר
 יהודה המשה וארבעים יום ויהיו רועים ואוכלים מלוחים ועלה שית
 קומפי'. ובהם מתקיי' מה שנאמר בהושע לכן הנה אנכי מפתיה
 והולכתיה המרברה ודברתי על לבה. ומנין שחמשה וארבעים יום
 הם שנאמר ומעת הוסר החסיד ולחת שקוץ משומ' אלף ומאתי'
 וחשעי'. וכתיב אשרי המחבה ויגיע לימים אלף שלש מאות שלשי'
 וחמשה. נמצא בין אלו לאלו חמשה וארבעים יום. כאותה שעה
 יסוחו כל רשעי ישראל שאינם ראויים לראות הגאולה. ויבא ארמי' לוס
 וילח' במצרי' וילכדה שנאמר וארץ מצרי' לא תהיה לפלסה ויהזור
 פניו לירושלם להחריבה פעם שניה שנאמר ויסע אהלי אפרנו בין
 ימים להר צבי קדש ובא עד קצו ואין עוזר לו:

האות השמיני יעמוד מיכאל ויהקע כשופר שלשה פעמים
 שנא' והיה ביום ההוא יתקע כשופר גדול ובאו האובדי' וגומר וכתיב
 וה' אלהים כשופר יתקע והלך בסערת חיסן. הקיעה ראשונה יגלה

משיח בן דוד ואלוהו הנביא לאותן הצדיקים הברורים מישראל שנסו למדכי יהודה לסוף מ"ה ימי ישיבו את לבם ויחזיקו אח ידוה' הרפות וכרכיה' הכושלות יאמצו. וישמעו כל ישראל הנשארי' ככל העולם אח קול השופר וידעו כי פקד ה' אותם וכי באה הגאולה השלמה ויחקצו ויבאו שנאמר ויבאו האובדים בארץ אשור וגומר וסאחו קול יפול פחד ורחת על אומות העולם ויפלו עליה' חלאי' רעים. וישראל מתאזרי' לצאת ויבא משיח בן דוד ואלוהו הנביא עם הצדיקים ששנו מדבר יהודה ועם כל ישראל הנקבצו' ויבא לירושלים ויעלה במעלות בית הנשאר' וישב שם וישמע ארמילום שעמד סלך לישראל ויאמר עד אנה האומה הכוזייה והשפלה הזאת עושין כן מיד יקבוץ כל חילי אומות העולם ויבא להלחם עם משיח ה' ואז הקב"ה אינו מצריכו למלחמה אלא אומר לו שב לימיני והוא אומר לישראל התיעבו וראו את ישועה ה' אשר יעשה לכם היום מיד הקב"ה נלחם בהם שנאמר ויצא ה' ונלחם בגוים ההם ביום הלחמו ביום קרב. והקב"ה סוריד אש ונפרית מן השמים שנאמר ונשפטתי אהו בדבר וכרד גש' שוטף ואבני אלגביש יוגו'. מיד ארמילום הרשע ימות הוא וכל חילו ואדום הרשעה שההריכו בית אלהינו והגלגנו מארצנו. ובאותה שעה יעשו כה' ישראל נקמות גדולה שנאמר והיה בוח יעקב אש ובית יוסף להברו ובית עשו לקש וגומר:

האות ההשיעי יתקע מיכאל תקיעה גדולה ויבקעו מחילות המחי' בירושלם ויחיה אותם הקדוש ב"ה וילך משיח בן דוד ואלוהו הנביא ויחיו משיח בן יוסף הנאסף בשערי ירושלם וישלתו ארת משיח בן דוד בשביל שארית ישראל הפזורים ככל הארצות. מיד כל מלכי אומות העולם נושאים אותם על כתפותיהם ומביאים אותם לה' וגו':

האות העשירי תוקע מיכאל תקיעה גדולה ויוציא הקדוש ברוך הוא מנהר גזון ומתלה וחבור ומערי מדי כל השבטים ויבאו עם בני משה באין מספר ובאין שיעור. כגן עדן הארץ לפנייהם ואחרייהם תלהט להבה ולא ישאירו מחיה לאומות העולם ובשעה שיצאו השבטים ענני כבוד יקיפו אותם והקב"ה הולך לפנייהם שנאמר ועלה הפורץ לפנייהם והקב"ה יפחת להם מעינות של עץ היים וישקה אותם בדרך שנאמר בישעיה אפתח על שפיים גהרות ובתוך בקעות מעינות אשים מדבר לאגם מים וציה למוצאי מים. וכתיב

לא ירעבו ולא יצמאו ולא יכסו שרב ושמש ונוטר. הקב"ה יזכנו
 לראות את הנאולה מדרה יזכנו לראות בית הבהירה. ויקיים בנו
 מקרא שכחוב הנני שב את שבות אהלי יעקב ומשכנותיו ארחם
 ונבנתה עיר על תלה וארמון על משפט ישב עקיים עלינו כל
 נחמותיו וכל הכטחותיו שנאמר על ידי נביאיו וכתיב בעת ההיא
 אביא אתכם ובעת קבצי אתכם כי אתן אתכם לשם ולחלה:

תמו אותות המשיח:

מדרש אלה אזכרה:

כשברא הקב"ה יח' ארץ האילנות היו מתנאים בקומתן ומגביהין עצמן למעלה למעלה. וכיון שכרא הקב"ה יח' את הכחל היו משפילין עצמן ואמרו אזי לנו שכבר ברא הקב"ה אותן דבר שיכרות אותנו. כך אתר חורבן הבית היו פריצי הרור מתנאים ואמרו מה הפסדנו בזה שנחרב הבית הרי יש בינינו חלמדי חכמים שמדליכין את העולם בחורתו ובמצותו. מיד נתן הקב"ה בלב הקיסר של רומי ללמוד תורת משה מפי חכמים חקנים. והתחיל בספר בראשית והיה לומר עד שהגיע לזאלה המשפטים. וכיון שהגיע לפסוק ויגנב איש ומכרו וגו' מיד צוה למלאך פלטרן מנעלים ושלה לקרוא לעשרה חכמי ישראל וכאו לפניו והשיבן בקהדראות של זהב. אמר להן עמוק הדין יש לי לשאול מכם ואל האמרו לי כי אם הדין זאת האמת והמשפט. אמרו לו אמור. אמר להם וסי שגנב איש מאחיו של בני ישראל ותתעמר בו ומכרו מה דינו? אמרו לו החורה אמרה מור יוסת. ענה ואמר להם איך אחם תייכים מיתה. אמרו לו אמור למה. אמר להם על מכירת יוסף שמכרוהו אחיו. ואם הם היו בחיים הייתי דן אותם ועתה שאינם חיים אחם חשאו עין אבותיכם. אמרו לו הן לנו זמן ג' ימים אם נמצא זכות על עצמנו מוטב ואם לא עשה מה שחפץ. ונתרצה להם לדבר זה. יצאו מלפניו וחילו את פני ר' ישמעאל כל שזוכר השם הגדול ויעלה לרקיע ויחקור אם בגרה גויה ממת הש"י. וסידר ר' ישמעאל ארץ עצמו בטבילה ובקדושין ונתעטף בטלית ובתפילין והזכיר השם המפורש כפירושו. מיד נשאו הרוח והכיאן למעלה עד ברקיע הששי ופגע בו גבריאל המלאך. ואמר לו אתה

הוא ישמעאל שקונן משחבח כך בכל יום שיש לו עבר בארץ שדומה לקלסחר פניו. אמר לו אני הוא. אמר לו למה עלית בכאן. אמר לו לפי שמלכות הרשעה גורה גזירה עלינו לאבר מטנו עשרה חכמי ישראל ועליתי לידע הגזירה אם היא מאת הקב"ה. אמר לו גבריא אל אם גזירה היא לא חתומה חוכל לכמלה? אמר לו הן. אמר לו במה. א"ל בשם י"ח. מיד ענה גבריא אל ואמר אשריכם בני אברהם יצחק ויעקב שגילה הקב"ה לכם מה שלא גילה לסלאכי השרת:

אמר עליו על ר' ישמעאל כהן גדול שהי' משבעה יפים שהיו בעולם והי' פניו דומה למלאך הי' צבאות. כיון שכלו רוב ימיו של ר' יוסי אביו אמרה לו אשתו אדוני איש מה זה שאני רואה הרבה בני אדם שמצליחין בורעם ואנו לא הצלחנו בבנים כי אין לנו יורש בן או בת. אמר ר' יוסי דבר זה גורם להם לפי שמשמרין עצמן (צ"ל נשיהן) כשיוצאין מבית הטבילה אם פגע בהן דבר שאינו הגון הן חזרות לטבילה וטובלות פעם שנית ולפיכך הם מצליחים בורעם. אמרה לו אם הדבר הזה מעכב הרי אני מקבלת עלי להיות גוהר באותן הדברים. וכיון שהלכה לטבילה ויצאה מבית הטבילה פגע בה כלב אחד חזרה וטבלה פעם שני' פגע בה (גמל) חזרה וטבלה עד שמוני' פעמים. אמר הקב"ה לגבריא אל הרבה נצטערת הצדקה לך והראה לה כדמות בעלה. מיד יצא גבריא אל והלך וישב בפתח בית הטבילה והיה נדמה לה כדמות ר' יוסי בעלה וחופסה והולכה לביתה. ואותו הלילה נתעברה סר' ישמעאל ונעשה יפרה תואר ויפת מראה כדמור גבריא אל ולכך נחרונו לו גבריא אל כשעלה ברקיע. אמר לו גבריא אל ישמעאל בני חי נפשך שקך שמעתי מאחורי הפרגוד שעשרה חכמי ישראל נמסרו להריגה ביד מלכות הרשעה. אמר לו ר' ישמעאל למה. א"ל על מכירת יוסף שמכרוהו אחיו. שמרת הדין מקטרגת בכל יום לפני כסא הכבוד ואומרת כלום כתבת בחורתיך אות אחת לבטלה. הרי השבטים שמכרוהו את יוסף ולא פרעת עדיין מהם או מזרעם. לפיכך נגזרה גזירה על עשרה חכמי ישראל למסורם להריגה ביד מלכות הרשעה. אמר לו ר' ישמעאל עד עתה לא מצא הקב"ה פריעה במכירתו אלא בנו. אמר לו גבריא אל חי נפשך ישמעאל בני שמום שמכרוהו השבטים ארז יוסף לא מצא הקב"ה בדור אחד עשרה צדיקים וחסידים כמו השבטים לפיכך הקב"ה פורע מכם אכל לך האמת.

כיון שראה סמאל הרשע שביקש הקב"ה לחתום את חתימתו למסור
 עשרה צדיקים כיד מלכות הרשעה שמח שמחה גדולה והי' מתפאר
 לומר נצתתי ארז סיכאל השר. מיד חרדו אפו של הקב"ה על
 סמאל הרשע ואמר לו אי סמאל אם רצונך לפטור עשרה חכמי
 ישראל מהריגה או הקבל עליך צרעת לעולם הבא. אחד משנים
 תקבל. אל סמאל הרשע לא אפסור עשרה צדיקים מהריגה אקבל
 עלי גוירחך כאשר דברת. מיד חרה אפו של הקב"ה על סמאל
 ולא הספיק את דבריו עד שקרא הקב"ה מטטרון הסופר הגדול
 השר ואמר לו כתוב וחתום ששה חדשים שלמים נגע צרעת שאת
 וספחת ובהרת וירקון ושחין רע על אדום הרשעה ונפרית ואש
 על האדם ועל הכהמה ועל הבסקף ועל הזהב ועל כלי אשר להם
 עד שיאמר איש לחבירו הא לך רומי וכל אשר בה בפשוט וחבירו
 משיב אין לי הפץ בהם כי אין לי הנאה מהם. וכשמע ר'
 ישמעאל כך מיד נחקרה רעתו והי' מהלך כרקיע אנה ואנה והי'
 רואה מוכח סמוך לכסא הכבוד. אמר לגבריאל מה זה.
 אמר מוכח הוא. אמר לו ומה אהם מקריבים עליו בכל יום.
 וכי פרים ואשים למעלה? אמר לו נפשות של צדיקים אנו
 מקריבים עליו בכל יום. אמר לו מי מקריב אותם? אמר לו
 סיכאל השר הגדול. מיד ירד ר' ישמעאל והגיע לארץ והגיד
 לחביריו שכבר נגזרה גזירה ונכתב ונחתם והיו. מהאוננים ביטן
 על שנגזרה גזירה עליהם קשה כזאת ושמתים כסמאל על ששקלן
 הקב"ה בצדקתו ונחסידותו נגר השנטיים. והיו יושבין זוגות זוגות
 ר' ישמעאל ור' שמעון ביגו ר' עקיבא ור' חנינא
 בן חרדיון: ר' אליעזר בן שמוע ור' ישובב הסופר:
 ר' חנינא בן חכינאי ור' יודא בן בבא: רבי
 חוצפית המתורגמן ור' יודא בן דמא:

נבנם הקיסר וכל גדולי רומי אחריו. אמר להם מי יהרג
 תחלה. ענה ר' שמעון ב"ג אני נשיא בן נשיא מורעו של דוד
 מלך ישראל ע"ת אני איהרג תחילה. ענה ר' ישמעאל כל' ואמר
 אני כל' בן כל' מורעו של אהרן הכהן אני איהרג תחלה ואל'
 אראה נסיונת חבירי. אמר הקיסר זה אמר אני איהרג תחלה זה
 אמ' אני איהרג תחלה א"כ הפילו גורלות ביניכם. ויפול הגורל על
 רשכ"ג וענה הקיסר לחחק את ראשו תחלה והתכוונו. ונטלו אחר

כך את ר' ישמעאל כ"ג בין יריכו וצוח עליו כמר נפש ואמר
 אי תורה ואי שכרה. הלשון שהי' מכארת התורה בשכעים לשונות
 איך עתה לזכרת את העפר. והי' מתאונן ובוכה על רשב"ג. אמר
 לו הקיסר מה זה ומה זה אתה זקן שאהה בוכה על הכיור היה
 לך לבטח על עצמך. א"ל ר' ישמעאל אני בוכה על עצמי שהבירי
 גדול ממני בתורה ובחכמה ועל שקדמני כישיבה של מעלה
 אני בוכה:

עוד שהוא מדבר ומתאונן ובוכה ומקונן נשקפה בתו של הקיסר
 בעד החלון וראתה יפיו של ר' ישמעאל כ"ג ונכמרו רחמי עליו
 ושלהה לאביה ליתן שאלה ונקשה אחת. ושלת לה הקיסר בתי כל
 אשר האמר אעשה חוץ מר' ישמעאל והביריו. שלחה לו מבקש
 מסך להחיות את נפשו. שלח לה כבר נשבעתי. שלחה לו מבקש
 לך א"כ שתצוה להפשיט את עור פניו כדי להתחכל במקום מראה.
 מיד צוה להפשיט את עור פניו. וכיון שהגיע למקום הפילין צעק
 צעקה גדולה ומרה וגורעזעה שמים וארץ. צעק פעם שני וגורעזעה
 כסא כבוד. אמרו סלאמי השרת לפני הקב"ה צדיק כזה שהראית
 לו כל נגיו העולם עליונים ורחי התחתונים והרג כמיתה משונה מזה
 הרשע. זו תורה זו שכרה! אמר להם הניתו לו שתעמוד זכותו להורות
 שלאחריו. אמר הקב"ה מה אעשה לכוני גזירה היא ואין מי שיפיר.
 יצתה בת קול ואמרה אם אשמע קול אחר אהפוך את כל העולם
 לתוהו ובוהו. וכששמע ר' ישמעאל כך שחק. א"ל הקיסר עד עתה
 לא ככית ולא צעקת ועתה אחת צועק. א"ל לא על נשמתו אני
 צועק אלא על מצות הפילין שהולכין ממני. א"ל הקיסר עריון אתה
 בוסת באלקיד. א"ל הן יקטלני ולו אידל. מיד יצתה נשמתו של
 ר' ישמעאל:

ואחריו הוציאו ר' עקיבא בן יוסף הרש כתרי אחיות
 וסגלה פנים בתורה כמו שנמסרו למשה מסיני. וכשהוציאוהו להריגה
 בא סבב לקיסר שמלך ערביא מתפשט בארצו. נהן ללכת וצוה
 לחבוש את ר' עקיבא בבית האסורין עד שישוב מן המלחמה.
 וכשבא מן המלחמה צוה להוציאו. וסורקין את כשרו במסרקות ברזל
 וכל סריקה וסריקה שהיו סורקין הי' אומר ר' עקיבא צדיק הוא ה'
 הצור חטים פעלו כי כל דרכי משפט אל אסונה ואין עול צדיק
 וישר הוא. יצתה בת קול ואמר' אשריך ר' עקיבא שהיית צדיק

וישר ויצחה נשמתך בצדיק וישר, וכשנפטר בא אלי הנביא זכור
 לטוב ונטלו על חטיו ונשאו המטה פרסאות ופגע בו ר' יהושע
 הגרסי אל וכי איך בהן, אל גופן של צדיקים אינו מטמא.
 והלך עמו יהושע הגרסי עד שהגיע למערה אחת מאוד יפה וכיון
 שנכנסו שם מצאו שם מטה יפה ונר דולק, נטלו אלי' ז'ל דרך
 מראשותיו ור' יהושע דרך מרגלותיו והשכיבוהו על אותו מטה והי'
 סלאבי השרת בוכים עליו שלשה ימים ושלשה לילות ואחר כך
 קברוהו באוהה מערה זכיום של סחרחו נטלו אלי' ז'ל והביאו כישיבה
 של מעלה לדרוש בכתרי אותיות כישיבה של מעלה והיו מחקצות
 כל הנשמות של צדיקים וחסידים לשמוע מדרשות:

ואחריו הוציאו ר' חנינא בן תרדיון, אמרו עליו על
 ר' חנינא בן תרדיון שהי' נעים בפני הקב"ה ואדם ומעולם לא עלה
 קללת חבירו על מנתו (ע"ל שפתו), וכשצוה הקיסר ברוסי שלא
 ללמוד תורה מה עשה ר' חנינא בן תרדיון עמד והקהיל קהילות
 ברכים וישב לו בשוקי של רוסי והי' לומד ועוסק ודורש בתורה.
 וצוה הקיסר לכרסו בספר תורה ולשרפו, נטלו הקוסטינר וכרכו
 בספר תורה והצית את האור ונטל ספוגין של צמר ושריין כמים
 ונתן על לבו כדי שלא תצא נשמתו בסהרה, והי' כחו עומד
 ואומרת אוי לי אבא שראיתך בכך, והוא משיב ואמר לה טוב
 לי כתי שראיתני בכך, ותלמידיו היו עומדין עליו ואומרין רבינו מה
 אתה רואה, אמר להם אני רואה גוילין גשרפין ואותיות פורהור
 והתחיל לבכות, אמרו לו תלמידיו מפני מה אתה בוכה, אמר להם
 אם אני לכדי גשרף לא הי' הדבר קשרה לי ועכשיו אני גשרף
 וספר תורה עמי, אמר ל'ו הקוסטינר ר' אם אני מסתלק ארת
 הספוגין של צמר מעל לבך כדי שתצא נשמתך מהרה מביאני אתה
 לחיי עולם הבא? אל הן, אמר לו השבעה לי, נשבע לו, מיד
 כשנשבע לו הרבה הקוסטינר את השלהבת ונטל הספוגין ויצחה
 נשמתו, ואף הקוסטינר השליך עצמו באש וגשרף, יצחה בת קול
 ואומרת ר' חנינא בן תרדיון והקוסטינר מוזמנים לחיי עולם הבא,
 על זה בוכה ר' ואמר יש קונה עולמו בשעה אחת כגון זה הקוסטינר
 ויש אדם שעובד כל ימי חייו ומפסיד את שכרו בשעה אחת כגון
 יוחנן בהן גדול ששמש שמונים שנה בכהונה גדולה ולכסוף נעשה
 צדיק:

וְאֶחָדֵיךָ הוֹצִיאוּ ר' יוֹדָא בֶן כְּבָא שְׁלֵא טַעַם שִׁינָה אֵלֶּא
 כְּשִׁינָה סוֹס מַחֲי שְׁנָה עַד פ' שְׁנַיִם, וְאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁהוֹצִיאוּהוּ לִיהֲרָת.
 עָרַב שַׁבָּת הִי' וְהוֹצִיאוּהוּ לִיהֲרָת מִמֵּי שְׁעוֹת וְלִמְעַלָּה וְהַתְּחִיל מִבְּקֶשׁ
 מִהֶם בְּחֵיבִים הִמְחִינוּ לִי מַעֲט עַד שְׁאֵקִיִּים מִצְוָה אַחַת שְׁעוֹת הַקְּבִ"ה
 עָלַי, א"ל עֲדִיין אַתָּה בּוֹטַח בְּאַלְקִיךָ. א"ל הֵן, א"ל וְכִי עֲדִיין יֵשׁ
 בְּחַ' בְּאַלְקִיִּים שְׁאַתָּה בּוֹטַח עָלַי, א"ל גְּדוֹל אֲדוֹנֵי וּמְהוֹלֵל סֹאד
 וְלִגְדִלְתוֹ אֵינן הִקְרָה. א"ל אִם יֵשׁ בּוֹ בַח לְמַה לֹּא הִצִּיל אוֹתְךָ וְאַחַת
 חִכְרִיךְ מִיַּד מַלְכוּת, א"ל אֲנִי חֵיִיבִים מִיַּתָּה לְמַלְךְ גְּדוֹל וְנֹרָא וְהוּא
 מִסַּר אוֹתָנוּ בְּיַד מַלְךְ כְּדִי לְחַכּוֹעַ אֶת דְּמִינוּ מִיָּדוֹ, בָּאוּ וְהִגִּידוּ לְמַלְךְ
 אֶת דְּכָרְיוֹ, שֶׁלַּח הַמַּלְךְ אֵלָיו וְאָמַר לוֹ אִמְתָּ שֶׁהִגִּידוּ לִי מִמֶּךָ אוֹ
 לֹא, א"ל אִמְתָּ הוּא, א"ל הִקְיִסְר כְּמָה עוֹי פְּנִים אַתָּם שְׁעַל פֶּתַח
 מִיתָה אַתָּם עוֹמְדִים וְעֲדִיין עוֹיִם אַתָּם, א"ל ר' יוֹדָא אוֹי לָךְ קִיסְר
 רִשְׁעֵי בֶן רִשְׁעֵי הַלּוֹא רֵאָה הָרַבֵּן בֵּיתוֹ וְהִרְגִּתָּ חֲסִידָיו וְעֲדִיָּקִיו וְלֹא
 עָשָׂה קְנָאָה לְהַנְקֵם מִיָּד, אִמְתָּ לִי תִלְמִידָיו רְכִינּוּ הִי' לָךְ לְהַחֲנִיף
 אוֹתוֹ, אִמְרָ לְהֵם וְכִי לֹא לְמַדְתָּם שְׁכַל הַמְּחַנֵּף לְרִשְׁעֵי סוֹפּוֹ נִפְלַ
 לִידוֹ, א"ל כְּדִיךְ קִיסְר הַמְּחַנֵּן לִי עַד שְׁאֵקִיִּים מִצְוָה אַחַת וְשַׁבָּת
 שְׁמֵרָה וְהוּא עוֹלָם הַכָּא, א"ל לֹזֶה שְׁמַעְתִּי לַעֲשׂוֹת שְׁאַלְתְּךָ, מִיַּד
 הַתְּחִיל בְּקִדּוּשׁ הַיּוֹם וַיְכַלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְהִי' אוֹמֵר בְּנַעֲיֻמוֹת וּבְקוֹל
 רַם וְהִי' חֲמִיּהוּיִם כָּל הָעוֹמְדִים עָלָיו, וְכִיּוֹן שֶׁהִגִּיעַ עַד בְּרֵא אֲלֵקִים
 לַעֲשׂוֹתָ לֹא הִנְחִיחוּהוּ לְגַמּוֹר וְצוּרָה הִקְיִסְר לְהַרְגוֹ וְהִרְגוּהוּ וַיַּצְתִּירָת
 נִשְׁמָחוּ בְּאַלְקִיִּים, יַצְתָּה בַח קוֹל וְאוֹמֵר אֲשֶׁרִיךְ ר' יוֹדָא שֶׁהִיִּית דּוֹמָה
 לְמַלְאָךְ וַיַּצְתָּה נִשְׁמַתְךָ בְּאַלְקִיִּים, וְצוּרָתָ וְהַחֲכוּהוּ אֵיבָרִים אֵיבָרִים
 וְהַשְׁלִיכוּהוּ לְכַלְבִּים וְלֹא הוֹסַפְר וְלֹא הוֹקְבֵר:

וְאֶחָדֵיךָ הוֹצִיאוּ ר' יוֹדָא בֶן דְּמָא, אוֹתוֹ הַיּוֹם עָרַב שַׁבְּעוֹת
 הִי', א"ל ר' יוֹדָא לְקִיסְר חִיִּיךְ הַמְּחַנֵּן לִי מַעֲט עַד שְׁאֵקִיִּים מִצְוָה
 עֲצָרָה וְאַקְדָּשׁוּ כְּדִי לְשַׁבַּח הַקְּבִ"ה שְׁנָתָן לֵנוּ הַתּוֹרָה, א"ל הִקְיִסְר
 עֲדִיין אַתָּה בּוֹטַח בְּתוֹרָה וּבְאַלְקִיִּים שְׁנַחֲנָה, א"ל הֵן, א"ל קִיסְר מַה
 שְׁכַרָה שֶׁל חוֹרְתְךָ, א"ל עָלַי אִמְרָ דוֹד ע"ה וְמָה רַב מוֹכֵךְ אֲשֶׁר
 צַפְנַת לִירְאִיךָ, א"ל הִקְיִסְר אֵינן שׁוֹמֵיִם כְּעוֹלָם כְּמוֹ אַתָּם סוֹכְרִים
 שִׁישׁ עוֹלָם אַחֲרַי, א"ל אֵינן שׁוֹמֵיִם כְּעוֹלָם כְּמוֹ אַתָּם כּוֹפְרִי' בְּאַלְקִיִּים
 חַיִּים וְאוֹי לָךְ אוֹי לְכוֹשֶׁתְךָ וְאוֹי לְחַרְפְּתְךָ כְּשֶׁתִּרְאָה אוֹתָנוּ עִם הַשֵּׁם
 בְּאוֹר הַחַיִּים וְאַתָּה תִּשׁוּב בְּשִׁאוֹל חַחֲחִיּוֹת כְּמִדְרָגָה הַתְּחַחֲוֹנָה, מִיַּד
 חָרָה אַפּוֹ שֶׁל הִקְיִסְר עָלָיו וְצוּה לְקַשְׁרוֹ בְּשַׁעֲרֹת רֵאָשׁוֹ בּוֹנֵב הַסּוֹס
 וְצוּה לְמַשְׁכוֹ בְּבַל רוֹחֵב שֶׁל רוּמֵי וְאַחַר כֵּךְ צוּה וְהַחֲכוּהוּ אֵיבָרִים,

ובא אלי' זיל ולקח האיברים וקברן במערה אחת הסמוכה לנהר
 היורד לפני רוסי ושמעו כל רוסיים קול נדו ובכי כל שלשים יום
 בתוך אותה מערה ובאו והנידו לקיסר. אמר להם אם ה' העולם
 נהפך לחוהו ובוהו לא משקוט עד שאמלא רצוני כאוהן עשרה
 זקנים כאשר נשבעתי. וה' שם אחד מחכמי רוסי ואמר לקיסר
 אדוני קיסר דע כי הסכלת בזה ושגירת הרבה מאד ששלחת יד
 בעם ה' בלי חנינה. דע כי תהי' לך מרה באחרונה שהרי כתיב
 בתורת היהודים אל רחום וחטן ארך אפים. ועוד כתיב בתורתם
 ומשלם לשונאיו אל פניו להאבדו. כששמע הקיסר כך תרה אפו
 על אוהו זקן וצוה לחנקו. כששמע הזקן כך סידר ומל את עצמו
 מיד. כשנחנק לא נמצא ולא נודע אנה. ויחדד הקיסר תרדה גדולה
 ולא שב אפו בכל זאת ועוד ידו נטויה:

ואחריו הוציאו את ר' חוצפיה הסתורגמן. אמרו
 עליו על ר' חוצפיה הסתורגמן שהי' בן מאה ושלשים שנה כשהוציאוהו
 ליהרג והי' יפה הואר יפה מראה והי' דומה למלאך ה' צבאות.
 באו והגידו למלך את יפיו ואת שיבתו ואמרו לו בחייך אדוני תרחם
 על הזקן הזה. אמר הקיסר לר' חוצפיה כמה שנים אתה א"ל מאה
 ושלשים שנה לכד מיום אחד ובקשתי ממך שתמתין לי עד שחמלא
 יוסי. אמר לי' הקיסר מה לך שתמות דיום או למחר. אמר לי'
 כדי שאקיים עוד שהי מצות. אמר לי' מה מצוה עתה רצה לעשות.
 אמר לי' לקרא קריאת שמע ערבית ושחרית להמליך עלי את שם
 הגדול והנורא המיוחד. אמר לי' הקיסר עזי פנים ועזי נפש עד מחי
 אחם בוטחים באלקיכם שאין בו כח להציל אתכם מידי שהרי
 אבוהי תרבו את ביתו ואת נבלת עבדיו נהנו סניכות ירושלים ואין
 קובר ועתה אלקיך זקן הוא ואין לו כח להציל עוד. שאלו הי' בו
 כח הי' נוקם נקמתו ונקמת עמו ונקמת ביתו כמו שעשה מפרעה
 ומסיסרא ומכל מלכי כנען. וכששמע ר' חוצפיה כך כבה כבי גדול
 ואחו בבגדיו ויקרעם על גרוף השם ית' ועל הרפתו ואמר לקיסר
 אוי לך קיסר מה תעשה ליום אחרון כשפוקד הש"י על רוסי ועל
 אלקיכם. אמר המלך עד מחי אחוכם עם זה וצוה להרגו ויסקלוהו
 ותלוהו. ואו באו שריו וחכמיו וחלו פניו לקברו כי חסלו על שיבתו.
 ויאמר המלך לקבור אותו. ויבאו תלמידיו ויקברוהו ויספרוהו הספר
 גדול וכבד מאד:

ואחריו הוציאו את ר' חנינא בן חכינאי, ואותו היום ערב שבת ה' וכל ימיו ה' יושב בהענייה מכן שנים עשר שנים עד תשעים שנים וחמש, אמרו לו תלמידיו רבי רצונך שתטעום כלום קודם שהיהרג, אמר להם עד עתה התעניתי ולא אכלתי ולא שתיתי ועתה איני יודע איזה דרך אלך ואתם אומרים לי לאכול ולשתות, התחיל בקדוש היום ויכלו השמים עד ויקדש אותו ולא הניחוהו לגמור עד שהרגוהו, ויצתה בת קול ואמרה אשריך ר' חנינא בן חכינאי שהיית קדוש ויצתה נשמתך בקדושה בתיבת ויקדש:

ואחריו הוציאו ר' ישיבב הסופר, אמרו עליו על ר' ישיבב הסופר שה' בן תשעים שנה אותו היום שהוציאוהו ליהרג, כיון שהוציאו אותו באו תלמידיו ואמרו לו רבינו תורה מה תהא עלינו, אמר להם בני עתידה תורה להשחכח מישראל לפי שאומה הרשעה העיזה פני' והערימה סוד לאכד סרגלותינו ממנו והלואי שהייתי כפרה על הנור, אבל אני רואה שאין לך רחוב ורחוב שכרומי שאין בה חלל חרב שעתידיה אומה הרשעה לשפוך דם נקי מישראל, אמרו לו רבינו ומה תהא עלינו, אמר להם החניקו איש ברעהו ואהבו שלום ומשפט אולי יש תקוה, אמר לי' קיסר זקן בן כמה שנים אחה, אמר לי' היום בן תשעים שנה אנכי ועד לא יצאתי ממעי אמי ה' נזירה מאת הקב"ה למסור אותי ואת חבירי בידך כדי לחבוע דמינו מידך, אמר לי' וכי יש עולם שני, אמר לי' הן, ואתה אוי ואוי לבשתך כשיפרע דם חסידיו מידך, אמר הקיסר מהרו להרגו גם זה וראאה כח גבורתו של אלקי זה ומה יעשה לי בעולם שני, צוה עליו ושרפוהו:

ואחריו הוציאו ר' אלעזר בן שמוע, אותו יום אמרו עליו על ר' אלעזר בן שמוע שה' מאה וחמש שנים ומקטנותו עד סוף ימיו לא שמע אדם שהוציא תפלות מפיו ולא נתקוטט עם חביריו בין ברבור בין במעשה וה' עניו ושפל רוח וישב בהענית שמונים שנה, ואותו היום שנהרג יום, כפורים ה' ובאו תלמידיו לפניו ואמרו לו רבינו מה אתה רואה, אמר להם אני רואה ר' יודא בן בבא שמשויאים את מטתו ואת מטת ר' עקיבא בן יוסף סמוכה אצלו והם מתחוככים בדבר הלכה יהר זה עם זה, אמרו לו ומי מכריע ביניהם, אמר להם ר' ישמעאל כ"ג, אמרו לו מי מנצח, אמר להם ר' עקיבא על שטרח בכל כחו בתורה, אמר להם בני

רואה אני עוד שנשמת כל צדיק וצדיק מטרתה אח עצמה כמי
 השילוח כדי ליכנס היום במהרה בישיבה של מעלה לשמוע את
 דרשות ר' עקיבא בן יוסף שידרש להם מעניינו של יום וכל מלאך
 ומלאך מביא קהדראותה של זהב לכל צדיק וצדיק ר' ישב עליו
 במהרה. צוה הקיסר להרנו. ויצאה בת קול ואמרה אשריך ר'
 אלעזר בן שמוע שהיית מהור ויצאה נשמתך במהרה:

סליק מדרש אלה אזכרה:

מדרש ברכת יעקב אבינו ע"ה:

ויקרא יעקב אל בניו: לא הירד צריך קרא לומר אלא ויקרא עשו למה שהוא גדול. אלא אמר הכתוב כי לא שאל חורך מות יהללך. ומי מודה כי שהוא חי ומשחחיה לחי שנאמר חי חי הוא יודך כמוני היום. א"ר חנינא בנוהג שכעולם עבד אינו עושה דיאחיקי ומי עושה דיאחיקי בן הורין כך עשו בן יעקב גורר מה (?) ואינו עושה דיאחיקי לא מה עשו על מטחו ומי עשה דיאחיקי יעקב שנא' חי חי הוא יודך לפיכך ויקר' יעקב אל בניו. זהו שאמר הכתוב מסיר שפה לנאמנים זה יצחק ויעקב ששניהם בקשו לגלות מסטירין של הקב"ה יצחק קרא לעשו לגלות לו ארז הקץ וגנוו הקב"ה ממנו שנ' ויקרא את עשו בנו הגדול. ואף יעקב בקש לגלות את הקץ לבניו שנא' האספו ואנידה לכם. למה הרבר דומה לעבד שהאמינו המלך על כל מה שיש לו בא אותו העבד למוח קרא לבניו לעשותן בני חורין ולומר להם היכן הוא דיאחיקי שלהן והאנוי שלהן. ירע המלך והלך ועמד-לו מלמעלה הימנו ראה אותו עבד והפליג את הדבר שהיה מבקש לגלות להם התחיל אומר להם בבקשה מכם עבדי' של מלך אחם היו מכבדי' אותו כדרך שהייתי מכבדו כל ימי. כך יעקב אבינו אמר אקרא לבני להודיע להן אימתי הוא הקץ מיד נגלה עליו הקב"ה ואמר לו לכניך אתה קורא ולי לאו שכן ישעיה אמר ולא אותו קרארז יעקב. כיון שראה אותו יעקב התחיל אומר לבניו בבקשה מכם בני היו מסטירין להקב"ה כדרך שכיבדוהו אבותי שנא' האלהים אשר התהלכו אבותי לפניו. אמרו לו יודעין אנו מה בלבך. שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד. כיון ששמע יעקב בן השחחיה שנא' וישחחו ישראל על ראש המטה.

התחיל אומר בלחישת ברוך שם כבוד מלכותא לעולא ועד, אמר לו הקב"ה כבוד אלהים הסתר דבר אין המדורה הללו שלך שנאמר הולך רכיל מגלה סוד וגו', דבר אחר ויקרא יעקב אל בניו, זהו שאמ' הכתוב אקרא לאלהים עליון לאל גוסר עלי. אמר ריב"ל ג' דברים גורו כ"ר של מטה והסכים הקב"ה מלמעל' ואלו הן. אחד בימי עזרא בשע' שעלו מבבל ביקש הקב"ה להחיר להם ארץ המעשרות. מה עשה הלכו וגורו על עצמן שהן מעשרין שכן הוא אומ' את ראשית עריסותינו ותרומותינו ופרי כל עץ תירוש ויצהר וגו' מה עשו בחבו בספר והחמו ותננו אחו כהיכל. לפחד נכנסו ומצאו אותו הרומ. ומנין שהסכים הקב"ה עמה' שנ' וככל זאת אנו כורתים אמנה וכתבים ועל החתום שרינו לוינו וכהנינו, ואחר בימי מרדכי ואסתר שנ' קימו וקבלו היהודים. ומנין שהסכים הקב"ה עמהם וקבלו אין כתיב כאן אלא וקבל היהודי' סכאן שהסכי' הקב"ה עמה'. ואחר בימי יהוש' בשעה שנכנסו ישראל לארץ, אמר להם יהושע ודיתה העיר חרם ואין אתה מוצא שאמר לו הקב"ה אלא מעצמו עשאו, ומנין שהסכים הקב"ה על ידו שנ' חטא ישראל וגם עברו ארץ כריתו וגו' סכאן שהסכים הקב"ה עמהן. היו אקרא לאלהים עליון לאל גוסר עלי. מדבר ביעקב בשעה שנכנסו בניו לברכה התחיל מתלק להם פרוקופאו' ומנין שהסכים הקב"ה עמו שכן אתה מוצא בברכה שברך יעקב אבינו את השבטים כך ברך משה. תרע לך שהוא כן את מוצא מטה שהסכים הקב"ה עמו על כל ברכה וברכה אימתי בשעה שהיה מסתלק מן העולם, היו ויקרא יעקב אל בניו: ר' פנחס הכהן בר חמא ור' יהודה הלוי בר שלום אומר מהו האספו הטהרו כמה ראת אמר תסגר שבעת ימים מהוץ למחנה ואחר תאסף. דבר אחר האספו העשו אסופות אסופות. מה עשו כיון שנכנסו התחיל מקנתרן. ראובן כבודי אתה:

ראובן בכרי אתה. א"ר לוי בר שלום שלא ראה קרי יעקב אביהם פ"ד שנה עד שנולד ראובן: יחר שאח אמר ליה ראוי דיה לך ליטול ג' חלקים יתר על אחיך הכבודה והכהונה והמלכות וכשחטא ניתנה הכבודה ליוסף והכהונה ללוי והמלכות ליהודה: פחו כמים. גטריקון הוא * פחות * חטאת * וניה. וכי ראובן ונה חס לצדיק אלא כשחטה לאה אמו הביא יעקב בלהה והושיבה על המטה כיון שראה ראובן קינא ועמד והפך את המטה והעלה עליו הכתוב כאלו שכב עמה: אז חללת יצועי עלה. יצועי קלקל ועלה. אמר לו אכיו

בני אין לך רפואה עד שיבא מי שמתוכו בו ומשה עלה. וכיון שבא משה ועלה ועמד כהר עיכל ומינרה שבטו של ראובן תחלה על הקללות ופחח פיו שבטו של ראובן ואמר ארור שוכב עם אשרת אביו ירעו כל ישראל שהיה ראובן זכאי ונתרפא ומחל לו הקב"ה: **שמעון ולוי ארור אפס. בשעה שהרגו שכם וחמור וכל אנשי העיר ולא נמלכו באביהן ואירר כעסן שהיה קשה ביחוד שני ועברתם כי קשתה שככה המתם ואף שלה' לפיכך אתלקם ביעקב וגו' סופר' להעמיד משמעון בבתי כנסיות. ותלמידים ומשנים משבט לוי בבתי מדרשות עוסקים בחורה:**

יהודה: אתה יודוך אחיך. לפי שהודית יורו לך אחיך בעת'ו ובעה"ב. ולפי ברכתו של יעקב אבינו עמדו ממנו ל' מלכים שני' אלה תולדה פרץ. ותחשוב דוד ושלמה רחבעם ואכיה אסא עד יכניה. וכן לעה"ב חוד עברי נשיא להם לעולם. ולפי שזכה יהודה והציל לחמר וב' בניה סן המיתה הציל את יוסף מן המיתה שני' ויאמר יהודה אל אחיו מה כצע וגו'. והציל לפרץ חרת וכבר נשתלטה צורתן במעי אמן תמר שהירה לה ג' חדשים מעוברת שני' והיו כמשלש חדשים. לפיכך הציל הקב"ה מורעו ארבעה אחד מן הבור שלשה סן האש. דניאל כנגד יוסף. הגניה מישאל ועזריה כנגד המר פרץ חרת שנא' הוציאוה ותשרף. וזכה להקרות גביר באחיו שנא' כי יהודה גביר באחיו. ועוד משבט יהודה יצאה אלישבע בת עמינדב אחות נחשון לו לאשה. ועוד משבט יהודה יצא נחשון בן עמינדב ראש לנשיאים שני' והיו המקריב כיום הראשון. ועוד משבט יהוד' יצא בצלאל שעשה את המשכן. ומשבט יהודה הקריבו בראשונה לחנוכה המוכח. ומשבט יהודה יצאו מלכים ונביאים. ומשבט יהודה יצא כלב. ועוד במסעות יהודה בראשונה שנא' נסע דגל מחנה יהודה. בחנייתם כן שני' והחונים קדם' מזרתה דגל מחנ' יהוד'. וכברם משה החסיד בירך בראשונ' שני' וזאת ליהודה ויאמר. ועוד שבט יהוד' נחלו בראשונ' שני' זאת הארץ. וחלק האר' שלקחו הרבה משאר שבטי' שני' והארץ שקמה ממלחמ' ויגשו בני יהוד' אל יהוש' בגלגל ויאמ' אליו כלב בן יפנ' הקנוי. וחלק הארץ שנתן מנחלתו ללוי' ישבו בה בני אהרן שני' וחתנו להם את קרי' ארבי'. ועוד אחר מית' יהוש' שאלו מי יעלי לנו בכנעני בחחלי' להלחם בו ויאמ' יהוד' יעלי'. ומשבט יהוד' יצא עתניאל ראשון לשופטי' שני' וזעקו בני ישראל אל ה' ויקם ה' את עתניאל בן קנו. ומשבט יהודה

יצא כעז. ועוד מלכות ישראל נתנה לשבט יהודה לדוד הצדיק לו
ולבניו ברית מלח. שנאמ' ויאמר ה' אל שמואל עד מתי אחרי
מתאכל על שאול וגו' עד כי ראיתי כבניו לי מלך. ככל מקום
שנא' לי לעולם הוא וכן אמר דוד ויבחר ה' אלהי ישראל כי כי
ביהודה בחר לנגיד וכביר יהודה בית אבי בי רצה להמליך על
ישראל. ועוד משבט יהודה יצא שלמה המלך והוא בנה בית
המקדש ורצה הקב"ה ליתן שכירתו בה שנא' אז יקהל שלמה ולא
יכלו הסהנים לעמד לשרת מפני העגן וכתוב וכל בית ישראל רואים
ברדת האש. ועוד משבט יהודה יצא יהושפט איש צדיק שנא' כי
ויעש הישר בעיני ה' ומשבט יהודה יוחם המלך איש צדיק שני בו
ויעש הישר בעיני ה'. ומשבט יהודה יצא ואשירו איש צדיק שנא'
בו וכמהו לא היה לפניו מלך. ומשבט יהודה יצאו חנניה מישאל
ועזריה אנשים צדיקים וחכמים שכן כתוב בהם והילדים האלה
ארבעתם נתן להם האלהים מדע והשכל ככל ספר וחכמה. ונעשה
להם נסים ומופתים בבבל דכתי' כדאין קרב נבוכדנצר לתרע אחון
נורא יקדחא. דאין דניאל עם מלכא מליל אלהי שלח מלאכיה
ובסוף כתיב ואתה לך לקץ וחננו ותעמוד לגורלך לקץ היסין. ועוד
משבט יהודה יצא זרובבל בן שאלתיאל וכתי' אמר אל זרובבל בן
שאלתיאל פחת יהודה. וכתיב ביום ההוא נאם ה' אקחך זרובבל
בן שאלתיאל. וכתיב ידי זרובבל בן שאלתיאל יסדו הבירה הוה
וידיו חכצענה. וכתיב כי מי בו ליום קטנו'. וכתיב מי אתה הר
הגדול לפני זרובבל למישור. ועוד משבטו עתיד משיח שנאמר והיה
ביום ההוא שורש ישי. ומשבט יהודה יצא שלמה שכנה בית ראשון.
וכצאל בנה את המשכן. זרובבל בנה בית שני. ומלכנו עתיד לכנות
בית המקדש. ושני שבטים הללו מצינו שהם סחייחסים מכל שבט.
יהודה ולוי. ובהם המלכות והכהונה. יהודה רביעי הוא נולד לשבטי'
כגון ד' שהוא אות רביעי' באל"ף בית ולשם הוה. וכיום הרביעי
נבראו המאורות וכתיב במשיחנו וכסאו כשמש נגדי. וניצלו לו מזרעו
ארבע אחד מגוב אריות ושלשה מככשן האש. דוד אות רביעית
הוא ראש וסוף שנא' לא יסור שבט מיהודה. ועוד כתיב ונאמן
ביתך וממלכתך וכתוב לעול' אשמר לו חסדי. ומה שאמרנו כשם
שברביעי נבראו המאורות כך יהודה נולד רביעי לשבטים ומהם אנו
מונים שנות עולם. השבטים נמנו בחורה כפי מקומות ויהודה
נמנה ראש לשבטים בדי מקומות כנגד לידתו. ועוד כתיב בקרבן

נחשוך שהוא משבט יהודה וקרבנו קערה כסף אחת וככלם כחיב
 קרבנו הוסיף לנחשוך וי"ז רמו ליהודה ששה צדיקים יצאו משבטו
 ונתברכו כל א' ואחד בשש מדות. כחיב ברור יודע נגן וגבור חיל
 איש מלחמה וגבון דבר ואיש תואר זה עמו, וכחיב כהנניה מישאל
 ועזריה ילדים אשר אין בהם כל מום וטובי מראה ומשכילים בכל
 חכמה ויודעי דעת וגו', וכחיב בחזקיהו שש ויקרא שמו פלא
 יועץ אל גבור אבי עד שר שלום, וכחיב ביה ברניאל בראין כל
 קבל די רוח יחירי ביה ומטרע ושכלתנו וגו', וכח' במשיחנו ונחה עליו
 רוח ה' רוח חכמה וכינה רוח עצה ונכורה רוח דעי וירא' ה':

יהודיה אחת יתדוך אחיך. זו היא שנאמרה ברה"ק ע"י איוב
 אשר חכמים יגידו ולא כחרו מאבותם כנגד מי אמר. איוב הסקרא
 הוה לא אמרו אלא כנגד הצדיקים שהם כוכשים את יצרים ומודים
 במעשיהם שכל מי שהוא מורה במעשיו וזכה לחעה"כ שני זוכה
 תודה יכברנני ושם דרך אראנו בישיע אלהים, וכן אחת מוצא ביהודי
 בשעה שבא מעשה חמר לידו והוציאה לישר השלחה ואמרה לו הכר
 נא מהו הכר נא שא נא עיניך והכר את כוראך ואל תחבייש מב"ץ
 מיד כבש יצרו והורה במעשיו, ובשכיל שהורה במעשיו הציל הקב"ה
 את בניו מן השריפה והוא רמו שרמו לו הקב"ה מתחלה שני והיו
 כמשלש חדשים, אמר לו הקב"ה אתה הצלת את חמר ואת שני
 בניה מן השריפה אף אני אציל ארץ בניך מן השריפה ואלו הן
 חנניה מישאל ועזריה, הא למדת שכל מי שהוא מורה במעשיו
 הקב"ה מצילו ומביאו לחעה"כ וכל מי שאינו מורה במעשיו הקב"ה
 מקללו, שכן מצינו בקין בשעה שהרג את הבל אמ' לו הקב"ה אי
 הבל אחיך אמר לפניו רבש"ע אני והבל הנחנו דורן לפניך, להבל
 קבלת ולי חזרת בפהי נפש ממני אתה מבקשו והלא אינו מבקש
 אלא מסך שאחת משמר כל הכריות, אמר לו אני מודיעך היכן
 הוא מיד קללו שנא' ועתה ארור אתה מן האדמה וגו' מיד עמד
 ונשתחח לבקש רחמים מלפני הקב"ה שני גדול עוני מנשוא, אמר
 לפניו רבש"ע לא יהא עוני גדול מאותן ס' רבוא שעתידין להבעים
 לפניך במדבר וכיזן שאמר נשא עון מיד מחלת להם שני ויאמר
 ה' סלחתי כדברך, באותה שעה אמר הקב"ה אם אינו מוחל לקין
 דרי אני נועל דלת בפני כל כ"ח, מיד מחל לו הקב"ה מחצה
 שמתחלה אמר לו נע ונד תהיה בארץ ולאדור שעשה חשוכה מה
 כחיב ב' וישב בארץ נד קדמת ערן, מכסה פשעיו לא יצליח ומודה

ועזב ירחם זה יהודה הצדיק שבייש עצמו במעשה חמר ואף ראובן לא חזרה במעשיו אלא סכתו של יהודה כיון שראוה ראובן ארו יהודה שהודה עמו הוא והודה על מעשיו. ולפי שגרים יהודה לראובן לעשות חשונה לפיכך סמטו משה רבינו לו שני יחי ראובן ואל ימות גוי וסתיב בתרי חזאת ליהודה ויאמר. על שנידם הוא ואמ' אשר חכמים יגידו ולא כחזו מאבותם ומה שבר נטלו על ק להם לכדם נתני הארץ ולא עבר זר בחוסה:

יהודה אתה יודך אחיך. כא וראה מה סחיב למעלה מן הענין שמעון ולוי אחים וכלם אינם אחים אלא אחים הם כעצה הם נטלו עצה על שכם והרגום שנא' ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי אחי דינה איש חרבו. והם נטלו עצה על יוסף ובקשו להרגו שנא' ויאמרו איש אל אחיו הנה בעל החלומות הלזה כא ועתה לכו ונהרגוהו. ופי הם אם תאמר ראובן הרי ראובן בקש להצילו שנא' וישמע ראובן ויצילוהו מידם. אם תאמר יהודה הרי כבר נאמר ויאמר יהודה אל אחיו מה בצע. ואם תאמר בני השפחות והלא כבר נאמר והוא נער את בני כלהה וגו'. אלא פי הם ויאמרו איש אל אחיו זה שמעון ולוי דכתיב כהו שמעון ולוי אחים כלי חסס מברוחיהם. וכיון שבאו במצרים אמר יוסף אם אני מציתם במקום אחד נוטלים עצה עלי ומחריבין אח כרך מצרים לפיכך הפריש שמעון מלוי שנאמר ויקח מאחם את שמעון. וכיון שהפריש נעשה לוי יחידי שנא' ויפתח המ' את שקו וכי א' היה והלא כבר נאמר ויהי הם מריקים שקיהם אלא הא' זה לוי שנעשה יחידי חשש כחו באוחדה שערה לכך נאמר שמעון ולוי אחים: וכיון שהוכיחן אביהם הוריקו פניו של יהודה. מיד קרא לו ופתח יהודה אתה יודך אחיך. א"ר תנחום בר חנילאי בשעה שהוכיח יעקב שמעון ולוי הוריקו פניו של יהודה ונתחירא שמא הוכיחו במעשה חמר מיד קראו ופייסו שנא' יהודה אתה יודך אחיך. מת"ל אתה יודך אחיך. אלא כך אמר לו יעקב יהודה בני גלוי וידוע לפני הקב"ה שהצלת את יוסף מן המיתה שאלמלא אתה היו הורגים אותו שמעון ולוי ועתה חוכה שהרי יודו לך אחיך בעה"כ שהצלת אותם משפיכות דמים ולא נטרדו אחיך לגיהנם אף בעה"ז חוכה שיקראו כל השכטים על שמך יהודים כשם שנקראת אתה יהודה: ודך בעורף אחיך. אמר לו בני אתה הקשית ערפך שעה אחת וביישת עצמך במעשה חמר תוכרה שתהרג ארה אחיך בדבר נקשו על ערפו

ומניתו הַלֵּךְ והורג ואיזה זה הקשת: גור אריה יהודה. א"ר תמא
 בר חנינא זה מלכנו כן דוד שיצא מבי שבטים אביו מיהודה ואמו
 מדין ובשניהם כתיב אריות גור אריה יהודה רן גור אריה. אמר לו
 ליהודה בני מסולק אתה מאוחו עון שאמרת טרף טרף יוסף: לא
 יסור שכט מיהודה. זה ראשי גליות שביהודה שכבבל שרודין ארז
 עם ישראל בסקל. ומחוקק מכין רגליו אלו נשיאים של בירר ר'
 שמלמדים חורה כרבים בא"י. ר"א לא יסור וגו'. זה בן דוד שעתיד
 לרדות את המלכו כמקל שני' הרעם בשבט. ומחוקק מכין רגליו
 אלו יושבי יעקב חרעתים שמעתיים סוכתים שמורים הלכות בא"י
 בסנהדרי גדולה שהיא יושבת בלשבי הגזית בחלקו של יהודה:

זבולן לחוף ימים ישכן. כסחורתו. ויששכר בחורתו. זה עם
 עה שוחפי' בעה"ז וכע"הב: זבולן וגו' מה ראה יעקב שכתך זבולן
 תחלה ואח"כ יששכר והלא יששכר גדול ממנו והוא היה ראוי ליכרך
 תחלה. צפה וראה ב"ה שעתיד ליתרב ועתיד סנהדרין שחוקק
 משבטו של יהודה ולהקבע בשבטו של זבולן שבתחלה נלחה סנהדרין
 וישבי' לה ביבנה ומיבנה לאושה ומאושה לשפרעם ומשם לבית
 שערי' ומשם לצפורי וצפורי היה בחלקו של זבולן ואח"כ נלחה
 לטבריה וכן ישעיה אמר לרה ישפילגה עד ארץ. א"ר יוחנן
 מכרי' היא משלמה למלכנו שני' הרמסנה רגל רגלי עני. מה
 כתיב אחריו והוכן כחמד כסא. באוחה שעה יפרע הקב"ה מא"ה
 פורענות גדולה שאין לה הפסק ואין לה קץ ומורידן לגיהנם
 ונידונין בה לדורי דורות שני' ויצאו וראו בפגרי האנשים. וכ"כ למה
 שנתן הקב"ה קץ ליסוריהן של צדיקים שמחייסרים בעה"ז. באותה
 שעה מגעה פורענות של רשעים שאין לה קץ לעולם. וקץ יסוריהן
 של צדיקים מעביר מן העולם. שני' קץ שם לחשך ומהו קץ שם
 לחשך. אר"י אלו הצדיקי' שדומין בעה"ז כמי שהוא יושב בחשך
 ואפלה. באוחה שעה משלם הקב"ה סתן שכרן של צדיקים שאין
 לה קץ ואין לה הפסק. אשריהן הצדיקים שהן מרבין את התור'
 וחדפין שלום לישראל שמשחלמין שכר פועל שאין לה קץ ואין
 לה הפסק לעולם ולעולמי עולמים שנא' למרבה המשרה ולשלום
 אין קץ: (עניין אחר) מפני מה ברך זבולן תחלה מפני שזבולן
 לחוף ימים ישכון וכל הסחור' למחזו באין ברכתיב והוא לחוף אניות.
 ויששכר מסתפח בסחורתיו שני' יששכר המור גרם שנטל הסחורות
 מזבולן ומשחכר בהם. הוא שאמר מ"ד שמח זבולן בצאתך לפרש בים

ויששכר באהליך שמשחכר באהליו מסחור' של זכולן. (אשר חכמים יגידו ולא כחרו מאבותם):

יששכר חמור גרם. כשם שהחמור שוכר את העצוי כך שבטו של יששכר. יודעי כינה לעתים לדעת שהיה שכטו מעמיד מאתים סנהדריות:

יהי דן נחש עלי דרך זה שמשון שצפה אותו יעקב והוא עומד בין שני עמודים והחפלל עליו שתתן בו כח שני ה' אלהים וזכני נא וחוקני נא:

גד גדוד יגדנו. זה שבטו של גד שכשהיה א' מדם יוצא למלחמה היו נצחין והיו הורגין מפרק הראש עם הזרוע:

מאשר שמנה לחמו שהיו מספיקין שמן המשהה:

נפתלי אילה שלוחה. מלמד שקפץ במצרים כחיל והביא שטר המערה לקבור את אביו עד שהוא הולך כא חושים בן דן והיה חרש וכשרא' עשו מונע מלקבור את אבינו יעקב דקרו בידו על צוארו והתין את ראשו ונפלו שניהם על מטחו של יעקב אבינו. ופתח עיניו וראה נקמה ושטח שני' ישמח צדיק כי חזה נקם פעמיו ירחץ בדם הרשע. ונתקיימה נבואת רבקה שאמרה למה אשכל גם שניכם יום אחד: הנותן אמרי שפר. שהי' לשוני של שבט נפתלי בתורה מתוקים מדכש:

בן פורת יוסף מלמד שאין עין הרע שולט בהם: בנות צערה עלי שור. שהיו המצטריות בנות מלכים מכקשות לראות את פני יוסף ולא תלדה עיניו כא' מהן חכרה לירש ב' עולמים שלא תהרה כאחת מהן:

בנימין זאב יטרף. שבט גדול וחזק: (עניין אחר) בנימין זאב יטרף וגו'. פירוש בנימין חלקו בין בני יהודה ובין בני יוסף. כשהולך למרוף ועבר בארץ יהודה בבקר לא ישוב עד הערב וכשהולך בערב לא ישוב עד הבקר כדכתיב בבקר יאכל עד שמוסף ולערב יחלק שלל ששולל. ומנימין שכנין בין אלו השכטים דכתי' ויעל גורל מטה בני בנימין וגו' ויצא גבול גורלם בין בני יהודה ובין בני יוסף: כתיב כי לא יעשה ה' אלהים דבר כי אם גלה סודו וגו'. כראשונה היה הסוד ליראי ה' שנאמ' סוד ה' ליריאי. חזר ונתן אותו לישרים שני' כי לא יעשה ה' אלהים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים. כל מה שהצדיקים עושים ברוח הקדש עושים. יעקב כשכירך שבט יהודה הוא מכרכו כאריה שני' גור אריה יהודה

מסרף בני עליה כרע רבץ כאריה וכלביא מי יקיסנו ומזווגו כנגד מלכות ככל ודניאל חנניה מישאל ועזריה מזדוגין לה. יוסף מזווגו כנגד המלכות ומסורת הוא שאין עמלק נופל אלא ביד בני בניה של רחל. ומשה ויונג שכטו של לוי כנגד מלכות ין שבני השמונאי היו משבטו של לוי. ומקי' לכנימן כנגד מלכות מדי שמרדכי פורע ממנו שהוא משבטו של בנימן וכתיב במלכות מדי וארץ חיהו אהרי תניינה דמיה לדוכ שהוקשה כנגד שכט בנימן שנמשל כזאב. זאב יטרף. מה הזאב הורה חוטף כך ה'י' שבטו של בנימן חוטף שני' וראית' והיה אם יצאו בנות שילה. מלמד שהיו חוטפין נשים לבניהן משום שבועה שנשבעו ישראל עליהם שלא ישאו נשים: כבקר יאכל עד אלו הקרבנות שמקריבין בבה"מ. דכתיב את הכבש האחד תעשה כבקר.

יִכָּל יַעֲקֹב לַצֹּחַ אֶת בְּנָיו. מה צוה לטעון את מטתו. א"ל אל יטעון מטתי א' סכני בניה' שיש להם מכני' כנען וקבלו עליהם מצות אביהן וברכתו באהבה רבה וגמורה שני' איש אשר כברכתו. וברכתו קיימה לעולם ולעולמי עולמים שני' ברוכים אתם לה' עושה שמים וארץ: (סליק ברכת י"ב שבטים כל אחד ואחד בשמו):

כָּל אֱלֹהֵי שְׁבֵטֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנֵים עָשָׂר. לא פחות ולא יותר אף רבקה ראתה י"ב שבטים שני' ויאמר ה' לה שני גוים בכבדך ושני לאומים הרי ארכעה. ולאם מלא' יאמץ הרי ששה. ורב יעבד צעיר הרי ח'. וימלאו ימיה ללדת והנה תוסיים בכטנה הרי עשרה. ויצא הראשון אדמוני. ואתרי כן יצא אחיו הרי י"ב. ויתרוצצו הבנים בקרבה. אמרה כך אני מצטער' בי"ב שאמר ל'י' הקב"ה שהוא מעמיד ממני למה זרה אנכי אין ז"ה אלא י"ב בני' שנים עשר שבטא ישראל:

וַזָּאת אשר דבר להן אביהם ויברך אות' איש כברכתו נדך אות' אין כתיב כאן אלא ויברך אות' למה כן אלא בשביל שנתן ליהוד' גבורתו של ארי וליוסף גבורתו של שור ולנפתלי קלתו של איל ולרן נשיכתו של נחש תאמר שזה גדול מזה כללן באחרוני' איש אשר כברכתו נדך אותם. לפי שחלק להם את הארץ ונתן ליהוד' ארץ שהיא עושה שעורים. ולנפתלי ארץ שהיא עושה חטי' אע"פ כללן באחרוני' שיהו אוכלין אלו משל אלו הוי וזאת אשר דיבר להם אביהם. וזאת אשר דבר אין כתיב כאן אלא וזאת אשר ועוד עתיד אדם אחר כיוצא בי לברך אחכם ומתיכן שפסקתי הוא

מברך אתכ' כיון שעמד מרע"ה פתח להם וזאת הברכה מהיכן שפסק להן אכיהן הוי וזאת אשר דבר להם אכיהם. אמר להם אומר לכם הברכות הללו אימתי מניעות אתכם כשעה שתקבלו את התורה שכתוב בה וזאת החירה הוי וזאת אשר דבר. מטה שתתם אכיהם פתח להם משה: מוקניט אתכונן. יצחק כשבר' את יעקב אמר לו ואל שדי יברך אותך כמה חתם בסוף ברסו בקריאה. ויקרא יצחק אל יעקב ויברך אותו. ואף יעקב מטה שפסק אביו התחיל שג' ויקרא יעקב אל בניו. וחתם יעקב כשברכן בו זאת שג' וזאת אשר דבר. ואף משה כשעמד לברך את השבטים ממקום שפסק יעקב משם התחיל שג' וזאת הברכה אשר ברך משה. ובמה חתם משה באשריך ישראל. אף דוד כשבא לברך את ישראל ממקום שפסק משה פתח שנא' אשרי האיש. הוי מוקניט אתכונן:

ויצן אוחם ויאמר אליהם. וכיון שנפחלק משם ויעשו בניו לו כן כאשר צום. מה עשו הנטו אותו והעלו אותו. כתי' ויבאו עד גורן האטד וכי יש גורן לאטד שהוא אום' ויבאו עד גורן האטד אלא אלו כנעני' שנמלו את כתריון והקיפו ארונו של יעקב כגורן זה שמקיפין אותו באטד. ר"א אומר כיון שראו ארונו של יעקב אכינו החירו אזורי מתניה' וחלקו כבוד לי"א. ר"ש בן נחמני אמר קשרי כתפוחיהן התירו. ורבנן אמרו באצבע דדראו ארז הארון: ויאמרו אבל כבוד זה למצרים בשביל כן נתן להם הקב"ה גורן שג' עד גורן האטד:

ויעש לאביו אבל שכעת ימים וסנין שהאבל שבעת ימים שהוא אומר ויעש לאביו אבל שבע' ימי'. ארז"ל שבעת ימים סנין מדכתיב ומפתח אהל סוער לא תצאו ז' ימים לפיכך ויעש לאביו אבל שבעת ימים. ולמה עושין שבעת ימים כנגד ז' ימי המשחה. אמר להם הקב"ה כעה' נצטערתם עם הצדיק הוה ושפרתם לו אבל ז' ימים. ולע"הב אני מחזיר לכם אותו האבל לשמחה שנא' והפכתי אכלם לששון ונחמתים ושמדתים מינונם. וכשם שאני מנחם אתכם כך אני מנחם לציון ולחרכותיה שנא' כי נחם ה' ציון נחם כל חרכותיה וישם מלכרה כערך וערבתה כגן ה' ששון ושמחה יסצא בה תודה וקול זמרה:

הם מדרש ברכת יעקב אביו ע"ה:

דמות כסא של שלמה המלך ע"ה:

רז"ל אמר בשע' שהמלך אחשורוש ישב על כסא מלכותו בקש לישב על כסא שעשה שלמה ברוב חכמתו ובחכמתו של הקדוש ברוך הוא. אמרו ישראל לפני הקדוש ברוך הוא רבנו של עולם במקום שהיה יושב שלמה המלך ודן ישראל שנאמר וישב שלמה על כסא ה' למלך על ישראל איך ישב עליו אותו רשע עשה למען שמך ואל הנבל כסא כבודך. ואמרו ז"ל היאך נמצא כסא של זהב בסדי. אמרו ז"ל לאחר מיתתו של שלמה עלה שישק מלך מצרים לארץ ישראל ונטל כסא שלמה בשביל כחונתו כחו והוריד אותו למצרים ככחוב בשנה התמישית עלה שישק מלך מצרים על ירושלם ואחר כך עלה סנחריב ושבה את הכסא מארץ מצרים והביאו לארץ ישראל מפני שהיה מנקש להלחם עמם וכאוחו הפרק נפל סנחריב ביד ישראל וכזון את ממונו וחזר הכסא למקומו וישב עליו חזקיהו ונטל את הכבוד והחנשא במלכותו והצליח כדכתיב ויצלח חזקיהו בכל מעשהו וראה חזקיהו שיש בכסא שש מעליו. ומה ראה שלמה לעשות הכסא כי מעלות כנגד ששה בני אדם שיצאו מדוד ואלו הן חזקיהו יאשיהו דניאל וחבריו וכרוח הקודש עשה אותו כסא כנגד ה' מלכי יהודה שעמדו עליו ואלו הן שלמה רחבעם חזקיהו מנשה אמן ויאשיהו ובימי יאשיהו עלה פרעה מלך מצרים ונלחם ביאשיהו ונטל הכסא מירושלם והביאו למצרי' ובקש לישב עליו ולא ידע סנהגו של כסא ואיך יושבין עליו והכרו האריה על ירכו והיה צולע ולפי' נקרא שמו פרע' נכה ומתתמינן פרעה חגירא. וכשעלה נבוכדנצר למצרים מצא שם הכסא ונטלו והוליכו מבבל ובקש לעלו בו ולישב ולדון את צדקיהו בבבל. אמרו ישראל לפני הקב"ה רבנו

של עולם נתקיי' בנו הכתו' ואויבינו פלילים. ונבוכדנצר לא היה יודע
 מנהגו של כסא עלה לישב בו והכה אותו הארי שעל השמאל ונפל
 ממנו והיה מצטער ממנו עד יום מותו ועליו ז"ל הכתוב איך נפלה
 משמים הילל בן שחר וכי לשמי' עלה אותו רשע בן רשע מזרע נמרוד
 הרשע לא כיון שרצה לישב על כסא שלמה שנתן לו מן השמים נפל
 מן הכסא לכך נאמר איך נפלה משמי' הילל בן שחר. וכשדרוש
 המדי מלך והתריב את בבל אף הוא נטל את הכסא והוליכו לעילם
 אשר במדי לקיים מה שנאמר ושמהי כסאי בעילם ואעפ"כ לא ישב
 אדם שם לעולם. וכשמלך אחשוורוש שלח והביא לו חכמים לעשות
 כרמותו של כסא ולא יכלו אלא עשה לעצמו כסא אחר וישב עליו
 שנאמ' בימי' ההם כשבת המלך אחשוורוש וגומר. כיצד עשה שלמה
 המלך הכסא בחכמתו שנתן לו הקדוש ברוך הוא והוא מכונש באבני'
 טובות ומרגליות שכמותו לא היה יכול לעשו' המלך שלמה ושליט. ו'
 מעלות היו לכסא ומאוחן המעלות היה עולה לכסא ושנים עשר
 אריות יש בו על כל מעלה ומעלה יש בו שני אריות. כיצד. כיון
 שהמלך שלמה דורש לעלות במעלה ראשונה היו אריות שבו פורשות
 למעלה ידיהם וכתב מורשם בידיהם ולא היה עולה במעלה שניה
 עד שהיה קורא הכתובי' שהיו מורשמי'. ומה היה בהן כשהמלך
 הופך פניו לצד ימינו היה רואה את הסתב שהיה ביד הארי שר'
 ימין ומה כתוב בו לא חכירו פנים כמשפט. והופך פניו לצד שמאלו
 והיה כתוב בו לא תקח שוחר. וכן בכל האריות היה כתוב בהן
 מענינים אלו של משפט כגון ודל לא תהרר בריבו וכיוצא בו. וכל
 מעלה ומעלה היחה מכובשת מאבנים טובות ומרגליות ויש בהן אבנים
 יקרות לבנות מכורכמות ויש בהן זכוכית לכן וטובה זאילני המדי'
 מיפוח את הכסא ומרוקסי' בבגדי שש והיו טווסין של שן סכונים
 כנגד כנפי נשרים. ושני עמודים של שש על ראשי האריות ושני
 אבנים של זהב היו על שני צידי הכסא והיו מלאים מכל מיני
 בשמים. ושתי קתדראות של זהב משני צדי הכסא אחת לגד הנביא
 ואחת לנתן הנביא. ושבעי' קתדראות של זהב לשכעים וקנים ויושבין
 בהן ועל כל קתדר' וקתדר' שני אריות ושני נשרים ומכונים אחד
 כנגד אחד ועומדין על רגליהן וכשהמלך עומד על הכסא נותן רגלו
 על מעלה ראשונה והיה הגלגל חוזר והארי פושט ידו של ימין והנשר
 כנפו של שמאל והמלך נשען עליהן ועל מעלה שניה הגלגל חוזר
 והנשר פושט כנפו של ימין וארי פושט ידו של שמאל והמלך נשען

עליהן ועולה למעלה שלישי וכן כלן, וכשעלה כל המעלה חנני של כסף היה טוען נלגל של כסא וכופין למלך שלמה ומושיבין אותו על הכסא ומיד פושטין הנשרי' את כנפיהם ועולין בגלגל של כסא והיו מוסבין למעלה מראשו ויונה של זהב היחת עומדת בין העמודים ופוחתת לו הארון ונוטלת ספר תורה ונוחנה אותו על ברכיו לקיי' מה שנאמ' והיחה עמו וקרא בו כל ימי חייו, והארי של שמאל פושט ידו ונוטל העטרה ונוחנה על ראש המלך, והעומדים אומרי' חקום מלכות בית דוד לעולם, ועל כרל מעלה ומעלה היו החיו' סמאות עם המהור', במעלה הראשונה השור כנגד הארי, בשניה הואב כנגד הטלה, בשלישית נמר כנגד גרי, ברביעי' דוב כנגד צבי, בחמישי' נשר כנגד צפור, והוא היה עולה ביניהם להודיע שהוא נוהן שלום ביניה' מפני שהוא יושב בין אלו לאלו וכשהיה יושב על כל מעלה ומעלה קרא פסוק אחד, על מעלה ראשונה אומר חזרה ה' חסימה, בשניה עדי' ה' נאמנה, בשלישית פקודי ה' ישרים, ברביעית מצות ה' ברה, בחמישית יראת ה' מהורה, בששי' משפטי ה' אמת, ואח"כ יושב המלך שלמה, וכשהיה הכהן גדול והוקני' כאים אל המלך שלמה לשאול שום דבר מהמשפט שבין אדם לחברו יושבין מימין ומשמאלו ודן עמהם את הדין, וכשהם מביאין את העדים להעיד לפני המלך היו הגלגלים שרל' כסא חזרין ואריוורו נוהטין ונשרים פורחין וטווסין מצפצפין וכל כך למה כדי לתמוך את העדים בלבם כדי להעיד אמת ואף נכוכדנצר כשבקש לישב עליו נשבר כאשר כתבנו, ואחשורוש ראה אותו כסא ונחאזה לו לישב עליו יותר מנכוכדנצר ומדריוש ומפרע' ולא יוכל לישב, והביא אומנין מצור ומאליכסנדריא לעשות אחר כדמותו ולא יכלו אלא עשו לו כסא אחר נאה וישב עליו בשנת שלש למלכו ושלש שנים עסקו בו לקיים מה שנאמר בימים ההם כשנת המלך אחשורוש על כסא מלכותו אשר כשושן הבירה ובשנת שלש ישב על אותו כסא שעשו לו האומנין מצור ומלכסנדריא:

נשלם דמות הכסא:

מעשה בשלמה המלך ע"ה:

מעשה בשלמה המלך ע"ה אשר היה שט בכל יום לרקע לשמוע סודות מפי עזא ועזאל ולא היה לו פחד ואימה וכל צבא מעלה היו כורעים ומשתחיים לפני הקב"ה והיו משבתים אותו שהעמיד מלך מזה בישראל והיו ממלאים לו כל רצונו שנאמר וישב שלמה על כסא יי' למלך והיה מולך על העליונים והחתונים גזר והביאו אבנים וצרכי בנין לבית המקדש וכשבקש השמיר היה מביא אשטראי מלכא רשידי בשלשלאוח של בתל ומבעת שתקוק עליו שם המפור' והירד תפוס אצלו ימים רבים אפילו אחר בנין ב"ה וכשגרטה החטא בקש ממנו שיתיר אותו והוא יגלה לו סוד אחד שהוא ענין גדול ונורא מאוד והתירו ושאל ממנו שיתן לו טבעתו שהיה חקוק בו שם המפורש והוא האמינו כי היתה סבה מאד יי' לשלם לו כפעלו על שעבר שלשה לאוין שילך ג' שנים בגלות וכשלקח הטבעה השליכו לים וכא דג אחר ובלע אותו אז השליכו ארבע מאות פרסאות בארץ העמים ונרשו מעל מלכותו ואכז כל תפארתו כי השליכו למרחוק והיה שואל על הפתחים ואמר אני שלמה הייתי מלך בירושלים והיו משחקים מדברו והיו אומרים מלך מזה ישאל על הפתחים ועמד בזה הצער ג' שנים על שעבר שלש מצות החורה על לא ירבה לו נשים ולא ירבה לו סוסים וכסף וזהב לא ירבה לו מאוד ונכשרל ככולם ובסוף הזמן הזה כסוף השלש שנים רצה הקב"ה לרחם עליו למען דוד עבדו ולמען הצדקת נעמה בת מלך עמון שיצא ממנו משיח בן דוד שיתחבר אליה ויביאנה עמו לארץ ישראל הביאו הקב"ה לארץ עמון וכא לעיר המלוכה שמה משכמם והיה עומד ברחוב העיר משכמם ומלצר המלך שר הטבחים שעושה ומכשל מאכל המלך בא לקחת מה שצריך לעשות למלאכתו ומצא שם את שלמון עומד שם ולקח אותו באנגרייא שהוליד מה שלקח והוליכו לבית התכשיל וראה מה שהוא עושה ואמר שלמה שיעמוד עמו וישרתהו ואינו רוצה אלא המאכל כלבד ונתרצה לו וישב עמו וישרתהו ויעזרהו אחר איזה ימים אמר לו

שיבשל למלך מאכלים כמנהגו כמו שהוא הירד אומן גדול כאלו
המאכלים ונתרצה לו המלצר והוא עשה, וכשל מערני המלך וכשאכל
המלך אותם המטעמים שהביאם המלצר ומעם אותם התבשילין שאל
המלך למלצר מי בשל אלו המאכלים שעד עתה לא הבאת לי
כהם וסיפר לו כל המאורע שאוחו האדם בשלם וצדה לעבדיו
שיקראו אותו וכא לפני המלך ואמר לו אם רוצה אתה להיות לי
מלצר ואמר הן ושלה את המלצר מלפניו ושם אוחו במקומו לבשל
לו כל מאכליו ויהי אחר הדברים האלה ראתה אותו בת מלך עמון
שמה נעמה ואמרה לאמה שרצונה לקחת את האיש הזה המלצר
לבעל ואמה נערה כה ואמר לה יש במלכות אנכי שרים רבים
ונבכדים שתקח אחד מהם הטוב בעיניך ואמר אינני רוצה אלא זה
המלצר והפצירה בה הרבה ולא הזעיל שאמרה על כל פנים אין
רצוני באיש אחר אלא בזה עד שהוכרחה אמה לגלות הענין לבעלה
המלך שרצון בתו הוא ליקח את המלצר לאיש וכששמע זה הדבר
תרה לו זה עד מאוד ורצה להרג את שניהם אבל לא היה רצוני
של הקב"ה ונעשה להם שנכמתו רחמי המלך עליהם ולא רצה
לשפוך דם נקי וקרא לאחד מעבדיו וצוהו שיוליך אותם למדבר
שםם ושם ימותו מאליהם והפרים עשה כאשר צוהו המלך והניחם
כמדבר והלך לדרכו אל המלך לשרתו כבראשונ' והם הלכו משם
למצא אוכל להתיות את נפשם וכאו לעיר אחת שהיתה על שפת
הים והוא הלך לבקש אוכל לנפשם ומצא דיינים מזכרים דנים וקנה
אחד מהם והביא את הדג הזה לאשתו שהבשלה אותו וכשפתחה
אותו הדג מצאה הטבעת בחיכו שחקקק עליו שם המפורש ונתנה
ארז הטבעת הזה לבעלה וחקף הכיר את הטבעת הזה ושם אותו
באצבעו וחקף שכ רוחו אליו ודעתו נתישבה עליו ועלה לירושלים
וגרש את אשמדאי וישב על כסא מלכותו ושם כתר מלכות בראשו
ואחר כך שלח לקרוא לאביו שהוא מלך בני עמון ואמר לו למה
הרגת שני נפשות בלי רשות ופחד ואמר ח"ו ולא הרגתים אלא
גרשתי למדבר שםם לא ידעתי מה נעשה בהם אמר שלמה המלך
ע"ה לו ואם חראת אותם תוכל אתה להכיר אותם דע שאני המלצר
ובתך, אשתי ושלה לקראתה ובאה ונשקה ידיו והוא שמח שמחה
גדולה והלך לו אל ארצו:

תם מעשה בשלמה המלך ע"ה:

מסכת כלים:

משנה א': אלו הן הכלים המקדשים והגנוזים כשהרב בית המקדש. המשכן והפרוכת מנורת הקודש וארון העדור ציץ הזהב ונזר הקדש לאהרן וחושן המשפט וחצוצרות כסף הכרוכים וסוגר העולה והמזבח לאותל מועד המזלגות והקשות השלחן ומסך השער מזבח הנחושת והבגדים לאהרן הקדושים שהיה מלבש הבהן גדול כיום הכפורים פעמונים ורימונים שהיו על שולי המעיל וכלי קודש שעשה משה בהר סיני בסצוח הקודש המטה וצנצנת הסן:

משנה ב': אלו כלי הקודש וכלי בית המקדש שהיו בירושלים ובכל מקום כתובים שימור הלוי וחביריו על לחם נחושת וכלי כלי בית קודש הקדשים שעשה שלמה בן דוד ובמקום שימור היו עמו חזקיהו צדקיהו חגי הנביא וזכריה בן ברכיה בן ערו הנביא:

משנה ג': אלו הכלים לקחה הארץ הבריתים והיחזרות הקדשים והטבעות ועמודי החצר. אלה הכלים מורקי כסף מאה ועשרים ריבוא מורקי זהב טוב חמשת ריבוא של זהב טוב ששים ריבוא ושל כסף ק"ך ריבוא וחמשה אלף כתבו אלף המשניות כבבל ושאר נביאים שהיו עמהם ועזרא הבהן הסופר:

משנה ד': מאה ושלושים מהלויים נהרגו ומאה נמלטו עם שימור הלוי וחביריו והם גזזו קערות של זהב טוב חמשים ריבוא ושל כסף מאה ועשרים ריבוא קשות של זהב טוב חמשים ריבוא ושל כסף ק"ך ריבוא ועל כל קשה וקשה מרגליות ה' אבנים שזכות שוים ודמי כל א' ואחד של אבן מזכה מאה ככרי זהב כ"ד דמי המרגליות מאהים אלפים ככרי זהב חצוצרות של זהב ל"ז כל אלף החביאום ונגזום כמגדל בארץ בבל בכרך ושמה בגדה. מערת של

זהב טוב עשרה רבוא ז' גרות על כל אחד ואחד כ"ז אבנים טובות
על כל מנורה ומנורה שמרגלית כל אחד מהם לא נודע דמיה ובין
כל אבן ואבן מאתים אבנים גם כן לא נודע דמיהן:

משנה ה': שלחנות של זהב ע"ז חרבים מקיחת של גן
ערן שנתגלה לשלמה ומוהירין מהר חמה ולכנה שמוהירין ברום
עולם וכל כסף זהב שהיה בעולם בששת ימי בראשית עד יום
שמלך צדקיה ולא היו שוים ערך הזהב שהיה מצופה על היכל
הבית מבית ומבחוץ אין תקר ואין שיעור ואין קצבה ואין משקל
לאותו הזהב שהיה מצופה על ההיכל ועל פני ההיכל ועוד ז' אלפים
ככרי זהב כל אלו הביאום ונגזום בסגל הכר ואבנים טובות שהיה
ההיכל בנוי בהם וערכין ג' של אבני יקר ונדבך אחד של עצי
אלמוגים והנדבכין שלשה הם מאבנים טובות ואורך אבן טובה אחת
של שבע באמה ורחבה ה' באמה שחקן דוד ואורך מרגלית אחת
עשר באמה כל אלה הכין דוד לבית הגדול לשלמה בנו:

משנה ו': מנין של אבנים ל"ו אלף ומנין המרגלית כד.
כל א' היה ההיכל בנוי בהם ג' נדבכין ונדבך א' של עצי האלמוגים
והיו מחופין זהב טוב ונהונים בכנין כל אלו החביאום הכשרים
שבישראל מפני נכבדנצר והאלמוגים מוהירין כוהר הרקיע:

משנה ז': אבנים טובות ומרגליות וכסף זהב שהקדיש דוד
המלך לבית הגדול אלף אלפי ככרי כסף ומאת אלפים ככרי זהב
ואילנות של זהב פרויים שהיו עושין פירות שש מאות וששים ושש
רבוא ככרי זהב טוב שהיה מתחת עץ החיים כגן הקודש כל אלו
נגלו לחלקיה הסופר ומסרם לשמשי"אל המלאך שישמרם עד שיקום
המלך דוד וימסור בידו הכסף והזהב עם הזהב שהתנדב שלמה
ועמהם ככרי זהב ואבנים טובות שאין להם דמים כל אלו נגזזים
ונסתרים ושמורים מפני חיל כשריים במקום הנקרא בורסיף:

משנה ח': פרוכת של זהב ז' שנכנס בהם י"ב אלפים
ככרי זהב ולכושיו הלויים ואבנטיים שלהם י"ב אלף מלכושים ואפוד
של כהן גדול שהיה משרת בהן ומעילו חוץ ממלכושיו הכהנים ע'
אלף ואבנטיהם ומצנפיהם ומכנסיהם כל אלו שעשה דוד להם לרצון
על ישראל ולקחום הכשרים בסוד שנתגלה להם כל התשמיש הזה
להיוחם לעתיד לרצון על ישראל:

משנה ט': כנורות שעשה דוד אלף ונבלים ז' אלפים לרצון
על ישראל צלצלים, לשיר ולחושבנות להודות ולהלל לאלהי ישראל

שנתנו לו למשה מסיני וכתוב עליהן מחתת רגלי כסא הכבוד אבן ספיר דמות כסא והכנורות מעצי אלמוגים היו מצופים זהב טוב ואבנים ה' על כל כנור וכנור שהיו מביאין אותם העננים והשעירים והרוחות שהיו משועבדי' לשלמה ועל כל כנור וכנור היה פעמון של נחושת קלל מלפני כסא הכבוד ואבן א' טובה יקרה ומעולה שחצב משה ברר סיני מחתת כסא הכבוד שעל אבן הספיר. הכל צפונים וננוזים בעין צדקיה שהיו יודעים הכשרים כסוד שיפלו ח"ו ביד צר שהיה שונא לישראל שכלים הללו אין משחמשין בהם אלא לרצון על ישראל והיו ננוזים אותם ברוך וצדקיה שהכשרים לא ישתמשון בהם ח"ו והמטינום עד היום שישונו ישראל לקדמותן ויקחו כבוד ויקרח עולם כשימצא להם איש דוד בן דוד שמו ויתגלה לו הכסף והזהב כשיהקבצו כל ישראל ויעלו עליה שליטה לירושלים אמן:

משנה י': ואלו הן משקלי הכסף הגנוזים בעין כהל על ידי ברוך וצדקיה כברי כסף ק"ך רבוא. ושל כסף טוב ק"ם רבוא. כלים של נחושת סירים של נחושת טוב מאתים רבוא. ושל ברזל ק"י רבוא. ושפחים שאין להם מצוקים ומצוקים של נחושת סביבות שער הנחושת כרזים שאין להם משקל כוורים של נחושת שאין להם משקל מחנה של זהב טוב ג' אלפים ושלחנות של זהב טוב מתחת העץ החיים העומד בגן הקודש ע' שהיו עליהם לחם הפנים אין ערך לדמיהן שקטים של זהב שכל סיני מעדנים תלויים בהם והן של זהב מזוקק שזוקק דוד מלך ישראל כל אלו גנום צדקיה:

משנה י"א: ואוצרות של זהב וכסף מימי דוד ועד צדקיה ועד שגלו ישראל לבבל מגינים של זהב רבי רבבות ושל כסף לשאין להם מדה מרגליות ואבנים טובות אלף אלפים ושי' אלפים ונ"ג אלף כל אלה צפונים וננוזים בחומת בבל וכתל ברזק לתחת הערבה הגדולה שכבבל שהיו תולים עליהם כנורותיהם ומכית יער הלכנן לקחו זהב מדה כורין אלף אלפים וחשע אלפים וכל הנביאים והחכמים והסופרים לא יוכלו לחשוב העושר והכבוד שהיה בירושלים:

משנה י"ב: ועוד י"ב אבנים טובות ביד תילק בן שימור חלוי נמטרו בידו להצניעם ולהחזירם לשבטים שהיו שמות השבטים חקוקים עליהם שהיו מאירות על ראשי השבטים מעולות ויקרים בדמיהן זו סו ואלו מלך ונביא ואיש לא ידע באיזה מקום נגנוו אלא תילק בן שימור הלוי ושאר העושר והכבוד שהיה בירושלים

לקח אֹתוֹ שְׁמֵי־אֵל הַמֶּלֶאךְ וְחֹזֵן וְהִרְאֹ אֹתוֹ שִׁמְרֵי וְחִילָק
 וְחִבְרִיָּהֶם הַלְוִיִּם לְסִיכָאֵל וְגַבְרִיאֵל וְכֹל יִשְׂרָאֵל הַחֲכִיאוּ הַכְּלִים עַד
 שִׁיקֹם מֶלֶךְ צְדָק לְיִשְׂרָאֵל וְלֹא עוֹד אֵלֶּה שְׁנִשְׁבְּעוּ שְׁכֹעֵה גְדוּלָּה אֵלֶּה
 וְאֵלֶּה שְׁלֹא יִגְלוּ הַכְּלִים הָאֵלֶּה עַד שִׁיקֹם דָּוִד בֶּן דָּוִד וַיִּמְסְרוּ בִידוֹ
 כָּל כֶּסֶף וְזָהָב וּמִתְנַלְיוֹת שֶׁהִטְמִינוּ בַשְּׁעָה שִׁתְּקַבְּצוּ גְלוּתֵיהֶם שְׁלֹ
 יִשְׂרָאֵל מִדֵּי רַחֲמוֹת הָעוֹלָם וַיַּעֲלוּ בַגְדוּלָּה וּמַעֲלָה גְדוּלָּה עַל אֶרֶץ
 יִשְׂרָאֵל. וּבַעֲנַת הָרִיא יֵצֵא נָהָר גְּדוֹל מִבֵּית קוֹלֵשׁ הַקְּדוּשִׁים שְׁשֵׁמוֹ
 נִיחֹן וַיִּשְׁטֹף עַד הַמְּדַבֵּר הַגְּדוֹל וְהַגְּדוֹל וַיִּתְּעַרֵב בְּנֶהָר פָּרָה וּמִיד
 יַעֲלוּ וַיִּתְּגַלוּ כָּל הַכְּלִים:

תמה מסכת כלים:

מדרש מעשה תורה:

שער שלשה שלשה פעמים בכל יום הכרוז יוצא ואומר
נח לאדם שלא נברא ועכשיו שנברא יפשפש במעשיו: ג' דברים
צריך אדם להתסכל בהם. כשיוצ' מבית הכסא אומר לעצמו ראה מה
דרכך. וכשסקין דם אום' ראה שבשר ודם אתה. וכשרואה את
הסת ראה מה אחריהך: ג' הקב"ה אוהבן מי שאינו כועס ומי שאינו
משתכר ומי שמעביר על מדותיו: ג' הקב"ה כועס עליהם. על מי
שנעור בלילה ואינו עוסק בתורה. ועל מי שעוסק בתורה ואיננו
מקיימה. ועל מי שעוסק בתורה שלא לשמה: ג' הקב"ה נותן להם
חן. חן תורה על לומדיה. וחן אשה על בעלה. וחן מקח על מקחו.
וי"א אף חן מקום על יושביו: ג' נחלין העולם הזה והע"הב. הדר
בארץ ישראל והמגדל בנוי לתלמוד תורה והמכריל על היין במוצאי
שבת: ג' דברי העוש' אותם יורש העולם הנור והע"הב. המפרנס
עניים והעושה צדקה וגמילות חסדים: ג' דברים צריך אדם לבקש
רחמים עליהם בכל שנה ושנה. על שנה טובה ועל מלך טוב ועל
תלום טוב: ג' דברים עומדים ברומו של עולם ובני אדם מולולין
בהם הזכרת השם בכל מקומות ובכל עת ונכלות הפה: ג' לא אמרו
אמת ונאכרו מן העולם הזה ומן העולם הבא. מרגלים. ידואג.
ובני המון הבארותי: ג' הקב"ה סכריו עליהם בעצמו על הרעב ועל
השובע ועל הפרנסה: ג' דברים מביאין ארץ האדם לידי עניורה.
המולול בגטילת ידים. ומי שאשתו מקללת בפניו ושותק. והמשתין
מים בפני מטהו ערום: ג' מביאין לידי פודגרא מנעול רחוק ומטה
קצרה וחשמיש כיוחר: ג' דברים מביאין את האדם לידי דאגרה.
גדול שער. גדול צפרנים. וכגרים פצועי: ג' אין תייהם חיים.

המצפה לשולחן חבירו. ומי שאשתו מושלת עליו. ומי שיסורין כאין
 עליו. וי"א אף מי שאין לו אלא חלוק א': ג' אין רואין דין של
 גהינם. חולי מעים. ודקדוקי עניות. והרשות: רכי מאיר אומר אף
 מי שיש לו אשה רעה ואינו מנרשה שנאמר ומוצא אני פר מסות את
 האשה: שלשה כשהם נוחנין נוחנין בעין יפה וכשהם נוטלין נוטלין
 כשבת. הרשות ארץ וים: ג' דברים מעין העולם הבא. שינה. שמש.
 חשמיש: ג' דברי אין נכנסין לגוף והגוף נהנה מהם סיכה ורחיצה
 ותשמיש: ג' דברים העושה אותן דמו בראשו וקרוב למית' יותר מן
 החיים. ישן ועומד. הקין דם ועומד. ששמש מטחו ועומד. וי"א
 אף השותה מים ועומד: ג' דברים אמרו רבותינו ו"ל אכל אדם כל
 מאכל ולא אכל מלה ושתה כל משקה ולא שתה מים אכילתו דם
 וזה תחילת חולי מעים. שתה ואכל ולא הלך ד' אמור
 אכילתו מרקבת וזהו תחילת רוח רעה. אכל והוא נצרך לנקבו
 דומה לתנור שהוסק על גבי אפרו וזהו תחילת רוח הפה: ג' דברי
 מרחיבין את הנפש. אשה נאה. ודירה נאה. וכלים נאים: ג' דברים
 ממעטין את הובל חוקפין את הקומ' ומאירין את העיני'. פח נקיה.
 וכשר שומן. ויין ישן: ג' דברי מחזירין את הנפש. בשר. יין. מרחץ:
 ג' מאכדין את המאונה. קול. צעקה. סערה: ג' צועקין ואינן נענין.
 המלוה מעותיו בלא עדים. והמחלק נכנסין לבניו בחייו. והקונה
 ארון לעצמו. וי"א אף מי שיש לו אשה רעה ואינו מנרש' ואף
 מי שיושב בעיר רעה ואינו יוצא ממנה: שלשה דברי נאמרו בפוך
 סגד' שער בעפעפי' ומפסיק את הרמעה ומעביר את בת המלך:
 ג' דברים נאמרו בסתח. מטטטם את הלב. ומסמא את העיני'.
 ומכחיש את הגוף: שלשה דברים נאמרו בצפרנים. גונזן צדיק.
 שורפן חסיד. וזרקן רשע: ג' תכיפות הן. תכף לסמיכה שחיטה.
 תכף לגטילה ידים ברכה. תכף לכ"הם אכילה: שלשה דברים
 נאמרו בגרונרות. ממעים את הכשפי'. ומאיר את העיני'. ומרבה
 הורע: שלש' דברי נאמרו כאשה. טפח כאשה ערוה. שער באשה
 ערוה. קול כאשה ערוה: ג' דברים אין אדם נצול מהן. עיון חפלה.
 ולשון הרע. והרהור: שלשה דברי האוס' נאנחים עליה' בכל יום.
 על החור ועל המילה ועל השבת שנתן לישראל: ג' אין להם
 סחילה. המתרעם על' מדוחיו. והמדבר אחר כפה ואחד כלב.
 והרואה דבר ערוה כחבירו ומעיד בו יחירי: ג' דברים אפילו
 עושין תשובה אין מוחלין להם. הבא על אשת איש והמבנה שם

רע לחכירו, והמחבר בקלון חכירו, וי"א אף המלכין פני חבר
 ברכים ואפילו בדבר הלכה: ג' הקב"ה שונאן, האוחז אמתו בידו
 ומשמש מטהו ערום, והמדבר דברי שבינו לבין אשתו
 בפרהסי': ג' דברים האדם ניבר, בכיסו בכוסו ובכעסו, וי"א אף
 בשחקו: שלשה דברים מוקינין את האדם, הדר בעליה, והמגדל
 תרנגולין בחוק ביתו, והמדבר ואינו נשמע: שלשה דברי מעבירין
 את האדם על כבוד קונו ועל כבוד דעתו, מלכות, ויצר הרע, ורוח
 רעה: ג' דברים אמרו חכמים, יש נושא אשה לשם שמים, ולשם
 ממון, ולשם זנות, הנושא אשה לשם זנות עליו הכתוב אומר אבל
 ולא ישבעו הזנו ולא יפרצו וסוף יוצא ממנה בן סורר ומורה,
 והנושאה לשם ממון עליו הכתוב אומר כי בני זרים ילדו וגו' עתה
 יאכלם חרש את חלקיה' חרש נכנס וחרש יוצא והממון בורח ממנו
 ולבסוף יצטרך לבריוחה, והנושאה לשם שמים עליו הכתוב אומר
 ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך, ולבסוף יוצאין ממנו בני
 שמושיעין את ישראל: ג' דברי צריך אדם ללמוד, שתישה, וטילה,
 וכתיבה: ג' דברים מכהות עיניו של אדם, המסתכל בקשת, וכידי
 כהנים בשעה שנושאים כפיהם, והמסתכל בפני המת, וי"א המסתכל
 בפני נשיא כשהוא חן: ג' דברים מקצרין ימיו של אדם, מי שנחתן
 לו ספר, תורה לקרות ואינו קורא, וכוס של ברכה ואינו מברך,
 והנהג גדולה לעצמו, וי"א אף מי שהראה ספר חורה ואינו עוסד
 בפניו: ג' דברים מאריכין ימיו של אדם, המאריך על שולחנו
 המאריך בתפילתו והמאריך בבית הכסא: ג' עוים הם בלב בחיות
 חרנגול בעופות ישראל באומות, וי"א צלף כאילנות, וי"א אף עז
 ככהמה דקה: שלשה נבראו בלא חטא, עמר' אבי משה וישי אבי
 דוד וכלאב בן דוד: שלשה אין להם סחילה הגר שחזר לקלולו,
 והבועל אשה גדה, והמוכר ארומה לשם חולין: ג' אין להם קבורה
 הנהג' מאיריהן של כותי', והאוכל במקו' אחד ומברך במקו' אחר,
 והמכבד בקלון חכירו: ג' דברים שאל רבי יהושע בן לוי את מלאך
 המות, אמר לו וכשאתה נכנס לחולי כיצד אתה יושב אמר לו
 מראשוחיו, ואל רחש בפניו מפני שאני יושב בפניו, וכשהדבר
 בעיר אל חלך כאמצע הדרך, ג' טיפות אני מטיף מן התרב מאחת
 סת, ומאתה מסריח, ומאתה פניו מוריקות: ג' מפתחות לא גמרו
 ביד שליח ואלו הן של חיה ושל גשמי' ושל חיי' המתים, של
 חיה רפתיב וישמע אליה אלהים ויפתח את רחמה, ושל גשמיים

דכתיב יפתח ה' לך אוצר המוכ. של החיית המתים דכתיב וידעת
 כי אני ה' בפחתי את קברתיכי: שלשה דברי אמר ח"ל. לעולי
 יאכל אדם וישת' פחות ממה שיש לו. וילכש ויתכסה במה שיש
 לו. ויכבד אשתו וכניו יותר ממד' שיש לו שהיא תלוי בקונו והן
 תלויין בו: שלשה ספרים הם. הראה ספר ירמיהו בחלום ידאג מפני
 שהוא ספר פורענות. ספר מלכים יצפה לגדולה. ספר ישעיהו
 יצפה לנחמה: שלש' ספרי כתובי' הם. הראה ספר איוב ידאג
 מן הפורענות. ספר משלי יצפה לחכמה. ספר תילים יצפה לחסידות:
שער ארבעה ארבעה דברים צוה ר' יהודה בן נתניה
 את תלמידיו הודרו בכבוד חביריכם שהוא כבודכם והודרו בזקן
 ששכת תלמודו מחמת אונשו שלוחות ושכרי לחות מונחות בארון.
 ומנעו ארה בניכם מן ההניון והושיב' בין ברכי חכמים. וכשאתם
 מתפללים דעו לפני מי אתם מתפללים. והודרו בכני עניי' וככני עם
 הארץ ללמדם תורה שמא מהם תצא תורה: ארבעה משלי' אמרו
 חכמי' זכרונם לכרכה אם יכבס אדם שק ויתלבן בן חמצא דעת
 בכסילי'. ואם יעלת חמור בסולם בן חמצא דעת בשומי'. ואם ידור
 גדי עם נמר בן הדור כלה עם חמותה. אם תראה עורב כלו לכן
 בן חמצא כשרה בנשי': ארבעה סימנין הן סימן לע"ז נגעים. סי'
 לנבלות הפה אסכרה. סימן לשנאת הנם ירקון. סימן לגמות הרוח
 עניות: ארבעה דברים רעי' לבני אדם. בטילת מלאכה. ושיתרה
 ילדי'. ועצת ילדים. ורוח גביהה: ד' דברים יפים לבני אדם מלאכה
 ותורה ועצת זקנים ורוח נמוכה: ד' דברים קשים זה מזה סכת כלב
 קשה בגוף. חולי מעים קשה טמטת כלב. אשה רעה קשה משתיהן.
 חסרון כים קשה מכולם: ארבעה חשובין כמת עני ומצורע וסומא
 ומי שאין לו כנים. עני דכתיב כי מתו כל האנשים המבקשים את
 נפשך וכי מתים היו והלא דתן ואבירם חיו אלא שירדו מנחלתן.
 מצורע דכתיב אל נא תהי כמת. סומא דכתיב כמתשכים הושיבני
 במתי עולם. ומי שאין לו כנים דכתיב הכה לי כנים ואם אין מתה
 אנכי: ארבעה דברים נאמרו כנחש. הראה נחש בחלום סימן
 יפה לו. הרגו אברהם פרנסחו. נשכו בן זכר עולה לו. ספר עמו
 דכריו נשמעי' לפני המלך: ד' תלמידים היו לו לאליהו ואלו הן
 מיכה. ויונה. ועובדיהו. ואלישע: ארבעה דברי' קשים לכשפים.
 המקנה כחרסי' והאוכל ירק מאגודה כשרי' קשורה והטובל בנהר
 או במרחץ ואינו שומץ ידיו ורגליו וההורג כנים על כרעי' המטה:

ארבעה דברים צריך לו לאדם להחזיק בהם חזרה וסעודה ותפלה ודרך ארץ. חזרה דכתיב חזק ואמצו לבבכם. סעודה דכתיב קוה אל ה' חזק ואמץ לבך. תפלה דכתיב תפלה לעני כי יעטוף. ררך ארץ דכתיב חזק ונתחזק בעד עמנו: ר' דברים הקב"ה מעיד עליהם. על רווק הדר בסדך שלא טעם טעם חטא. ועל עני שמצא אבדה ומחזירה לבעל. והרן דין אמת לאמיתו. והכודל ממשפח שקוראי עליה ערער: ר' צריכין להודות. יורדי הים. והלכי מדברות. ומי שחלה ונתרפא. ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא ובכלן כתיב יודו לה' חסדו: מפני ארבעה דברים ממונם של בעלי בתים נמטר לפלסוח. על מלוח ברביה. ועל מאחרי שפתח פרעויה. ועל פוסק צדקה ברבים ואינו נוחנה. ועל מי שיש בירו למחות ואינו מוחה: מפני ארבעה דברים המאורות לוקין. על כותבי פלסטר. ועל מעידי עדות שקר. ועל מגדלי בהמה דקה. ועל קוצצי אילנות טובות: ר' בתוח אינן מקבלות פני שכינה. כת לצים. כת חנפאי. כת רמיה. כת שקרים. כת לצים דכתיב ובמושב לצים לא ישב. כת חנפים דכתיב כי לא לפניו חנף יבא. כת רמיה דכתיב לא ישב כקרב ביתי עושה רמיה. כת שקרים דכתיב דובר שקרים לא יכון לנגד עיני: ר' דברי' מבטלין רוע גזירה. צדקה צעקה שינוי השם שינוי מקום. צדקה דכתיב צדקה חציל ממות. צעקה דכתיב ויצעקו אל ה' בצר להם. שינוי השם דכתיב שרי אשתך והדר וברכתי אותה. שינוי מקום דכתיב ויאמר ה' אל אנרים לך לך מארצך וממולדתך וכתיב ואעשך לגוי גדול: ארבעה דברי' העושה אות' דמו בראשו. היושב בצלו של מת. והעומד ערום לאור הנר. והמכבה את הנר בפיו הרי זה נכפה. והמשמש מיטתו לאור הנר יוצאי' ממנו בנים כעורי' ונכפים: ר' צריכין שימור בשעתן חולה. חיה. חתן. וכלה: ארבעה דברי' צריכין שימור לעולם. חינוק. ומלך. וכהן גדול. ותלמיד חכם:

שער חמשה חמשה דברים אין הרעת סובלתן. רל נאה. וזקן נואף. ועשיר גבב. ופרנס הסתנא' על הציבור חנם. והמגרש את אשתו שנים או שלשה פעמי' ומחזירה: ה' דברי' אין אדם רשאו להתהלך בהם. שנאה ענות נקמה עלילה קנאה: ה' דברים האוכל אותם דמו בראשו. האוכל שום קלוף וביצה קלופה וכצל קלופה והשוחה משקין מגולין ומשקין מזונין שעבר עליהם הלילה: ה' דברים העושה אותם דמו בראשו. הלן ככית הקברות והיוצא

יחידיו כלילה והנכנס פתאום לביתו או לבית אחר והמקו דם ומשמש
מטחו ושאינו מאפיל מטחו בשעת החשמיש: ה' דברי אין אדם
רשאי להלך בהם. שנים שותלים ורקל ביניהם. והישן בצל דקל
יחידיו. והגפנה בין דקל לכותל. והמוצא מים ברשות הרבים ועובר
עליהם. והשותה מים מנולין: חמשה דברים נאמרו בשם. משחין.
מצהיל פני. והורג שרצים שבבני מעים. ומרכה זרע. ומוציא
חאוה. וי"א אף מכניס את האהבה: ה' דברים הם שיש בכל אחד
א' מששים. דבש אחד מששים כמן. אש אחד מששים בניהנם.
שבת אחד מששים מהעול' הבא. חלום אחד מששי' מנבואה. שינה
אחד מששי' מסיחה: חמשה דברים נאמרו בשור בחלום. רוכב עליו
ימות. האוכל מכשור יעשיר. בעטו דרך רדאקה לפניו. נושכו יסורין
באין עליו. נגזע ירחיו בניו מנגחין בהלכה: ה' דברים הקב"ה
מתחרט עליה' שכראם. כשרי' וישמעאליו יצר הרע וע"ז ועל
ישראל שגלו: ה' דברים מעמיד' את החכמה. האוכל פת אפויה
כל צרכה. וביצה מגולגלת בלי מלח. ושותה משיירי העסה. וטובל
במלח ואוכל. והרגיל בשמן זית: ה' דברי' נדמו לאדם הראשון
ולקו. שמשון בבחו. שאול בצוארו. אבשלום בשערו. אסא ברגליו.
צדקיהו בעינו. שמשון בסחו ולקה בכחו שנאמר ויט בכח. שאול
בצוארו ולקה בצוארו שנאמר ויקח שאול ארז החרב. אבשלום
בשערו ולקה בשערו שנאמר ויהוק ראשו באלה. אסא ברגליו ולקה
ברגליו שנאמר לעת זקנתו חלה ארז רגליו. צדקיהו בעינו ולקה
בעינו שנאמר ואת עיני צדקיהו עור:

שער ששה דברים צוה רבינו הקדוש את בנו בשעת
פטירתו. אמר לו אל תדור עם אדם רשע מפני שאומרים אוי
לרשע ואוי לשכינו. ואל תישן על מטת ארסיה משום מעשה שהיה.
ואל תשב בעיר שראשה הלמיד חכם. ואל תעמוד בפני השור כשהוא
עולה מן הנהר מפני שהשמן מרקד לו בין קרניו. ואל תכרח מן
המכס שמא אתה ספסיד הכל. ואל תצא בדרך כערבי שכתורת
זכרבי ימים טובים ובלילי רביעית ונמוצאי החג שאגרת כר
סחלת יוצא' בי"ת רבבות של מלאכי הכלה ולא ידעינין באיזה שעה.
ומשום רבי עקיבא אמרו שכל אחד ואחד יש לו רשות לחבל: ו'
דברים צוה רבי עקיבא את רבי שמעון בן יוחאי כשהיה חבוש
בבית האסורין. אמר לו למדני תורה אמר ליה איני מלמדך סוף
אתה נמסר למלכות. אמר ליה בשם שהעגל רוצה לינק כך הפרה

רוצה להניק. אמר לו ומי הוא כסכנה אמר ליה העגל הוא כסכנה.
 מיד פתח ואמר לו אם בקשרה ליחנק החלה באילן גדול. ואם
 בקשת ללמוד בנך תורה למדהו כספר מזנה. ואל תבשל בקדירה
 שבשל בה חבירך. ואל תכנס לעיר או לכיתך פתאום. כהך בגרה
 שחרר עבדך ותן לה: וי דברים צוה רבי עקיבא ארז ר"י. עשרה
 שבתך חול ואל תצטרך לבריות. ואל תשב בנבהה של עיר. ואל
 תגביה פתחך יותר מפתחי של חבירך. ואל תעבור אחורי ביר
 הכנסת בשעה שהציבור מתפללין. ואל תמנע מרגליך מנעלים קיץ
 וחורף. והוי משכים ואוכל בקיץ מפני החמה וכתורף מפני הצינה:
 ששה דברים העושה אותן אוכל פירותיו בעולם הזה והקרן קיימת לו
 לעולם הבא השכמת בית הכנסת ועיון תפלה וקבור חולים והכנסת
 אורחים והרן את חבירו לכף זכות שלא בפניו והמקדש על היין
 בערבי שבתות: ששה דברים העושה אותם דמו בראשו. לעולם יתרחק
 אדם מן הפורעניות ומן ספקות ומן הדומה לו ומן הרשות ומן הפקדון
 ששמו פקדון וסופו לריב וממלאכת הציבור ומגסות הרוח: ששה דברים
 יפים לחולה זיעה שינה עיטוש הילוך מעי קרי חלום. זיעה דכתיב
 בזיעת אפך תאכל לחם. שינה דכתיב ישנתי או ינוח לי. עיטוש
 דכתיב עטישותיו תהל אורי. קרי דכתיב יראה זרע יאריך ימים.
 הילוך מעי דכתיב מהר צואה להפתח. חלום דכתיב ותחליטני
 ותחיינו: ששה דברים נאמרו בכני אדם שלשה כמלאכי השרת
 ושלושה ככהמה. מהלכין בקומה זקיפה. ומדברין בלשון הקודש. ויש
 בהם דעת ובינה כמלאכי השרת. ושלושה ככהמה ושוחטין.
 ופרין ורביץ. ומצויאין רעי ומתים ככהמה: ששת דברים נאמרו
 בשנים שלשה בכני אדם ושלושה כמלאכי השרת. רואין ואינן גראין
 ופורחין ואין בהם קנאה ושנאה כמלאכי השרת. ושלושה בכני אדם
 אוכלין ושוחטין ופרין ורביץ ומתים: ששה הם מלאכי המות. גבריאל
 על המלכים. קבציאל על הבחורים. משכיר על החיות. משחית על
 הקטנים. אף וחסה על האדם ועל הכהמה: לעולם יהא אדם יודע
 מצל מי יושב ומצל מי עומד ומצל מי מסב ומצל מי מסיח ומצל
 מי חוחם את השטר ומצל מי קורא: ששה דברים נאמרו בעמי
 הארץ. אין מוסרין להם עדות. ואין מקבלין מהם עדות. ואין מחלזין
 עמהם בדרך. ואין מגלין להם סוד. ואין מסריון על אביהם. ואין
 עושין אותם אפטרופסין על היהומים ולא על קופה של צדקה:
 ששה דברים צוה רבינו הקדוש את בנו שלשה מראת שמים ושלושה

סדרך ארץ. אמר לו בני אל תאבל לתם כשבת עד שתגמור את הפרשה. ואל תישן על סטחך עד שתקרא קריאת שמע ותתפלל. ואל תנגם באחרונה לבית המדרש. ואפילו היה לך כמה עבדים וכמה שפחות אחוה בעצמך הצע את מטהך. ואל תסיח אתרי הכותל מפני שאונים לכותל:

שער שבעה שבעה דברים נאמרו בגמי הרוח. כל מי שיש בו גמות הרוח כאלו עובד ע"א. וחורתו משתכחח. ושכינה מסתלקת ממנו. ויסורין באין עליו. ותקלות באות על ידו. ונמסר לידי מחנות בשר ודם. וסופו נכשל באשת איש: ז' דברים נאמרו בעונה מי שיש לו עונה זוכה לחיי העולם הבא וחורתו משתמרת ושכינה עמו וניצל מן הפורענות ולא האונה לו רעה והכל מרחמין עליו וניצל מאשת רעה: שבעה מתעסקין בצרכי ציבור הפרנסים הדיינים החונים השמשים הסופרים ונבאי צדקה ומלמדי תינוקות ועליהם נאמר והמשכילים יוהירו מזהר הרקיע: שבעה יורדי לניהגם המינים והמוטרים והמוסרים והמתכבד בקלון של חכירו והמכנה שם רע לחכירו והמלבין פני חכירו ברכים והבא על אשת איש: ז' דברים נצטוו בני נח. על הדיינים ועל ע"א ועל גילוי עריות ועל שפיכות דמים ועל קללת השם ועל הגזל ועל אבר מן החי: שבעה דברים נבראו קודם בריאת העולם. הורה וכן ערן איהנם ושמו של משיח זכסא הכבוד ובית המקדש והשוכה. תורה דכתיב ה' קנני ראשית דרכו. גן ערן דכתיב ויטע ה' גן בעדן מקדם. גיהנם דכתיב כי ערוך מאחמול הצתה. שמו של משיח דכתיב לפני שמש יגן שמו. כסא כבוד דכתיב כסא כבוד מרום מראשון. בית המקדש דכתיב מקדש ה' כוננו ידיך. השוכה דכתיב כמרם תחיל ילדה ואומר השוכה אנש עד דכא: שבעה שמות ליצר הרע. ערל טמא רע שונא אכן מכשול צפוני: שבעה אין להם חלק לעולם הבא. המזכיר את השם בכל עת וככל מקום. והמקטיר לבונה לע"ז. והקורע כנריו בתמחו והלוחש על המכה ומזכיר עליה ארז השם. והמלה כספו כריבית. והמשלח מדנים בין האחים: שבעה דברים. נוח לו לאדם שלא נברא משנברא. ימות ואל יראה אותם. ימות ואל ימותו בניו בחייו. ימות ואל יתענה. ימות ואל ימסר ביד בשר ודם. ימות ואל ילכין פני חברו ברכים. ימות ואל יבא על אשת איש: שבעה הם מנדוין לשמים. מי שאין לו מוחה בביתו. ומי שאין לו עיצרה כבגדו. ומי שאין לו הפילין כראשו וכורועו. ומי שאינו

מתעסק במצוה. ומי שאין לו אשה. ומי שאין לו בנים. ומי שיש לו בנים ואינו מגדלן לחלמוד תורה: שבעה פתחים הם פתורים מן המזוה. בית החבן. ובית העצים. ובית הכורסקי. ובית האוצרות. ובית המרחץ. ובית שאינו נבנה עשרה טפחים. ובית הבסא: שבעה אבות כרותי ברית. אברהם יצחק יעקב משה ואהרן ופנחס ודוד. אברהם דכתיב ביום ברית ה' את אברם ברית. יצחק דכתיב ואת בריתי אקים את יצחק. יעקב דכתיב וזכרתי את בריתי יעקב. משה דכתיב על פי הרכרים האלה כרתי אתך ברית. אהרן דכתיב ברית מלח עולם. פנחס דכתיב והיה לו ולורעו אחריו ברית כהונה עולם. דוד דכתיב כרתי ברית למשיחי נשבעתי לדוד עבדי: שבעה רועים הם ודוד באמצע. אדם שחושלח בימינו. יצחק ויעקב ומשה משמאלו. ואברהם לאן הלך אלא שהוא עומד על פתח ניהנם להציל את בניו מניהנם:

שער שמונה שמונה נסיכי אדם הם. ישי שאל שמואל עמו צפניה חזקיהו אליהו ומשיח: שמונה שמוה למשיח. ונתן צפה משיח פלא יועץ אל גבור אבי עד שר שלום:

שער השעה ט' נכנסו לגן עדן בחיים ולא טעמו טעם מיתה. בנימן בן יעקב. כל אב בן דוד. סרח בת אשר. בתיה כר פרעה. אליעזר עבד אברהם. ועבד מלך הכנעני. ומשיח. ואיהו. ויעבץ בנו של רבי יהודה הנשיא. וי"א אף רבי יהושע בן לוי:

שער עשרה עשרה דברים נכראו בערב שבת בין השמשות. הקשת. והמן. והבאר. ועמוד הענן. ועמוד האש. והכתב. והמכתב. והלוחות. ומקלו של אהרן. והשמיר. וי"א אף המויקין וקברו של משה רבינו עליו השלום ואילו של יצחק אבינו: עשרה קבי חכמה ירדה לעולם. השעה נטלו ישראל ואחד כל העולם: עשרה קבי ירדה לעולם. השעה נטלו רומיים. ואחד כל העולם כלו: עשרה קבי כשפים ירדו לעולם. השעה נטלו מצריים ואחד כל העולם: עשרה קבי זנוח ירדו לעולם. השעה נטלו ישמעאלי ואחד כל העולם: עשרה דברים קשים זו מזו בעולם. הר קשה כחל מחתכו. כחל קשה אש מפעפעו. אש קשה מים מכבין אותו. מים קשים עבים מכלין אותם. עבים קשי רוח מפורתן. רוח קשה נף מכלו. נף קשה מחר שוברו. מחר קשה יין מפינו. יין קשה שינ' משכתחו. שינה קשה מיתה קשה הימנה. וצדקה חציל מיתה דכתיב צדק חציל ממות. וי"א אף אשה רעה קש' מכולן שנא' ומצא אני מר ממות

את האשה וגומר טוב לפני האלהים ימלט ממנה: עשרה דברים
נאמרו בלב, הלב רואה, הלב שומע, הלב יודע, הלב מדבר, הלב
הולך, הלב נופל, הלב צועק, הלב עומד, הלב שמח, הלב מתנחם,
הלב רואה שני ולכי ראה הרבה, הלב שומע שני ונחה לעבוד לב
שומע, הלב יודע שני לב יודע מרת נפשו, הלב מדבר שני ודברתי
אני אל לבי, הלב מהלך שני לא לבי הלך, הלב נופל שני ארץ
ישול לב אדם, הלב צועק שני צעק לבם אל ה', הלב עומד שני
היעמוד לבך, הלב שמח שני שמח לבי, הלב מתנחם שני דבר
על לב ירושלים וקראו אליה וגומר:

הם מדרש מעשה תורה:

ספר אלדר הרני:

בשמך עליון קוני. אשים כל כפתוני. ואשית כל רעיוני.
אל אלדר הרני:

ישחבך שמו של סלך סלכי המלכים הקב"ה שבחר בישראל
מכל האומי' ונתן להם תורה ומצות והברילם משבעי' לשונות וצוה
אוחם לקיים שש מאות ושלוש עשר' מצות לעשות ולקיים כל מצוה
בזמנה ובזמן שהיו עושי' רצונו של מקום לא שלמה בהם אומה
ולשון עד שעמד בהם ירבעם בן נבט ועשה שני עגלי' של זהב
והטא וההטיא את הרכי' ונחלקה מלכות ב"ד. מה עשה כנס את
ישראל ואמר להם קומו ונלחם עם רחבעם בן שלמה ואנשי ירושלים.
אמרו לו למה אתו נלחמי' עם אחינו ועם בן אדונינו דוד. אמרו
לו כל זקני ישראל אין לך בכל שבטי ישראל גבורי חיל' ואנשי
המלחמה יותר משבט דן. הלך ואמר להם קומו והלחמו עם בני
יהודה. אמרו לו בחיי דן אבינו אין אנו עושין מלחמה עם אחינו
ועם בן אדונינו ולא נשפך דם ארצה. סיד נשקו בני דן התרכות
והרסחים והקשתות ומסרו את עצמם להלחם עם ירבע' ראה הקב"ה
כונתם שהיתה לטובה והצילם משפיכות דמים. והיו סכריון כל'
שבט דן ואומרים גוסו בני דן וצאו סארץ ישראל וכאו ארץ מצרים.
ויתיעצו כל' נשיאיהם ויאמרו הלא כתיב בחורת משה לא חשבו
בדרך הזה עוד. והיאך אנתנו יורדין למצרים. עוד היו נועצים אל
ארץ אדום ועמון. וכשמצאו שהקב"ה סנע מלהוריש ארץ גבולם
ולהלחם עמם סנעו עצמם מללכת אל ארצם. והקב"ה נתן להם
רוח טובה והיו עולין בני דן עד נחל קישון ונוסעים על הגמלים
וחונים עד שהגיעו לארץ כוש ומצאו ארץ טובה ושמנה ארץ רחבת

ידיים וארץ גנור ופרדסים ושדורה וכרמים ולא הניחום בני כוש לשבת עמם עד שברחו ברית להם. כי פחדו מהם והיו בני כוש פורעין סם לבני דן. וישבו שני רבות עד שפרו ורכו מאוד. ועוד נסעו שלשה שבטים מישראל נפתלי גד ואשר ויסעו גם הם מארץ ישראל והיו נוסעים וחוני' עד שבאו אל גבולם של שבט דן והרגו סבני כוש עד אין מספר ולקחו מהם ארצם מהלך מאתים יום על מאתים יום והיו עושין מלחמה עד היום הזה. והלכו ארבעה שבטים הנזכרים ובטחו בקונם. ועזרום השם במלחמותם. ופרו ורכו ממלכות עדינה והיתרה ידם בעורף אויבי' ועוד עזרום ויקבצם עם אהלה ואהליבה אחיותיהם והם חוני' כחומה הנקרא דהכ דכי והם נלחמים עם שבע מלכיות ושםם ארדא וחיסקט וסרמי' וקאקא והוהם ורוטרום ולודים. והם מעבר לנהרי כוש לקיים נביאות נביא צפני' מעבר לנהרי כוש עתרי בת פוצי יבילון מנחתי :

ואלה השבטי' יש להם זהב לרוב וצאן ובקר וגמלים וסוסים וחמורים הרבה מאוד והם זורעי' וקוצרי' ויושבים באהלי' ונוסעים וחוני' מגבול לגבול מאתים יום על מאתים יום ובמקום שהם חוני' אין לך מקום שתכנם שם הנל בני אדם כי אם שדורה וכרמים ופרדסים וגנור :

ושם המלך ביקר תפארת גדולה ומלכות עחיאל בן מיכאל משבט אשר ודן בארבע מיתות ב"ד סקילה שריפה הרג וחנק. וכי יצעק הצועק בקול שופר יצא השר צבא. וכי ימעטו החיילות יהי מאה ועשרים דגלים. וכל דגל אלף איש. וזה מקצת שבט אחד ויוצאי וילחם מלחמתו ויחזור ובשיביא השלל מארץ כוש מחלקי' אותו ליוצאי הצבא. ארבעה שבטים אלו כל שבט ושבט יש לו מהלך שלשה חדשים ושלל כל שבט לשבטו כלבד. וכניהם כחול אשר על שפת הים והם גבורי חיל. וכעת שילחמו יאמרו לא טוב היום לנוס ולא ינוס ישראל ויחזק לבו בקונו ה' אל עליון קונה שמים וארץ גבור מלחמה וישפכו דמי אויב במלחמ' וכמה פעמי' עשו בני כוש כפי על נפשם ויקוננו. ובחולת ישראל חפרת וחשיש :

ועוד סבני משה רבינו ע"ה חוני' אצל הנחל ששמו שבטיון. ונקרא כן על שם שנמו מא"י והנחל יסוב אותם. והגויים קוראים לנחל ההוא סבטיון. והקף הנהר מהלך ג' חדשים מרובע. והם שוכני' בכתים וחצרים ובסגדלי' ואין עמם דבר טמא לא עוף טמא ולא חיה טמאה ולא כלבים וזאבים לא חיה רעה ולא זכוב ולא

פרעוש וכינים ולא עורבים ולא עקדנים ולא נחשים ולא שועלי
 ולא אריות ולא נמרים. וזלה צאן וכקר. וצאנם יולדות ב"פ כשנה.
 והם זורעים וקוצרים ועמם כל מיני פירות שבעולם וכל מיני
 קטניות וקשואים ואבטיחים ובצלים ושזמים והם בעלי אמונה ובעלי
 חורה ובעלי משנה ובעלי תלמוד. וכשהם שוני' אומרים אמר יהושע
 ב"נ מפי הגבורה. ואינם מזכירים שם הכס ולא יודעים אותם.
 ואינם יודעים לדבר כי אם בלה"ק: ויש להם הלכות יין נסך והלכות
 שחיטה והל' טריפות חמורים מדברי סופרים. שמשר"עה החסיד
 בהם יותר מד"ס והם מהורים וחסידים וצדיקי' ואינם נשבעין בשם.
 ואם ישמעו משום אדם שהוא נשבע בשם אומרים לו עני למה
 נשבעת בשם המפורש. ואיך חשא השם בפיך. וכי פרה הוא
 שתאכלנו או סים שחשחה אותו. אין לך הנאה מהזכרת השם
 לבטלה. בוא וראה שבעון השבועה הבני' מתים כשהם קטנים. והם
 בעלי אמונה וחסידים ויתיו הרבה כמו מאה ועשרים שנה ולא
 ימות להם בן בתוי אביו. ויראו בנים וב"ב שלשה וארבעה דוחת
 והם זורעי' וקוצרי' ונער קטן הולך עם מקניהם מהלך כמה ימים
 ואינם מחייראים משום דבר לא מחיה רעה ולא משרים. ולא מכל
 נוק שבעולם. מפני שהם קדושים וטהורים צדיקי' וחסידים. שעדיין
 הם מחויקים בקדושתו של משר"עה לפיכך נתן להם הקב"ה כל
 הטובה הזאת. והם יושבי' לכרם ואינם רואים בני אדם ולא בני
 אדם רואים אותן. אלא הדי' שבמים שיושבים לצדם והם מעבר
 לנהר כוש. ונהר שבטיון חולק כיניהם. והם שכתוב בהם לאמור
 לאסורים צאו ולאשר בהשך הגלו. ויש להם זהב הרבה עד מאוד
 והם זורעים פשתן ומגדלים הולעת שני. ועושים מהם בגדים נאים.
 והם רכים ביותר. יותר כפלים מיוצאי מצרים. וכארכעה שבטי'
 הללו אמר הוי ארץ צלצל כנפים אשר מעבר לנהר כוש. ורוחב נהר
 שבטיון מאתים ועשרים אמה כמטחוי קשת. והגהר מלא חול ואבנים
 וכולו הולך למרחוק וקול האבנים כרעש גדול. ומגלי הים וברוח
 סערה וכלילה נשמע קולו עד מהלך חצי יום. ויש להם מעיינות
 רבות ויקבצו המים ל ברכה אחת. וישקו מהם את ארצם. ובאותה
 הברכה ישרצו כל מיני דגים וסכיבותי' ישרצו כל מיני עוף הטהורים.
 והנהר והחול והאבנים הזלכים כל ימי השבוע וכשכת ישבות. וינח
 מע"ש עד מ"ש. ומעבר לנהל אש שלא יוכל שום אדם לגעת אל
 הנחל במהלך מיל. והאש ילחך כל מה שסכיבות הנהר שתוציאנו

הארץ. וארבעה שבטים הללו הולכים עִם מְקִנֵיהֶם אֶצֶל שְׂפַרְתָּ הַנְּהַר לַנּוֹז אִתָּהּ צֹאנִים. כִּי הִיא אֶרֶץ שְׂמֹחָה וְנָקִיָּה. לֹא תִשְׂרֹשׁ לֹא קֹץ וְלֹא דֹדָר וְלֹא עֵשֶׂב וְלֹא יֶרֶק. וְכִשְׂרָאוּ אֹתָם בְּנֵי מִשְׁרָעָה הֵם מִתְקַבְּצִים וְעֹמְדִים עַל שַׁפְתֵּי הַנְּחָל. וְהֵם צֹעְקִים אֵלֵיהֶם וְאֹמְרִים חַי הִיָּה חַי הִיָּה הֲרֵאוּנוּ בְנֵי דָן הַמִּסִּים וְהַגְּמִלִים וְהַחֲסֹרִים שְׁלֵהֶם. וַיֹּאמְרוּ כִּמָּה אֹרֶךְ זֶה וְכִמָּה אֹרֶךְ צְוֹאֲרוֹ וְכִמָּה אֲזוּנֵי קַמְנָה תִּרְאֶה כִּמָּה הוּא מִחֹקֶן וְהֵם צְרִיקִי וְחֲסִידִים וַיֹּשְׁבִים בְּמַחֲשָׁבֹת שֶׁקָּם וְשָׁאֵן: וְהִבֵּהּ בֹּא אֶצְלִי צְרִיק זֶה מִן הָאַרְבַּעַת שְׁבָטִים הַלְלוּ וְהוּא מִשְׁכַּם דָּן וְהַקְבִּיָּה גְלָה אֹתוֹ אֶל בְּנֵי הַמִּפְחָרִים בְּכָל פִּיֹּאחַ לְבָשָׂר אֹתָם בְּנַחֲמֹת מִוֹכֹחַ זֶכֶךְ הִיָּתָה יִצְיָאָהוּ מֵעֵבֶר לְנֹהַר כּוֹשׁ נִכְנַם בַּיּוֹם הוּא וְאַחַד מִשְׁבָּט אֲשֶׁר לִסְחֹר עִם אֲנָשֵׁי הַסְּפִינָה וְלִקְנֹת מֵהֶם כְּגָדִים. וְהִיָּה לָהֶם רִיחַ סַעְרָה עַד שְׁקִיעוֹת הַחֲמָה. וְהִלְכוּ כָּל הַלַּיְלָה בְּרוּחַ סַעְרָה עַד שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ מִן הַחַיִּים. וְכֹאֵר הַבּוֹקֵר הַשְּׁלִיךְ אֹתָם הַרוּחַ אֶל אֹמֵת אֶחָד וְשֵׁמָה רִוְטָרוֹם וְהֵם מִכְנֵי כּוֹשׁ וְהֵם אוֹכְלִין בְּנֵי אָדָם וְסִיר שְׂרָאוּ אֹתָם לִקְחֹם וְהָיָה אֹתוֹ הָאֲשׁוּרֵי שְׁמֵן וּבְרִיָּיָה מֵעֹנֵג וּמִפּוֹנֵק וְסִיר הֵיוּ אוֹכְלִין אֹתוֹ כִּשְׂהוּא חַי וְהָיָה צֹעֵק וְאֹמֵר אוּי לִי אֲסִי כִּי יִלְדַתְנִי שֶׁהַכּוֹשִׁים אוֹכְלִין אֶת כְּשָׂרֵי וְנִסְלוּ זֶה הָאֲחָד וְנִתְנָה אֹתוֹ כְּקוֹלֵר עַד שֶׁהָיָה בְּרִיא וְשֵׁמֵן וְהָיוּ נוֹחֲגִי לוֹ לֵאמֹל וְלֹא הָיָה אוֹכֵל. וְהָיָה עִמָּהֶם זְמַן רַב עַד שֶׁעָשָׂה הַקְבִּיָּה עִמּוֹ נֶס. וְכֹאֵר עֲלֵיהֶם חַיִּלוֹת גְּדוֹלוֹת וְהִרְגוּ אֹתָם וְשָׂבוּ וְכוּזוּ אֹתָם וּבְכַלֵּל הַשָּׁבִי גִשְׁבָּה שֵׁם נֶס הַצְּרִיק אֶלְדָּד הַרְנִי:

וְאַרְתָּהּ הָאוֹמֵת שֶׁנִּשְׁכַּח בְּיָנֵיהֶם הִיָּתָה עֹבְרָה אֶת־הָאֵשׁ. וְעֹבְדָתָם הִיא קְרוֹבָה לְעֹבְדַת הַמּוֹלֵךְ. וּפְעַם אֶחָד בּוֹמֵן מִן הַזְּמַנִּים בַּיּוֹם מִיּוֹחַד לָהֶם מִתְקַבְּצִים אֶל כִּקְעָה גְּדוֹלָה. וְשֵׁם אֵילָן גְּדוֹלָה נִטּוּעַ מִיַּמי קֶדֶם וְעָלְיוֹ עוֹלָה בַּחֲלוּהָ יִפֶּה עֲרוֹמָהּ וּמִכָּה כָּף אֶל כָּף וּבִירְכָתָיִם. לְקוֹלָהּ יִרְגְּזוּ כָּלֶם וְנֹפְלִים עַל פְּנֵיהֶם אֶרְצָה. וְקָמִים לְאַלְתֵּר וְרִצִּיִם וְנִכְנָסִים לְבִמָּה גְּדוֹלָה אֲשֶׁר בְּכִקְעָה הָהִיא. וַיִּכְאוּ הָאֲנָשִׁים עַל הַנְּשִׁים וּסְגָרִים הַדְּלָתוֹת וּמִכְבִּים אֶת הַנְּרוֹת וְכָל אִישׁ חוֹסֵף לוֹ אֲשֶׁה אֶחָד וְלֹא יִחוּשׁוּ אִם יִבֹּא הַכֵּן עַל הָאֵם. אוֹ הָאֵת עַל אֶחָת. אוֹ הָאֵב עַל הַבַּת. וְהִרְאֲשׁוּנָה אֲשֶׁר חָלַד בְּשֵׁנָה הִהוּא זָכָר אוֹ נִקְבָּה. שׁוֹרְפִים אֶת הַנּוֹלֵד. וּמֵאֹתוֹ עֵפֶר מִזִּים עֲלֵיהֶם. וְעוֹשִׂים מַעֲשִׂים אֲשֶׁר לֹא נַעֲשׂוּ וְלֹא שִׁמְעָתִי מַעוֹלָם. וְהָיָה צְרִיק זֶה עִמָּהֶם ד' יָמִים עַד שֶׁהִכְיָאוּ אֹתוֹ אֶל מַדִּינַת צִין. וְקָנָה אֹתוֹ יְהוּדֵי אֶחָד בְּאַרְבַּעַת מֵאוֹת וְהוֹכִים. וְשֵׁם אֹתוֹ כִּיב עַד שִׁיָּצָא לִיבְשָׁה:

ונפל לשבט יששכר שהם שוטטים כהרים על שפת הים והם בקצה ארץ פרם ומדי והם עוסקים בחורה יומם ולילה. ומקיימים והגית כו יומם ולילה. ואינם נלחמים עם שום אדם ב"א כל ימיהם במלחמה של חורה. והם שריום בהשקט ושאנן ושלוה ואין שטן ואין פגע רע ביניהם. והם חוגי' כעשרה ימים מהלך על עשרה ימים ויש להם מקנה רב. ואין סי' שיושיט ידו לעכור עבירה. ויש להם שכנים אומרי עובדי האש. והאומרי האלו ישאו לנשים אמנותיהם ובנותיהם ואחיותיהם ואין להם עובדי אדמה. כי הכל יקנו בכסף. ויש להם לשבט יששכר שופט ונשיא ושמו נחשון ורנין ב"ד מב"ד. ומדברים בלה"ק ובלשון פרם ובלשון קדר:

רבני וכולן חוגי' בהר פריאן. ושכט ראובן נגד הר פריאן ויש ביניהם שלום ואהבה ואחזה וריעות. ועושים מלחמות עם כל סביבותיהם וכל השלל שהם מביאין מחלקים אותו ביניהם ומדברים בלשון קדר. ויש להם מקרא ומשנה ותלמוד ואגרות. וכל שכת פוחזין ואומרים דרשות בלה"ק:

ושכט אפרים וחצי שבט מנשה הם בהרים נגד מדינות נביא הישמעאלי שנקרא טיכ"ה. ובלשונם נקרא קיאבע. והם בעלי סוסים ויוצאים בדרכים לשלול שלל ולבזו כו. והם גבורי חיל ואנשי מלחמה אחר מהם ינצח אלף איש:

ושכט שמעון וחצי שבט מנשה בארץ הקדריים רחוק מירושלים ששה חדשים והם רבים עד אין מספר. והישמעאלים פורעים להם טם מכל צד מפני פחדם וגבורתם. וזה האיש המניד את כל זה הוא משבט דן. ושמו אלדר הרני ויחוסו אלדר בן נחלי בן אתיאל בן יקותיאל. בן יאיר בן אלדר בן מחלי בן אבני בן שמעי'. בן אפרי בן חורי בן אלקנה. והמשפחה תקרא ע"ש הילל הזקן הילל בן אפרים בן טוביה בן אלום בן פרוח בן נעמן בן נעם בן נעמי בן חופי בן גמליאל. בן שלו בן כלב בן עובדי' בן עטרם בן רודף. בן אברהם בן זכריהו בן יוסף בן משיח בן יעקב בן כפיר בן אביא. בן קשת בן איוב בן שלום בן אביהוא בן אהליאכ בן אחיסמן בן חושם בן דן בן יעקב אבינו ע"ה:

שאלה ומה שאלו אנשי קירוזן לרבינו צמח גאון יעקב על עסקי אלדר הרני שנפל ביניהם מן השכטים הגנזים בחוילה הקדומה בארץ כוש:

לפני רכב ישראל ופרשיו עמוד הימיני פ"ה אביר הרעים.
 ראש הנכורים חמוש ושלוח כמלחמתה של תורה. אזור וחגור בכל
 כלי זיין להבין ולהתבונן בספר מלחמות ה' לפרש מסתוריה. לפענת
 זו תעלוסיה לגלות ולפרסם עמקי העלוסי' וצפוני'. ולפרש סתרי
 ענייני'. ולידע טעמי' ולבחור פתרוני'. לפקוח עינים עורח מעורחנותם.
 להציל סגורים ממסגרותיהם. לפתוח לכבות-מאטומיהם. להעמיד
 דברי' על בורייהם. דבר דיבוג על אופניו. והוא אדונינו הדר זיונו
 סאור עינינו רבינו והדרינו. בתר ישענו. עטרה תפארתינו. אלפינו
 ומאלפינו מר רב צמח גאון יעקב. י"ר מלפני אדון הארזני' שיוסף
 על חיי אדונינו לתסמו ולכרכו להטיב גועו. ולהטיב צמחו. ולהטיב
 שרשו לפרוח פרחו להציץ ציצו. ולהניץ ניצו לייפות פניו להפריחו
 ולהמליכו ולהמתיקו ולהצליתו ולהצמיחו ולעשורו צמחים בצמחו
 רבבה בישראל. כי אדונינו הוא תפארת שבת ישראל ורוע נטוי
 לעדת ישראל. מטה ישראל ועטרה תפארתם. ולא לנו המפורים
 כלכד אלא לשבטים אשר מעבר לנהרי כוש כי הם מלחם אדונינו
 אוכלי ומיטני הם שוחי'. נודיע ל'אדונינו שנתאר בינינו אדם א'
 ושמו אלרד הדני משבט דן יספר לנו כי ארבעה שבטים הם במקום
 א' דן ונפתלי נד ואשר שם המקי' החוילה הקדום אשר שם הוהב
 ויש להם שופט עבדין שמו ורנין בארבע מבי"ד. וישבים באוהלי'
 ונוסעי' ממקום למקום ונלחטים עם חמשת מלכי כוש ומהלך ארצם
 שבע' חדשים. אבל חמשי' המלכי' סובבים אותם מאחוריהם ומשני
 צדדי' ונלחמי' עמהם בכל עת ומי שהוא רך לכב מהם נהגי' אותו
 לנחלת ה'. יש להם המקרא כלו. ואין קורין המגילה שמעשה אסתר.
 כי לא היו באותו הנם. ולא סגילי' איכה בדי שלא לשבר לכם.
 ונכל תלמוד שלהם אין שם שום חכם. אלא אמר יהושע מפי משה
 מפי הנבורה. וכל איש זרי' נותנין אותו לחלק המלחמה. ואינם
 זזים ממלאכתן אלו לתורה ואלו למלחמה הם מן השבטי' ארבעהון.
 וכשיוצאין אין יוצאין מעורכבי'. גבורי דן להם שלש חדשים
 ידועים ורדפין אתר מלחמתם על סוסיהם. ואין יורדים מעליה' כל
 השבוע. בע"ש יורדי' בכל מקי' שהם וסוסיהם עומדים בכלי זייניה'.
 ואם לא יבואו עליהם האויבי' שוכתי' השבת כמשפט. ואם יבואו
 עליהם האויבי' יוצאין בכל כלי זייני' והורגין בהם רבים בנבחרות
 השם עליהם. ויש שם סגורי בני שמשון ובני דלילה והם רצים
 לקראתם למלחמה. והקטן שבהם ירדוף רבים מהם ודרטם קול כ"א

מהם בקול ענות נמורה כקול אריה וקור' בקול גדול לה' הישועה ועל עמך שבטי ישורן נבורחתך סלה. ועומדי במלחמי עד השלום שלשי' חדשי'. ובתשלום שלשי' הרשין מביאין עמה' כל השלל למלך עזיאל ומחלק הכל כשזה לכל ישראל. וכשהמלך מקבל חלקו נתון אותו לחכמי' לומרי תורה. ומי שהו' ראוי לחלק נתוני' לו חלק. ואח"כ לוקחים חלקם. וכן נר וכן אשר עד השלום שנים עשר חודש וחזרין. ואין להם לשון אחר כ"א לה"ק לבד. וזה אלדד הדני מפילו דיבור א' אינו מבין לא מלשון כוש ולא מלשון ישמעאל אלא לה"ק לבד ולה"ק שהוא מדבר יש בו דברי' שלא שמענו מעולם כמו ליוגרה קורא תינחרי'. ציפור קור' ריקות. פילפול דרמוש. כגון אלה כתבנו מפי הרבה שהיינו מראי' לו הדבר ואמר לנו השם בלה"ק ואנו כותבין אותו. ואחר ימים חזרנו ושאלנוהו על כל דבר ומצאנוהו אותו כדבור הראשון. התלמוד שלהם בלה"ק מצוחצח ואינו מזכיר בו שום שם חכם לא מבעלי משנה ולא מבעלי התלמוד. אלא כך אומרים בכל הלכה כך למדנו מפי יהושע מפי משה מפי הנבורה. וכן לומר לנו אסור והיתר. וראינו שתורה אחת היא אלא במקצת מחליפין. והוצרכנו לפרש לפני מעלתי אדונינו הלשון הורה מר' שכתבנו ממקצת התלמוד שלהם. לפי שיש בו תמידה גדולה וכפי שיעיין בו אדונינו. בהלכות שחיטה שלהם אומרים:

אמר רבינו יהושע מפי משה מפי הנבור' כל זוכה וזכה אסור
משל ישראל שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול שחיטתו ואלו
הן הלכות שחיטה:

שהיוותי' דרסותי' חלדותי' הגרמותי' עקורי'. והכי פתרונו.
שריותי' מהו כי יקח אדם הכהמה והאנימו אונם או נפל המאכלת
מידו או נפל סודר על פניו ושהה כדי שחיטה אחרת פסולה. ואם
המעיט כשירה:

דרסותי' מהו אם יהי' המאכלת חדה מאוד והכריחה אותה
כפ"א. נפלה המאכלת על העצים תהלך ותביא הביא ותהלך ואת
היא הרריסה דרוסתה מנבלחה היא הנבילה אשר לא תאכל:

חלדותי' מהו אם מהרה הכהמה והעלתה ראשה מרם תפול
המאכלת עלי' ותבוא המאכלת מהרה בין הוושט ובין הגררת אם
שחטה מלמעלה כשירה. ואם שחטה מתחת טריפה. אולם כשרה
הגון אם יקח המאכלת ממקומה ושוחט על אופן השחיטה ויבין
מקום למאכלת. אם נקב הגררתו שלו במקום שחיטה טריפה:

הגרמותי' מהו מטבעת הגדולה ולמעלה פסולה ולמטה כשירה
 אם דנשתייר מטבעת הגדולה מלא פתיל על פני' כשירה הגרמי'
 כולה: וכן שתי' העשוי' כקולמס פסולה:

עקורי' מהו אם שחטה לבהמה אצל אבן או קיר או יתר
 והעקירה רגלי' לחוכם ולא הבין זלי' ופחה ורגלי' מעוקרת ואר
 היא הנבילה אשר לא חאכל. ואם הבין טרם יצא הדם כולה או
 טרם יצא הגשמה והמשיכה מזה המקום אל' מקום אחר רחוק
 כשירה. ואם נעקרו הסימנים טריפה:

הלכות טריפות שלהם טחחיל בנקבי המוח של ראש
 שנשבר ולא נכנס הדם במוח ולא זו ממקומו כשר. אם שחין יצא
 בראש נגר המוח. והעצם עומד במקומו. וקרומו של' מוח עומד
 במקומו כשר. ואם הדם נכנס במוח ממנו. או משחין שיצמח שם
 פסולה. נקבה המרה נקבו הדקים ניקב קרום הושט נקבה הגררת
 בין בנפי הריאה. ניקב הריאה פסולה היא ולא חאכל. ניקב הלב
 לבית חללו לא חאכל ל'כלב השליסן אחו או פטר לנכרי.
 וכן נקבה הושט. וכן אם יצא שחין בין גררת ל'ושט אם
 נקב לגררת ולא ל'ושט ל'ושט ולא לגררת כשרה ואם שניהם
 פסולה. ואם עמר ביניהם ויצא ולא נקב לא מו ולא מו
 אם נשאר מעוטה כשירה. נשחכת ידי הבהמה או נתחכו
 לנכרי או שנעקרו מעיקתן. או שיש לה שלשה ידיים כשירה.
 והעצם הנשבר אסור אם אין עור וכשר חופים את רוב. נתחכו
 רגלי' טריפה ולא בכל מקום אלא מקומות יש. ניטל קיבוץ הגידים
 או שנפסק טריפה. חמשה אונין לריאה שלשה מימינה ושני'
 משמאלה. ויש לה עור בצד הימין אחת קטנה. ואינה עומדת
 בסדר האונין. אלא מרחקת מהם לצד פנים. ואם היו שני' בימין
 ושלושה בשמאל טריפה. ועוד אמר לנו אומרים אנתנו אמר רבינו
 יהושע למשה רבינו אם נמצאו שלשה בשמאל וארבע בימין. אמר
 לו משרע"ה יום א' הייתי כמדרש אהל מועד וכחנתי ריאה אחת
 לראות ומצאתי רביעית רבוקה לקנה. עוד מצאתי לה שני' כברים
 אחד מעל הלב ואחד מתחתיו הלב. ושניהם רבוקין בסופם. צורה
 להביא כלי מים חיים עד מאוד ונתן שני' הכברים ככלי הנחושה
 וישפך עליהם מים המין ואמר אם יעמוד האחד ויתפשר האחד
 כשירה. ואם שניהם יעמדו או שניהם יחפשו פסולה. נדבקה און
 הריאה לצלעין יתן המכה את ידו שמה. וישבר מן הצלע ויצא עם
 הריאה ביציאתה ויקח מאכלת ויסוד הצלע מן הריאה. ויפת בריאה

אם יעמוד הרוח כשר' ואם יצא הרוח ממנה פסולה. הריאה יש
 לה ב' קרוסים נקבו זה כלא זה כשרה. וכן אם נגלד הקרום העליון
 ואם עולה בנפיחה ויעמוד הרוח ואם לאו פסולה. ואם לא הבין
 מקום הצלע יתן מן הרוק שלו על אותו מקום אם יצא הרוח פסולה
 ואם לאו כשרה. טריפה מן הטחול מדי גבין אם יש בו בויעה אחת
 ויצא ממנו חטבו פסול ואם לאו כשרה. גרבק הטחול לצלעים אם
 בא להפריעהו ולא יחפרע עד שנשאר ממנו רבוקה לצלעי פסול
 הוא ולא תאכל. גרבק הטחול לקרב ולא יחפרד חתוך אותו כמאכלת.
 אם הקרב לקח מהטחול כשר ואם הטחול לקח מהקרב פסול. נקב
 בעביו טריפה ניטל הטחול כלו כשר. טריפה מן הכליות מהו לא
 נמצא כ"א כלי' אחת אם עגל בן בקר הוא הקח שתי כליות מעגל
 אחר וחתן אותו בכף מאזנים עם הכליא אם חשקול כנגד שתי
 הכליות עגל לעגל גרי לגרי עתוד לעתוד כשר ואם לאו פסול. ואם
 הכליות מלאים מים עכורי טריפה. לקחה כאחת מהם שנתמסס
 הבשר ונפול כשתאחו טריפה. וכן כוליא שהקטיני' עד כפול ברקה
 ועד כענב בנסה. ועוד אמר לנו לומדים אנתנו אמר רבינו יהושע
 מפי משה מפי הגבור' אם מצא בהמה שנשחברו צלעותי הגדולה
 כרובן טריפה. שבירות העצמות אשר בידים או לרגלים מהארכוב'
 ולמטה כשירה. ואפילו נשכר מארכוב' ולמעלה ושומן העצב עומד
 במקומו כשירה. נמצא שבור ואינו ידוע אם קודם שחיטה או לאחר
 שחיטה אם מקום המכה משחין סבואר הוא שקודם שחיטה היה
 וטריפה. ועוד אמר לנו בהמה שניטל קכוץ הגדין שלה וחתך מיד
 הרגל למעלה מהם כשירה. ואם נפשטה הנהמה מהיים או שנפל עורה
 מפני חולי טריפה. אבל אם נשחיר כרצוע' רחבה ע"פ כל השדר'
 כשירה. בהמה שנפלי' ממקום גבוהה יש לחוש שמא נתרסקו אבריו.
 וכן עוף שנפל על דבר קשה צריך לבדוק מכל הטריפו' ואם היה
 כשירה ואם לאו טריפה. אחוות הדם והמעושני' והמצונגה כשירה.
 הגופלת מהו נפל זאב על שור וחתך מבשרו דבר מועט בשיניו או
 בצפרניו ועמד השור ונגחו או האניסוהו ולא החיירא ממנו כשר
 לאוכלו בעת שחשטההו. ואם יפול דוב או כפיר או פר על כבש או
 על עז ובאו הרועים ומלטהו מידו אינו מותר עד שימלא לו שנה.
 ועוד אמר לנו לומדים אנתנו שבא איש מבני עמינו אל' יהושע
 ואמר לו ארוצי עז היתה לי ונפל עלי' חיה רעה ומלטהו הרועים
 מידה. וילדה לי שני גרי עזים. דבר לו הגרי מותר לאכלו. והאם
 אינה מותרת עד שחמלי' לה שנה. הדרוך אדם אל הכקר והיא

עוברה אי נתן את המאכלת עלי ויצא העובר ונשאר חציו בפנים וחציו לחוץ החתכה ותשליכהו וחציו הגכנס שחיטת אמו מטהרתו. יצא ממנו עגל חי ועמר על ד' והוא חי השחטהו ותאכלהו, ואם ימות' בזאת הלילה שחיטת אמו מטהרתו וכשר לאכלו וכל שאמר לנו הקב"ה החיר לנו כמותו תחת הדם כבד תחת כשר בחלב כחל תחת בהמה שחטות ילד בכריסה:

ועוד שאלנו אותו על הפסוק ואמרנו לו ושפך את דמו וכסלו בעפר ואם המקום סלע צחיה ואין בו עפר, השיב ואמר לנו דבר זה הבין יהושע ב"נ ואמר יקח הפחיל אשר עליו או בגד וישחטהו בחוכו ויכרך על שחיטת העוף ונוטל את הפחיל ומכסה בו את הדם ומברך על כיסוי הדם ומוליך את הדם אשר בפחיל אל העפר ומכסה בלא ברכה. ובשכירות העצם והגרסה ובכל הטריפוי כאשר הוא כבהמה כן הוא בחיה מלבד הניקור שאינה כחיה כ"א ניד הנשה לבדו וחלב חיה כשר הוא לאכלו. בהמה חיה ועוף שיש להם שני ראשי איזרה מהם רשעהו תתן הקדקד קדקד על קדקד הימין למעלה ושמאל למטה. אם תשהו או רחריסהו או תתלירנה או רחרימהו או העקרהו כשר מלבד הימין אשר למעלה שאם תגרימהו או חמצה בו אחת סאלו פסול. ועוד אמר לנו אחד מבני עמינו בא אל יהושע ודבר לו אדוני איש צייד אני ואצוד חיות ועופי בהרי ואיני מכיר סימנין להבדיל בין טמא לטהור, ויגר לו יהושע רבינו. אינך מכיר ספרים פרס' ומעלי גרה. אמר לו הצייד ספרס פרסה הוא ואולם שאין מעלי גרה לפני כי אני הפסתי פתאום. דבר לו רבינו יהושע סימן זה יכא בידך אם יש לה שיניים למעלי טמא. דבר לו הצייד אדוני זה בחיה בעופות מהו. דבר לו רבינו יהושע סימן זה יכא בידך כשאת' שוחטו ואם שתי מוראתיו א' שופכת לאחת טהור. ואם אין לו אלא א' טמא: הרי מקצת דברים ששאלנוהו וכתבנו לפני אדונינו עטרה ראשינו להודיעו האמת. ועוד סיפר לנו כשחרב הבהמ"ק עלו ישראל לבבל. תעמדו הכשרים אמרו להם שירו לנו משור ציון. עמד בני משה וגעו בכביה לפני הקב"ה וכיחחו מצבעותיהם כשיניהם לומר האצבעות שהיו מנין בהם בכהמ"ק האיך נכה בהם בארץ טמאה. וכא העני ונשאום עם אהליה וצאנם ובקרים והאליכם לחוילה והורידום שם כלילה:

ועוד אמר לנו ספרו לנו אבותינו ואבותינו מאבותינו ששמעו באותה הלילה רעש גדול, וכבוקר ראו חיל גדול וכבד, והסיעם להם ארץ הנהר שגולל' אבנים ותול במקום שלא הי' שם נהר מעולם.

והנהר הוא גולל אבנים וחול בלי מים ברעש וקול גדול. שאלמלא
 הי' פוגע בהר של ברזל הי' נפצו. והנהר גולל כל ששר ימי
 השנוע אבנים וחול בלי שום טיפת מים. וכשנר נח. וכשערה
 שיעריב יום הששי כה"ש. תרד עליו ענן. ואין אדם יסל ליגש
 עליו עד מצאי שבת. והוא ששמו שכמיון ואנו קוראין אותו סכטיון.
 ויש מקומות באותה הנהר שאין לה רחב כששים אמה. והם
 עומדים בצד הנהר משם. ואנו מכאן ומספרים אלו עם אלו והם
 אמרין מפני שהנהר מקיף עליהם. ולא אנו יכולין ליכנס אצלם
 ולא הם יכולין לצאת משם. ואין ביניהם חיה רעה ולא בהמה
 טמאה ולא שקצי' ורמשים אלא צאן וזכר. וחורשים חורעי'. ושואלין
 אלו את אלו וספרו להם כחרכן הבירה ולא היו יודעים בני הן
 מאומה. אבל נפתלי גד ואשר לאתר חורבן בית שני באו לרן מפני
 שמתחילה היו יושבין עם יששכר בעריהם והיו מחקוטטי' עמהם
 שהיו אומרים להם אתם סכני השפחות. ונחיראן אלו שלא תפול
 מלחמה כיניהם ונסעו והלכו עד שהגיעו לרן ונעשו ד' שכטים
 במקום א':

וְהָרִי הַחֲשׂוּבָה שֶׁהָשִׁיב מִרְצֵחַ נֶאֱמַר יַעֲקֹב לְדַבְרֵי אֲנָשִׁי
 אֲלֵקִירוֹאֵן אֲשֶׁר שָׂאֲלוּ עָלַי עֲסָקִי אֲלֵדֶד הַרְנִי וְזֶהוּ תַלְמוּדוֹ. בַּעֲסָק
 ר' אֲלֵדֶד הַרְנִי שֶׁשִּׁלַּחְתָּם לִפְנֵי וְאֲשֶׁר שֶׁשִּׁמְעַתֶּם מִמֶּנּוּ סִפְרוּ לִנִּי
 חֲכָמִים שֶׁשִּׁמְעוּ מִן רַבֵּנָא יִצְחָק בֶּן טַר וְרַבֵּנָא שְׁמַתָּה שְׂרָאוֹ ר' אֲלֵדֶד
 הַרְנִי זֶה וְהָיוּ חֲמֵהִים מִדְּבָרָיו שֶׁהָיָה בְּמִקְצֵתָן נִרְאִין כְּדַבְרֵי חֲכָמִים
 שֶׁלָּנוּ וּמִקְצֵתָן הָיוּ מוֹפְלָגִין. כְּדַבְרֵינוּ בְּדַבַּר זֶה רֵאִינוּ מִקְרָאוֹת שֶׁיֵּשׁ
 בָּהֶם סִיּוּעַ לְחֲכָמֵי שֶׁלָּנוּ לְפִי כִשְׁעֵלָה סְנַחְרִיב וְהַגְלָה שֶׁכַּט וְכוּלָן
 בְּשִׁנְתָּהּ הָיָה לְאַתּוֹ הַמֶּלֶךְ מִן יִסּוּד הַמִּקְרָשׁ עַד שֶׁמּוֹנְהָ לְאַחַז קְרוֹב
 לְרַס"ד שְׁנָה. וְכִיּוֹן שְׂרָאוֹ בְּנֵי הָרָן שֶׁהָיוּ גְבוּרֵי חֵיל שֶׁהִתְחִיל מֶלֶךְ אֲשׁוּר
 לְשַׁלֹּט בְּיִשְׂרָאֵל יֵצְאוּ מֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל לְכוּשׁ וְחָנוּ שֶׁסָּ לְהָיוּ שֶׁסָּ אֶרֶץ
 גִּזְתָּ וּפְרַדְסִים שְׂדוֹת כְּרָמִים אֶרֶץ רַחֲבַת יָדַיִם מְלֵאָה כָּל טוֹב וְנִחְנְנוּ
 לָבֶם לַעֲבוֹד אֶת ה' בִּירָאָה וְלַעֲשׂוֹת כָּל מִצְוֹתָיו מֵאַהֲבָה וְהוֹעִיל לָהֶם
 כִּי נִכְתְּרוּ בְּשָׁנֵי כַּתְרִים כַּתֵּר תּוֹרָה וּמְלִכּוּת כְּאֲשֶׁר סִיפ' ר' אֲלֵדֶד הַרְנִי
 זֶה. וְשָׁנֵי רַבּוּחֵינוּ עֲשֶׂר גְּלוּחַת גְּלוּ יִשְׂרָאֵל ד' ע"י סְנַחְרִיב. וְד' ע"י
 נְכוֹכְרֵצֶר. וְאַחַת ע"י אֲסַפְנִיּוֹם. וְא' ע"י אֲנַדְרִנִּיּוֹם וְלֹא הוֹצֵר שֶׁכַּט
 דָּן בְּכָל הַגְּלוּחַת. לְפִי שֶׁמִּעֲצָמוֹ יֵצֵא. וְהַלֵּךְ לְכוּשׁ קֹדֶם הַחֲרוֹבָן קִלְיָה
 שְׁנַיִם. נִרְאָה לִי שֶׁאֵין פָּנִים בְּדַבַּר זֶה שֶׁמֵּא לֹא נִסַּע הָרָן עַד גְּלוּחַת
 הַשְּׁלִישִׁיָּה. וְאֹמֵר ר' אֲלֵדֶד הַרְנִי שֶׁדִּנְיָן בְּר' מַכ"ד סְקִילָה שְׂרִיפָה
 הָרָן וְחִנֵּק. וְאֵין כַּתְּוֵרָה מִיַּחַד הַנֵּק וְחֲכָמֵי דְרִשׁוּהוּ וְאִמְרוּ כָּל מִיתָה

האמורה בתורה סחם אינה אלא חנק. וכי בני משה אצלם ונהר
 סכטיון מקיף להם אמת אמר "שכך אומרים רבותי" במדרש שהגלה
 גמכונצור ליום בני משה ששים רבוא. וכיון שהגיעו לנהרות בכל
 הם וכנוריהם אירע להם כמו שסיפר לכם ר' אלדר. וקודם ביאות
 אבותינו לארץ כנען הם נחעסקו במלחמות ושכחו המשנה שלקחו
 מפי משה וספי יהושע ע"ה אמרו עליו שנולדו לו ספיקורת אחר
 מיתת משה. וככל השבטי שהיו בכל הארץ שבטי יהודה וכניטין
 החזיקו בתורה על כלם. ואל תתמהו על השינוי ועל החילוף אשר
 שמעתם מפי ר' אלדר. שהרי חכמי בכל זממי א"י שוני' משנה
 אחת בחיקון רב. ואין פותחין ואין סוסיפין. ולפעמי' תלמידים הללו
 אומרים מעם אחר. והללו אומרי' מעם אחר. כמו שני חכמים
 הישבי' להכין במקרא או במשנה זה נראה לו מעם אחר. וזה
 נראה לו מעם אחר. ואפילו במקראות שהם כתובים וקבועים יש
 שני כהם בין בבל לארץ ישראל בחסרות ויתרות ובפתוחות וסחוסות
 ובמסקי הטעמים ובמסורות בחיחוק הפסוקין וכ"ש המשנה שהוא דבר
 סחום עמוק עמוק מי ימצאנו. ויש לומר שאינו כלל רחוק שאלדר
 זה שנג והחליף מרוב צרותיו שעברו עליו ומורה הדרך המענה גוף
 האדם. אבל המשנה תורה אחת היא עליו אין להוסיף וממנו אין
 לגרוע ואין אחת מוציא חילוף לא חילוף בדבר גדול ולא חילוף
 בדבר קטן אלא בתלמוד שאנשי בכל גורסין אותה בלשון ארסי'
 ובני ארץ ישראל שוני' בלשון חרנום. ואף החכמים שגלו לכוש פתרו
 התלמוד בלה"ק שהם מכירי' אותו. וזה שאין בו שום חכם. לפי שכל
 משנה שהיו ישראל דורשים במקדש סחם הי'. ולא הי' בו שום
 חכם לפרש והתורה אחת היא בין במשנה בין בתלמוד. וממעיון א'
 הכל שוחין. ואין נכון לפרש כל דבר שנאמר כבוד אלקי' הסתר
 דבר. ושואמר אלדר שהם מתפללין על חכמי בכל בראשונה ואחר
 על כל הגלות יפה הם עושין מפני שעיקר החכמים והנביאים לככל
 גלו. והם יסדו את התורה וקבעו ישיבה כנהר פרת מימי יהויכין
 מלך יהודה ועד היום הזה הם היו שלשלת החכמה והנבואה ומהם
 תורה לכל העם יוצאי. וכבר הודענו לכם שמעיון א' הכל שוחין
 והתחזקו כמה שהחכמים דורשין לכם ובתלמוד שילמדו לכם ואר'
 חטו ימין ושמאל מאחרי כל דבריהם שכן כתוב על פי התורה
 אשר יורד ועל המשפט אשר יאמרו לכם תעשו:
תם ספר אלדר הדני:

ספר חנוך:

שבעים שמות יש לו להקב"ה בפירוש ושאר שלא בפירוש
אין להם חקר ואין להם מספר. ואלו הם ע' שמות של הקב"ה:
(כאן היו כחובין כ"ב שמות ע"ד אלפא ביתא של אל"ב בס. וכ"ב שמות ע"ד אלפא ביתא של את בש. וכ"ב שמות ע"ד השרק.)
אלו שמותיו של הקב"ה שהם יוצאים בכמה כתרים של אש בכמה כתרים של להבה בכמה כתרים של נוק בכמה כתרים של חשמל בכמה כתרים של ברק מלפני כסא הכבוד ועמהם אלף מחנות של שכינה ורשי רבבות צבאות נכורה נוהגי אותם כמלך ברעד כרתת באימה וזיעה בהוד והדר ויראה בפחד נגודל וכבוד ביקר כחוסן בבינה ודיעה בעמוד אש ובעמוד להבה וברק ואורים כבריך אור וכמראה חשמל נוהגים להם כבוד ועז וקוראים לפניהם ק' ק' ק' שני וקרא זה אל זה ואמר ק' ק' ק'. גוללים אותם בכל רקיע ורקיע שבמרום כבני מלכים אדירים ונכבדים וכשמחזירים אותם אל מקום כסא כבוד כל חיות שבמרכבה פותחים את פיהם כשבה כבוד שמו של הקב"ה ואומרים כשכ"מלו:

אלף אמר הקב"ה א"יברתי לקחתיו פ"קרתיו למספרון עברי שהוה אחד אחד מכל בני מרומי כלם. איברתי בדורו של אדם הראשון וכיון שהסתכלתי בבני דור המבול שהם מקלקלים ונאים סילקתי שכינתי מביניהם ועליתי בקול שופר ובחרועה למרום שנא' עלה אלקים בתרועה יי' בקול שופר (תהילים מז) ולקחתיו לחנוך בן ירד מביניה' והעליתיו בקול שופר ובחרועה למרום להיורד לי לעד עד ר' חיות שבמרכבה לעולם הבא. פקדתיו על כל גנוים ואצרות שיש לי בכל רקיע ורקיע ומפתחי כל אחד ואחד מסרתיו

בידו ושמתיו שר ערל השרים ועשייתו משרת לכסא כבוד היכלי
 ערכו לפתח לו דלתותיה וכסא הכבוד לסלסל ולסדר חיות הקדש
 לקשור בראשם כהרים. ואופני הדר לכחור להם עזו וכבוד כרוכי
 הוד להלבישם הדר. חיקי זוהר להזכירם זיו זוהר. שרפי להבה
 להתעטפם גאון. חשמלי אורה להתאורם נהרא. בכל שחר ושחר
 להכין לו מושב בשבתי על כסאי בכבוד ויקר לראות כבודי במרום
 עזוי כרוי עלינו וברזי חתמונים. רוסמתי עליכם רום קומתו בתוך
 כל רמי הקומות שבעה אלפים פרסאות. גדלתי כסאו מהוד כסאי
 הרבתי כבודו מהוד כבודי. הפכתי בשרו ללפירי אש וכל עצמות
 גופו לנחלי אור. שמתי מראיו כמראה כזק. ואור עפעפיו באור
 לא נערר. הכהקתי פניו באור זיו השמש. וזוהר עיניו כזיו כסא
 כבוד. שמתי לכושו כבוד הוד זהרר. וכסות מעילו פאר וגאון.
 ועז כליל כתר מלכות של חמש מאות ערל חמש מאות פרסה.
 ונתתי עליו מהודי ומהררי ומזוי כבודי שעל כסא הכבוד. קראתיו
 בשמי ידוד הקטן שר הפנים ויודע רזים. וכל רז ורז גליתי לו באהב
 וכל סוד וסוד הודעתיו כאשר קבעתי כסאו בפתח היכלי מבחוץ
 לישב ולעשות דין וכל פמליא שלי שבמרום וכל שר ושר העמדותי
 לנגדו ליטול רשות לעשות לו רצונו. שכעים שמות גמלתי משמותי
 וקראתי בהם לרבות לו כבוד. שכעים שרים נתתי בידו ליפקד להם
 בכל לשון פקודי דברי. להשפיל בדברי נאים עזי ארץ. ולהגביר
 בשיח שפתי שפלים עד למרום. להכור מלכי באמרת. להכניע
 רזנים וזדים בדברתי. להסיר מלכים ממלכותם. להקים רווני על
 ממשלתם. שני והו' מהשנא עירניא ומניא מהערה מלכין ומחקם
 יסלכין וגו'. ליתן חכמה לכל מלכי עולם וכינה ומדע למביני מדע
 יצא ייב חכמתא להכימין ומנדעא לידעי בינה. לגלות להם רזי
 דברי ולהאורח להם גזירת דין משפטי שני כן יהיה דברי אשר יצא
 מפי לא ישוב אלי ריקם כי אם עש' את אשר הפצתי וגו'. כי אם
 אעשה לא נאמר אלא כי אם עשה מלמד שכל דבר ודבר וכל שית
 ושיח שהוא יוצא מפי הקב"ה עומד מסטרון ועושהו מעצמו ומקיים
 גזירתו של הקב"ה. והעלית את אשר שלחתיו ומעלית לא נאמר לא
 והעלית מלמד שכל גזיר' וגזירה שיוצא מפי הקב"ה על אדם כיון
 שעשה תשובה אין משלחין אותו לפורענות אלא משלחין אותו לאדם
 אחר שני צדיק מצירה נחלץ ויבא רשע תהחיו. ולא עוד אלא
 שככל יום ויום יושב מטטרון ג' שעות בשמי מרום וכונם כל אותן

הנשמות של עוברין שמתו במעי אמן ושל יונקי שדים שמתו על־
שדי אמן ושל הינוקות של ביה רבן שמתו על חומשי תורה ומביא
אותם תחת כסא הכבוד ומושיבן כחות כחות חכורות חכורות ואגדות
אגדות סביכות פניו ומלמדן תורה וחכמה ואגדה ושמועה ומסיים
להם ספר תורה שנא' את מי יורה דעה וארז מי יבין שמועה 5
גמולי מחלב עתיקי משרים (ישעיה כח): צ"ב שמו' יש לו למטטרין
ואלו הם: (ולא רצינו להדפיסם) ושם האחרון שלו סגנונא. סגנונא
שר החכמה. ולמה נקרא שמו סגנונאל מפני שכל גנזי החכמ' כולן
מסורין בידו וכולן נפתחו למשרה מסיני עד שלמדו לו כארכעים
ימים כשהיה עומד בהר. התורה כשבעים פנים של שכעים לשון.
נביאים וכתובים הלכות ואגדות שמועות תוספות וכולם בשכעי' פנים
של שבעי' לשון. נביאים בע' פנים של ע' לשון. כתובים בע' פנים
של ע' לשון. הלכות בע' פנים של ע' לשון. שמועות ותוספות בע'
לשון של ע' פנים. וכיון שעלו לו סוף מ' יום נשתחו לו כולם
בשעה אחת עד שקרא לו הקב"ה ליפסיה שר של התורה ינתן לו
למשה במתנה שנ' ויחנם יי' אלי ואח"כ נחקיימ' בידו ומנין שנתקיימה
לו שנ' זכר תורת משה עבדי אשר צויתי אותו בחורב אל כל
ישראל חקים ומשפטים. תורה אלו תורה נביאים וכתובים. חקים
אלו הלכות ושמעות. ומשפטים אלו אגדות ותוספות וכולם נאמרו
לו למשרה בסיני: אלו תשעים ושתיים שמורה מעין שם המפורש
שבמרכבה שחקוקה על כסא הכבוד שנטל הקב"ה משמו המפורש
והניחם על שמו של מטטרין שקות שלו שקוראין בהם מלך מלכי
המלכי' הקב"ה ומלאכי השרת בשמי מרום. ועשרים ושתיים חותמות
שטבעו אצבעו שבו נחתמו כל סדרי רקיע ערבורה וכו' מתחתמים
פתקי של שרי מלכיו שבמרום במלכות ובממשלת ברבות ובגדולה
וכו' מתחתמים פתקי של מלאך המות ופתקי של כל אומה ומלכות:
אמר מטטרין מלאך שר הפנים. מלאך שר התורה. מלאך שר
חכמה. מלאך שר החכונה מלאך שר הכבוד מלאך שר הדיכל
מלאך שר המלכים מלאך שר הרזונים מלאך שר השרים רמים
וגבוהים רבים ונכבדים שבשמים ובארץ. יי' אלקי ישראל הוא עד
לי ברבר ורה שכשגליתי רו זרה למשה רעשו עלי כל חיולי מרום
שבכל רקיע ורקיע ואמרו לי מפני מה אתה מגלה רו זה לכני
אדם ילוד אשה בעלי מום בעלי טומאה בעלי דם בעלי זיבה בעלי
טיפות סרוחות. רו שנבראו בו שמים וארץ ים ויבשה הרים וגבעות

נהרות ומעיינות ניהגם אש וכרד גן עדן ועץ החיים תוצרו בו אדם
 ובהמה וחית השדה ועוף השמי' ודגי הים כהמות ולויתן שקצים
 ורמשים שרצי הים ורמשי מדברו' הורה וחכמה רעת ומחשבה בית
 עליוני' ויראת שמים מפני מה אתה מגלה לבשר ודם אמרתו להם
 מפני שנתן לי רשות הקב"ה. ועוד נטלתי רשות מכסא רם ונשא
 שכל שמות המפורשות ויצאות בכרקי אש וכבויקי זוהר וכחשמלי
 להבה ולא נתקררה דעתן עד שנופן הקב"ה והוציאם בנויפה מלפניו
 ואמר להם אני רציתי ואני חשקתי ואני פקדתי ואני מסרתו
 למטטרון עבדי כלבד. שהוא אחר מכל בני טרום ומטטרון מן בית
 ננזים שלי ומסרו למשרה ומשרה ליהושע ויהושע לוקנים חקנים
 לנביאים ונביאים לאנשי כנסת הגדולה. ואנשי כנסת הגדולה לעורא
 הסופר ועורא הסופר להלל הזקן והלל הזקן לר' אבהו ורבי אבהו
 לר' זירא ורבי זירא לאנשי אמונה ואנשי אמונה לכעלי אמונה
 להזוהר בו ולהתרפאת בו כל התולאים הסתרנשות לבא בעולם שנאמי'
 ויאמר אם שמוע תשמע בקולי יי' אלקיך והישר בעיניו תעשרה
 והאזנת למצותיו ושטרת כל הקיו כל המחלה אשר שמתו במצרים
 לא אשים עליך כי אני יי' רופאך:

הם ספר הנזך:

מעשה אברהם:

בשעה שנולד אברהם אבינו ע"ה עמד סוכב אחד מסורח וכלע ד' כוכבים לארבע רוחות השמים. אמרו חכמיו לנמרוד בן נולד לתרח בשעה זו שעתידי לצאת ממנו אומה שתירש העולם הזה והעולם הבא אם רצונך ינתן לאביו מלא ביתו כסף זהב ונהרנהו. סיד שגר נסתרד אצל אביו אמר לו בן נולד לך אמש עכשין חנהו לי ונהרנהו ואתן לך מלא ביתך כסף זהב. אמר לו תרח אמשול לך משל למה הרבר דומה לסוס אחד שאמרו לו נחחוק את ראשך ונתן לך בית מלא שעורים. אמר הסוס להם שוטים אם תחחבו את ראשי ימי יאכל השעורים. ואתם אם תהרגו את בני מי יירש הכסף והזהב. השיב לו המלך מדבריך אני מכיר שבן נולד לך. אמ' לו תרח בן נולד לי ומת אמר לו על. חי אני אומר לך ולא ערל מת. מה עשה תרח החביא את בנו במערה שלש שנים. זמן לו הקב"ה שתי חלונות. מן האתר יוצא שמן ומן השני סלה. כשהיה בן שלש שנים יצא מן המערה הרודר בלבו מי ברא שמים וארץ ואוחי. התפלל כל היום מלו לשמש ולערב שקע השמש כמערב וזרחה הלכנה במזרח. כשראה הירח והכוכבים סביב הירח אמר זהו שברא השמים והארץ ואוחי והכוכבים הללו שריו ועבדיו. עמד כל הלילה בתפלה לירח. לבקר שקע הירח כמערב זרחה השמש במזרח אמ' אין כיר אלו כח. אדון יש עליהם אליו אחפלל ואליו אשתחוה. הלך אצל אביו אמר לו אבי מי ברא שמים וארץ ואוחי. אמ' לו אביו אלהי ברא שמים וארץ וכל אלה. אמר לו אברהם הראני אהיק שמא יש בהם כח לכרא את כל אלה. סיד הביא ע"ז שלו ויראהו אלהיו. חזר אברהם לאמו ואמר ליה אמ' עשי לי

חכשילין נאים וטובים ואכיאם לאלהי אבי אולי יקבל ממני קרבני.
 מיד עשתה לו אמו חכשילין נאים וטובים והכיאם לאלהי אביו ונתן
 לפני הגדול שבהם ואין קול ואין עונה. חזר לאמו אמי לרה עשי
 לי חכשילין נאים וטובים מן הראשונים עשתה לו והכיאם לפני ע"ז
 של אביו אין קול ואין עונה. מיד שרחה עליו שכינה וקרא עליהם
 פה להם ולא ידברו עינים להם ולא יראו מיד נטל אש ושרפם
 והוציא הגדול שבהם לחוץ ונתן האש בידו. כשבא אביו לכיחו
 ומצא אלהיו שרופים אמר לאברהם בני למה שרפת את אלהי.
 אמר לא שרפתי. אלא הגדול שבהם קצף עליהם ושרפם. אמר
 לו בני שוטה וכי יש בהם כח או יש בהם רוח חיים שהם יכולין
 לעשות כל אלה והלא אני עשיתי מעץ. אמר לו ישמעו אונך מה
 שפיך מדבר. ואם אין בהם כח למה אמרת לי אלהי כרא שמים
 וארץ. מדה עשה תרה הלך אצל נמרוד ואמר לו בני שרף את
 אלהי ואלהיך באש. שלח נמרוד כשביל אברהם ואמר לו למרה
 עשית כן. אמר לו אני לא עשיתי כן אלא הגדול. אמר לו נמרוד
 וכי יש בהם רוח חיים שיכולין לעשות כן אמר לו ישמעו אונך מה
 שאתה מדבר בפיך ואם אין בהם כח למה תניחו למי שכרא שמים
 וארץ ותשתחוו לעץ. אמר לו אני כראתי שמים וארץ בכחי. אמר
 לו אברהם אתה יכול לבראות. כשיצאתי מן המערה ראיתי השמש
 יוצא במזרח ושוקע במערב עשה אתה שיצא במערב וישקע במזרח
 ואשתחוה לך ואם לאו מי שהנביר את ידי לשרוף את האלילים
 הוא ינבירני ואהרונ אוחך. אמר נמרוד לחכמיו מה יהא דינו של
 זרה אמרו לו זהו שאמרו עליו עתידה אומה לצאת ממנו שתירש
 העולם הזה והעולם הבא ועתה כמשפט הזה שעשה כן יעשה לו.
 מיד השליכוהו לחוך בבשן האש. באותה שעה נתמלא עליו הקדוש
 ברוך הוא רחמים והצילו שנאמר אני השם אשר הוצאתיך מאור
 כשרים:

הם מעשה אברהם:

מרגניתא דבי רב:

אמר רב אמר הב"ה לישראל לא יועילו בכם לא היסורין ולא החוכהו ולא התראה ולא הבטחה ולא מלטול ולא אריכו ימים ולא אריכו רוח ולא שליח ולא צווי ולא קללות ולא חרמות ולא נחמות ולא בושח ולא פתח ולא אימת הע"הב ולא אימת חשבון ולא אימת דין גיהנם ולא שמי המתחלל בגוים על ידכם. ומי שיש בו כל המעשים האלו מאבד זכותו ומונע ממנו טובות הרבה ושנותיו מתקצרין וקונה שם רע וזוכרין לל מעשיו ועונותיו ועונרה אבותיו וחפלו נמאסה בע"הו ובע"הב וכל מעשיו מפורסמין ונותן עליהם דין וחשבון וכל שמחה ששמח ביצרו נעשית לו אכל והם נתבעין ממנו בדינים משונים ובושח מרובה ומלאכים אכזריים בעולם ארוך לכן הוא אומר ומה תעשו ליום פקודה וגו' ואנה תעבדו כבודכם. ועוד אדם חוטא בעיניו עיניו כהות. חוטא באוניו שומע חרפתו. חוטא בפיו אין דבריו נשמעים. חוטא בעצרו פרנסחו מחמטת. חוטא במחשבה זיו פניו משחנה. חוטא בלשנו ייסורין באין עליו. חוטא בידו יורד מכבודו. חוטא בלבו מת בדאנה. חוטא ברגליו שנותיו מתקצרים. חוטא ביצרו יצרו מקטרגו. חוטא ומחטיא קובר את אשתו וזניו זכני ביתו. חוטא בליצנות גור דינו נחתם. וכי מה הנאה לאדם וסופו לפרוש מעולם לעולם מחיים למוח. מאורדת לחשכרה. משינה מחוקה לשינה רחוק' ופרה. מאור מחוק לרמה וחילעה. ממטעמים מחוקים למעם עפר. מחבוק נאה לחבוק עפר. כמה עשירי יצאו מן העולם בפחי נפש. כמה חכמים היה חכמת' עליהם לחקלה. כמה גבורים היה גבורת' עליהם לחקלה. כמה מגדלי בנים לא שמתו בבניהם. כמה נאים היה גוים עליהם לחקלה.

כמה זקנים לא ראו כבוד. כמה בחורים נקצצו בחופתן. וכי מדי
 הנאה לאכול ממאכל שהוא מביאו לדינים מרובים. משמחה שמביאה
 את האדם לראגות הרבה. ממלכש שהוא גורם לפגיעות מרובות.
 מהרהור שגורם למכאובי מרובים. משינה מחוקה שגורמת לפיתה
 משונה. מחטא שהוא מאבד זכויות הרבה. מתרעומט שמקפחתי
 פרנסות הרבה. איזהו בן הע"הב המתרחק מן העבירות ומדהרור
 ומליצני ומלשון הרע ומהכיעור והדומה והמקיים המצוות ויש כידו
 מצוה על אמתחה ומתרחק מן החטא ומעיון הפלגה ומתורה על
 עונותיו לפני הכ"ה ועושה תשובה. והמתחבר לרשע מורד עצמו מן
 הע"הו ומן הע"הב. והמסביר פנים לרשע הרי זהו מטרנוי אל.
 והמרטא בדרכיו מתאבל בסופו. והמטה את חברו מדרך טובה לדרך
 רעה מה כהצי ימיו. והמלעיג על המצוות אין מרחמין עליו מן
 השמים. והמלעיג על עניותן של עניים סוף סוף הוא יגע ואחריו
 אוכלים יגיעו. וכל המרגיל להאדים פני חברו פנקסו פתוחה בו
 ביום. ואין לך קשה אלא מי שעוסק בדברי הבאי. אוי למי שהעולם
 מטעה בו. אוי למי שהשעה משחקה לו. אוי למי שנעשה סניגורו
 קטיגורו. אוי למי שיצרו מנצחו. אוי ל"מי שנהפך עליו הגלגל.
 אוי למי שמאבד את עמלו. יש פורענות מיד ויש פורענות לאחר
 זמן. ויש אתה אחר אחת ויש כלן כאחת. ויש מהן כאות על האדם
 והוא ער ויש באות והוא ישן. ויש מהן ככרות ויש מהן כמרעות
 נפש. ויש ברעתו ויש שלא בדעתו. ויש בזקנותו ויש בנערותו. ויש
 בסתר ויש בגלוי. ויש בכית ויש באכסניא. כל צרה תצקה וקנאה
 ופרצה ותקלה ממעטין את החטא. ויש שעובד את המקום מתוך
 יראה כרי שלא תתקפה פרנסתו. ויש מתוך אהבה. ויש מתוך כושה.
 ויש מתוך תמימות. ויש מתוך להראות. ויש בשמחה ששמת שיהיה
 המצוה על ידו. ויש מתוך היסורין שנא' בצר להם ישחרונני. וכל
 אחד ואחד לפי מעשיו. בשעה שנפטר האדם המלאך הממוני על
 הדין עומד כנגדו ואומר לו אוי על זה הגוף שיצא מן העולם ריקם
 מזכויות ומלא עונות. מביט ברגליו ואומ' אוי להם לרגלים שלא
 הלכו ביושר. אוי לידים שנתעסקו בדברי שקר. אוי למעי' שנהנו מן
 הגזל. אוי לעיני' שלא הלכו באמונה. אוי לאזנים שלא קבלו תוכחה.
 אוי לפה שלא עסק בתורה. אוי לו לכשר שלא נחוגע ביראה.
 אוי לו ליצר שלא נכנע מפני בוראו. אוי לו ללב שלא עבד ארז
 בוראו. שעתידי לעמוד בנויפה ואומר לו עמוד בדין והכר מעשך

דע מהיכן באת ולפני מי אתה עתיד ליתן ארה הדין. ואם אין
 אתה יכול להשיב מי יוכל להשיב. ומי יוכל לסבול עונותיו שהן
 כאש לבגד, וכחרב לצואר, וכחץ ללב, וככבלים לרגלים, כחשך
 לעינים, כמרה לפה, כשוחה לרגל, כחרישה לאזנים, כמכשלה
 לכת, כימים רעים לזקנה, כיסורין לגוף, כגדיעה לקרן, כמרה
 למיתה, כעבירה ליום הדין, יש שהוא סה בחצי ימיו, ויש מי
 שהוא יוצא מהעולם כחמימות, אשרי מי שיראהו על פניו, אשרי
 הנשטר מעוניו, אשרי מי שהוא עניו, אשרי המשכחים אותו המוניו,
 אשרי מי שהוא שפל בעיניו, אשרי מי שסטה אוניו לשמוע דברי
 חורה, אשרי השומע דברי תורה בכל יום, חודת ה' תמימה עומרת
 לפני האדם בשעה שהוא עוסק במשנתו ואומרת ה' עמך גבור החיל
 הנה באתי ללמדך על כל כן יצאתי לקראתך לשחר פניך ואמצאך.
 אשריך אם תזכרני, אשריך אם בלבך תצפנני, אשריך אם תקיימני,
 אשריך אם תשמיעני, ובכל יום כי יהיו זמטיך, כי בי ירכו יסודי.
 התרחק מן העבירה והדבק בתורה וברח מן השררה והיה בחכמה
 חסיד וקרא אל אלהיך חסיד כי הוא ירגיעך וישכיעך ויניח לך.
 חכר שאחרי טפה סרוחה מוזמן לעפר ושוחה, לכן התרחק מן
 הכנוחה ועבוד אלהיך בשמחה ויהיה לך לחסל כי הדרך שחוחה
 ויהיה לך למשאת וארוחה, אם את הדבר הזה תעשה לך יאיר
 כננהים וצדק אלהים כי אם תעבוד אלהיך באהבה וחבה אשריך
 בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא:

הם מרגניתא דבי רב:

Lehrbuch

מפתח:

(Inhalts-Verzeichniss.)

Seite.	
1— 11	. . . . . I. דברי הימים של משה רבינו ע"ה
12— 22	. . . . . II. מעשה יהודים
23— 39	. . . . . III. מדרש כונן
40— 47	. . . . . IV. מס' היכלות
48— 51	. . . . . V. מעשה דר' יהושע בן לוי
52— 53	. . . . . VI. סדר גן עדן
54— 57	. . . . . VII. ס' זרובבל
58— 63	. . . . . VIII. אותות המשיח
64— 72	. . . . . IX. מדרש אלה אזכרה
73— 82	. . . . . X. מדרש ברכת יעקב אבינו ע"ה
83— 85	. . . . . XI. דמות כסא של שלמה המלך ע"ה
86— 87	. . . . . XII. מעשה בשלמה המלך ע"ה
88— 91	. . . . . XIII. מס' כלים
92—101	. . . . . XIV. מדרש סעשה חורה
102—113	. . . . . XV. ס' אלדד הדני
114—117	. . . . . XVI. ספר חנוך
118—119	. . . . . XVII. מעשה אברהם
120—122	. . . . . XVIII. מרגיתא דבי רב

3229
53-124
16